

GEORGE·D·FLORESCU

DIN
VECHIUL
BIBLIOTECI

RISERICI, CURȚI BOERESTI ȘI HANURI

ÎNTRU ANII 1790-1791

DUPĂ DOVĂ PLANURI ÎNEDITE

De acelaș autor :

1. DIVANE DOMNEȘTI DIN MUNTENIA IN SECOLUL AL XV-lea (DREGĂTORI ȘI BOERI). Vol. I, (1389—1496) în „Revista Arhivelor“, vol. II, No. 4 și în extras, ed. 1927 (epuizat).
2. RECENZIA LUI GH. Ghibanescu: DIVANURILE DOMNEȘTI DIN MOLDOVA ȘI MUNTENIA IN SEC. XVI-lea, lucrare publicată în Rev. „Ioan Neculce“, Iași, No. 7, în „Revista Arhivelor“, Vol. II, No. 4.
3. DUMITRU G. FLORESCU (1827—1875) în „Ilustrația“, Anul XVI, No. 134—140, Mai-Octombrie 1927 și în extras.
4. DIVANE DOMNEȘTI DIN MUNTENIA IN SECOLUL AL XV-lea (DREGĂTORI ȘI BOERI), broș. II, (1496—1501) în „Revista Arhivelor“ pe 1929, și în extras.
5. O SCRISOARE ISTORICĂ IN LEGĂTURĂ CU UNIREA PRINCIPATELOR IN 1859 (SCRISOAREA LUI IANCU G. FLORESCU CĂTRE SORA SA ALEXANDRINA G. FLORESCU LA 24 IANUARIE 1859), în ziarul „Universul“, anul XLVII, No. 20 cu data de Vineri 25 Ianuarie 1929.
6. BOERII MARGINENI DIN SECOLELE XV ȘI XVI (STUDIU GENEALOGIC), în „Buletinul comisiei istorice a României“. Vol. IX, 1929—30 și în extras.
7. O CTITORIE NECUNOSCUTĂ A CANTACUZINILOR DIN VEACUL AL XVII-lea (MIHAȘTII DE JOS, JUD. OLT) în „Convorbiri literare“ pe Ianuarie 1931 și în extras.
8. DOCUMENTE PRIVITOARE LA FAMILIA FLORESCU, în „Revista istorică“ anul XVII, No. 10—12, Oct.-Dec. 1931.
9. „DEDICAȚIE“ DE VASILE ALEXANDRI ȘI „STELUȚA“ DE DUMITRU G. FLORESCU, în ziarul „Universul“, anul XLIX, No. 21 din ziua de Luni 16 Martie 1931.
10. SCHITUL LESPEZI (JUD. PRAHOVA), în „Inchinare lui N. Iorga cu prilejul împlinirii de 60 de ani“ și în extras, ed. 1931.
11. IMPORTANTĂ CONTROVERSĂ ISTORICĂ (24 IANUARIE 1859), recenzie a broșurei lui I. C. Filitti: „Alegerea dela 24 Ianuarie 1859“ în ziarul „Adevărul“, anul 45, No. 14.836 din ziua de Duminică 15 Mai 1932.
12. ALAIUL DE INMORMANTARE AL LUI ALEXANDRU NICOLAE SUȚU VOEVOD LA 20 IANUARIE 1821, în revista „Urbanismul“, anul IX, No. 11—12 pe luna Noembrie 1932, și în extras.
13. „LUPTA DELA ROBĂNEȘTI“. Recenzie a broșurei lui George Vasilescu-Balș: „Povestea luptelor dela Robănești“, ed. 1924, în ziarul „Adevărul“ anul 48, No. 15.576 din ziua de Sâmbătă 24 Noembrie 1934.
14. VECHI PROPRIETAȚI IN BUCUREȘTI IN VEACURILE XVII ȘI XVIII, în revista „Arhitectura“, 1934 și în extras.

In colaborare

1. cu *GEORGE GR. CANTACUZINO*: BISERICA DIN POPEȘTI-VLAȘCA, în „Buletinul comisiei monumentelor istorice a României“, anul XIV, fasc. 67, Ianuarie-Martie 1931.
2. cu *DINU V. ROSETTI*: MUZEUL MUNICIPAL AL ORAȘULUI BUCUREȘTI, în revista „Boabe de grâu“, anul II, No. 10—11, Octombrie-Noembrie 1931.

In preparare :

1. DATA RIDICĂRII MANASTIREI MIHAI VODA DIN BUCUREȘTI.
2. O SCHIȚĂ DE PLAN AL CENTRULUI ORAȘULUI BUCUREȘTI PE LA 1804.
3. PICTURILE MURALE ALE CTITORILOR BISERICII DIN FILIPEȘTII-DE-PADURE (JUD. PRAHOVA).
4. PICTURILE MURALE ALE CTITORILOR BISERICII DIN MĂGURENI (JUD. PRAHOVA).
5. VECHI HRISOAVE ȘI CĂRȚI DOMNEȘTI PRIVITOARE LA SATELE RUNCUL ȘI LAZURI DIN JUDEȚUL DAMBOVIȚA.

GEORGE D. FLORESCU

SECRETARUL MUZEULUI MUNICIPAL

DIN VECHIL

BUCUREȘTI

BISERICI, CURȚI BOEREȘTI ȘI HANURI

DUPĂ

DOUĂ PLANURI INEDITE

DELA

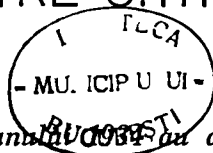
SFÂRȘITUL VEACULUI AL XVIII^{LEA}

EDITURA 1935

I

CATRE CITITORI

CĂTRE CITITORI

Incă din luna Martie a anului 1934 au apărut în numărul 3 al revistei fundațiilor regale, 32 pagini din studiul meu: Planuri inedite ale Bucureștilor la sfârșitul veacului al XVIII-lea.

Cei ce se îndeletnicesc cu trecutul orașului nostru vor fi rămas foarte nedumeriți văzând că urmarea studiului meu nu a mai apărut de atunci în coace în paginile sus-amintitei reviste.

Intrebat adesea de către iubitori ai istoriei Bucureștilor de rațiunea care a stat la baza nepublicării restului studiului meu, mă simt dator a da unele lămuriri și a înfățișa împrejurările care au dictat retragerea definitivă din parte-mi a întregului meu manuscris, vina nefiind cătuși de puțin a mea ci căzând toată în sarcina conducătorilor de pe acele vremuri ale susamintitei reviste.

Incă din toamna anului 1933 am fost solicitat de către conducerea de pe acele vremuri ale fundațiilor regale a colabora la revista ce această instituție își propusese a edita cu începerea anului ce urma. La lămuririle cerute de către mine mi s'a răspuns că revista ce trebuia să apară la 1 Ianuarie 1934 avea un caracter mai mult literar. Am crezut de a mea datorie a accentua asupra faptului că nu eram nici poet, nici romancier, nici novelist ci că mă îndeletniceam cu cercetări pur istorice și documentare din punct de vedere științific, și deci studiile pe care le posedam în manuscris nu credeam să poată cadra cu spiritul acelei reviste. S'a insistat totuși pe lângă mine să colaborez la viitoarea revistă cu unul din studiile ce le aveam gata, ba mai mult mi s'a fixat chiar și data până la care trebuia să remit redacției sus-amintitei reviste manuscrisul meu istoric asupra planurilor inedite, ceiace am făcut încă în cursul lunii Decembre 1933. Era vorba de studiul meu prezent.

Lucrarea mea comporta la acel moment circa 120 de pagini de manuscris bătut la mașina de scris, convenindu-se verbal între conducătorii revistei și mine ca ea să apară în trei numere consecutive începând din luna Ianuarie 1934. Cu acea ocazie am cerut ca întregul meu manuscris odată eșit în revistă să mi se facă extrase, al căror cost evident că mă privea pe mine personal.

Aglomerarea manuscriselor aduse spre publicare revistei fundațiilor a întârziat apariția studiului meu.

În fine, în numărul 3 al sus-amintitei reviste au apărut cele 32 de pagini din primul capitol al lucrării mele, redacția confirmându-mi verbal — de angajament scris nici nu a fost vorbă, luând în seamă autoritatea morală a unei reviste ce se respectă — că în trei luni consecutive, adică: Martie, Aprilie și Mai se va edita întregul meu manuscris, care pentru lămurirea cititorului comporta și trei planuri. Însărcinarea pe care mi-o luasem de a remite zincurile acestor planuri mi-o împlinisem cu mult înainte de apariția numărului 3 al revistei, înțeles fiind cu redacția de pe acele vremuri ale revistei că costul lor îmi va fi rambursat cu ocazia lichidării prețului extraselor din lucrarea mea.

Am fost foarte mirat când în numărul de Aprilie 1934 al revistei nu am văzut apărută partea a doua a primului capitol al lucrării mele.

Interesându-mă locul în drept, mi s'a răspuns că pentru varierea materialului s'a dispus ca studiul meu să apară de acum înainte din două în două numere, adică în Mai și în Iulie.

Fără a mai sta la discuții și încrezător că un cuvânt dat este cuvânt, jicnit totuși de acest straniu mod de procedare, m'am încrezut în angajamentul moral luat de către redacție față de mine și în respectul pe care ori-ce organ de publicitate trebuie să-l aibă față de colaboratorii săi, mai ales că eu eram din tagma celor solicitați și nu solicitanți. Am acceptat deci și acest punct de vedere al redacției revistei.

Cu ocazia convorbirilor avute în această vreme mi s'a vorbit și de onorarii ce revista fundațiilor dă colaboratorilor ei. Fără a atinge această chestiune în detaliu și fără a mi se comunica quantumul acestor onorari — cu toate că mi se sugerase că pentru întâmpinarea eventualelor mele cheltuieli puteam să-mi iau și un acout — am crezut corect din parte-mi a răspunde că această chestiune se va lichida odată cu terminarea publicării întregului meu studiu și înmânarea extraselor cerute — 300 la număr.

La începutul lunii Mai 1934 a apărut și numărul 5 al revistei fundațiilor în care din nou nu se afla urmarea studiului meu al cărui manuscris era totuși depus la redacția revistei.

Cerând din nou informații mi s'a răspuns că fosta conducere a revistei se schimbase — de alt-fel între timp chiar casa de editură era alta și din această cauză prevedeam că publicarea extraselor mele îmi va aduce însemnate prejudicii. Relevând acest fapt celor în drept mi s'a cerut renunțarea din parte-mi la onorariile mele pentru partea din manuscrisul publicat, pentru a putea să mi se tipărească în noua editură contra-valoare în pagini a celor apărute.

Am acceptat și acest punct de vedere, însă interesându-mă asupra publicării restului manuscrisului meu am primit un răspuns evasiv din care rezeșea că urmarea studiului meu va fi la discreția noii conduceri a revistei, adică a comitetului.

Cu această ocazie a urmat un schimb de scrisori între mine și redacție, prin care am căutat a atrage atenția asupra angajamentelor morale pe care din capul locului și le luase revista față de mine.

Între timp au apărut și numerele din Iunie și Iulie tot fără a mi se publica restul studiului meu.

La insistențele mele mi s'a răspuns că direcția revistei luând vacanță,

chestiunea publicării manuscrisului meu rămâne la aprecierea aceluia comitet și aceasta la toamnă prin Septembrie 1934.

Cum apariția altui studiu al meu era condiționată de editarea integrală a susamintitului studiu asupra planurilor inedite bucureștene, neputând accepta procedeul urmat de către direcțiunea revistei, m'am decis a nu mai da curs publicării lui în paginile sus-amintitei reviste a fundațiilor; însă cu venirea toamnei, cauze în afară de voința mea au fost o nouă stavilă în cele ce-mi propusesem a face.

Țin a accentua că în decurs de aproape zece luni dela apariția acelor 32 de pagini din manuscrisul meu, nici odată din partea mea nu a fost vre-o revendicare a acelor onorarii promise, conștient fiind că direcțiunea revistei avea obligații și morale și materiale față de mine și nu eu față de dânsa, și că prin urmare ea era chemată a mă încunoștința de toate chestiunile de ordin material, decontarea costului extraselor cerute din suma onorariilor și a bonificării costului zincurilor.

În cursul lunii Ianuarie 1935, văzând că redacția revistei fundațiilor nu mai dă curs nici publicării studiului meu, nici măcar unei comunicări — fie chiar verbale — am fost din nou constrâns a mă pune în raport cu ea.

Cu acea ocazie mi s'a cerut o scrisoare prin care să-mi revendic drepturile la achitarea onorariilor, și mi s'a specificat chiar că să fac două scrisori: una privitoare la onorarii și alta referitoare la achitarea clișeurilor planurilor, așa cum fusese convenit încă dintr'un început. Aceste două scrisori le-am remis la începutul lunii Ianuarie 1935. Soluționarea lor a avut loc abia în ziua de 3 Aprilie.

Las pe cititorii rândurilor de mai sus, să judece aceste procedee.

Incheiând această punere la punct a faptelor așa cum au decurs nu pot totuși să uit că în vâltoarea acestor neajunsuri am a aduce un gând bun d-lui Radu Cioculescu, secretarul de redacție și administratorul revistei, care s'a străduit pe cât i-a stat în putință a îndulci amărăciunile mele.

Așa cum se prezintă aci, amintesc că, neprecupețind nici timp, nici muncă, m'am străduit din nou a reface întreg manuscrisul celor 32 de pagini apărute în revista fundațiilor regale, complectând în mare parte informațiile documentare pe care le-am avut.

Inchin fructul cercetărilor mele asupra trecutului orașului nostru în primul rând memoriei celor ca: Papasoglu, Ionnescu-Gion, Dimitrie Berindei și Frédéric Damé, cari cu dragoste către trecutul Bucureștilor s'au străduit a-i înfățișa istoria; iar în al doilea rând tuturor acelor cari în viitor se vor îndeletnici a mai aduce din noianul de informații mărunte ce alcătuiesc istoricul orașului nostru, o lămurire documentară, care să complecteze cu mai multă precizie cele înfățișate mai jos.

GEORGE D. FLORESCU

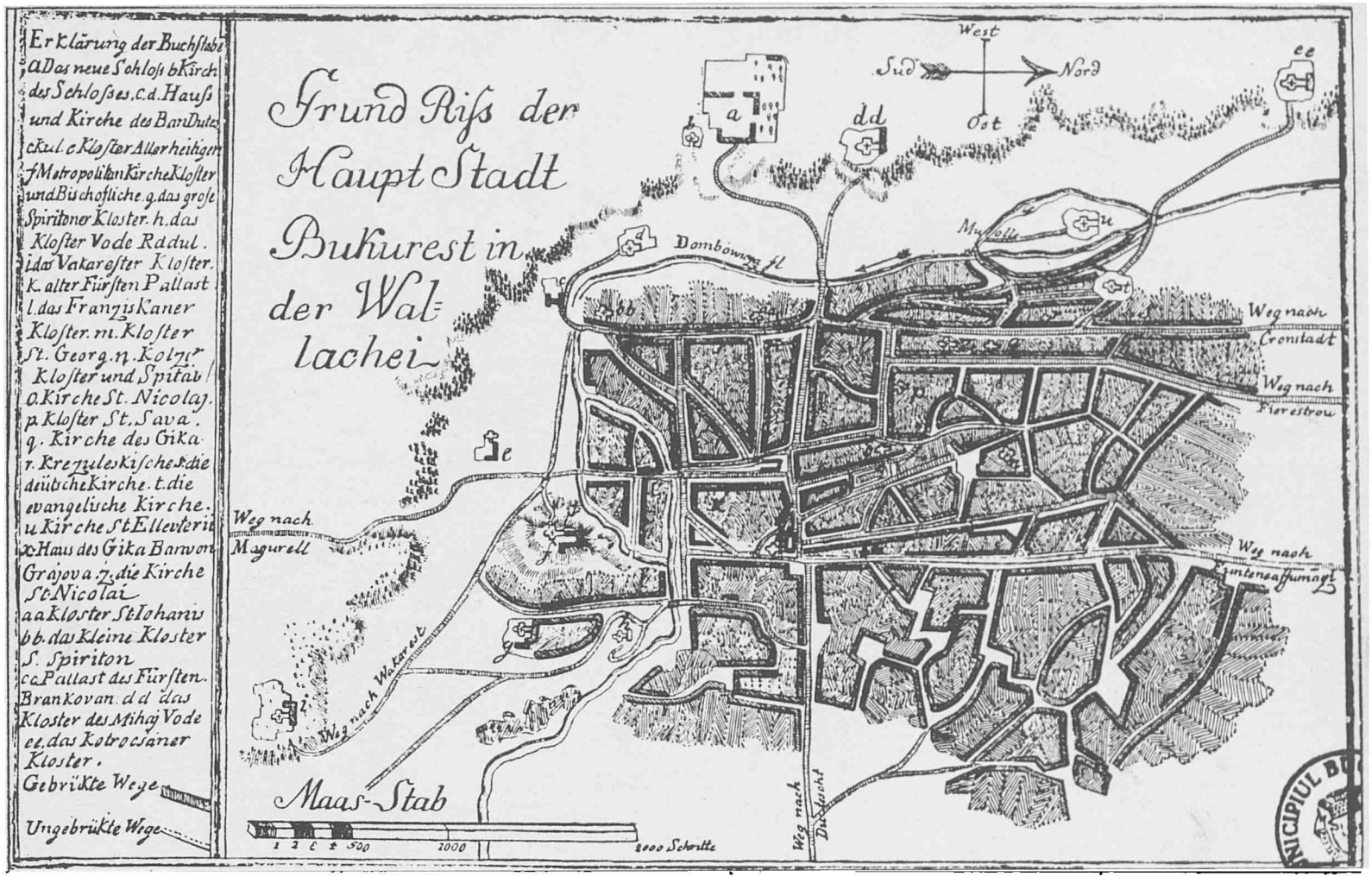
București

3 Aprilie 1935.

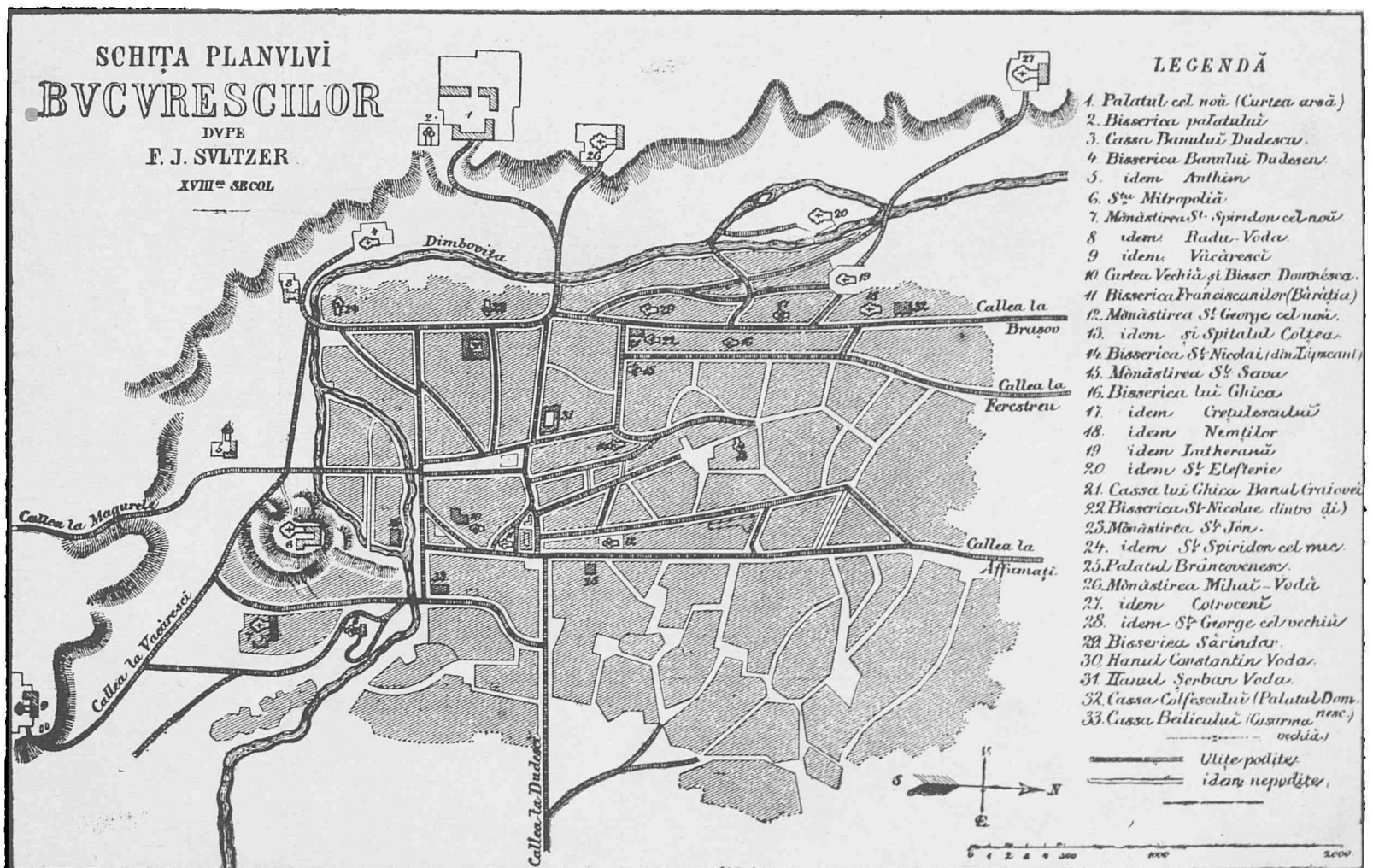
II

PREFAȚĂ

Planul original al lui Fr. Sulzer din 1781.

www.dacoromanica.ro
 Planul lui Fr. Sulzer din 1781.

După Dim. Berindei la 1861.

Fără îndoială că Bucureștii, vechi de mai bine de cinci veacuri, a treia capitală a principatului muntean — un hrisov dela Basaraba Țepeluș din 18 Ianuarie 1480 îl numește „noul scaun al cetății București” — a avut încă dela ridicarea lui ca scaun de reședință a Voevozilor Țării românești, și aceasta încă din domnia lui Radu cel frumos, în al șaselea deceniu al veacului al XV-lea, lăcașuri de rugă către A Tot Puternicul Stăpânitor al Lumii.

Multe din acestea, ridicate de către evlavioși Voevozi și boeri, ba uneori chiar de către smerite fețe bisericesti, pentru întărirea credinței religioase a poporului nostru, au dăinuit prin secole, schimbate ca făptură, înnoite și adesea reclădite după concepția și priceperea celor cari vremelnice au dorit a-și lega numele pentru viitorime de fapta lor creștinească.

Puține — foarte puține — au rămas însă în ființă în forma lor strămoșească, învăluite încă și azi în legende și legate de tradiții care dacă nu sunt chiar icoana adevărului, sunt totuși o cheazășie de neștrămutată încredere pe care înaintașii noștri au avut-o în credința ortodoxă română. De trecutul lor vorbesc hrisoave, cărți domnești și zapise vechi, răzlețite și ele în scurgerea firească a vremurilor, văduvind azi prin lipsa lor atât Academia Română cât și Arhivele Statului; și totuși de acestea este legată întreaga istorie a capitalei noastre.

Au strălucit prin măreția lor atât biserica vechei curți voevodale cât și cealaltă ctitorie domnească din marginea de jos a scaunului Bucureștilor veacului al XVI-lea a Sfintei Troiți: mănăstirea Radu Vodă.

În scurgerea anilor, mai fie-care Domn al țării noastre și-a legat numele de un lăcaș de rugă de pe întinsul orașului nostru, și dacă spre pildă un Neagoe Basarab, un Radul Călugărul, sau un Petru Cercel — ctitori de biserici în țara pe care au obladuit-o — nu și-au legat numele lor de străvechile fundații religioase bucureștene, și-au lăsat nemuritor pe al lor un Mihai Viteazul, pentru ctitoria sa din temelie ce-i poartă încă și azi numele; un Matei Basarab, regenerator al conștiinței religioase române, un Șerban Cantacuzino, un Constantin Brâncoveanu, acesta din urmă înnoitor și înzestrător al atâtor edificii bisericesti aflate de către el în ființă încă, în timpul lungii sale domnii.

De bisericile bucureștene ale veacului al XV-lea nu avem nici o știre scrisă a vremurilor; de cele ale veacului următor avem doar răzlețe amintiri învăluite și ele în legende, iar veacul al XVII-lea cunoaște numai vreo

treizeci de ctitorii religioase domnești și boerești presărate pe o întindere care este a zecea parte din cea a Bucureștilor zilelor noastre.

Cea mai mare parte însă din bisericile aflate încă în ființa vremurilor noastre, sunt din veacul al XVIII-lea.

În procesul evolutiv modernizant prin care trece orașul nostru de câte-va decenii, după ce unele din aceste mărturii ale credinței ortodoxe a înaintașilor noștri au fost lăsate să se năruie, fie din lipsa noastră de tradiționalism, fie din nepăsarea unor organe ce ar fi trebuit să le poarte de grijă, odată cu ele a pierit și amintirea numelui și al locului lor, șterse pe vecie pentru viitorime.

S'a dus Sărindarul, s'a dus biserica Stelei spătarul, a Măgureanului, a Sfântului Anton, a Sfântului Ioan cel mare, a Sfântului Sava, a Ghiormei banul..... s'au dus paraclisele vechilor hanuri odată cu ele; al lui Șerban Vodă și al lui Costandin Vodă..... s'au dus celelalte mici paraclise boerești, umile lăcașuri de reculegere, adesea ridicate în lemn alături de întinsele lor curți..... s'au dus chiar aceste curți în procesul de fărâmițare al vechiului patrimoniu familial, iar mâine..... poimâine..... se va duce și tricenara biserică a Scaunelor, cu un picior deja în groapă din vitregia vremilor căreia i-a ajutat și nepăsarea celor chemați a-i purta de grijă, și poate se vor mai duce și altele multe ce stau în drumul alcătuirii viitorului plan al capitalei României.

Mai eri se vorbea de dărâmarea a două ctitorii vechi de mai bine de două sute de ani, cea a Maricăi Doamna Brâncoveanului, și cea a Badei Bălăceanu zis Ușurelul. Prima — poreclită de către înaintașii noștri cu poeticul nume de: „biserica dintr'o zi“ a scăpat de târnăcoapele spiritului de ultra modernizare, prin afierosirea ei de către stăpânire — într'o zi — comunității albaneze; cealaltă, cunoscută sub numele de biserica Sfântului Dumitru, clădită de iznoavă la începutul veacului trecut — și nu de către un pământean, ci de către o smerită față bisericască străină, cu drag și iubire pentru credința noastră creștină, a putut fi redată orașului nostru în urma a nepregetate strădanii ale unui evlavios scoborător.

Ce să mai spunem de mica și gingașa bisericuță a Sfântului Spiridon cel vechi, umila ctitorie boerească clădită de iznoavă la mijlocul veacului al XVIII-lea pe malul stâng al fostei șerpuiinde vechi albiei a Dâmboviții. I-a fost sortită cinstea a avea în prejma ei un viitor palat, o actuală ruină; și totuși cine știe dacă în zilele ce ne vor urma, acest lăcaș — singurul de pe întinsul orașului care și-a păstrat în decursul a aproape două veacuri înfățișarea avută dela obârșie — nu va cădea în ruină spre a îngădui ruinei învecinate să-și întregească zidurile roase de vreo două decenii de rădăcinile pomilor semănați de Dumnezeu și creșcuți în voia lor.

Și totuși un obicei străvechi — strămoșii noștri poate nu se distingeau prin multă cultură însă aveau cultul tradiției mai tare înlântat în vine — ne învață că pe locul pristolului unui lăcaș de rugă căzut sub urgia timpurilor se împlânta o cruce care în vorbe duioase amintea viitorimei că acolo a fost cândva un loc de reculegere în vremuri grele când gândul înaintașilor se mai îndrepta spre A Tot Creatorul.

Unde este pristolul Sărindarului, unde acel al Sfântului Sava, unde al Măgureanului, și cel al Sfântului Ioan cel mare? Doar cei azi gârboviți de ani și le mai aduc aminte. Cu ei va dispărea în negura trecutului și ultima lor mărturie.

Dea Domnul ca strigătul de desnădejde al ctitorilor din temelie al acestor vechi case de rugă, de care este legată istoria bisericească a Bucureștilor, să trezească mințile acelor care azi au sarcina oblăduirii orașului nostru și ca într'un freamăt de pietate să dreagă după puțințele lor greșelile apropiaților lor înaintași.

*

Se spune că pe întinsul orașului nostru sunt prea multe biserici și deci dărâmarea unora devine o necesitate imperioasă dictată de dorința modern înălțătoare a evoluției capitalei României.

Veacul al XVII-lea precum am amintit mai sus, numără în hotarele Bucureștilor de atunci vreo 30 de biserici; sfârșitul veacului următor ne amintește de 89, fără a număra cele două mănăstiri: a Cotrocenilor și a Văcăreștilor, iar azi sunt vreo 120 de edificii bisericești pe întinsul întregului oraș.

Oare existența lor și clădirea altora, prin veacurile scurse nu ne este o cheazăsie sfântă că românul avea un Dumnezeu, și că în dorința de a I se ruga, aducându-i prinosul de recunoștință în vremuri bune ca și în cele rele îi dăruia o casă de rugăciune.

Să fi ajuns generațiile noi, adăpate la școala modernismului, atât de lipsite de pietate, încât faptul aflării unei biserici să fie o stavilă evoluției Bucureștilor? Nu vroim să credem că am devenit așa de josnici încât să vrem să trecem drept necreștini, drept necredincioși, drept neromâni și să dorim a fi însemnați de către urmașii noștri ca distrugători ai credinței noastre ortodoxe urmând pilda celor de dincolo de Nistru, trecând pentru viitorime drept iconoclaști!

La rândurile acestea pe care cu durere în suflet le așternem aci pe hârtie celor în drept, datori a le înțelege, noi sprijiniți pe un tradiționalism care vai! acum pe zi ce trece se irosește mereu, mereu, mai adăogăm unele precizări, mânați fiind de gândul nestrămutat de a scăpa în al unsprezecilea ceas, mărturiile încă azi în ființă a credinței în Dumnezeu a înaintașilor noștri, azi când chiar numele unor vechi lăcașuri bisericești din mijlocul capitalei României mari sunt date uitării, ba chiar substituite altora.

Intrebați pe un bucureștean al zilelor noastre: „Care este biserica Enei, și cum se chiamă aceia din apropierea actualei pieți de flori?“ Vă va răspunde: că prima este „urâta“ clădire de pe piața dintre străzile Enei și Academiei, iar pe a doua o va numi „biserica sfântului Anton“. Simplele aceste două răspunsuri ne lasă să înțelegem cât de necunoscători suntem azi de cele aflătoare în zidurile orașului capitală a țării noastre; în așa hal de lipsă de cunoștințe elementare bucureștene au căzut reprezentanții generației actuale zisă cultivată și cu pretenții de a servi drept pildă celor ce ne urmează, ne vor urma mâine... poimâine.

Biserica Enei este cu totul alta: este drăgălașa biserică având altarul dând în bulevardul I. C. Brătianu în fața vechei străzi a Batiștei, ridicată pe un loc încă și azi mai înălțat decât noile artere ce o încercuesc, ca și cum ar voi printr'aceasta să-și afirme mândra ei vechime de mai bine de trei sute de ani, cu toate străduințele edilitare moderniste de a o strivi prin greoaiele clădiri așa de inestetice ridicate în preajmă-i.

Iară „urâta“ biserică din piața amintită este cunoscuta biserică „dintr'o zi“ a bunicilor noștri, ctitoria bicentenară azi predată unui cult care nu

are nimic a face nici cu genul bisericeii și mai puțin cu evlavioasa ctitorită Marica Doamna Brâncoveanului.

Cât pentru cealaltă biserică nu credem a fi destul de severi înfieriând cu vorbele cele mai de dispreț pe acei ai vremurilor noastre cari nu mai cunosc azi că aci se află rămășițele de atâtea ori renovate ale celei mai vechi ctitorii domnești de pe întinsul micului București de odinioară: biserica în care mai bine de zece generații de înaintași ai străbunicilor noștri au văzut cele mai strălucite alaiuri domnești, căci aceasta este binecunoscuta biserică a Curții vechi, cum o numeau încă bunicii noștri, clădire al cărui nume actual nici măcar la hramul ei nu se poate referi. Lipsa de cunoștințe și negura în care trăesc actualii locuitori de pe marginea Dâmboviții bucureștene, împrumută acestui străvechi lăcaș de rugă numele altei biserici, fostă până acum un veac în preajma acesteia: fosta biserică a Sfântului Anton ce s'a aflat în mijlocul actualei pieți de flori până în ziua de 23 Martie 1847 când a fost mistuită de un groaznic foc năruind-o până la pământ, lăsând totuși numele ei ca amintire — cine știe până când — pieței de flori cunoscută și sub numele de: piața Sf. Anton. A fost într'adevăr — și aceasta în vremuri foarte îndepărtate — prin mijlocul veacului al XVI-lea — pe locul viitoarei biserici Sf. Anton, o veche ctitorie domnească aflată în ruină încă la începutul veacului, imediat următor. Azi pe locul pristolului dărâmatei biserici a Sfântului Anton un pios străin de nația noastră a ridicat un modest monument pentru amintirea celor ai neamului său plecați de pe această lume.

În procesul acesta de uitare a trecutului lăcașurilor noastre bisericesti și al nepăsării noastre, ba am putea chiar adăoga a spiritului de distrugere latentă a tot ce atinge trecutul orașului nostru, și pitorescul lui . . . mâine . . . poimâine . . . . . ast-fel de substituiri vor crește neîncetat până la desăvârșita uitare de către urmașii noștri a vechilor case de rugă și a locului pe care cândva îl vor fi ocupat în vechea cetate a scaunului Țării românești.

Dacă însă mai întotdeauna hrisoavele și cărțile domnești privitoare la așezarea bisericilor bucureștene sunt nesigure prin neprecizările firești ale vremilor, iar reprezentări ale înfățișării lor mai că nu avem, căci cele cunoscute sunt abia din veacul trecut, sfârșitul secolului al XVIII-lea ni-a păstrat câteva mărturii cartografice de o neprefuită însemnătate pentru cunoașterea orașului străbunicilor noștri: două planuri încă inedite ale Bucureștilor anilor 1789—1791 executate de către doi cartografi militari din armata de ocupație a principatului muntean de către Franz Iosef de Saxa-Coburg-Saalfeld. Acolo vom afla lămuriri de un interes capital asupra locului pe care au fost așezate aceste lăcașuri bisericesti: 89 la număr, după legenda planului.

Le dăm la iveală după ce mai bine de o sută de ani au rămas pierdute și uitate în niște arhive străine.

Cu osârdie și râvnă către trecutul acestui oraș și a vieții sale patriarhale de odinioară ne-am străduit a descrie aceste două documente cartografice, înfățișând pe baze documentare răzlețite și ele prin arhive uitate, istoricul bisericilor bucureștene, al vechilor stăpâniri boerești, topografia ulișilor străbunicilor noștri și a căilor de comunicație ce legau Bucureștii sfârșitului veacului al XVIII-lea cu satele învecinate, încredințați fiind că printr'aceste rânduri — scrise pentru cei ce ne vor urma — vom fi așezat primul stâlp de susținere pentru cele ce au fost.

III

INTRODUCERE

Sunt acum trei ani — în Martie 1932 — că muzeul municipal al orașului București a achiziționat de la decedatul Nicolae Docan, fost ministru plenipotențiar, unul din documentele cartografice cele mai interesante privitoare la orașul nostru: un plan desemnat de mână în cerneală neagră și în acvarelă reprezentând întreg orașul București coprins între Obor, biserica Mavrogheni, și mănăstirile Cotroceni și Văcărești; plan inedit până azi, alcătuit de către un ofițer inferior din armata austriacă de ocupație a țării românești între anii 1788—1791: locotenentul Ferdinand Ernst.

Răposatul Nicolae Docan, în oferta făcută primăriei municipiului București la 23 Martie 1932, dădea lămuriri precise asupra planului, motivelor ridicării și a autorului lui.

Din statele personale ale ofițerilor austriaci, păstrate în arhiva de război vieneză, s'a putut stabili că în campania din 1788—91, în regimentul Orosz, adică în regimentul de infanterie Nr. 51, un singur ofițer este aflat cu numele de Ernst și anume Ferdinand Ernst. Biografia succinte a acestuia este următoarea¹⁾: născut la Semlin la 25 Septembrie 1766 a intrat ca praporgic în regimentul sus amintit Orosz la 10 Novembre 1787, iar la 1 Iunie 1788 a fost înaintat sublocotenent. La 1 Martie 1791 este înaintat locotenent în acelaș regiment și tot atunci atașat la Statul major. În 1794 era căpitan și trecând prin celelalte grade militare este înaintat colonel în 1807, fiind în acelaș timp numit director al sus-zisei arhive de război. Acolo a funcționat în această calitate până la 1836 când este înaintat general de brigadă și totodată trecut în cadrele rezervei la pensie. Ajuns la adânci bătrâneți se stinge din viață la 13 Iunie 1855 la Unter St. Veit lângă Viena.

Planul acestui cartograf austriac poartă data de 1791 și a fost executat din ordinul principelui Frederic Iosef de Coburg-Saalfeld, comandantul suprem al trupelor austriace în campania dintre anii 1788—1791.

Un studiu amănunțit al planului locotenentului Ferdinand Ernst din 1791 a fost alcătuit de către mine încă din vara anului 1932, bazat pe afir-

---

11) v. IOHANN SVOBODA, Monografia asupra Academiei militare din Viena-Neustadt, publicată la Viena în 1894, în 8-o, p. 174.

mașiile precise ale răposatului Nicolae Docan²⁾ că legenda — care va fi existat cândva — era pierdută pe vecie. Mă străduisem a identifica sprijinit pe documentele cartografice mai recente — în special planul maiorului baron Rudolf Arthur de Borroczyń din 1852, și a informațiilor documentare ale vremii — toate edificiile bisericesti — vreo nouăzeci la număr — însemnate cu numere de ordine în cerneală roșie și cele civile — nici zece — purtând de asemenea cifre și litere în cerneală neagră, din sus-zisul plan, căutând a distinge chiar numerele care din greșeala cartografului fuseseră trecute de două, și uneori și de trei ori. Lucrarea aceasta era tocmai gata de tipar când în toamna lui 1932 prin Novembre în urma unor informații aflate de altfel chiar într'o lucrare a răposatului Docan³⁾, muzeul municipal al orașului București adresându-se arhivelor de război din Viena a putut descoperi că în diferite cartoane ale acesteia se aflau alături de planurile pomenite de către Docan⁴⁾ și cel al lui Ferdinand Ernst⁵⁾ precum și alte planuri ale Bucureștilor⁶⁾. Printre acestea se afla și un plan de dimensiuni mari desemnat de locotenentul F. B. Purcel, inginer austriac⁷⁾.

Cu acea ocazie și grație bunăvoinței d-lui Raoul V. Bossy, consilierul de pe acele vremuri al legației României din Viena, azi ministrul țării noastre în Finlanda, am putut avea legenda planului locotenentului Purcel care va fi scăpat din vedere scrupuloaselor cercetări ale lui Docan. De asemenea am putut avea și informații precise biografice asupra alcătuirii acestui document cartografic de așa de mare însemnătate pentru istoria Bucureștilor.

Baronul Franz Purcel era născut la Arad — poate chiar român transilvănean — la 1765. Intrat în Academia de ingineri (Ingenieur-Akademie) din Viena la 15 Ianuarie 1777 este numit cadet în arma genului (Ingenieur's-Korps) la 14 Aprilie 1782, iar în 1789 este locotenent-inginer, fiind înaintat căpitan la 1796. În urmă este atașat la Statul major al cartierului general (General-quartier-meisterstab), fiind înaintat la gradul de maior la 1799.

---

2) Iată și textul din memoriul răposatului ministru Docan, înaintat primăriei municipiului București la 23 Martie 1932: „Pe planul nostru, 86 din aceste construcții „principale civile sau religioase sunt însemnate cu numere, iar în colțul drept superior „al planului s'a destinat un loc pentru înscrierea explicațiilor, dar din nenorocire „legenda lipsește și toate cercetările mele spre a găsi în Kriegsarchiv vreo însemnare „privitoare la această legendă, au rămas fără rezultat“.

3) v. *Memoriu asupra lucrărilor cartografice privitoare la războiul din 1787—1791*, în *Anal. Acad. rom., seria II, tom. XXXIV, memoriile sect. ist. ed. 1912*.

4) v. o. c., p. 71. Se află în copii fotografice colorate conform cu originalele la muzeul municipal al orașului București.

5) v. o. c. p. 72. Docan amintește că o schiță necompletă a fost dăruită de Ernst, arhivei de război din Viena. Insuși planul lui Ernst achiziționat de către muzeul municipal bucureștean este doar o schiță lipsită și ea de legendă.

6) Printre acestea se află și planurile lui Borroczyń din 1852 și cel al lui Jung din 1856, acesta din urmă în copie fotografică colorată, în colecțiile muzeului municipal bucureștean.

7) Titlul acestui plan, nemenționat de către Docan în lucrarea sa amintită la nota 3 de mai sus este în traducere românească următorul:

„Plan al capitalei și al orașului de reședință București din Valahia mare, care a „fost luată în stăpânire, la 9 Novembre 1789 de către trupele imperiale și regale „austriace de sub comanda Alteței Sale mareșalului principe de Saxa-Coburg“.

Sub legenda din dreapta se află și numele cartografului: „F. B. Purcel, Oberlieut, et Ing.“.

El se stinge din viață purtând gradul de locotenent-colonel în 1808 la 13 Martie.

În primăvara anului 1933 am putut să-mi procur și o fotografie colorată de mână în dimensiunile originalului acestui plan al baronului Purcel constatând ast-fel că planul achiziționat de muzeul municipal bucureștean diferea cu puțin de acesta și lăsând să se înțeleagă că amândoi cartografi militari austriaci au lucrat concomitent la ridicarea topografică a orașului București, poate chiar împreună deoarece numerotația este identică la amândouă planurile. Faptul însă că planul locotenentului Ernst poartă anul 1791 și totuși îi lipsește legenda și chiar unele numere dintre cele însemnate cu cerneală neagră, evidențiază că nu a mai fost încheiat pentru simplul motiv că trupele austriace retrăgându-se din principatele române după 5 Septembre 1791, necesitatea precizării unor edificii dintr'un oraș străin nu mai avea nici un interes pentru fostele armate de ocupație.

Este însă neîndoelnic că aflarea planului locotenentului inginer Franz baron Purcel este poate cea mai importantă descoperire din câte s'au făcut privitoare la istoria cartografică a orașului nostru și putem afirma cu precizie că el este până azi primul plan complet al Bucureștilor veacului al XVIII-lea indicând pe lângă cele 91 de biserici — inclusiv mănăstirile Cotroceni și Văcărești — și întinsele proprietăți ale celor mai de văză boeri ai vremii.

IV

PRIMELE DOCUMENTE CARTOGRAFICE ASUPRA BUCUREȘTILOR

1. Planul FRANZ IOSEF SULZER
2. „ FERDINAND ERNST
3. „ Baron FRANZ PURCEL

PLANURILE BUCUREȘTILOR sfârșitului veacului al XVIII-lea

Cunoscut este că cel mai vechi plan al capitalei Țării românești este cel al fostului căpitan austriac Franz Iosef Sulzer din 1781, anexă a primului volum al însemnatei sale lucrări istorice asupra principatelor române: *Geschichte des transalpinischen Daciens*⁸⁾.

Acest plan a fost considerat până mai deunăzi ca o schiță fără nici o valoare cartografică, indicând doar câte-va edificii civile și bisericești — puține la număr — din centrul de pe acele vremuri ale orașului București, ulițele fiind reprezentate prin linii duble, unele hașurate spre a le distinge pe cele podite de cele nepodite cu bârne, gen de pavare a arterelor mai principale ale capitalei țării dela încheerea veacului al XVIII-lea, apucat încă și de către bunicii noștri.

Ne-am străduit în rândurile de mai jos a descrie atât planul lui Sulzer cât și cele cu puțin mai noi ale locotenenților austriaci Ferdinand Ernst și baron Purcel după exemplarele ce le-am putut avea la îndemână.

---

8) Titlul complet al acestei migăloase lucrări este:

Geschichte des transalpinischen Daciens das ist: der Walachey, Moldau und Bessarabiens, im Zusammenhange mit der Geschichte des übrigen Daciens als ein Versuch einer allgemeinen dacischen Geschichte, ediția Rudolph Gräffer, Viena, în trei volume din care primele două din 1781 și al treilea din 1782.

Planul SULZER

Din capul locului atragem atenția că originalul acestui plan nu corespunde cu reproducerea mai recente ale sale și anume cu prima reproducere din 1861 făcută de către Dimitrie Berindei în amănunțitul său studiu asupra Bucureștilor⁹⁾. Acest plan al lui Berindei a fost reprodus în urmă „tale-quale“ de către răposatul Ionescu-Gion în monumentală sa operă¹⁰⁾ cât și de către Frederic Damé la 1906¹¹⁾ cu toate că reeditorul zelos al planului Sulzer la 1861 adăogase reproducerea sale edificii religioase și civile ce nu se aflau în originalul plan și de care chiar fostul căpitan austriac în descrierea destul de amănunțită a Bucureștilor pe care l'a cunoscut¹²⁾ nu amintește.

Franz Sulzer a căutat în planul său să înfățișeze porțiunea din capitala țării mai interesantă, adică cea din jurul curții domnești, în apropierea actualiei pieți de flori.

Hotarele Bucureștilor din acest plan sunt următoarele:

Dela nord-vest spre sud-est albia Dâmboviței, al cărui curs până la podul lui Mihai Vodă venind din sus este rău reprezentat. La nord, cursul greșit înfățișat al gârlei ne indică biserica Sf. Elefterie într'o insulă formată de două brațe ale Dâmboviței. Acest hotar de nord și el vag definitiv este întretăiat de cele trei mari artere de pe acele vremuri: *drumul Brașovului*, viitorul Pod¹³⁾ al Mogoșoaiei, actuala cale a Victoriei poate cam până în dreptul bisericii Albe¹⁴⁾; *drumul Fierăstrăului*, viitoarea cale a Dorobanților, azi completată cu strada Alexandru Lahovari și *drumul către Fundeni-*

---

9) v. *Revista română*, I, planșa dintre paginile 336—337. v. și aci anexele.

10) v. *Istoria Bucureștilor*, ed. 1899 p. 317, indicându-se ca an al planului: 1775.

11) v. *Bucarest en 1906*, ed. Socec, 1907.

12) Franz Sulzer în lucrarea sa citată, ne descrie Bucureștii în primul volum, dela pagina 289 la 296.

13) Pentru înțelegerea textului meu am crezut nimerit ca ori de câte ori voi aminti de vechiul nume al ulișilor bucureștene numite „Poduri“ să însemn această denumire cu P, spre diferențiere de „podurile“ de peste gârla Dâmboviței.

14) Acest edificiu religios existent cu mult înainte de planul Sulzer, nu este totuși însemnat în plan, (v. mai departe la No. 10 roșu).

Afumați, adică *Podul Târgului de afară*, actuala cale a Moșilor. Hotarul estic pleca dela mănăstirea Văcărești, din sudul orașului, și, fără a fi nici el bine definit, continua spre nord aproape paralel cu Podul Târgului de afară, trecând prin mahalalele importante ale vremii: Dobroteasa, Văcăreștii și Lucaci. Un singur drum este indicat aci ca eșind din oraș: *drumul spre Dudești*. La sud aveam tot un singur drum: *cel spre Măgurele*, care trecea pe lângă biserica Antimului din apropierea actualii căi a Rahovei.

Diversele edificii pe care Sulzer a dorit să le memoreze sunt adesea topograficește greșit însemnate și cred că multe din ulițele bucureștene sunt departe de a concorda cu realitatea acelor vremi judecând după celelalte două planuri de care vom vorbi mai departe. Pe de altă parte avem oarecare nedumeriri asupra unora din literile de ordine din originalul plan Sulzer: ca spre pildă la litera q care se referă la o biserică numită: „*Kirche des Gika*“ adică: biserica lui Ghica, evident a marelui ban Dimitrache Ghica în această dregătorie încă din 1775. La ce biserică se va fi referind identificarea lui Sulzer ne este greu a răspunde. S'ar părea că se găsea pe locul învecinat actualului hotel Continental și într'adevăr că proprietățile acestui însemnat reprezentant al neamului boerilor Ghiculești erau în apropiere¹⁵⁾. Că era diferită de biserica dintr'o zi reese din faptul că aceasta este indicată la No. z și numită după hramul ei: biserica Sf. Nicolae, fiind puțin mai la sud de enigmatica biserică a lui Ghica. De alt-fel și Berindei¹⁶⁾ identifică biserica Sf. Nicolae cu ctitoria Maricăi Brâncoveanu, însemnând-o doar cu numărul 16. Inclinaș a crede că proprietățile marelui ban Dimitrie Ghica se vor fi întins între Podul Mogoșoaei și ulița paralelă azi strada Academiei, până în dreptul hotelului Continental și că va fi avut în incinta zidurilor sale vre-o bisericuță mică, ctitorie a neamului cum de obște este cunoscut că posedau în trecut toate curțile boerești. O va fi cunoscut-o fostul căpitan austriac și nu va fi uitat a o pomeni în lucrarea sa cartografică, mai ales că la litera x Sulzer înseamnă: „Casa lui Ghica banul Craiovei“ cu toate că locul acestei case este și el cam greșit reprezentat în plan. Berindei îi indică acesteia No. 21 lăsând să se înțeleagă că avea trei fațade: una pe Podul Mogoșoaei peste drum de No. 29 — număr inexistent în originalul lui Sulzer — referindu-se la cunoscuta biserică Sărindar; altă fațadă pe strada ce curgea pe acele vremuri în lungul actualii străzi a Academiei și în fine a treia fațadă pe o uliță care s'ar părea că se scurgea pe la 1781 paralel cu actualul bulevard al Academiei, însă trecând la sud de biserica Sf. Sava — aceasta fiind însemnată cu litera p de către Sulzer și cu cifra 15 de către Berindei. Știm de alt-fel că pristolul acestei biserici se afla pe partea dreaptă a uliței suind dinspre Sărindar spre biserica Colței, chiar pe locul ocupat de către statuia lui Mihai Viteazul.

De asemenea literile cc din legenda lui Sulzer nu-și au însemnarea corespunzătoare în plan. Aceste litere se referă la palatul principelui Brâncoveanu. Berindei îi fixează locul la No. 25 identificându-le pe semne cu proprietățile lui Manolache Brâncoveanu, vel logofăt încă din 1780 și viitor mare ban, proprietăți ce se aflau la poalele dealului mitropoliei bucureștene,

---

15) v. aci mai departe la identificare numerelor negre din planul Purcel, la No. 18 negru.

16) v. aci reproducerea planului sau amintit la nota de mai sus 9.

și nu cu celelalte proprietăți brâncovenești de moștenire Cantacuzinească ce se aflau în susul Dâmboviței de cealaltă parte a vechei albii a gârlei¹⁷⁾.

Berindei a mai însemnat „ad libitum“ și alte edificii bisericesti și civile în reproducerea sa a planului lui Sulzer, și anume toate numerele începând cu No. 28 până la No. 33, care nici unul nu se află în original și nici în legenda acestuia, și nici chiar în descrierea orașului din lucrarea acestui scrupulos istoriograf austriac, afară numai de hanul lui Șerban Vodă de care amintește Sulzer în text¹⁸⁾.

Numerele 28—33 din planul lui Berindei se referă la edificii care de fapt vor fi fost văzute de către Sulzer și anume: biserica Sf. Gheorghe-Vechi, biserica Sărindar, hanul lui Constantin Vodă, hanul lui Șerban Vodă, casa Colfescului — edificiu care nu cred să fi existat într'o formă impunătoare pe acele vremuri căci nici ceilalți doi cartografi germani Ernst și Purcel nu o menționează cu vre-un număr în amănunțitele lor lucrări cartografice asupra Bucureștilor¹⁹⁾, — în fine casa Beilicului, care și ea va fi fost la data planului lui Sulzer nouă de abia câți-va ani.

Apoi o diferențiere primordială între planul original al lui Sulzer și reproducerea sa de către Berindei este că primul indică topograficește edificiile dealungul ulițelor însemnându-le cu linii paralele hașurate mai dese ca ulițele podite, pe când Berindei hașurează toate porțiunile între uliți, dând într'adevăr o înfățișare mai acceptabilă privirei.

Mai relevăm însă din planul Sulzer un lucru nu de mică importanță pentru topografia Bucureștilor acelor vremi — mențiune făcută de alt-fel cu zece ani în urmă și de către ceilalți doi cartografi militari austriaci — și anume: insula formată de două brațe ale Dâmboviței care se separau în dreptul bisericii Sf. Spiridon-Vechi și se reîntâlneau la poalele dealului mitropoliei. La drept vorbind avem aci a face cu o porțiune din fosta gârliță ce se scurgea dela poalele dealului Spirei prin veacul trecut și care nu va fi existat încă la sfârșitul veacului al XVIII-lea de oare-ce admitând chiar că este o greșeală cartografică a lui Sulzer nu putem crede ca ceilalți doi scrupuloși cartografi Ernst și Purcel să o fi omis-o în planurile lor. În sprijinul afirmării topografice a tuturor trei cartografi austriaci vine un alt document cartografic foarte interesant, și anume o schiță de mână ce datează cam din anul 1804 și care ne înfățișează acest mare cot al Dâmboviței dela mănăstirea Sf. Ioan cel mare și până la Curtea veche, unde și acolo este menționat afluentul Dâmboviței ca scurgându-se din vechia albie și anume din vârful acestui mare cot²⁰⁾. Porțiunea dintre vârful acestui cot al Dâmboviței și cursul șerpuint al fostei gârlițe, prin curțile micilor

---

17) v. pt. aceste proprietăți brâncovenești aci mai departe la identificarea proprietăților boeresti din planul baronului Purcel. Cf. și GEORGE D. FLORESCU. *Vechi proprietăți bucureștene din veacurile XVII și XVIII*, ed. 1934.

18) v. SULZER, *o. c. p.* 295.

19) Rațiunea însemnării din partea lui Berindei a acestui edificiu, reese chiar din legenda planului Sulzer, reprodus de către el, căci la 1861 aci se afla palatul domnesc al lui Cuza-Vodă, cunoscut fiind că în veacul al XVIII-lea pe acest loc se afla Puțul cu zale.

20) Această schiță de plan din 1804 va face subiectul unui alt studiu al meu al acestui centru de azi al capitalei țării, fosta veche mahala a lui Șerban Vodă, cunoscută bunicilor noștri și sub numele de: Mahalaua Sf. Spiridon-vechi, sau a Scorțarului.

embaticari al acestor locuri, părau ce curgea din dealul Spirei spre gârlă trecând prin curtea lui Manolache Brâncoveanu dela poalele dealului mitropoliei va fi fost un canal artificial făcut într'adins pentru a feri pe nenorociții embaticari de pe marginea Dâmboviței să fie cu inima sărită la fiecare umflare a apelor care se revărsau distrugându-le gospodăriile primăvara cu topitul zăpezilor în munți și toamna din cauza ploilor ²¹⁾).

Din cele înfățișate mai sus reese că planul original al lui Franz Sulzer — cu toate scăderile lui — este totuși un prețios document, fiind primul cunoscut până astăzi. Informațiile aflate în el sunt bogat completate de către cei cari dintre anii 1789—1791 ne-au lăsat primele documente cartografice de o reală valoare pentru cunoașterea orașului străbunicilor noștri.

---

21) Faptul pierderii planului Bucureștilor anului 1830—1832, plan ce fusese remis de către municipalitate, inginerului Sannejouane este o mare stânjenire pentru schimbările topografice întâmplare în București dela 1791 la 1852.

Planurile ERNST și PURCEL

Până azi între micul plan al lui Sulzer și primul document cartografic al bunicilor noștri: planul lui Rudolf Arthur de Borroczyn dintre anii 1849—52, nu avem nici o altă reproducere topografică demnă de luat în seamă căci precum am amintit mai sus, planul din 1830—32 este azi pierdut pe vecie, iar cel al lui Vladimir de Blaremburg din 1842 este insuficient ca detalii fiind mult prea mic.

Planurile Ernst și Purcel sunt singurele documente cartografice care ne înfățișează Bucureștii dela sfârșitul veacului al XVIII-lea.

Amândouă sunt orientate spre sud, lucru explicabil, luând seamă că trupele austriace de ocupație ale principelui de Saxa au intrat în capitala țării noastre prin actuala șosea Kisseleff; de aceea orientarea lor era mult mai ușoară în acest chip.

O atenție deosebită a fost dată bisericilor de către autorii planurilor. Dintre aceste edificii, multe erau înconjurate cu ziduri și chilii pe care generația premergătoare nouă nu le-au mai apucat. Toate acestea sunt însemnate în amândouă planurile cu numere în cerneală roșie. Alte edificii — cele civile mai importante: case boerești mai mari care vor fi atras atenția cartografilor austriaci — au fost distinse cu numere în cerneală neagră, iar hanurile bucureștene cu litere minuscule negre. Majoritatea din aceste numere și litere de ordine negre lipsesc însă în planul lui Ferdinand Ernst și pe această constatare se sprijină aserțiunea noastră că locotenentul Ernst nu a avut vreme să-și isprăvească opera, trupele austriace retrăgându-se din principatele noastre.

În privința așezării topografice a străzilor, și mai ales a detaliilor ce le însoțesc, planul baronului Franz Purcel este superior celui al lui Ferdinand Ernst.

În rândurile care urmează am căutat să identific mai întâi numerele însemnate cu cerneală roșie care în majoritatea cazurilor concordă în amândouă planurile; pe semne locotenentul Ernst și locotenentul Purcel vor fi lucrat împreună. Apoi urmează identificarea numerelor trecute cu cerneală neagră din care unele lipsesc la Ernst și în fine hanurile care sunt menționate cu litere la acesta din urmă.

Pe de altă parte, legenda planului Purcel fiind scrisă după ortografia germană, este adesea ininteligibilă și cere deci o punere la punct.

Voi mai trebui să adaog că sunt unele erori de identificare, mai ales în ceiace privește unele lăcașuri bisericești, fapt menționat de către mine în identificarea fiecărui edificiu în parte.

Numerotația așa cum urmează este după planul Franz Purcel, coroborată cu aceia din planul Ernst.

Dacă însă planul lui Sulzer nu are decât o importanță cartografică documentară pentru vremurile acelea, atât planul Purcel cât și cel al lui Ernst au fost alcătuite dintr'un interes pur militar înfățișând imaginea pe cât se poate mai scrupuloasă a realității sfârșitului veacului al XVIII-lea.

Motivul ridicării lor — după cum ne-o spune și Nicolae Docan în privința planului Ernst vândut municipiului București — a fost necesitatea pe care o aveau trupele austriace de a se orienta într'un oraș străin. De alt-fel din acele vremuri — afară de unele hărți generale ca aceea a lui Müller editată de Artaria²²⁾ și cea a geografului C. L. Thomas din Frankfurt din 1788²³⁾ și multe altele — avem harta raialei Hotinului și cea a Moldovei dintre Siret și Carpați precum și aceea a Țării românești — aceasta din urmă de dimensiuni gigantice: 8 m. — 4½ m. — care se află azi în posesia Academiei române²⁴⁾. Nu putem aci trece cu vederea anexele cartografice ale amintitei lucrări istorice a lui Franz Sulzer.

În ceiace privește capitala principatului muntean, se înțelege că statul major austriac ținea să cunoască arterele de comunicație și legăturile lor cu provincia, precum și construcțiile solide mai încăpătoare pentru adăpostul autorităților și a trupelor, și aceasta în eventualitatea unui atac din partea Turcilor retrași la Giurgiu.

---

22) v. colecția de hărți a muzeului municipal București: No. 1325.

23) v. *Ibid.* No. 1593.

24) Obținută pe la 1910—1912 de N. Docan dela arhivele de război din Viena pentru Acad. rom., unde se află și azi în secția stampelor.

V

BISERICILE BUCUREȘTILOR
DINTRE ANII 1789 — 1791

Insemnate cu numere roșii de către ERNST și PURCEL

IDENTIFICAREA NUMERELOR ROȘII

1 — Mihay-Woda (=Mihai Vodă).

Biserica Mihai Vodă a fostei mănăstiri cu acelaș nume, ctitoria lui Mihai Viteazul încă de când era vel ban al Craiovei²⁵⁾, înconjurată de fostele ei vaste chilii pe care le vor fi apucat încă în ființă cartografi austriaci.

Se susține greșit — precum vom dovedi mai departe — că tot aci a fost cunoscuta biserică de pe la mijlocul veacului al XVI-lea cu numele de *biserica Sfântului Nicolae al postelnicesei*, ctitoria lui Ghiorma vel postelnicul²⁶⁾ și al jupănesei sale Caplea²⁷⁾, biserică în ființă încă din domnia lui Petru Vodă cel tânăr²⁸⁾.

---

25) v. pentru aceasta studiul meu în preparare privitor la data ridicării mănăstirei înainte de Octombrie 1592.

26) El este originar din Dipalitz (v. I. C. FILITTI, *Arhiva Gheorghe Gr. Cantacuzino*, ed. 1919, p. 21 nota 1 și arborele genealogic al familiei Alexeanu). Il aflăm ca vel postelnic în divanele domnești ale lui Petru Vodă cel tânăr cu începere dela 31 Martie 1564 și până la 25 Mai 1568 în ultimul document cu divan cunoscut mie dela acest Voevod. Une-ori el poartă și numele de Ghiorman. Nu-mi este cunoscut ca ban, cu toate că în documente ulterioare privitoare la cealaltă ctitorie bucureșteană a sa (v. aci mai departe la biserică Grecilor, No. V) el este numit astfel. Nu am putut afla rațiunea urgisirei sale de către Petru Cercel Voevod.

27) Ea este din neamul unui Neagu Vornic (poate nepot al unui Mogoș sau acesta nepot unui Neagu Vornic), care nu trebuie confundat cu Neagoe vornicul ucigătorul lui Radu Vodă dela Afumași la 1529, acesta fiind fiul unui Socol și soț al Caplei din Băjești nepoata de fiică a lui Radu Vodă cel mare. Jupâneasa Caplea a Ghiormăi postelnicul și banul era rudă — cum nu știm — cu Buzeștii (v. I. C. FILITTI, o. c. doc. pp. 20—1). Ea era moartă la data actului lui Petru Vodă greșit datat din 8 Aprilie 1558 (v. pt. aceasta studiul meu amintit la nota 25 de mai sus). Trupul ei fusese îngropat în ctitoria ei dela poalele dealului Spirei, fusese însă desgropat în domnia lui Petru Cercel „din pizma“ acestuia asupra lui Ghiorma postelnicul, și reîngropat la mănăstirea Bolintin unde de alt-fel se afla încă înainte de data cărței lui Petru Vodă, mormântul copilului ei Pătrașco. Din cauza acestei reînhumări se iscă un lung proces între biserică Sf. Nicolae și mănăstirea Bolintin, proces ce se termină abia sub Gavril Movilă Vodă la 1620 (v. pt. aceasta G-ral P. V. NASTUREL, *Biserica Stavropoleos*, ed. 1906, pp. 2—4).

28) El urmează în scaunul Țării românești părintelui său Mircea Ciobanul, mort la 25 Septembrie 1559 (v. JOHANN CHRISTIAN VON ENGEL, *Geschichte des ungrischen*

A fost închinată ca metoh mănăstirii Simon Petru dela muntele Athos chiar de către fondatorul ei²⁹⁾.

La 1775 și 1797 mănăstirea Mihai Vodă mai era „în latura Bucureștilor“³⁰⁾ iar la 1795 Alexandru Moruzi Voevod își avea aci scaunul domnesc³¹⁾.

Pe semne în stare de complectă ruină, cu acoperișul distrus, biserica a fost reînnoită în Iunie 1834³²⁾ de către arhimandritul de pe acele vremi, egumenul dela mănăstirea Simon Petru: Theodosie Contopulo, originar din Vosporu, al cărui mormânt din 1847³³⁾ se afla în pridvorul bisericii, pridvor azi desființat cu ocazia reparațiilor încă în curs de efectuare. Cu ocazia restaurării din 1834 se va fi făcut și turnul incintei mănăstirii dinspre altarul bisericii căci poarta data încă din 1711³⁴⁾. În reparațiile acestea, făcute poate în pripă — în toate cazurile de către meșteri nepricepuți cari au distrus vechea înfățișare — s’au zugrăvit și portretele ctitorilor aflate până la ultima renovare: Mihai Viteazul cu Stanca Doamna, un Staicu și un Constantin Vodă cu Ioana Doamna³⁵⁾.

Reichs und seiner Nebenländer, Walachei, vol. IV, partea I, ed. 1804, p. 222) al cărui ultim act cunoscut mie este din 17 Septembrie 1559. Primul hrisov dela Petru cel tânăr este din 8 Ianuarie 1560 și ultimul din domnia sa din 25 Mai 1568.

La 5 Iunie al acestui an era la Constantinopole (v. HAȘDEU, *Columna lui Traian V. No. 3, p. 70*), iar din ziua de 2 Iulie avem primul hrisov dela rivalul său și urmaș în tronul țării, dela Alexandru Vodă Mircea.

29) Actul acesta, care în toate cazurile este anterior suirei în scaunul țării a lui Mihai Viteazul nu ne este cunoscut și pare a fi azi pierdut. (v. pt. detalii în această privință studiul meu amintit aci la nota 25).

30) v. actul lui Alexandru Ipsilanti din 6 Martie 1775 în V. A. URECHE, *Istoria Românilor, vol. II, pp. 111—12* prin care se întărește mănăstirii, balta Ciocăneștilor din Ilfov, iar actul din 2 Martie 1797 dela acelaș Domn privitor la reînnoirea vechilor cărți ale mănăstirii (v. *Ibidem, VII, p. 300*).

31) Alexandru Constantin Moruzi în prima lui domnie din Ianuarie 1793 până în August 1796. Actul acestuia din 18 Aprilie 1795 ne spune: „Din vreme ce sf. mănăstire „Mihai Vodă ce se află în cinstita poliție a Domniei mele București lângă mănăstire „se cinstește acum și cu starea scaunului domnesc, având vie aicea în București lângă „mănăstire unde s’au zidit de Domnia sa fratele nostru Alexandru Ipsilanti Voevod „casele domnești“. Aceste vii fuseseră luate de către Alexandru Ipsilanti pentru clădirea Curței sale zisă: Curtea nouă la 1774, viitoare Curte arsă după 1812, dând în schimb viile dela Târgoviște (v. pt. acest act *Arh. St. Mihai Vodă, pach. 5 doc. 34; v. și regest în fișele general P. V. Năsturel*).

32) v. Inscricția greacă din năuntrul bisericii celei vechi, azi în plină restaurare, publicată de către d. N. IORGA în *Inscripții din bisericile României, vol. I, fasc. I, p. 255, No. 582*.

33) v. *Ibidem, p. 256, No. 583*. Data inscripției mortuare este din 10 Martie 1847.

34) v. *Ibidem, p. 255, No. 581* în care se menționează ca an al fondării bisericii 1594.

35) Lista portretelor voevodale ne este reproducută de către CONSTANTIN ȘT. BILCIURESCU, *Mănăstirile și bisericile din România cu mici notițe istorice și gravuri ed. 1890, p. 143*. La p. 142 ni se dă o reproducere a bisericii cu pridvor și clopotniță patru-unghiulară cu acoperiș ascuțit, evident de factură nouă. Cred totuși că în ceea ce privește lista ctitorilor zugrăviți, sunt greșeli. De pildă nu pot ști cine este Staicu, de asemenea și un Constantin Vodă care pare a fi soțul acelei enigmatice Doamne Ioana, nu-mi este cunoscut în cronologia Voevozilor Țării românești, căci nu este nici-unul din Voevozii Constantin de pe tronul muntean: fie Mavrocordat, Ipsilanti, Racoviță sau Hangerli. Dacă într’adevăr Bilciurescu a citit aceste nume pe deasupra portretelor din pro-naosul bisericii, atunci trebuie să credem că avem și aci a face cu slabele cunoștințe istorice pe care le aveau zeloșii călugări din prima jumătate a veacului trecut, căci mai toate așa-zisele restaurări din acea epocă, păcătuiesc printr’o fragrantă inexactitate. (v. și aci mai departe la alte biserici bucureștene).

Pe la 1862³⁶⁾ sărăcăcioasele restaurari făcute cu vreo trei-zeci de ani înainte dădeau o înfățișare neîngrijită edificiului bisericesc, acesta neavând nici un turn care să-i facă fală, biserica fiind văduvită de toate odoarele ei, iar pisania și alte inscripții cunoscute nouă azi³⁷⁾ fiind în limba greaca nu vor fi putut fi descifrate de către cercetătorii trecutului locașurilor de rugă de pe întinsul orașului.

În anii din urmă și încă și azi, biserica este în curs de complectă renovare, refăcându-i-se turla pantocratorului cărcia i s'a adaogat — pe semnă după afirmația lui Paul de Aleppo³⁸⁾ — încă două turle mici la dreapta și la stânga pantocratorului, și aceasta s'ar părea după constatările arhitectonice făcute pe laturile altarului, zidurile biserici fiind încă și azi cele ale primei clădiri.

În pridvorul deschis, de factură mai recentă, — poate dca 1834 — azi desființat, se aflau pietre tombale în mare parte posterioare restaurării de acum un veac, și câte-va din veacurile XVII și XVIII³⁹⁾.

Averea considerabilă a bisericii a fost irosită cu trecerea anilor⁴⁰⁾ până la secularizarea averilor mănăstirești din timpul domniei lui Cuza Vodă.

2 — Gorgan (=Sf. Ilie din Gorgani).

Veche biserică încă din cursul veacului al XVII-lea ce se afla înca și azi pe un gorgan în mică stradă din fața liceului Lazăr. Fostă pe vremea alcătuirii planurilor noastre, în marginea estică a mahalalei Podului de pământ. Această biserică a fost închinată de către Șerban Vodă Cantacuzino pe vremea domniei sale ca metoh ctitoriei sale dela Cotroceni⁴¹⁾. A fost

---

36) v. Preot GRIGORE MUȘCELEANU, *Calendar pentru anul 1862*, p. 108.

37) Preotul Mușceleanu se plânge chiar că nu a aflat nici o inscripție veche. Acestea sunt reproduse de N. IORGA, în inscripțiile amintite.

38) v. *Travels of Macarius Patriarc of Antioch, written by his attendant Archdeacon Paul of Aleppo in arabic*; traducerea în limba engleza a lui F. C. BALFOUR, ed. Londra 1836, VIII, p. 375.

39) v. N. IORGA, o.c. p. 256-8. Se aflau următoarele morminte: al lui *Preda Urdăreanu* din 3 Februarie 1672; a lui *Ivașco vel vornic Baleanu* din 2 August 1679; cea cu text grecesc al *Smarandei Hrisoscoleo născută Dim. Balasache* din 1 Ianuarie 1776; alta cu inscripție grecească a lui *Dimitrie Caragunas* fără an; al *Efrosinei Gianoglu* tot grecească din 1838; al *Mariei Arcudinschi Gianoglu* din 1839 Aprilie în 28, pusă pe mormântul unui personagiu al cărui nume nu se mai poate citi; al unui grec mort la 22 Iunie 1834 și al lui *Theodosie ieromonahul* din 10 Martie 1847 tot cu text grecesc. Se mai aflau și alte frânturi de lespezi mormintale, iar în pronaos, piatra tombală a lui Ioan, fiul lui Grigore Ghica Voevod, stins din viața în Ianuarie 1664. (v. STOICA NICOLAESCU, *O nouă și interesantă inscripție în biserica Mihai Voda din Capitală*, în „Universul” cu data de Marți 6 Octombrie 1931.

40) Greșite sunt reflecțiile lui IOAN BREZOIANU, în broșura sa asupra manastirilor închinată și călugării străini, ed. 1861 pp. 37—8 când afirma ca aceasta biserică nu a fost închinată la lăcașuri străine, amintind doar hrisovul lui Mihail I. Șuțu din 1785, căci acest edificiu bisericesc era metoh la Simon Petru dela Athos înca dela ridicarea lui din temelie de către primul ei ctitor, Mihai Viteazul. (v. pt. alte informații documentare studiul meu amintit la nota 25 de mai sus).

41) v. IONNESCU-GION, *Istoria Bucureștilor*, ed. 1899, p. 196; v. IORGA, o. c. p. 298 unde este greșit numită Sf. Nicolae Gorgani.

clădită de isnoavă în domnia lui Gheorghe Vodă Caragea ^{41 a)} fiind târnosită la 1814 și zugrăvită în domnia lui Alexandru Nicolae Vodă Șuțu ^{41 b)}. La ridicarea celui de al doilea lăcaș au ajutat și Manolache Hrisoscoleo cu soția sa Elena ^{41 c)} precum și Radul clucerul Voinescu, Ștefan paharnicul Voinescu și slugerul Gheorghe Artino ^{41 d)}. Biserica Sf. Ilie din Gorgani posedă un clopot dela Constantin Vodă Brâncoveanu din 1702 ⁴²⁾.

3 —⁴³⁾ Livida Gospoda (=Livedea Gospod sau Sf. Constantin).

Biserica fostei livezi domnești de dincolo de fostul lac al lui Dura neguțătorul — Cișmigiul de azi. Fusese ridicată „din temelie“ — pe semne pe locul alteia mai vechi de a cărei existență nu mai avem nici o mărturie — de către un oare-care Constantin cojocarul, împreună cu alți mahalagii, la 1785, și avea pe acele vremuri chilii înconjurătoare, azi dărâmate. Biserica a fost renovată în primele decenii ale veacului nostru.

4 — Lefter (=Sf. Elefterie).

Încă din timpul păstoriei lui Ștefan mitropolitul Țării românești dela 1732 la 1738, un bogat cupeț bucureștean Constantin Maxim ⁴⁴⁾ — rămas pe semne fără scoborători direcți — făcându-și diata, își lasă parte din averea lui mitropoliei bucureștene cu dorința ca să se facă aci în București

---

41 a) A domnit între 8 Septembrie 1812 și 12 Octombrie 1818.

41 b) A domnit pentru a doua oară în Țara românească dela 16 Novembre 1818 până la 19 Ianuarie 1821.

41 c) Manolache zis și Buzoianu, fiu al lui Scarlat a fost medelnicer la 1798, stolnic la 1805, paharnic la 1806, stingându-se din viață la 1819, fiind îngropat la mănăstirea Vălenii de Munte. Pe lângă ctitoria aceasta a sfântului Ilie-Gorgan dela 1819 din București a mai ridicat și biserica din Teișani.

Elena era a doua a lui soție născută Sefendache. De alt-fel în biserica Sf. Ilie-Gorgan se află lespezi mormintale ale neamului ei (v. IORGA, o. c., p. 299, No. 741).

41 d) v. pisania bisericii reprodusă de către d. IORGA (o. c., pp. 298—9).

42) Informație comunicată mie de către părintele econom Gheorghe Negulescu parohul bisericii Batiște din București.

43) În planul Ernst un număr 3 roșu se referă la paraclisul Brâncoveanului din fosta mahala a Scorțarului sau a sfântului Spiridon-vechi, cunoscută pe acele vremuri și sub numele de mahalaua Șerban Vodă. Paraclisul acesta se afla lângă fostele case brâncovenești, pe locul actualelor fundații ale viitorului Senat.

Pentru identificarea proprietăților din această mahala, importantul material documentar pentru istoricul centrului bucureștean va face subiectul unui viitor studiu al meu: *Schițe de plan ale centrului Bucureștilor la începutul veacului al XIX-lea*.

44) Poate era din neamul lui Mihul cupețul, fostul purtător de grijă al bisericii și spitalului Colții și ctitorul prim al bisericii Bradului-Boteanu (v. mai jos la No. 43 roșu). Fiul acestuia, Maxim cupețul, dăruiește Colții prăvălii pe ulița Colții și în Mărgelari. Chiar Constantin Maxim cupețul, lăsase prin diata sa acestei biserici a Colții o prăvălie în ulița Colții (v. pt. acestea Pr. GH. NEGULESCU, *O pagină din istoria Bucureștilor*, în revista *Biserica ortodoxă română, seria II, anul 44, No. 3 (540) pe Martie 1926*, p. 136, nota 5 col. 2).

o biserică pe una din moșiile mitropoliei⁴⁵). Dorința postumă a piosului cupeș nu a fost îndeplinită decât după moartea mitropolitului Ștefan și anume în timpul păstoriei lui Neofit Cretanul⁴⁶) ridicându-se în fața morilor mitropoliei — morile Vlădichii, cum se numeau în vechime — un lăcaș bisericesc în domnia lui Mihai Racoviță între anii 1741—44⁴⁷) pe o insulă formată de cotiturile nordice ale Dâmboviței bucureștene în mijlocul unei păduri seculare⁴⁸). În hrisovul său din 22 Iunie 1748 Grigore Ghica Voevod întărește așezământului bisericesc cu hramurile Sf. Elefterie și al sfântului Gheorghe toate cele însemnate de către răposatul cupeș în diata sa⁴⁹). Ulterior biserica a avut grădină frumoasă de petreceri, făcută — se spune — de către călugării mitropoliei⁵⁰). În apropierea bisericii își avea pe la sfârșitul veacului al XVIII-lea vornicul Pană Filipescu⁵¹) o casă⁵²). După ridicarea edificiului religios Maria a lui Gheorghe mărgelarul din mahalaoa Agăi Niță⁵³) luă pe socoteala ei biserica. Peste vreo 20 de ani dela ridicarea ei — la 1782 — fiind în părăginire, Nicolae Brâncoveanu, pe atunci vel vistier, proprietar vecinaș își ia însărcinarea a avea grijă de edificiul bisericesc, însă fiind din nou lăsat în părăginire, la 1804 mitropolitul Dosithei Filiti îl reia sub stăpânirea sa.

În marginea bisericii erau încă din vechime cărămidării — de alt-fel însemnate și ele în planurile noastre cu termenele germane: „Ziegelschlag“ — de unde și numele de Cărămidari al satului învecinat. La începutul veacului trecut cu ocazia întinderii orașului în această direcție aflăm mahalaoa Sf. Elefterie ce-și ținea numele dela hramul cel dintâi al bisericii.

45) v. G. M. IONESCU, *Istoria Cotrocenilor, Lupescilor (Sf. Elefterie) și Grozăvescilor*, ed. București, 1902, pp. 514—22, IONNESCU-GION, (v. o. c., p. 187) fixează anul 1748 ca cel al ridicării bisericii sprijinindu-se pe semne, pe documentul lui Grigore Ghica Voevod din 22 Iunie al acestui an. Pentru alte informații Pr. DUMITRESCU, *Istoricul a 40 de biserici din România*, vol. III, ed. 1907, pp. 66—9.

46) A păstorit între anii 1738—54 (v. IORGA, *Istoria bisericii românești și a vieții religioase a românilor*, ed. I-a 1909, vol. II, p. 330).

47) v. IORGA. *Inscripții*, o. c., fasc. II, p. 317, No. XLII 766; G. M. IONESCU, fixează ca an de fundare: 1747.

48) v. G. M. IONESCU, o. c.

49) Diata lui Constantin Maxim, pare să nu aibe dată căci G. M. IONESCU (v. o. c.) ne vorbește de conținutul ei fără a ne indica nici anul nici luna.

50) v. G. M. IONESCU, o. c., p. 522.

51) Pană Filipescu, fiul lui Grigore clucerul, a fost șetrar la 1747, medelnicer 1753, vel armaș la 1755, vel clucer la 1760, vel vornic la 1779 și în urmă vel ban la la 1789 și 1791-2, fiind căsătorit cu Anița Câmpineanu stinsă din viață la 1786 și îngropată la mănăstirea Radu Vodă, (informații genealogice comunicate mie de către d. I. C. Filitti).

52) Casa aceasta din vecinătatea bisericii a trecut ulterior la neamul boerilor Grădișteni. (Amintesc aci că soția lui Pană Filipescu: Anița Pârveu Câmpineanu avea de mamă pe Chiajna Mogoșeasca a cărei fii au fost strămoșii Grădiștenilor din zilele noastre. Pe semne că aceste proprietăți fuseseră zestrare ale lui Pană Filipescu). În aceste case a fost în urmă cazarmă, depozit de muniții al armatelor rusești între 1828—9, iar Kisseleff dispune ca aci să fie magaziiile de rezervă între anii 1830—35. Peste douăzeci de ani, aci erau iar alte magazii turcești, iar în urmă grajduri pentru caii de poște, poșta fiind pe acele vremuri lângă Malmaison-ul de mai târziu. Casele rămase pustii la înființarea poștelor au dăinuit până la începutul veacului nostru fiind în complectă ruină pe la anul 1902. (v. G. M. IONESCU, o. c., pp. 521-3).

53) Este cunoscuta mahala din jurul bisericii numită azi a sfintei Vineri — Herasca.

Biserica Sf. Elefterie, care în vechime a avut chilia înconjurătoare precum ne-o înfățișează planurile noastre⁵⁴), de alt-fel dispărut încă înainte de 1856⁵⁵) a fost reparată la 1867⁵⁶).

5 — Podu de pormund (=Podul de pământ sau Sf. Ștefan).

Acest lăcaș bisericesc mai este cunoscut și sub numele de *biserica Cuibul cu barză*. De origina acestui nume nu am putut afla nimic precis. Biserica, încă și azi în ființă, se află la extremitatea actualei străzi Știrbei Vodă.

Pe locul actualei biserici — inexistentă la data alcătuirii planurilor noastre — se afla un alt edificiu religios, despre care nu avem nici o mărturie documentară precisă⁵⁷). Cred totuși că aci se va fi aflat acea biserică a Anastasiei Cantacuzino, de care pomenește un act inedit din 1766⁵⁸). Actualul lăcaș bisericesc a fost ridicat din temelie pe la începutul veacului al XIX-lea, de către clucerul Dona, împreună cu soția sa Zamfira, care o înzestrea cu o moșioară din județul Ilfov: Belciugovul⁵⁹). Ctitoria aces-

---

54) O porțiune de schiță care s'ar părea că este luată din planurile ce le analizăm în studiul prezent este reprodus în colorii în planșă aparte de către G. M. IONESCU în lucrarea sa la paginile 24—25. (v. planșa No. 1, care poartă titlul: *Harta Cotrocenilor, Grozăveștilor și Lupeștilor (Sf. Elefterie), lucrată de Marele Stat Major Austriac în 1791*).

55) v. planul maiorului Rudolf Arthur, baron de Borroczyń din acest an.

56) v. Pr. MARIN DUMITRESCU, o. c.

57) v. pt. informații istorice și pisania: Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. IV, pp. 84—5, iar pt. inscripții IORGA, o. c., fasc. I, p. 290, No. 710, unde însă nu ni se reproduce decât inscripția pietrei mormintale a lui Dona clucerul. IONESCU-GION, nu pomenește de această biserică.

58) Se afla la *Arhivele Statului, Cond. mitropoliei București No. 6* fila 288, relativ la moșia Sărăției, fiindu-mi comunicat de către d. Constantin C. Sărățeanu, fost înalt regent.

În vedere că azi originalul act este încă evacuat la Moscova, dau mai jos documentul în extenso:

„Adecă eu jupăneasa Anastasia, soția răposatului dumnealui Șerban Cantacuzino „adeverez cu acest credincios al meu zapis la prea cinstita mână prea sfinției sale „părintelui, mitropolitul țării kir Grigorie și la sfânta mitropolie, precum să știe „că am dat danie 90 de stănj. din moșia Sărăției din sud Buzău care moșie-mi este „dată prin diata mie de dumnealui răposatul soțul meu Șerban Cantacuzino și prin „carte iscălită de dumnealor boiari, rudele răposatului bărbatului meu; și această danie „este dată ca să mi se scutească doi preoți de bir și de toate cheltuelile ca să „poată purta grijă bisericii ce o am în mahalaoa Podului de pământ, și cu cele ce „voi mai lasa sfintei biserici pe foaia iscălită de preaosfințitul părinte mitropolit și „să aibă preoții purtare de grija de sfânta biserică de toate ce am lăsat și dinprejur; „și pentru mai adevarata credință am iscălit mai jos ca să să crează, dinpreună cu „alte cinstite și vrednice marturii. Veleat 1766“.

(ss) Nastasia, jupăneasa răpos. dumnealui Șerban Cantacuzino, adeverez.

Această Anastasia Cantacuzino era fiica lui Angheli căpitanul și fusese soția lui Șerban, fiul lui Constantin Cantacuzino din sireaua scoborătoare a lui Drăghici marele spatar.

59) v. *Așezămintele brâncovenesti: Belciugul*, doc. 46, comunicat mie de către d. N. A. Boicescu, din fișele inedite ale răposatului general P. V. Năsturel.

tora⁶⁰), înconjurată cu ziduri ridicată pe locul altui lăcaș mai vechi al cărui fondator nu ne este cunoscut în mod precis, a fost reparată în anii 1853 și 1877. Ultima restaurare a bisericii este din cursul anilor 1904—6 prin îngrijirea preotului C. Ionescu cu ajutorul de curând răposatului Matache Dobrescu⁶¹).

6 — Isvor (=Isvorul).

Actualul lăcaș bisericesc cu acest nume și care se află pe actuala stradă cu acelaș nume între străzile Al. Orăscu și Puțul cu apă rece, este de fapt mai nouă căci vechia biserică a Izvorului pe care au cunoscut-o cartografi austriaci se afla mai departe, pe terenul azi proprietate a societății de tir. Nu am putut afla informații mai precise asupra vechimei acestei biserici. Vechiul lăcaș va fi fost dărâmat puțin după anul 1791, căci actualul edificiu, este ridicat de niște negustori în timpul domniei lui Alexandru Constantin Moruzi Voevod și a păstoriei lui Dosithei Filitti⁶²), deci între anii 1793—96, prin urmare după ce planurile noastre fuseseră alcătuite. În planul Ernst cu toate că edificiul religios este însemnat pe același loc ca la Purcel, totuși îi lipsește numărul de ordine, scăpat pe semne din vedere la însemnarea edificiilor de către primul.

7 — Many Prutar (=Manea Brutaru).

Această biserică este ridicată din temelie de lemn la 1777, de către trei negustori din această mahala (cunoscută cu numele de a lui popa Radu): Gheorghe, Ioan și Manea. De piatră — mai bine zis: de zid — biserică a fost înălțată abia peste zece ani, la 1787, în timpul domniei lui Nicolae Vodă Mavrogheni. Biserica a fost cunoscută sub numele de aceia din mahalaua Popii Radu, pe semne după primul ei slujitor. Întâiul hram a fost al Sfântului Nicolae, căruia îi fură adăogate ulterior — în timpul domniei lui Mavrogheni — și hramurile: Sf. Gheorghe și al Născătoarei de Dumnezeu Fecioara Maria. În curtea bisericii se află încă și azi o cruce a Manei vătaful care a înzestrat lăcașul bisericesc și dela care acesta își ține afară de numele său și un clopot mic⁶³). Alt clopot mare din 1781 este făcut de către „Ioan sin Ioniță diac“, fost la Vovidenia din Focșani⁶⁴)

---

60) Greșește părintele Dumitrescu (v. o. c. vol. IV, pp. 84—5) adoptând ca exactă afirmația pisaniei actuale a bisericii care spune că „pe locul altei biserici care cazuse în ruină... clucerul Dona și soția sa Zamfira“ ridicaseră „cam pe la anul 1760“ ctitoria lor. Acest Dona clucer a trăit abia în prima jumătate a veacului al XIX-lea, fiind îngropat la 1830 în interiorul bisericii. (v. pt. lespedeaa sa mormintală IORGA, o. c. fasc. I, p. 290, No. XXV/710).

61) Informație comunicată mie de către preotul econom G. Negulescu dela biserică Batiște.

62) v. Preot MARIN DUMITRESCU, o. c. vol. IV, ed. 1915, p. 98; lipsește la IONNESCU-GION, o. c., în lista bisericilor bucureștene.

63) Acest clopot a fost dat de către Manea vătaful și poartă data de 1815. Informație comunicată mie de către părintele Gh. Negulescu, parohul bisericii Batiște.

64) Informație comunicată mie tot de către preotul econom Negulescu.

Pentru alte informații privitoare la biserică Manea Brutaru v. IONNESCU-GION o. c. p. 199; v. și IORGA, o. c., fasc. II, pp. 318—19, No. XLIV,7; v. și Preot M. DUMITRESCU, o. c., vol. III, p. 65.

8 — Sv. Marie (=Sf. Maria sau Schitul Măgureanu).

Nume sub care era cunoscută actuala biserică a *Schitului Măgureanu*, la nord de Cișmigiu. Ridicată din temelie de către Constantin Văcărescu mare logofăt, la 1756, și încheiată de Mihai Cantacuzino genealogistul ginerele său⁶⁵), actualul lăcaș bisericesc — renovat de vreo trei decenii — datează din 1881. Cu ocazia acelor așa-zise reparațiuni, s'au distrus cu totul chipurile ctitorilor⁶⁶). Încă și azi hramul bisericii este Vovedenia Maicii Domnului de unde și numele de Sfânta Marie, pomenit în legenda planului lui Purcel. În apropierea acestei biserici — puțin mai la nord — avem încă și azi, vechea biserică Popa Tatu, cunoscută sub numele de biserică dela Fântâna Boului, lăcaș care nu este însemnat cu nici un număr, nici la Purcel, nici la Ernst, cu toate că în ființă încă cu mult înainte de alcătuirea planurilor lor⁶⁷).

9 — Dimi Tabaku (=Dima Tabacu sau Sf. Nicolae Tabacu).

Biserica lui Dima tabacu, azi *biserica Sf. Nicolae-Tabacu* din calea Victoriei, peste drum de Academia română. A fost ridicată de către un Dima tabacu, încă pe la 1710, de unde și numele pomenit de Purcel. Refăcută în urmă, a fost cunoscută în cursul veacului trecut sub numele de biserică Popa Cosma, dela numele preotului care a slujit în ea, o va fi îngrijit-o și dela care însăși întreaga mahala și-a ținut numele⁶⁸).

10 — ⁶⁹) Sv. Nicolay (=Sf. Nicolae sau Biserica Albă).

Sf. Nicolae, vechiul hram al bisericii cunoscută azi sub numele de *biserica Albă din calea Victoriei*. Un lăcaș bisericesc — pe semne destul

---

65) Greșeală la IONNESCOU-GION (v. o. c., p. 215) care socotește ca an de fondare anul 1764; v. și Preot DUMITRESCU, o. c., vol. II, ed. 1902, pp. 103—7; v. și IORGA o. c., fasc. I., p. 207, No. XXXIII/732.

66) v. *Albumul familiei Cantacuzino* de Gheorghe Gr. Cantacuzino, ed. „Minerva“, 1902, pp. IV—V.

67) Biserica Fântâna Boului fusese zidită și ea de către generalul Mihai Cantacuzino (v. pt. ea mai departe).

68) v. Preot DUMITRESCU, o. c. vol. III; v. IORGA, o. c. fasc. II, p. 351, No. LXXIV unde nu se amintește decât de existența unui pomelnic dela 1848; v. IONNESCOU-GION, o. c., p. 204. Aci însă se face confuzie între trei biserici și anume; *Sf. Nicolae din Tabaci* (v. mai departe No. 76 în text) *Sf. Nicolae-Tabacu*, (adică a lui Dima tabacu) și *Sf. Nicolae din Sârbi* (v. aci mai departe No. 68), căci de aceasta din urmă este vorba în actul din 1696. Condicele brâncovenești ne-o amintește cu numele de biserică Tabacilor. Din nefericire trimiterea lui IONNESCOU-GION la aceste condicii (v. o. c.) numai este controlabilă azi. Sf. Nicolae din Sârbi este singura biserică situată pe ulița, care vine dela biserică Oltenilor (v. și mai departe în text la No. 76 roșu).

69) Un număr 10 se află în planul Ernst trecut la biserică fără chilii inconjurătoare, care se află chiar pe locul actuală biserici Sf. Ionică sau Sf. Ioan Moldoveni. Este însă o greșeală de numerotație, de oare-ce în planul Purcel o avem însemnată (v. mai departe la No. 16 roșu).

de important — exista pe locul actualei biserici, încă înainte de 1790, fiind cunoscut sub numele de *biserica mahalalei Popei Dârvaș*, poate chiar o fundație a unui preot cu acest nume, dela care întreaga mahala și-a ținut numele până prin veacul al XIX-lea. Ași crede chiar, că această biserică încă pe la 1776, va fi avut numele de biserică Vișicăi, judecând după cele relatate într'un act foarte interesant, care amintește de împrejurările mahalalei Fântâna Boului ⁷⁰). În vechime biserică avea ca hram numai pe Sfântul Nicolae. Pe la începutul veacului al XIX-lea avea chiliile înconjurătoare ⁷¹), la care contribuise și răposatul Iordache Colfescul stolnicul prin diată. Fiind ruinată de un cutremur — pe semne cel din 1804 — biserică a fost renovată prin îngrijirea clucerului Nicolae Trăsnea și a soției acestuia la 1827, punându-i-se și hramul Sfântului Ilie Tesviteanul ⁷²), de unde și numele de *biserica Sf. Ilie din calea Victoriei*. O reparație radicală i-a fost făcută în 1873, dar chiliile înconjurătoare dispăruse încă cu mult înainte.

Posedă un clopot mic dăruit de către clucerul Nicolae Trăsnea la 1832 ⁷³).

11 — Filaret (=40 de mucenici).

Biserica azi dispărută, cunoscută încă în cursul veacului trecut sub numele de *Livedea Văcărescului* sau *40 de mucenici*, după hramul ei ⁷⁴).

Încă de prin anul 1766 ⁷⁵), Mihail Cantacuzino, vel vistier pe acele vremuri, viitor mare ban și în urmă general rusesc, personaj cunoscut și sub numele de „genealogistul“, cu râvnă către cele bisericesti, după pilda strămoșilor săi ⁷⁶), începuse a cumpăra terenuri învecinate celor de zestre ale răposatei sale soții, scoborătoare a boerilor din Văcărești ⁷⁷). Biserica

70) v. privitor la acest act mai departe, la biserică Fântâna Boului.

71) La 19 Martie 1802, Dositheii Filiti mitropolitul Ungro-vlahiei amintește într'un act adresat episcopilor de pe vremuri ai bisericii Albe, că răposatul stolnic Iordache Colfescul, proprietarul caselor unde se află azi palatul regal din calea Victoriei, lăsase la sfârșitul vieții sale, (el moare în 1802) prin diată, ca să se facă vreo câte-va chiliile de către acei episcopi (v. *Arh. St. Mitropolia, netreb.* pach. I, doc. 1; în regist în fișele general P. V. Năsturel).

72) v. IONNESCU-GION, o.c., p. 196; pt. inscripția pisaniei celei noi care se află încă actualmente deasupra ușii de intrare v. IORGA, o.c. fasc. II, p. 362, No. LXXVI/901.

73) Informație comunicată de către preotul econom Gh. Negulescu dela biserică Batiște.

74) v. IONNESCU-GION, o.c., p. 223; Pr. DUMITRESCU, o.c., vol. IV, pp. 117—18, dându-ne ca an al ridicării bisericii: 1768.

75) Cunoaștem un act. din 21 August 1766 (v. *Arh. St. Episc. Râmnic*, pach. 9, doc. 6 în regist la generalul P. V. Năsturel) care ne spune că Ioan cu fiica lui Păuna și cu nepoata sa Zamfira și nepotul Panait vând pe 160 de taleri lui Mihail Cantacuzino vel vistier o casă pe podul Mogoșoaiei cu locul ei lângă biserică ce o face *dumnealui*.

76) Fundații religioase în București au făcut Mihail spătarul Cantacuzino cât și fratele său Șerban Vodă, apoi Șerban vornicul, nepotul lor de frate, și în urmă Părvul banul, fratele genealogistului, pentru a nu mai releve pe cei cari au înzestrat din averea lor multe alte lăcașuri bisericesti (v. I. C. FILITTI, *Arhiva Gheorghe Gr. Cantacuzino*, ed. 1919, pp. XXXI—XXXIV).

77) Iiincea fiica lui Constantin logofătul Văcărescu, stinsă din viață încă din anul 1763.

aceasta a fost deci întemeiată înainte de 1768⁷⁸⁾. Mihai Cantacuzino, părtaș al politicii rusești, emigrase după pacea dela Kuciuk Kainardji (1774) în Rusia. Actul de fundație poartă data de 1775, luna Septembrie, când Mihai Cantacuzino — pe atunci general rus, — se reîntorsese în București, în vederea regulării averii sale. Atunci clădi, în curtea acestei ctitorii, și o școală românească pentru copii și termină pe semne și biserica, închinând-o ca metoh Episcopiei de Râmnic. Numele dat de către baronul Purcel acestei mănăstiri vine dela fostul episcop de Râmnic Filaret al Mirelor⁷⁹⁾ viitorul mitropolit al Ungrovlahiei⁸⁰⁾. Acest prelat a avut multă grijă de lăcașul bisericesc căci încă de pe când fusese episcop de Râmnic el este cel care pune să se acopere cu șită și cu olane biserica⁸¹⁾. Biserica și școala au funcționat până la 1848. Lăsate de atunci încoace în părăsire, toate s'au ruinat cu trecerea anilor, iar la 1866 chiliile și încăperile fostei școale fiind numai ziduri goale, au fost dărâmate odată cu biserica, plantându-se grădina care mai amintește azi numele doar de Episcopie, fără însă a specifica de care este vorba. Curând după aceasta, a fost ridicată pe locul bisericii o coloană de piatră, mutată în urmă, în timpul primariatului lui Pache Protopopescu — pe la 1888 — pe bulevardul Carol I cu ocazia creării acestei artere centrale a orașului⁸²⁾. Pe acest loc se ridică azi palatul Ateneului român, însă grădina și una din străzile mărginașe mai păstrează — Dumnezeu știe încă până când — numele doar al Episcopiei, fostă odinioară proprietară.

12 — Kretschulesk (=Krețulescu).

Fundația religioasă a marelui logofăt Iordache Krețulescu și a Domniței Safta, fiica lui Vodă Brâncoveanu, clădită între anii 1720—22 pe locurile dăruite de către Vodă Mavrocordat ctitorului⁸³⁾.

13 — Bresuana (=Brezoianu).

Biserică ce este cunoscută și sub numele de *a lui Popa Stoica*. Cu toate că, atât în planul lui Purcel cât și în cel al lui Ernst, nici acest lăcaș bisericesc nu este reprezentat în forma unei biserici, totuși de aceasta este vorba, precum ne-o mărturisește numele cam stâlcit aflat în legenda lui

78) v. nota de mai sus 75.

79) v. IORGA, *Istoria bisericii române și a vieții religioase a românilor*, ed. 1909, vol. II, pp. 330, 3333 și indice p. 404.

80) Din Martie 1780 până în Octombrie 1792 episcop al Râmnicului, iar mitropolit din Octombrie 1792 până în Septembrie 1793.

81) Comunicat de către parintele econom Gh. Negulescu dela Batiște.

82) Coloana fusese așezată pe locul actualei statui a lui C. A. Rosetti, și mutată de aci cu ocazia ridicării acesteia, fiind dusă pe bulevardul Maria, unde se află încă și azi.

83) v. Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. II, ed. 1902, pp. 108—14; v. Preot GRIGORE MUSCELEANU, *Calendarul pe 1862*, o. c. pp. 38—40; v. IONNESCU-GION, o. c. pp. 183—4; v. și publicația Casei bisericești: „7 biserici cu averea lor proprie”, ed. Göbl. 1904 pp. 190—201. Terenurile daruite lui Iordache Krețulescu se întindeau dela actualul pasaj român până la grădina cea mică a palatului regal de azi, de lângă strada Sfântul Ionică.

Purcel. De alt-fel biserica era în ființă încă dela 1710⁸⁴). Numele mai vechi de Popa Stoica îi va fi venit dela primul ei slujitor, căci în mijlocul veacului al XVIII-lea aci se întindeau proprietățile vistierului Fiera Brezoianu, dela care-și mai păstrează încă până azi numele și biserica și strada din marginea estică a Cișmigiului⁸⁵).

14 — Stierschar (=Ștejar).

Mica biserică — numită adesea și azi încă a Stejarului — și aflată în spatele actualului palat regal din calea Victoriei, având hramul sfântului Mina este adesea numită și după acest hram. A fost ridicată în vechea mahala a Stejarului⁸⁶) între lunile Iulie-Septembrie 1743 de către Tănase căpitanul, în timpul domniei lui Mihai Vodă Racoviță, s'ar părea pe locul alteia mai vechi din 1717⁸⁷) de care nu am putut afla nici o mărturie documentară. Așa cum se află azi, biserica a fost renovată prin îngrijirea regelui Carol I, la 1894.

15 — Evangelische Kirche (=Biserica Evangelică).

Biserica luterană din strada de azi cu acest nume⁸⁸). Anul fondării ei nu ne este știut, însă comunitatea evangelică era cunoscută în București încă de pe la sfârșitul anului 1730, pe când era preot Michael Schuster. Istoricul Sulzer⁸⁹) amintește de biserica aceasta din mahalaoa Fântâna Boului⁹⁰) și care nu trebuie confundată cu biserica Sf. Iosif, actuala catedrală catolică, ce se află și ea în aceeași fostă mahala, însă care este de construcție mult mai nouă, de prin anii 1892—95.

---

84) v. IONNESCUGION, o. c., p. 210; v. IORGA, *Inscripții, etc. o. c. fasc. I*, pp. 293—4 No. XXIX/722 unde din inscripția pisaniei aflăm leatul acesta, pe când Pr. DUMITRESCU (o. c., vol. II, pp. 145—6) ne indică anul 1701, v. și I. C. FILITTI, *Biserici și ctitori*, ed. 1932, pp. 20—1.

85) v. pt. această stradă și GEORGE D. FLORESCU, *Alaiul de înmormântare al lui Alexandru Nicolae Vodă Șuțu*, ed. 1933, p. 31, nota 153.

86) Cunoaștem un act din 1 Octombrie 1752, care pomenește de existența acestei mahalale (v. *Arh. St. Bradul*, pach. 7, doc. 37 și în fișele general P. V. Năsturel).

87) v. Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. IV, ed. 1915, pp. 64—66; v. IONNESCUGION, o. c., p. 221; v. IORGA, o. c., fasc. II, pp. 337, No. LXV 848.

88) WILLIBALD STEFAN TEUTSCHLAENDER, *Geschichte der evangelischen Kirchen-Gemeinde*, Augsb. Conf. in Bukarest, ed. București, 1869, tipogr. Ioh. Weiss. p. 15; v. și de acelaș, *Geschichte der Evangelischen Gemeinde in Rumänien mit besonderer Berücksichtigung des Deutschtums*, ed. Leipzig, Hesse & Becker, 1891; v. Pfarrer ANDREA S. ȘARAI, *Nachricht über die Entstehung, Fortdauer und den gegenwärtigen Zustand der evangelisch-lutherischen Gemeinde zu Bukarest*, ed. St. Petersburg, G. Hintze, 1834.

89) v. o. c. tom. I, paragraf 300.

90) Această mahala se întindea în lungul unei uliți ce se numea ulița Fântânei cunoscuta stradă a Fântânei de până la sfârșitul războiului 1916—18, azi strada general Berthelot. Numele de „a Fântânei“ nu cred să se refere la vechiul nume al mahalalei, dar la cișmeaua ce se afla la începutul străzei eșind din fostul Pod al Mogoșoaiei. Aci s'a aflat chiar un teatru numit „dela cișmeaua roșie“. Din cișmea bucureșteanul a făcut fântână.

16 — Moldoveni (=Sf. Ioan Moldoveni).

Cunoscută și sub numele de *Sf. Ionică*, din jos de biserica Krețulescu, poartă în forma în care se află azi o inscripție deasupra ușii de intrare care amintește de anul ridicării ei din temelie de către Dimitrie Dărăscul, mare medelnicer la 1795⁹¹⁾, deci cu patru ani după alcătuirea planurilor noastre. Va fi existat de sigur înainte de 1791 o mică biserică — poate chiar părăsită și în stare de complectă ruină la acest an — paraclis al cine știe cărei case boerești sau de boernași din această mahala — care dărâmată până la pământ va fi fost făcută de iznoavă de cel al cărui nume este pomenit azi în pisanie. De unde îi vine numele de „Moldoveni“ nu am putut afla.

Actualul lăcaș a fost renovat în cursul veacului nostru, iar azi se apelează la caritatea publică pentru a-l scăpa dela dărâmare.

17 — Serendar (=Sărindar).

Este fosta biserică ce se afla cu altarul dând în calea Victoriei pe locul unde azi este stația de automobile și bazinul din fața cercului militar. Tradiția amintește că biserica în vechime — și aceasta evident înainte de veacul al XVII-lea — se numea *biserica Coconilor*. De unde acest nume? La ce coconi se referă această denumire? Nimeni nu poate răspunde⁹²⁾. Pisania cea veche⁹³⁾ amintește ca fondator pe un Vlad ban al Severinului și al Făgărașului și aceasta la 1361—2⁹⁴⁾. Faptul că se zice că aci ar fi fost o biserică a boerilor din Cocorăștii-Caplei, scoborători de alt-fel din vișă basarabească⁹⁵⁾ și foști proprietari în aceste locuri nordice ale Bucureștilor veacului al XVI-lea⁹⁶⁾ ar putea într-o cât-va explica fundarea ei de către un Vlad și anume de către Vladul Caplei strămoșul cel mai îndepărtat

---

91) v. IONNESCU-GION, o. c., p. 198; v. IORGA, o. c., fasc. I, p. 294, No. XXX 723; v. și Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. III, ed. 1907, p. 65.

92) v. unele sugestii la IONNESCU-GION, o. c., p. 211.

93) Este reprodușă de către Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. IV, p. 106.

94) Evident și aci o informație fantezistă dacă nu chiar un anacronism cum adesea întâlnim în vechi inscripții alcătuite pe vremuri de către cucernici preoți cu cunoștințe foarte mărginite asupra istoriei țării. Un ban Vlad — și încă unul de Severin și chiar de Făgăraș — nu ne este cunoscut, și mai puțin în veacul al XIV-lea (v. lista banilor de Severin dela 1372 încoace la I. C. FILITTI, *Banatul Olteniei și Craioveștii ed. Craiova*, extras din revista „*Arhivele Olteniei*“, pe 1932, p. 100).

Bani cu numele de Vlad întâlnim în cursul veacului al XVI-lea pe următorii: 1) *Vlad din Cepturoaia*, ctitorul alături de frații săi Dumitru părcălabul și Balica spătarul al mănăstirii Caluiul. Acest Vlad a fost ban mic pe la 1533—4 și moare la 1548; 2) *Vlad* din domnia lui Pătrașco cel bun la 1556 pe semne tot ban mic (v. pt. acesta I. C. FILITTI, o. c., p. 90). În fine avem pe *Vladul Caplei*, strămoșul boerilor din Cocorăștii (v. pt., acesta mai jos nota 95).

95) Strămoșul cel mai îndepărtat al acestui neam este Vlad, fiul Caplei din Periș și Cocorăștii, nepot al Neacșăi, fiica lui Vlad Vodă Călugărul și al Mariei Doamnă (călugărița Epraxia), (v. și nota 97).

96) v. G. D. FLORESCU, *Vechi proprietari în Bucureștii veacului al XVII-lea și al XVIII-lea*, ed. 1934 Decembre.

al neamului acestor boeri Cocorăști-Căplești⁹⁷⁾. Evident că înainte de Matei Basarab — Domnul căruia i se atribuie ridicarea acestui lăcaș bisericesc și chiar numele lui ce s'ar fi referind la faptul că ar fi fost a 40-a ctitorie religioasă a acestuia în Țara românească — a existat pe aceste locuri un edificiu religios mai vechi, căci dintr'o hotărnicie⁹⁸⁾ a 12 boeri ar reeși că Mihai Viteazul ar fi dăruit bisericii moșia Giulești⁹⁹⁾. Cu numele de „Sărindar“ o aflăm pentru prima oară la 26 Februarie 1615¹⁰⁰⁾; de asemenea și la 1622¹⁰¹⁾. Un act din 20 Mai 1634¹⁰²⁾ amintește și el de numele acesta al bisericii. Hramul Adormirii Maicii Domnului îl are biserica Sărindar dela Matei Basarab Voevod cu ocazia reclădirei ei la 1654¹⁰³⁾. Pe la sfârșitul veacului al XVIII-lea în hanul înconjurător al bisericii se afla casa de odihnă pentru bolnavii ce veneau la icoana Maicii Domnului spre tămăduire¹⁰⁴⁾. Clădirea ruinată de vremi a fost refăcută la 1802¹⁰⁵⁾ din răvna mai multor familii boerești¹⁰⁶⁾. Acest edificiu religios, care în decursul veacului trecut și-a avut însemnătatea sa, căci toate slujbele religioase mai însemnate:

---

97) Fiu al Caplei din Periș și Cocorăști care mai trăia foarte bătrână la 1584, fusese botezat de către Anca Doamna lui Vlad Vodă cel tânăr. El a fost ban mic de județ și a pierit ucis la 1577.

98) v. ION BREZOIANU, *Mănăstirile zise înkinate și călugarii străini*, ed. București, 1861, p. 8 unde ni se indică la nota 1 ca sursă: *Condica Mitropoliei No. VI*, pag. 66, sursă azi necontrolabilă.

99) Va fi oare Giuleștii la nord de București unde se află încă și azi o ruină de biserică ce în toate cazurile este mai veche decât mijlocul veacului al XIX-lea de oare-ce o găsim pomenită ca ruină deja în harta austriacă din 1856.

100) v. mențiune la Pr. GH. NEGULESCU, o. c., care ne indică sursa următoare: *Arh. St. Mănăstirea Cotroceni*, pach. I, și 61 doc. 4.

101) v. IONNESCU-GION, o. c., p. 211, care se referă la *Arh. Mănăstire Căldărușani*, pach. 20, doc. 5.

102) v. *Arh. St. Câmpulung*, pach. 4, netrebnice doc. 12 al lui Dumitru județul cu 12 pângari din oraș din București, către Stanciu vătăh, jupăneșii lui Manei și coconilor lor Preda și Dumitrache, pentru a le fi lor două locuri de casă lângă mănăstirea Sărindarul, lângă ulița din jos de mănăstire, alătura cu podul de în sus. Actul vorbește că stăpânirile au fost de mai nainte vreme ale acestora, fără a se pomeni de biserica Coconilor (Act comunicat mie de către d. N. A. Boicescu din fișele inedite ale răposatului general P. V. Năsturel.

„Ulița din jos de mănăstire“, — transportându-ne cu gândul în acele vremi când Bucureștii nu se întindeau ca hotar nordic dincolo de actualul bulevard Elisabeta, — trebuie să fie ulița numită ulterior: a Brezoianului, ce-și mai poartă încă și azi numele de strada Brezoianu, iar „Podul de în sus“ va fi fost o uliță ce va fi eșit de pe aceste locuri ducând la deal spre intrarea în biserică de pe acele vremuri, poate în lungul actualei străzi Sărindar, botezată de curând str. Constantin Mile, parcă într'adină pentru a șterge pe vecie amintirea fostei case de rugă.

103) v. pisania bisericii Sărindar reprodușă de către Pr. DUMITRESCU, o. c., p. 106.

104) De această icoană amintește și (RAICEVICI) în *Osservazioni storiche naturali e politiche intorno la Valachia e Moldavia*, ed. Napole 1788, p. 231; v. și Prof. PIEHL *Geschichte, naturlich Beschaffenheit und Verfassung der Walachey und Moldau aus dem Italiänischen übersetzt*, ed. Strassburg, 1790; v. și *Voyage en Valachie et Moldavie* de P. M. LEJEUNE, traducerea în limba franceză a lui Raicevici, ed. Paris, 1822 pp. 129—30; Despre icoană amintește și F. I. SULZER (v. o. c., p. 290) când pomeneste de bisericile mai impunătoare și mai avute ale Bucureștilor dela 1781.

105) Pe semne în forma pe care i-o aflăm în acvarela făcută de către Preziosi (v. colecția de schițe ale lui Preziosi în posesia d-lui Const. I. Argetoianu).

106) Cocorăștii, Filipeștii, Ghiculeștii, Câmpinenii și Grecenii neamuri boerești a căror reprezentanți la această epocă erau trăitori în vecinătatea mănăstirii, pe fostul Pod al Mogoșoaei.

nunți, înmormântări, ceremoniale, etc. aci se oficiau¹⁰⁷), fusese chiar necropola familiei Ghica¹⁰⁸), care se număra printre familiile ctitoare. Impunătoarea biserica, lasată ani de zile înărăginire și declarată în urmă inproprie ori-cărei restaurări a fost dărămată pe la sfârșitul veacului scurs, pe la 1894 6¹⁰⁹) după ce chiliile înconjurătoare cât și hanul căzuse în ruină cu mult mai înainte¹¹⁰). Tâmpla se află azi în biserica din satul dâmbovițean: Rucăr¹¹¹).

18 — Sv. Ioan (=Sf. Ioan cel Mare).

Biserica sfântului Ioan zis cel mare, numită Sf. Ioan Predetici, adică facătorul de minuni, vechea fundație a lui Andrei vistierul¹¹²), — socrul banului Preda Buzescu — și al fratelui său Dimitrie¹¹³) la sfârșitul veacului al XVI-lea. O carte patriarhicească a lui Ieremia al II-lea al Constantinopolei purtând data de 1591 Octombre indiction 5 — la drept vorbind însă din 1592¹¹⁴) —

---

107) Multe informații asupra Sărindarului ne dă Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. IV, pp. 106-10 care și-a făcut ucenicia de canonarh la acest lăcaș bisericesc acum vreo cinci-zeci de ani, la 1872.

108) Aci fusese înmormântați afară de Grigore Ghica Voevod, domnul Munteniei dela 1822 la 1829 și părintele acestuia, bătrânul mare ban Dumitrache (†1808) și alți membrii ai familiei acesteia: 1) Iancu fiul lui Scarlat banul Ghica (†1838); 2) Anastasia Ghica nascuta Catargi, soția lui Iancu cămărașul (†1838); 3) Mihail Ghica banul (†1850); 4) Constantin Dimitrie Ghica fratele precedentului (†1850); 5) Matei Ghica, fiul lui Mihail banul (†1853); 6) Alecu Ghica mare logofăt, poreclit și „Căciulă mare“ (†1855); 7) Ioan Nicolae Scarlat Ghica (†1859); 8) Dumitru Ralet vornicul, rudă cu Ghiculeștii (†1859).

Mai își aveau aci locul de odihnă Ioan Cocorăscu (†1847) și Smaranda, soția sa (†1863) fiica lui Iordache Clucerul Cantacuzino; Constantin Zefcari altă rudă a Ghiculeștilor (†1863) cât și membrii din familia Moruzi.

Cu ocazia dărămării bisericii, deshumându-se trupurile Ghiculeștilor astrucate aci, mormintele lor au fost aduse parte la Ghiculeasa de lângă Colentina parte în cavoul din cimitirul Șerban Vodă (v. pt. mormintele foste la Sărindar Acad. rom., ms. 2409, dosar No. 58 al mitropoliei București pe 1880: *Inscripțiile bisericilor de Ghenadie Enăceanu*, fila 35).

109) La 1896 pe locul altarului bisericii dărămate se ridicase o fântână ca ornament al terenului viran, aceasta cu ocazia vizitei împăratului Francisc Iosif al Austriei.

110) v. și G. D. FLORESCU, *Alaiul de înmormântarea al lui Alexandru Nicolae Șufu Voevod la 20 Ianuarie 1821*.

111) v. Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. IV, p. 123 la biserica numită Caimata.

112) Intâlnit adesea și cu numele de Andronie — personaj diferit de Andronic Cantacuzino — apare pentru întâia oară cu dregătoria de vel vistier în divanele lui Mihnea Voevod zis turcitul la 8 Ianuarie 1590 rămânând fără întrerupere în această dregătorie și în domnia lui Ștefan Surdul. În domnia acestuia îl aflăm adesea cu numele de Andronie vistierul. El dispăre în domnia lui Alexandru Bogdan zis cel rău, pentru a reapare cu dregătoria de „vel logofat“ în divanele lui Mihai Viteazul cu începere dela 1 Octombre 1593 până în cursul lunii Mai 1595.

113) v. VIRGILIU N. DRĂGHICEANU, *O ctitorie brâncovenească dispărută: Biserica sfântului Ion grecesc din București*, ed. 1931, extras din „*Inchinare lui N. Iorga cu prilejul împlinirii vârstei de 60 de ani*“, 7 pagini.

114) v. pt. corecta dată studiul meu amintit la nota 25 de mai sus. v. pt. cartea patriarhicească HURMUZAKI, *Documente privitoare la istoria românilor ed. 1915, vol. XIV, part. I*, pp. 90-3.

amintește de această mănăstire¹¹⁶), deci înființarea ei trebuie pusă între anii 1590—3¹¹⁶). În cursul veacului al XVII-lea o aflăm numită și *Sf. Ion Crăstitel*, adică Sf. Ion Botezătorul¹¹⁷). Fusese închinată la mănăstirea Sf. Ilic din satul Zița din Epir încă înainte de domnia lui Duca Vodă (1674 iarna—Noembrie 1678)¹¹⁸). Năruită încă înainte de înscăunarea Brâncoveanului, ea este reclădită din râvna vechilor boeri coborâtori din ctitorii primordiali, de Radul Golescul biv vel comis cu fiicele sale Zoîța și Ancuța¹¹⁹) și aceasta încă din anul 1703.

Ruinată din nou în cursul ultimelor veacuri a fost dărâmată definitiv la sfârșitul veacului scurs, iar pe locul ei se ridică azi palatul casei de depuneri și consemnații¹²⁰).

---

115) Cartea patriarhicească amintită, vorbind de biserica Sf. Nicolae „de pe deal“ adică de mănăstirea Mihai Vodă specifică ast-fel modul ei de așezare: „În față cu metohul așezat spre răsărit (termenul grecesc *αγατολάς* este greșit tradus în textul românesc al cărții cu: „miazăzi“) al Proorocului. Înainte Mergătorului și Botezătorului Ioan...”

Acest metoh nu este altul decât ctitoria lui Andrei vistierul, care judecând cum va fi fost pe acele vremuri Bucureștii cu Dâmbovița șerpuiind pe aci în voia soartei era într’adevăr în față și spre răsărit de dealul pe care se ridică noua ctitorie a lui Mihai banul, viitorul Voevod.

116) Afirmațiune sprijinită pe faptul că între acești ani întâlnim pe Andrei vistierul, ctitorul fondator, cu această dregătorie (v. și mai sus nota 112).

117) v. *Documentele Cantacuzinilor*, ed. Iorga, p. 23.

118) v. *Acad. rom., ms. 3526*, fila 7—8 (*Cond. mănăstirii Sf. Ioan din București*).

La 12 Mai 1685 Duca Vodă închină mănăstirea Sf. Ioan Înaintemergătorul la sf. prooroc Ilie din Ianina (Zitza). (V. HURMUZAKI, XIV, I, doc. DCCXXII, pp. 738—9).

119) Privitor la reclădirea acestui lăcaș bisericesc dau aci — după fișele inedite amintite ale răposatului general P. V. Năsturel — conținutul actului din 1703 Februarie în 15, dată la care pe semne că fusese începută reclădirea vechii ctitorii a lui Andrei vistierul. Actul se afla la *Arhivele Statului Sf. Ion, București*, pach. 17, doc. 2 azi evacuat la Moscova.

„Radul Golescul biv vel comis împreună cu copilele mele Zoîța“ (a fost soția lui Ștefan Pârșcoveanu) „și Ancuța“ (a fost soția lui Ioana Băleanul) „dă scrisoare sfintei „și dumnezeștii mănăstiri Sf. Ion din București, etc... care mănăstire mai întâi din „temelia ei au fost făcută și înălțată de strămoșii noștri Andrei vistierul și Dumitru „spătar“ (nu am putut afla până azi rudenia prin ascendență a lui Radu Golescu cu aceștia). „Deci când au fost acum întâmplându-se mari stricăciuni sf. mănăstiri, deci Măria „Sa fiind cu mare osârdie către sfânta biserică pus-au făgăduință că mai bună și frumoasă „de cum au fost să o facă, care lucru au și săvârșit. Și știind Măria Sa că noi sântem „din neamul acelor de mai ’nainte numiți ctitori, nu ne-au lăsat ca să ne înstrăinăm, „ci din bunătate și blândețele Măriei Sale ne-au făcut și pre noi părtași la cheltuiala „zidirii aceștii mănăstiri cu ce am putut. Și foarte peste puțină vreme s’au întâmplat și „soțului meu“ (în loc de soției mele) „Maricăi“ (era fiica lui Stoian comisul zis Florescul și al Ancuței Cantacuzino, fata marelui postelnic Constantin și deci vara primară a Brâncoveanului) „de și-au dat datoria cea obștească de au odihnit cu părinții ei“ (biserica a fost necropola neamului boerilor din Florești și în veacurile următoare). „Deci eu „socotind că mai mult folos și răpaos să aibă sufletele noastre, am închinat sf. mănăstiri „viile noastre dela Vispești în care sânt 20 de pogoane îngrădite, etc., etc...”

120) Fotografia vechii pisanii se află în colecțiile comisiunii monumentelor istorice; v. și V. N. DRĂGHICEANU, o. c., p. 4; v. și Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. IV, p. 120. Pt. alte date istorice asupra bisericii v. și IONNESCU-GION, o. c., p. 100 și G. D. FLORESCU, *Alaiul de înmormântare*, o. c.; v. și Pr. MUSCELEANU, o. c., p. 100.

19 —¹²¹⁾ Slater (=Zlătari).

Biserica *Zlătari*, cu han înconjurător, făcută dintr'un început în lemn de niște argintari sau zlătari și de zid de Mihai spătarul Cantacuzino ¹²³⁾. Tradiția amintește că a fost clădită de acelaș ctitor al atâtor sfinte lăcașuri de pe întinsul Țării românești, de către Matei Basarab Vodă ¹²³⁾. Pe lângă moșiile Târnova și Lipovățul pe care mănăstirea le avea ca singură zestre și câte-va prăvălioare în București, Mihai spătarul Cantacuzino cu ocazia înălțării ei, ajutând pe alți enoriași i-a dăruit la 1715 ¹²⁴⁾ tot locul dinprejurul bisericii cu pimnițe și prăvălii ¹²⁵⁾. În 1850, fiind în mare ruină, a fost clădită de iznoavă de către egumenul ei Calistrat Livis numit și Chiril, care cu acea ocazie repară din temelie și încăperile înconjurătoare ale bisericii. Ultima restaurare a bisericii este cu câți-va ani înainte de izbucnirea războiului mondial; chiliile înconjurătoare însă dispăruseră încă cu mult înainte.

---

121) În planul lui Ernst se întâlnește afară de acest număr 19 roșu și un altul alături de un No. 20 roșu, referindu-se la un edificiu de pe strada Enei de azi, peste drum de biserica dintr'o zi de pe strada Academiei, pe locul unde s'a clădit în toamna anului 1931 noua aripă a hotelului Union, colț cu strada Regală. Aci a fost până la mijlocul veacului trecut locul caselor boerilor Cornești (v. pt. acestea mai departe No. 19 negru).

122) Inscripția vechii biserici și care fusese concepută în 1850 cu ocazia reparațiilor egumenului de pe acele vremuri ne este redată de către preotul DUMITRESCU (v. o. c., pp. 138—9, în vol. I, ed. 1899) pe semne după preotul MUSCELEANU (v. o. c., pp. 98—9). Ea poartă nume de personaje inexistente precum aflăm și în alte biserici, ca spre pildă la Curtea veche (v. mai departe). Inscripția cea veche a bisericii Zlătari amintește că vechiul edificiu bisericesc fusese clădit în cinstea mucenicilor Dumitru și Gheorghe, și reclădit din nou la 1705 prin ajutorul „dumnealui kir spătarul Mihai Cantacuzino fiul (?) cel dântâi (?) al lui Șerban Cantacuzino Vodă și al soției sale Mariei Doamna care a luat parte la clădirea și întemeerea acestui sfânt lăcaș în zilele prea sfințitului mitropolit kir Theodosie, care a cărmuit biserica până la 1709“, (exact a păstorit până la începutul anului 1708 căci a murit la 27 Ianuarie al acestui an; v. IORGA, *Ist. bisericii rom. II*, p. 333 iar pt. mormântul mitropolitului v. IORGA, *Inscripții, o. c., fasc. I*, p. 240 No. 540).

Mai întâi Mihai spătarul *nu* este fiul — și încă *cel dântâi* — al lui Șerban Vodă, ci fiul al patrulea al marelui postelnic Constantin, și deci frate al Voevodului amintit. Admițând că ar fi fost feciorul lui Șerban Vodă care ar fi reclădit biserica, atunci am avea a face cu Gheorghe beizadea, singurul fecior al acestui Voevod; ori acesta era abia în vârsta de 7 ani la moartea tatălui său în 1688. Mihai Cantacuzino, frate mai mic și nu fiul cel dântâi al lui Șerban Vodă a fost cucernica figură a neamului Cantacuzinesc care s'a îndeletnicit cu clădirea mai multor lăcașuri religioase.

123) Se atribuie acestui Voevod patru-zeci de ctitorii religioase pe întinsul Țării românești dintre care în București: Sfinții Apostoli (v. mai departe No. 22 roșu); manastirea Radu Vodă (v. *ibid.* No. 82 roșu) și Sărindarul (v. mai sus No. 17 roșu). În județul Ilfov avem următoarea ctitorie dela acest Voevod: Plătărești; de oare-ce: Plumbuita, Herăști și Snagovul au fost numai restaurate în timpul domniei sale.

124) v. ION BREZOIANU, *Mănăstirile zise înkinate și kălugării străini*, ed. 1861, p. 52, v. pt. cartea din 1715 *Arh. St. Cond. mitropol. VI*, p. 77.

125) v. BREZOIANU, o. c., p. 52.

20 —¹²⁶⁾ Morgurian (=Măgureanu).

Biserica Măgureanului, care nu trebuie confundată cu biserica Schitul Măgureanului, de care am vorbit mai sus¹²⁷⁾. Biserica Măgureanu a fost ridicată de către Șerban Vodă Cantacuzino la 1686¹²⁸⁾ și reclădită de zid — de piatră amintea vechea pisanie—de către Pârvul Cantacuzino vornicul la 1763. A dăinuit și ea până pe la sfârșitul veacului trecut, sărăcită și părăsită, până și de scoborătorii neamului ctitoricesc, ale căror proprietăți din jurul lăcașului bisericesc se irosise¹²⁹⁾. Biserica a fost dărâmată în Septembrie 1895¹³⁰⁾.

21 —¹³¹⁾ Sv. Spriton Veik (=Sf. Spiridon-Vechi).

Mica biserică ridicată pe malul stâng al vechiei albiei a Dâmboviții, azi dincolo de gârla canalizată dela 1881, și rămasă în forma în care a fost clădită, pe locul altei biserici de lemn, poate fundație religioasă a familiei boerilor din Florești din veacul al XVII-lea. Cred că de această biserică este vorba în actul lui Șerban Vodă Cantacuzino din 9 Martie 1680¹³²⁾, care amintește de o mănăstire în București numită a sfântului Spiridon. Fără turle și clopotniță, actualul lăcaș bisericesc a fost rezidit cu voia și cheltuiala lui Constantin Mavrocordat Vodă la 1747, prin stăruința patriarhului de Antiohia Silvestru, fiind chiar închinată acestei patriarhii cu întreaga ei avere din moșia Bolintinul din Ilfov¹³³⁾. Pe la 1875 mai erau aci doi bătrâni cântăreți greci: Simon și Aristide, din „ultima rădăcină fanariotă“¹³⁴⁾.

126) Acest număr este trecut de către locotenentul Ernst de trei ori în planul său. Unul din aceste numere se referă la biserica Sf. Nicolae din prund (v. pt. aceasta No. 29 roșu mai departe în text).

127) v. No. 8 roșu.

128) v. Pr. MUSCELEANU, o. c., pp. 78—9; v. IONNESCUGION, o. c., p. 199; v. Pr. DUMITRESCU, o. c., p. 122.

129) Studiul mai amănunțit istoric și topografic al cartierului coprins între actualele: Grand hotel, biserica Zlătari, tribunalul și dealungul Dâmboviței până la podul Mihai Vodă face subiectul unei lucrări speciale, în curs de preparare, amintite la nota 43.

130) Informație comunicată de către părintele Gh. Negulescu dela biserica Batiște.

131) Numărul 21 ce-l poartă această biserică în amândouă planurile noastre este întâlnit în planul Ernst și la o casă din spatele hanului lui Șerban Vodă (actuala Bancă națională) și care corespunde la Purcel cu No. 21 negru (v. pt. acest loc mai departe la No. 21 negru).

132) v. HURMUZAKI, XIV, *part. I, doc. DCCXXV*, p. 741.

Printr'acest document ce-l dă către mănăstirea satului Policiana zisă mănăstirea Brodeț din eparhia Drynoplei, Șerban Vodă îi orânduiește acesteia epitrop și îngrijitor pe egumenul „sfintei și arhierestii mănăstiri, numită a celui între sfinți parintelui nostru „Spiridon, făcătorul de minuni, care sfântă mănăstire se află în cetatea de aici a Bucureștilor, să ia mila dela cămărășia ocnelor pe Martie și să trimeată aceasta la Brodeț...”

133) v. BREZOIANU, o. c. care greșește în ceiace privește anul de fondare însemnând anul 1732 (v. p. 58). PREOTUL MUSCELEANU (v. o. c., pp. 85—6) se revolta contra faptului aflării în inscripția pisaniei a unui text turcesc. La drept vorbind sunt câte-va rânduri în caractere arabe (v. pt. acestea Preot VASILE RADU, *Mănăstirea Sf. Spiridon și Patriarhul Silvestru al Antiohiei, în Revista istorică română, vol. III, fasc. I, ed. 1933*, pp. 11—31). Pt. alte informații v. IONNESCUGION, o. c., p. 217 și IORGA, o. c., fasc. I, p. 267 No. X/621; v. și H. STAHL *Bucureștii ce se duc*, ed. 1910, pp. 41—2; v. și IORGA, *O biserică siriană în București*, în *Bul. com. mon. ist.*, 1929, fasc. 61, p. 97: v. și studiul meu amintit la nota 129 de mai sus). v. și Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. I, pp. 75—7.

134) v. Pr. DUMITRESCU, o. c.

22 — Archimandrit (=Arhimandritul sau Sfinții Apostoli).

Nume sub care este cunoscută actuala *biserică Sfinții Apostoli*¹³⁵⁾ din fosta mahala a Dudescului, care nu trebuie confundată cu biserica cu acelaș hram, cunoscută azi sub numele de: biserica Apostol¹³⁶⁾.

Pe locul actualei biserici Sfinții Apostoli se ridicase încă în cursul veacului al XVII-lea *mănăstirea Târnovului*. A fost mănăstire stavropighială, precum reese din cartea din 1677^{136 a)} a lui Dionisie patriarhul Constantinopolei. Ea arsese cu puțin înainte de acest an, cu care ocazie i se distruseră toate cărțile de întărire. Planurile Ernst și Purcel o menționează cu chilia înconjurătoare dispărute în prima jumătate a veacului trecut, căci la 1852 numai existau¹³⁷⁾. Tradiția amintește că vechea mănăstire fusese ridicată tot de către Matei Basarab Vodă, însă pe locul alteia mai vechi de lemn. A fost reparată la 1715 de către Ștefan Cantacuzino Voevod. care-i pune hramul sfinților apostoli Petru și Pavel, după ce biserica cea dântăi de zid din vremea lui Matei Basarab se năruise. La 1862 era reparată abia de câți-va ani¹³⁸⁾, iar în veacul nostru a fost din nou renovată¹³⁹⁾.

23 — Sv. Catarina (=Sf. Ecaterina).

Biserica din fosta incintă a fostei Curți domnești din dealul Spirei, numită Curtea nouă, iar după incendiul din 1812 care a mistuit-o: Curtea arsă. Aci a fost paraclisul fostului palat ridicat la 1774 de către Alexandru Vodă Ipsilanti. Această biserică nu trebuie confundată cu biserica, purtând acelaș nume și hram dela poalele dealului patriarhiei¹⁴⁰⁾; de asemenea nu trebuie identificată cu actuala biserică Albă zisă din Postăvari¹⁴¹⁾. În planul său dintre anii 1849—52, maiorul Borroczyn ne mai amintește de ea pe semne în ruină complectă la acea dată¹⁴²⁾. Azi ea nu mai este în ființă.

24 — Sv. Spiri (=Spirea-Veche).

Traducerea însemnării date de Purcel acestei biserici în planul său ar fi sfântul Spiridon. Totuși numele adevărat este: *biserica Spirea-veche*

---

135) v. CONST. ST. BILCIURESCU, o. c., pp. 252—3; IONNESCU-GION, o. c., p. 174; BREZOIANU, o. c., pp. 38—40; IORGA, o. c., fasc. I, p. 266, No. IX/615; Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. I, pp. 140—1; v. Pr. MUSCELEANU, o. c., pp. 93—4.

136) v. mai departe No. 72 roșu.

136 a) v. HURMUZAKI, XIV, partea I-a, No. CCCIV, p. 218.

137) v. planul maiorului Rudolf Arthur de Borroczyn din acel an.

138) v. Pr. MUSCELEANU, o. c., p. 93.

139) v. pt. alte detalii studiul meu amintit la nota 452 de mai jos.

140) v. mai departe No. 86 roșu.

141) v. pt. ea mai sus la No. 1 din text și mai departe No. III.

142) Printre stampele editate de către răposatul evocator al vechiului București locotenent-colonelul Dimitrie Pappasoglu se află una reprezentând: Lupta pompierilor în dealul Spirei la 1848. Acolo se pot vedea zidurile în ruină ale dispărutei biserici Sf. Ecaterina.

de pe dealul Spirei. Numele acesta al lăcașului bisericesc vine dela fondatorul ei și nici decum dela vre-un hram: sfântul Spiridon. Vechea pisanie este pierdută.

Medicul Spirea Cristofi, originar din Corfu este ctitorul primordial al bisericii, ridicând-o din temelie înainte de 1765, căci o lespede funerară cu această dată amintind că este a mormântului lui Spirea, se află chiar în biserică¹⁴³). Lăcașul bisericesc fusese închinat de către ctitor, mitropoliei Bucureștilor¹⁴⁴), iar la 1777 sub Alexandru Ipsilanti, mitropolitul Grigorie o afierosește prin misionarul Ioachim de la mănăstirea Grigoriu din muntele Athos acesteia¹⁴⁵).

25 — Hadzidina (=Hagi-Dina).

Biserica de sub dealul Spirei, cunoscută în cursul veacului al XVIII-lea, fie cu numele de *Hagi-Dina*, fie cu cel de *Hagi-Dima*, evident o stâlcire al numelui ctitoriței. Biserica fusese ridicată la 1728¹⁴⁶) având deja la alcătuirea planurilor noastre chilii mari înconjurătoare și foarte întinse. Ctitoriță din temelie a fost Timotiia¹⁴⁷) sau Chiriachi schimonahia pre mirenle Dina Hagica de origină rusească, care pune mănăstirii hramul Bunei Vestiri. Pe la începutul veacului trecut era cunoscută sub numele de biserică Hagi-Dinei, fiind metoh al schitului de maici dela Țigănești din județul Ilfov¹⁴⁸). Azi poartă numele de *Schitul Maicilor*.

---

143) Pt. medicul corfiot v. I. C. FILITTI, *O pagină din istoria medicinei, (1784—1828)*, ed. 1929, p. 11. Pt. alte informații asupra bisericii v. Pr. MUSCELEANU, o. c., p. 104; iar pentru inscripții v. IORGA, o. c., fasc. II, p. 336 No. LXIII/846; v. și Pr. DUMITRESCU, o. c., pp. 77—9.

144) v. Pr. DUMITRESCU, o. c.

145) Alte informații asupra bisericii v. I. BREZOIANU, o. c., pp. 31—3; V. DRĂGHICEANU, *Biserica Spirea Veche*, în *Bul. com. mon. ist., anul XVII, fasc. II*, pp. 58—64; V. A. URECHIA, *Istoria românilor, vol. II*, p. 115; BUSUIOCEANU, *Un palat domnesc din vremea Fanarioșilor*, extras din *Bul. com. mon. ist. anul XXII, fasc. 61*, p. 6 și nota 1 dela această pagină.

146) Greșește IONNESCU-GION (o. c., pp. 195—6) când pune ca an al fondării: 1731, anul ce se află pe pisania bisericeii, fapt ce-l înregistrează și Pr. DUMITRESCU, (o. c., vol. II, ed. 1902, pp. 137—8), căci un document din 13 Novembre 1728 ne dă următoarele precizări:

Barbu Merișanu vel clucer, împreună cu nepotă-său Radul Brezoianu, soțul unei nepoate a lui Barbu anume Baduțina (?), fata Maricăi clucereasa, dă zapis sfintei mănăstiri de aici din târg din București ce să cinstească sf. praznic Blagoveștenile care iaste în mahalaoa (loc alb) și la mâna sf. sale maicii călugăriții Timotiia care este ctitorița sf. mănăstiri etc. că lăsând nepoata mea Badeștina (?) la moartea ei 8 pogoane de vie în dealul Boziianilor, foste de zestre ale Maricăi cluceresii, întăresc și ei dania (v. *Arh. St. Schit Țigănești*, pach. 24, doc. 3 din fișele inedite general P. V. Năsturel).

147) *Arh. St. Schit Țigănești*, pach. 20, doc. 4. Act. din 15 Februarie 1755 în care se specifică următoarele: „Monahia Timotiia din osteneala ei au înălțat biserică de piatră din temelie“ (v. fișele amintite).

148) v. *Arh. St. Mănăstirea Țigănești*, pach. 26, doc. 7 act din 23 Iulie 1813 în care se vorbește de averea schitului Hagi-Dima: moșii în deal la podul Calicilor, lângă morile mănăstirilor Radu-Vodă și Văcărești. Pt. Schitul Țigănești v. Ieromonah DAMIAN STANOIU, *Mănăstirea Țigănești*, ed. 1926.

26 — Antim.

Și această biserică este înfățișată în amândouă planurile noastre cu chilii înconjurătoare. A fost începută pe la 1713¹⁴⁹⁾ de către mitropolitul al cărui nume îl poartă, pe locul vechii biserici de lemn a lui Staico paharnicul Merișanul, biserică pe care scoborătorii acestuia nemaiputând-o repara o dăruiseră mitropolitului Antim pentru a fi și ei ctitori la mănăstirea de piatră ce o va ridica acesta¹⁵⁰⁾. Hramul mănăstirii, încă dela 1713, când se începuse clădirea — terminată abia peste doi ani: la 1715 — a fost al Tuturor Sfinților, și de alt-fel biserică a fost cunoscută sub numele acesta multă vreme în urmă¹⁵¹⁾. Cred că mahalaua Popei lui Ivașcu întâlnită în multe acte vechi din veacul al XVIII-lea¹⁵²⁾, era în preajma bisericii Antim. Actualul paraclis din curtea mănăstirii ridicat de către Matei Roset împreună cu soția sa Stanca la mijlocul veacului al XVIII-lea este azi refăcut încă din 1860¹⁵³⁾. Biserica are două clopote, unul mare dela Antim din 1714—15 și, altul mic din 1756¹⁵⁴⁾.

27 — Sv. Ilie (=Sf. Ilie-Rahova).

Această biserică este ridicată pe la al patrulea deceniu al veacului al XVIII-lea de către un Isaiia Novăceanul cu sora sa Sanda, alături de un Atanase. La 1802 era serios ruinată de cutremurul din acel an. Bătrânul boer Fotache Știrbei, enoriaș al bisericii, hotără la 1828 ridicarea unui nou locaș pentru care închină toată averea lui; muri însă înainte de a-și fi văzut dorința împlinită¹⁵⁵⁾. Epitropia instituită prin diata sa și compusă de mitropolitul Neofit, banul Barbul Văcărescu și vornicul Gheorghe Fili-

---

149) v. IONNESCU-GION, o. c., pp. 171—4; Pr. Dumitrescu, o. c., vol. I, pp. 42—5. Amândoi pun anul zidirii bisericii la 1715, ceea ce este o eroare, căci la 1 Iulie 1713 Constantin logofătul cu soția sa Smaranda, amintesc de „biserica ce se face acum“ (v. *Arh. St. Episc. Argeș*, pach. 47, doc. 21 în fișele inedite ale răposatului general P. V. Năsturel). Monografia d-rei DORICA VOINESCU, *Biserica Antim* (v. revista „Boabe de grâu“ No. 9 anul IV, Sept. 1933, pp. 539—49) ne dă lămuriri interesante sprijinite pe lucrări pe care nu le-am putut avea la dispoziție (v. o. c., p. 539 nota 1).

150) La 24 Aprilie 1713 — dată la care își face diată chiar mitropolitul Antim (v. *Testamentul lui Antim* în revista *Biserica ortodoxă română*, anul III, 1885 amintit în fragmente de d-ra D. VOINESCU, o. c.). Drăgușin paharnicul Merișanul scrie mitropolitului Antim următoarele: „...scrisoarea sfinției tale cum că iaste să faci o casă dum-„nezeiască tuturor sfinților unde iaste o biserică de lemn a lui Staico paharnicul, „Dumnezeu să ajute Sfinții tale că mie mi-au fost tot gându și inima ca să fac o temelioară „de casă unde și să fac biserică iar de lemn, ca să fac biserică de piatră nu am putere, „iar pre Sfinția ta să te ajute Dumnezeu să o faci, etc. Iar acum de vreame ce te-au „îndreptat Dumnezeu pe Sfinția ta să faci acolo mănăstire mă rog Sfinții tale să mă ierți „căci voi să te supăr să mă primești și pe mine să fiu ctitor măcar că bani nu am să „dau, iar pe loc să nu-mi dai nici un ban, ci să-l dăruiesc sfintei biserici să fie biserică „pe el, etc.“ (v. *Arh. St. Episc. Argeș*, pach. 48, doc. 17 în fișele inedite amintite).

151) O întâlnim la 1745 ca loc de îngropăciune a boierilor din Bujoreni (v. doc. din 5 Decembrie 1745 *Arh. St. Episc. Argeș*, pach. 69 bis, doc. 51 în fișele amintite).

152) După locurile amintite în diferite acte și a numelor de neamuri boerești care nu au locuit decât în aceste parăgini ale Bucureștilor.

153) v. Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. I, pp. 142—5.

154) Comunicat mie de către parohul bisericii Bătușe părintele econom Gh. Negulescu.

155) Testamentul lui Fotache Știrbei este din 1828.

pescu, închee lucrările de săvârşire ale lăcaşului bisericesc abia la 15 August 1858. De atunci şi până azi biserica a suferit mici schimbări cu ocazia vremelnicele reparări (156). În spatele bisericeii, în spre altar, erau stăpânirile boerilor Bujoreni a căror necropolă era biserica Sf. Ilie (157). Azi se mai află pietre mormintale foarte şterse care amintesc numele unor membrii din familia Urlăţenilor (157 a).

28 — Ziganie (=Sf. Nicolae din Ţigănie).

Acest lăcaş bisericesc numai există azi, însă prezenţa lui este totuşi memorată încă azi printr'o cruce pe dreapta bulevardului Maria suind spre Bragadiru. A fost ridicată de către mitropolitul Grigorie al II-lea, care a păstorit dela 28 Iulie 1760 stingându-se din viaţă la 18 Septembrie 1787 (158). Ctitoria lui Grigorie al II-lea mică şi neîncăpătoare, de alt-fel destul de ruinată pe la sfârşitul veacului al XIX-lea a fost dărâmată, lăsându-se totuşi o cruce pe locul vechiului ei pristol. În planul lui Borroczyń biserica Sf. Nicolae din Ţigănie este trecută cu numele simplu de Sf. Nicolae, numele ei va fi venind dela ȝiganii ce îşi vor fi întins şatrele la poalele sudice ale dealului mitropoliei. La 1904 fu ridicată pe cealaltă parte a noului bulevard Maria, monumentala biserică cunoscută azi cu numele de Sf. Nicolae-Vlădică. Acest edificiu religios a fost înălţat cu banii rezultaţi din vinderea materialului dărâmatei bisericeii a Sfântului Nicolae din prund (158 a).

29 — Brund (=Sf. Nicolae din Prund).

Acest lăcaş bisericesc — azi dispărut — a fost în apropierea căei Rahovei, lângă biserica Domniţei Bălaşii şi în spatele fostului han al Gulescului (158 b), ridicat de către Teofan schimonahul la 1682, după cum ne mărturiseşte o piatră cu inscripţie veche (159). Acest edificiu bisericesc este pomenit alături de altele din Bucureşti în hrisovul lui Nicolae Vodă Mavrogheni din 1787 (160). Încă din cursul anului 1851, mitropolia din Bucureşti

---

156) v. *publicaţia administraţiei casei bisericeii*, pp. 73—4; v. şi IORGA, o. c., fasc. II, pp. 348—50.

157) Amintiri din familia mea maternă, precizează că în timpul ciumei, murind Constantin Bujoreanu, strămoşul meu, el a fost îngropat în curtea bisericeii, soţia acestuia Ecaterina, fiica lui Theodor Fotino, dăruind bisericeii Sf. Ilie parte din grădina casei Bujorenilor ce se vecinea cu curtea edificiului religios. Acest mormânt fără lespede — înmormântarea lui Constantin Bujoreanu făcându-se în pripă — se află la spatele bisericeii.

157 a) v. IORGA, o. c. fasc. II, pp. 348—50. Sunt înmormântaţi în biserică: Stoica Urlăţeanu vistierul cu soţia sa Sanda, cu Constantin clucerul şi Luxandra toţi sub o singură lespede ce poartă anul 1837; Scarlat Urlăţeanu marele clucer la 1851.

Tot în biserică se mai află şi mormântul marelui vornic Fotache Ştirbei înzestrătorul lăcaşului bisericesc, îngropat alături de soţia sa Raliţa născută Ghica.

158) v. IORGA, *Ist. bis. rom.*, II, p. 330.

158 a) v. mai departe aci la No. 29 roşu.

158 b) Acest edificiu religios lipseşte din planul Ernst, este însă memorat de către maiorul Borroczyń în planul său din 1852.

159) v. Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. IV, pp. 121—2; IONNESCU-GION, o. c., p. 204.

160) v. V. A. URECHIA, o. c., tom. III, pp. 47—8.

Își întinsese pretențiile asupra bisericii sfântului Nicolae, zisă din prund și aceasta fără nici un drept, doar cu intenția de a și-o face metoh¹⁶¹). Inzestrată și ocrotită de către enoriași și în deosebi de către Grigore Obedeanu¹⁶²) pe la mijlocul veacului trecut, biserica a fost totuși luată în stăpânire de către mitropolia bucureșteană și odată făcută metoh al acesteia a fost trecută pe la sfârșitul veacului scurs filială a bisericii învecinate a sfântului Ilie-Rahova¹⁶³) până când fu hotărâtă construirea bisericii Sf. Nicolae-Vlădică. Biserica Sf. Nicolae din prund a fost dărâmată pe la sfârșitul secolului trecut pentru a se mări localul Așezămintelor brâncovenești, și cu banii rezultați din expropriere a fost ridicat noul edificiu al bisericii amintite mai sus a sfântului Nicolae-Vlădică de pe bulevardul Maria¹⁶⁴). Numele vechei biserici a sfântului Nicolae din prund vine de la situația ei, ea fiind clădită de către Teofan monahul în prundul gârliței ce se va fi scurs la sfârșitul veacului al XVII-lea din iazurile aflătoare în partea dreaptă a șerpuiinde albiei a Dâmboviței.

30 — Domna Balascha (=Doamna Bălașa).

Pe vremea când cartografiile austriaci își alcătuiau planurile lor, biserica aceasta avea chilii înconjurătoare poate chiar vre-un han al vremurilor. A fost ridicată de către Doamna^{164 a)} Bălașa fiica lui Constantin Vodă Brâncoveanu și de către soțul ei Manolache Rangabé zis Lambrino, înainte de 1 Aprilie 1745¹⁶⁵). După moartea ctitorilor fondatori biserica lăsată în părgănire s'a ruinat cu trecerea anilor, fiind renovată sub îngrijirea ultimului scoborător direct al neamului lui Brâncoveanu Vodă, la 1831. Peste șapte ani — la 1838 — dărâmându-se din nou din cauza cutremurului din acest an, ea a fost reînaltă de către văduva decedatului mare ban Grigore Brâncoveanu, născută Balș¹⁶⁶), fiindu-i încheiate zidurile abia la 1842. Cum această clădire fusese făcută pe vechiile temelii, a dăinuit și ea doar până la 1881. Zidurile cele vechi crăpând și ne mai putându-se restaura, edificiul bisericesc a fost dărâmat până în temelie și pe locul său — după nivelarea terenului rămas mai jos chiar decât noua cale a Rahovei — s'a înălțat actualul lăcaș bisericesc, una din podoabele capitalei noastre¹⁶⁷).

161) Informație comunicată la 7 Aprilie 1933 de către d. Ștefan N. Drăgan, secretarul bisericii Sf. Ilie-Rahova, d-lui Constantin Moisil, directorul general al Arhivelor Statului.

162) v. actul din 7 Aprilie 1856 comunicat tot de către d. Ștefan Drăgan.

163) v. informație a d-lui Ștefan Drăgan.

164) v. mai sus No. 28 roșu.

164 a) Termenul de „Domniță“ uzitat pentru fiicele de Domni este întrebuințat abia în cursul veacului al XVIII-lea în epoca fanariotă.

165) v. *Viața lui Costandin Vodă Brâncoveanu de Radu vel logofăt Grecianu*, editată de ȘTEFAN D. GRECIANU la 1906, p. 284, unde se amintește de actul de danie al ctitorilor din 1 Aprilie.

166) Marele ban Grigore se stinsese din viață la 1832. Safta băneasa Brâncoveanca fiica lui Theodor Balș și al Profirei Roset se călugărise luând numele de Elisaveta monahia la mănăstirea moldoveană Văratîc. Testamentul ei prin care fondează Așezămintele brâncovenești din București poartă data de Octombrie 1835. (v. broșura: *Actul de fondare al Așezămintelor brâncovenești*, ed. Göbl, 1912, pp. 1—9).

167) v. broșura: *Sânșirea bisericii Domnița Bălașa severșită în ziua de 29 Septembrie*, ed. 1885.

31 — Metropolit (=Mitropolia).

Pe locul unui schit numit al lui Oprea iuzbaşa, încep să ridice cu ajutorul ispravnicilor Radul logofăt Dudescul și Gheorghe șufariul, Constantin Șerban Vodă o biserică pe semne în amintirea luptei dela Șoplea, (17 Iunie 1655) în care seimenii săi răzvrățiți fuseseră înfrânți de către Gheorghe Rackoczy chemat într'adins de către Voevodul muntean. Acest fiu natural al lui Radu Șerban Vodă nu ajunsese însă a o încheia, trebuind la 1658 să ia calea exilului¹⁶⁸). Biserica fu totuși sfințită la 6 Mai 1658 în domnia lui Mihnea Radu Vodă zis Gioan bei¹⁶⁹). Zugrăvelile interioare fură însă făcute abia în domnia lui Radu Leon Vodă (Decembre 1664—Martie 1669) care o recunoaște ca mitropolie a Țării românești în locul fostei mitropolii biserica Sf. Gheorghe-vechi¹⁷⁰), având mare râvnă pentru terminarea bisericei mitropolitul Ștefan¹⁷¹). Pisană primului edificiu este azi pierdută însă alta din 1839 Aprilie în 1 în domnia lui Alexandru Ghica amintește de ctitorul primordial dela 1656¹⁷²). Din însemnările lui Samuil eclisiarhul mitropoliei, din 5 Septembrie 1766 aflăm că în interiorul mitropoliei au fost îngropați Voevozi cu Doamnele lor și cu coconi domnești¹⁷³),

---

168) Constantin Șerban numit și „Cârnul“ fiu al lui Radu Șerban și al Ilincăi soția papei Constantin din București a domnit dela 9 Aprilie 1654—15 Martie 1658. (v. pt. acest Voevod studiile d-lui Prof. N. C. BEJENARU, în revista moldoveană *Arhiva*, anii 31—34, (1924—27).

169) v. PAUL DE ALEP, *Călătoriile părintelui Macarie*, ed. Emilia Cioranu, pp. 243—4; v. amănunțitul studiu asupra mitropoliei bucureștene al părintelui GHEORGHE NEGULESCU, în revista „*Apostolul*“ anul XI, No. 15—16 cu data de 1—15 August 1934 pp. 278—86: „*Schițe din istoria mitropoliei din București cu privire la construirea bisericii și portretelor zugrăvite în biserică.*”

170) v. pt. aceasta mai departe. Recunoașterea ctitoriei lui Constantin Șerban ca mitropolie o face Radu Leon Vodă prin actul din 8 Iunie 1668 (v. GH. NEGULESCU, o. c., p. 282) cu toate că pomelnicul cel vechi — copie după altul din vremea păstoririi lui Ștefan — menționează că în domnia lui Grigorașco Ghica Voevod, la 1661 acest lăcaș ar fi fost făcut și mitropolie (v. revista „*Biserica ortodoxă română*, XIII, p. 689 și GH. NEGULESCU, o. c., p. 283). De alt-fel însăși diata lui Ștefan mitropolitul din 15 Aprilie 1668 amintește de ridicarea la rang de mitropolie a fundației religioase a lui Constantin Cârnul (v. GH. NEGULESCU, o. c., pp. 281—2).

171) A păstorit din 1659 până la 25 Aprilie 1668 când se stinge din viață (v. IORGA, *Ist. bis. rom. o. c.*, p. 330).

172) v. reproducerea acestei pisanii la GR. MUSCELEANU, o. c., p. 34 și Pr. GH. NEGULESCU, o. c., pp. 282—3.

173) v. Pr. NEGULESCU, o. c., pp. 283—4. Printre mormintele domnești sunt trecute de către amintitul eclisiarh și acelea ale lui Constantin Șerban Vodă și al Bălașii Doamna, soția sa, fiica lui Neculache stolnicul Rale, moartă la 12 Martie 1657. De locul de îngropăciune al lui Constantin Cârnul nu știm nimic precis el stingându-se din viață după 1671 (v. N. C. BEJENARU, *O ipoteză falsă (discuția în jurul sfârșitului lui Constantin Șerban)*, în revista moldoveană „*Arhiva*“ din Iași, No. 1, Ian. 1927 anul XXXIV, pp. 34—44), poate chiar în Ucraina. Inșă de locul de îngropăciune al Bălașii Doamna știm că se afla în biserica Sf. Vineri-Herasca din București (v. Pr. NEGULESCU, o. c., p. 278).

Alți Voevozi și Doamne îngropate în biserica mitropolitană după Samuil eclisiarhul ar fi: *Radul Leon Vodă* cu Doamna sa *Luchia*, o *Profira Domna* (să fie oare soția a doua a lui Nicolae Vodă Mavrocordat, născută Ciuchi moartă la 1716 (?)) un *Scarlat Voevod* (vre-o beizadea căci nu poate fi vorba de Scarlat Vodă Ghica despre care știm precis că a fost îngropat în ctitoria sa dela Sf. Spiridon Nou) în fine o *Chira Casandra* pe care nu o pot identifica în lista mormintelor domnești. *Constantin Voevod* din lista Voevozilor astrucați în biserica mitropolitană este feciorul lui Mihai Racoviță Voevod mort la 28

prelați¹⁷⁴), boeri și boeroaice¹⁷⁵). Reparații radicale au fost făcute edificiului religios la 1834 atunci când s'a pus și noua pisanie zugrăvită, azi în parte deteriorată. O restaurare complectă a bisericii — azi patriarhia României — este în curs de executare sub auspiciile comisiunii monumentelor istorice; cât ce privește chiliile ce-au fost odinioară, ele năruindu-se cu trecerea vremurilor au fost treptat, treptat dărâmate. Nu a mai rămas din ele decât clopotnița ridicată la 1698 de către Constantin Vodă Brâncoveanu, dar și această stă azi în drumul alcătuitorilor planului modern al capitalei noastre. Va fi și ea dărâmată în anii ce ne urmează pentru a se duce la bun sfârșit distrugerea ori-cărei mărturii actuale a trecutului nostru¹⁷⁶).

Ianuarie 1764. Interesant este de relevat textul inscripției: „și s'au îngropat înlăuntru „în biserică sfintei mitropolii în groapa Mării Sale Constantin Șerban Voevod ctitorul...“ ceiace ar fi o afirmație precisă că mormântul lui Constantin Cărnul a fost într'adevăr în interiorul mitropolii. Să fi murit acest fost Domn în țară? Fără descendenți direcți, doar rude bogate după sora-sa vitregă — Ilinca postelniceasca Cantacuzino — în caz că va fi murit prin țări străine cine să-i fi adus oasele din exil? Piatra mormintală a lui Constantin Voda Racovița amintește că și fratele său Ștefan tot acolo a fost astrucat.

Ca alte morminte domnești avem: cel al „beizadelelor lui Scarlat Voevod: *Grigorașco, Grigorașco Ștefan și Constantin*“ ne indică Samuil eclisiarhul. Este vorbă evident de feciorii lui Scarlat Ghica Voevod, morți înainte de ridicarea ctitoriei ghiculești dela Sf. Spiridon-Nou, cu toate că nu-mi sunt cunoscuți ca feciori ai Voevodului Scarlat: Ștefan și Constantin. Vor fi fost poate scoborători ale beizadelelor susamintitului Voevod Scarlat.

Urmează mormântul *beizadelei Neagu* feciorul lui Antonie Vodă, părintele Maricăi Doamna Brâncoveanului; acel al *Domniții Maricăi* fata Dabijoaii alături cu al lui Iordache Russet vistierul † 1719; acel al *Radului Iliăș* ginerile Brâncoveanului alături de soția sa *Domnița Stanca*. El se stinge din viață la 29 Martie 1705 și ea la 15 Martie 1714; cel al celei de a doua soții a lui Scarlat Vodă Ghica, al *Eufrosinii Doamnei* fostă nepoată de soră a lui Ciuchi.

174) Lista amintită a mormintelor menționează pe *Teodosie arhiereul*, evident mitropolitul binecunoscut, urmaș în scaunul mitropolitan lui Ștefan și în urmă cel care a mai pastorit în domnia lui Constantin Brâncoveanu până la 1708. Mormântul său se mai află și azi în spatele altarului bisericii mitropolitane.

Urmează în lista alcătuită de către Samuil eclisiarhul: *Antim arhiereul*, nume ce s'ar referi la cunoscutul ctitor al mănăstirii Antim din București, urmașul în scaunul mitropolitan al lui Theodosie, de care știm însă că a murit înecat în apele Tungei la 1716 după caterisirea sa de către Nicolae Vodă Mavrocordat (v. și IORGA, *Ist. liter. rom. în sec. XXVIII-lea*, vol. I, (1688—1821), ed. 1901, p. 426; v. de același *Ist. bis. rom. o. c.*, ed I, vol. II, p. 53).

Ceilalți prelați sunt: *Mitrofan arhiereu*, evident urmașul lui Antim, Mitrofan din Nissa dela Dionisiatu din muntele Athos; *Metodie arhiereu*, poate episcopul de Buzău (1741—† 23 Martie 1748); și *Filaret arhiereu*, evident Filaret I Mihălițzi (1754—Iulie 1760).

175) În biserică mitropolitană se aflau tot după indicațiile lui Samuil eclisiarhul mormintele neamurilor boerești ale: *Krețuleștilor* (ramura lui Matei Pădure K. și cea a lui Toma fiul lui Iordache K., ginerile Brâncoveanului); *Corbenilor* (scoborătorii lui Vintilă banul, ginerile marelui postelnic Constantin Cantacuzino); *Bujorenilor*; *Brătășanilor*; *Văcăreștilor* (neamul lui Ienache cel omorât la Constantinopole la 1714 și al soției sale Stanca nascuta Cojească, cu fiii lor: Constantin, Barbul și Ștefan; v. și pentru pomelnicul acestora mai departe la biserică Rasvan și aci nota 183); *Albeștilor* (adică al Grădiștenilor); *Balaceniilor* (al Badii și al scoborătorilor lui Drăghici Balăceanu); *Tufenilor*; *Racovițeștilor*; *Știrbei*; *Ghiurghiului* (Iordache medelnicerul cu soția sa Arghira, după mama ei din neamul boerilor din Cislau); *Blejoiancii*; *Balăsoaii*; *medicului Petre Depasta*; *al lui Petre Canela*; *al agăi Faca* (pe semne vre-un ascendent al lui Ioan Faca cel mort la 1810); *al Smarandei* nora lui Neculachi paharnic (v. pt. toate aceste însemnări de morminte: GH. NEGULESCU, o. c., pp. 283—5).

176) v. pt. biserică mitropolitană și: Pr. MUSCELEANU, o. c., p. 34; IONNESCUGION, o. c., capitolul privitor la mitropolia Bucureștilor; BILCIURESCU, o. c., pp. 130—3; IORGA, *Inscripții*, o. c., fasc. I, pp. 240—5; Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. I, p. 10.

32 — ¹⁷⁷⁾ Reswan (=Răsvan).

Biserica încă și azi numită ast-fel la spatele bisericii Sf. Gheorghe-Nou ¹⁷⁸⁾. După tradiție s'ar părea că aci a fost o fundație a lui Ștefan Răzvan domnul Moldovei din Mai până în August 1595 ¹⁷⁹⁾, lucru puțin probabil. Alte informații ¹⁸⁰⁾ pomenesc de un căpitan Răzvan de pe vremea Brâncoveanului ¹⁸¹⁾. În biserică se aflau două pomelnice unul mai vechi ¹⁸²⁾ și altul mai nou ¹⁸³⁾ — s'ar părea dintre anii 1762—3 ¹⁸⁴⁾ care lasă să se înțeleagă

177) Și acest număr lipsește în planul Ernst, biserica Rasvan fiind trecută cu No. 75.

178) Pr. NEGULESCU, (v. o. c.) ne afirmă că la răsarit de biserica Sf. Gheorghe-Nou avea proprietăți un Răzvan căpitanul (v. și notele următoare).

179) v. BILCIURESCU, o. c., pp. 143—4.

180) v. Pr. MUSCELEANU, o. c.

181) Informația că acest căpitan ar fi fost în vremea Brâncoveanului pare a fi greșită. Părintele NEGULESCU (v. o. c.) în *Biserica ortodoxă română*, ne spună că a avut cunoștință de niște acte din 1 Sept. 1644 (*Acad. rom. pach. CLX*, doc. 191) 1 Octomb. 1644 (*Ibidem*, pach. CXL., doc. 102) și 20 Octomb. 1644 (*Ibidem*, pach. CLX, doc. 191) cari vorbesc de un Răzvan căpitanul, identificându-l cu Razvan vtorii vornic din București amintit în actul cu data de 25 Aprilie 1630 (v. *Acad. rom. pach. XLI*, doc. 86).

182) Ni-l indică părintele Negulescu (v. o. c., din rev. „*Bis. ort. rom.*“):

„Ioana, Răzvan căpitan, Elena a lui Vasile căpitan Cioran, Ștefan fiul sau, Gheorghe „ginerile ei, Dragomir iuzbașa nepotul ei“.

Cu toate precizările de rudenii îmi este greu a complecta informațiile pe care mi le-a comunicat privitor la neamul Cioranilor, d. I. C. Filitti.

Părintele Negulescu îmi comunică o spiță genealogică curgătoare din Razvan căpitan având ca ginere pe Vasile căpitanul Cioran, iar acesta este părintele unor: Lascar, Constantin și al altui fecior nenumit. Din informațiile date mie de către d. Filitti: Vasile căpitanul Cioran era fiul unui Bogdan căpitan și avea de soție pe Ilinca sin Gradea iuzbașa din Râsciari care trăia la 1685. Vasile trăia la 1672 și avea ca fii pe: Lascăr, pe Ștefan o fiică soția lui Hași Constantin și un al treilea fecior Panait autorul Cioranilor de azi. Constantin indicat de către părintele Negulescu nu-mi este cunoscut ca fiu al lui Vasile căpitanul.

Părintele Negulescu nu știe ce rudenie este între boerii Cojești și Ciorani și nici cea dintre Ciorani și Răzvan căpitanul care de bună seamă este ctitorul primordial al bisericii cu acest nume. Sfinția sa îmi indică următoarea descendență a lui Vasile Cioranu cu soția sa Ilinca: 1) Ștefan mort silnic la 1689 în toamnă, soția acestuia Milotina lăsându-și numele legat de o vale în Ilfov, lângă satul Preasna, unde a fost moșia Cioflec a lui Răzvan căpitanul; 2) Panait și 3) Lascăr Cioran care la 1690 merge în țara moschinesca la hatmanul căzăcesc să ceară slujbă pe lângă un văr al său Preda paharnic.

183) Acest pomelnic necomplet este redat de către GHENADIE ENĂCEANU, *Inscripții din biserici*, fila 15 (1880) la *Acad. rom., ms. 2409*.

Îl avem și din lucrarea părintelui NEGULESCU, (v. o. c., în *Biserica ortodoxă* amintită p. 85 nota 3 col. I).

Ianache (Văcărescul cumnatul Brâncoveanului, † 1714 decapitat la Constantinopole și al cărui mormânt s'ar părea că se află în biserica mitropolitană (v. nota 175 de mai sus), *Stanca* (din Cojești soția lui Ienache Văcărescul); *Vlădaia* (soacra lui Ianache Văcărescul, soția lui Pană din Cojești care aci lipsește însă se află în pomelnicul Enăceanu); *Bârcă*, (fratele Stancăi a lui Ienache Văcărescul. Pomelnicul Enăceanu îi indică dregatoria de sluger care nu-mi este cunoscută pentru acest membru al familiei Cojescu); *Constantin Voevod* (Brâncoveanul); *Marica Doamna* (soția Brâncoveanului); *Theodosie arhiereu* (a păstorit a doua oară dela 1689 la 1708); *Leontie ieromonah* (pe semne egumenul bisericii la fondarea ei). Aci se termină pomelnicul după Enăceanu; cel indicat de către părintele Negulescu urmează cu următorii: *Șerban ierei*, *Constantin*, *Efrosina*, *Maria* (Constantin și Maria s'ar putea referi la fiul cel dântăi al lui Ienache I. Văcărescul și la soția sa fiica lui Iordache Krețulescu).

184) Prin urmare din timpul fiilor lui Ienache Văcărescul: Constantin, Ștefan, Barbu și Radu stinși din viață în preajma acestor ani.

că biserica a fost ridicată înainte de domnia Brâncoveanului. Va fi fost vre-o rudenie de sânge între neamul scoborător al lui Răzvan căpitanul și neamul boerilor din Cojești¹⁸⁵) cari aceștia într'adevăr erau rude cu boerii din Văcărești¹⁸⁶). Hramul bisericii este Adormirea Maicii Domnului. In interiorul bisericii se afla lespedea mormintală a lui Bărcă Cojescu biv vel logofăt pristăvit la 1732 alături de al Vlădaiei și al Maricăi soția lui Bărcă din 1709¹⁸⁷). Lăcașul bisericesc, azi complectamente restaurat și fără nici o urmă de vechime, avea în vremuri loc mare împrejmuitor care între anii 1900—7 a fost vândut de către ministerul de domenii la particulari. Aceștia construind locuințe au înăbușit biserica¹⁸⁸). Nu am putut afla nici o inscripție și prin urmare nu se poate ști — nici măcar cu aproximație — anul fundării ei. Putem doar afirma că la 1776 ea era în ființă având ca năstăvnic pe un oare-care Dionisie¹⁸⁹). Totuși pe vremea când locotenenții austriaci Purcel și Ernst își alcătuiau planurile, edificiul trebuia să fie impunător.

33 — Siviliti (=Sfinților sau Sibilelor).

Biserica de azi a *Sfinților* cunoscută și sub numele mai vechi de *biserica cu sibile* și adesea *biserica lui Popa Fiera*, și aceasta pe la sfârșitul veacului al XVII-lea¹⁹⁰), se află pe calea Moșilor mai sus de întretăierea acesteia cu bulevardul Domniței, și era în veacul al XVIII-lea în hotarul nord-estic al orașului pe Podul târgului de afară. A fost refăcută din temelie — așa cum o vor fi cunoscut-o cartografiile militare austriaci — la 1726 de către mitropolitul Daniil care o înzestră și cu un clopot¹⁹¹).

34 — Biserica Kaimakan (=Caimata).

Dispăruta biserică numită Caimata, ridicată la 1732 de către Niculae Bozianu ceaușul¹⁹²) cu soția sa Anastasia¹⁹³). A durat — evident cu repa-

185) Nu am putut afla această rudenie posibilă.

186) v. mai sus nota 183.

187) Bărcă murise la 27 Nov. 1732, Vlădaia și Maria în Februarie 1709.

188) v. Pr. DUMITRESCU, o. c., III, pp. 60—1; lipsește din lista de biserici bucureștene la IONNESCU-GION, totuși este amintită de acesta ca fiind existentă la 1794, deci vreo trei-patru ani după ce Purcel și Ernst își încheiaseră planurile lor (v. IONNESCU-GION o. c., pp. 274 și 491). Nici BILCIURESCU (o. c., pp. 143—4) nu ne dă vreo informație demnă de amintit.

189) La 20 Septembrie 1776 Dionisie dela Răzvan — adică dela biserica Răzvan — scrie patriarhului Avramie al Ierusalimului să nu mai meargă la Ierusalim (v. HURMU-ZAKI, XIV, part. 2, No. MCCXLVI, pp. 1233—39).

190) Diata Popei Fiera poartă data de 1696 (v. Pr. MUSCELEANU, o. c., p. 45).

191) Informație comunicată mie de către preotul Gh. Negulescu-Batiște.

192) A fost ceauș încă din 1721; el pune să zugrăvească mănăstirea din Vălenii de munte; era vel șetrar la 1742 și era stăpân în moșia Rumceni. Moare la 1746 fiind îngropat la Vălenii de Munte.

193) O altă informație (v. Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. IV, pp. 122—8) ne indică greșit că ea se chema Stanca. Anastasia Bozianu era nepoata lui Hagi Stoian clucer și al Ilincăi cari fuseseră ctitorii la 1680 ai mănăstirii din Văleni. (v. *Bul. com. mon. ist.*, 1924, p. 103).

rașiuni — până la 1892 când cu ocazia străpungerei bulevardului Carol I — în timpul primariatului lui Pache Protopopescu, — a fost dărâmată¹⁹⁴). Tâmpla ei seamăna cu cea dela biserica Sărindar, și s'ar afla azi la biserica satului Rucăr din Muscel¹⁹⁵). Pe locul fostului pristol a fost ridicată o piatră comemorativă în marmoră ce se mai află încă și azi lipită de ușa de intrare a zidului casei cu No. 18 de pe bulevardul Carol I¹⁹⁶). Chiliile înconjurătoare ale bisericei dispăruseră însă cu mult înainte de dărâmarea lăcașului bisericesc.

35 — Armenilor (=Armenească).

Se află încă și azi, însă complectamente renovată în ultimele decenii la intersecția bulevardului Carol I cu str. Armenească. De anul fondării nu am aflat nimic precis, însă mahalaua armenească este amintită în documente încă din cursul veacului al XVII-lea¹⁹⁷). Tradiția amintește că pe vremuri când au venit armenii în București, mitropolitul țării nevoind a-i primi în oraș și neîngăduindu-le a-și face biserică aci, le-ar fi desemnat un loc în afară de hotarele orașului¹⁹⁸). Această tradiție ar putea până la un punct să-și aibe un fond de veracitate, deoarece — precum am amintit mai sus — în veacul al XVIII-lea biserica Sfinților era în marginea Bucureștilor¹⁹⁹). Prin urmare este foarte probabil că biserica armenească să fi fost la 1791 pe acelaș loc pe care se ridică actualul edificiu bisericesc al comunității armenesti de pe amintitul bulevard.

36 — Paparus (=Popa Rusu).

Biserica *Popa Rusu* de pe strada cu acelaș nume. Cu toate că pisania actuală ne spune precis că edificiul bisericesc este ridicat „din temelie“ de către Manolache vătaful de arabagii la 1813²⁰⁰) totuși aci a existat o biserică pe care cartografiile austriaci au cunoscut-o și au amintit-o în planurile lor. Biserica *Popa Rusu* a fost din vechime de lemn, întemeiată nu se știe de către cine, căci un potir ce se păstra aci purtând inscripție grecească amintea anul 1787²⁰¹), iar o evanghelie²⁰²) memora că a fost făcută de către jupân Polihronie și de către jupâneasa lui Maria „danie la Popa Rus

---

194) v. IONNESCU-GION, o. c., p. 178; v. Pr. DUMITRESCU, o. c. Acest preot amintește că a slujit în această biserică, încât cele ce afirmă trebuie să aibe o justificare.

195) v. Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. IV, pp. 123—4.

196) La 1915 casa în al cărei zid era incastrată această piatră comemorativă purta No. 36 (v. Pr. DUMITRESCU, o. c., p. 123).

197) v. IONNESCU-GION, o. c., p. 230.

198) v. *Ibidem*, p. 381.

199) v. pt. hotarele Bucureștilor în veacurile XVII și XVIII lucrarea mea *Vechi proprietăți în București în veacurile XVII și XVIII*, ed. 1934, pp. 7—9; v. și G. D. FLORESCU, *Alaiul înmormântării lui Alexandru Nicolae Suțu Vodă la 20 Ianuarie 1821*,

200) v. Pr. DUMITRESCU, o. c., p. 57—8; IONNESCU-GION, nu amintește de aceasta în lista bisericilor bucureștene (v. o. c., pp. 171—227).

201) v. IORGA, o. c., fasc. I, p. 289, No. XXIII/75.

202) v. *Ibidem*. No. XXIII/706.

la Novembrie 1796⁴. Vechea biserică fusese alături de actuala. La 1907 mai exista un morman de cărămizi care va fi fost înălțat într'adins pentru a păstra amintirea vechiului pristol. Hramurile puse de către noul ctitor dela 1813 sunt: Sfânta Troiță, cuvioasa Parașchiva și ierarhul Nicolae.

37 — Ocetur (=Oțetari).

Biserica aceasta în vecinătatea actualelor străzi Batiște și Vasile Lascăr, își poartă numele — pe semne — dela breasla oțetarilor ce vor fi locuit în apropierea ei. De lemn în timpul domniei lui Șerban Cantacuzino la 1681, a fost reparată, tot de lemn, în vremea Brâncoveanului la 1708 și înălțată de zid abia la 1757²⁰³), punându-i-se hramul Sf. Nicolae. Alte informații amintesc de înălțarea ei „în piatră“ — termen foarte des uzitat pentru a spune că un edificiu religios nu era de lemn — care datează dela 1785²⁰⁴) din râvna lui Mărgărit staroste și Niculae cupețul²⁰⁵). Un alt ctitor: Radu Nicolae face bisericii clopot la 25 August 1794²⁰⁶). Pe lângă hramul cel vechi biserica mai are și pe acela al sfinților Voevozi²⁰⁷).

38 — Monztsulesky (=Mănciulescu sau Batiște).

Această biserică se află în marginea străzii Batiște între străzile Chițu azi g-ral Praporgescu — fostă Crinului — și Gh. G. Cantacuzino — fostă Polonă²⁰⁸). S'ar părea judecând după cele înfățișate în planurile noastre că pe vremea când au fost alcătuite existau foarte puține uliți în această mahală, ba chiar biserica era pe partea dreaptă a străzii Batiște plecând din dreptul bisericii Enei. Un document foarte important pentru vechimea acestui lăcaș bisericesc este zăpisiul unui Pătrașco fiul lui Cazan din Zălogi, care poartă data de 5 Aprilie 1660²⁰⁹) și care este scris de către „Popa Neagul ot București la biserica lui Batiște“. Această numire, care amintește în mod indiscutabil numele unui personaj, ar lăsa într'adevăr să se creadă că biserica își

---

203) v. Pr. DUMITRESCU, *o. c.*, vol. III, pp. 58—9.

204) v. IONNESCU-GION, *o. c.*, p. 209.

205) v. Pr. DUMITRESCU, *o. c.*, și IONNESCU-GION, *o. c.*

206) Informație comunicată mie de către preotul Gheorghe Negulescu dela biserica Batiște.

207) v. *Ibidem*.

208) v. pt. istoricul mahalalei IONNESCU-GION, *o. c.*, pp. 321—2 la capitolul: *Mahalalele bucureștene*, caci privitor la biserică informațiile sunt extrem de succinte (v. *o. c.*, p. 176).

209) v. *Arh. St. mănăstirea Râmnic*, pach. 17, doc. 4 în fișele inedite general P. V. Nasturel.

În acest act Patrașco sin Cazan ot Zălogi dă zăpisi feciorilor săi: Cazan, popa Vlad și Craciun amintind că tatal său a cumpărat partea lui Stoian, vărul său din Zălogi, din moșul lui Calvinisc (?) a 6-a parte, partea babei Dragăi, dând un cal cu șea, cu frâu cu tot, în Țara ungureasca în zilele lui Mihai Vodă (pe semne Viteazul). Fii lui Pătrașco să ție în pace acea moșie fără amestecul feciorilor lui Stoian Găozii anume Vasilie și Neagul. Acest zăpisi al lui Pătrașco este scris „la vreme de moarte“ purtând și blestemul cuvenit.

Părințele Negulescu, căruia i-am comunicat acest regest, crede că data este greșită amintindu-mi de existența unui popa Negoită al bisericii Batiște între anii 1750—60.

are numele dela un Batiște care va fi fost proprietar în aceste hotare nordice ale Bucureștilor veacului al XVII-lea pe marginea fostei gârle ce se scurgea în vechime prin această mahală: Bucureștioara²¹⁰). O tradițiune orală — și de! „Românul este născut poet“ zice o veche zicătoare — ar atribui acest nume al lăcașului bisericesc lui Constantin Baptiste Velleli boer din timpul domniei lui Alexandru Voevod Coconul²¹¹). Nu avem însă nici o confirmare documentară a acestei tradițiuni și pe cât de posibilă ar părea credem totuși că numele mahalalei dela care și biserica își va fi luat pe al ei vine dela vadul gârlișoarei cu apă curată — „bateliștea“ sau „batiștea“ — a dispărutei Bucureștioare²¹²). Pisania actuală amintește ca prim fundator pe un vătaf Manciu²¹³) cu soția sa Ilinca și cu alți mahalagii²¹⁴) și aceasta la 1763²¹⁵), însă biserica va fi fost cu certitudine ridicată pe locul alteia mai vechi ce

---

210) Acest pârâu venea dinspre actuala grădină a Icoanei, trecea prin mahalalele: Batiște și Oțetari, forma un lac în spre vest de biserica cu acest nume cam pe porțiunea dintre străzile: Batiște, Dionisie și Scaune, trecând dealungul străzii Scaune, se scurgea printre scaunele de măcelari atingând mahalaua Caimata și se vărsa în lacul Cucului, la nord de biserica Sf. Gheorghe-nou. Acest lac se afla situat între Colțea și Sf. Gheorghe-nou peste actualele străzi: Pătrașcu Vodă, Mavrogheni, și Sfinți între străzile: Cavafii vechi și Colțea. Din acest lac tăiând podul Târgului de afară — adică actuala cale a Moșilor — cam în dreptul fostului hotel de Londra se îndrepta spre actuala cale a Călărașilor — vechiul Pod al Vergului, — cam în dreptul fostei capele bulgare, intrând în strada Mircea Vodă, cotea spre dreapta după ce atingea mahalaua Oltenilor și se îndrepta deadreptul spre vechea albie a Dâmboviței în care se vărsa cam în jos de fostele jîtniți domnești.

Vechile nume ale străzilor: Scaune (azi Nicolae Filipescu), Sălciilor și Batiștei mai amintesc pentru cercetătorii vechiului București existența acestei dispărute Bucureștioare.

211) A domnit din August 1623 până în Novembre 1627, și era fiul lui Radu Mihnea Voevod. Velleli sau Vecelli a fost boer al acestui Voevod, însă nu apare în nici un divan — cel puțin cunoscut mie — nici în cele ale părintelui său, căci Constantin „vel postelnicul“ lui Alexandru Coconul este autorul Cantacuzinilor din Țara românească. Pentru alte informații asupra acestui Constantin Baptista Velleli — numit la 14 Mai 1622 Vaptista (v. *Arch. St. Cond. mitrop. II*, p. 332; v. P. V. NASTUREL, *Genealogia Năsturelilor*, p. 286) — a se vedea și IONNESCU-GION, o. c., pp. 321—2 și I. C. FILITTI, *Arh. Gh. Gr. Cantac.*, p. 245).

212) Bătelişte sau batiște înseamnă și azi: curte, ocol, ogradă pentru vite (v. *Dicționarul limbii române, tom. I, partea I*, ed. 1913, pp. 525 și 526 v. și ALEXANDRU RESMERIȚA, *Dicționarul etimologico-semantic al limbii române, ed. 1924*, p. 56, col. II; v. și Dr. H. TIKTIN, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch, ed. 1895, tom I*, p. 169, col. I.

În aceste locuri va fi fost înainte ca Bucureștii să se întindă spre nord-est, băteliştea sau batiștea unde poposeau vitele aduse spre tăere de către măcelarii cari vor fi locuit în apropierea scaunelor de tăere. (v. și Pr. GH. NEGULESCU, o. c.).

213) La 6 Aprilie 1730 îl aflăm ca măcelar, iar la 1736 este pentru întâia oară vătaf cumpărând case în București. În acest act se vorbește și de biserică. În 1763 clădește biserica Batiște și moare la 1760 (v. *Condica actelor Mănciuleștilor* comunicată mie de către preotul Gheorghe Negulescu dela Batiște).

214) v. și IORGA, o. c., *fasc. I*, pp. 301—2, No. XXXVI/753. Privitor la alte informații mai mărunte îmi este cunoscut un manuscris al d-rei CONSTANȚA AL. MANCIULESCU, intitulat: *O pagină din istoria Bucureștilor de altădată*, lucrare de licență prezentată în sesiunea 1929—30. Consultând pe părintele Gh. Negulescu, Sfinția Sa mi-a comunicat că majoritatea din informațiile aflate într'această lucrare a fost comunicată de către Sfinția Sa, din condica bisericii și cărțile ei cât și din actele familiei Mănciulescu azi în posesia d-nei Eliza A. Mateescu, în care hârtii pârâul Bucureștioarei se întâlnește adesea cu numele puțin frumos de „Căcata“.

215) IONNESCU-GION, (v. o. c., p. 176), indică deci greșit ca an de fundarea al bisericii: 1764.

exista pe la 1700 de oare-ce actele Mănciuleștilor²¹⁶⁾ amintesc de biserica din mahalaua Batiște încă din 1730, iar cu câți-va ani înainte aflăm numele unui popă Ioani cu epitetul distinctiv „ot Batiște“²¹⁷⁾. Pe la mijlocul veacului trecut a fost distinsă de către un pictor străin: Preziosi²¹⁸⁾. Pe vremea când cartografiile austriaci își alcătuiă planurile lor biserica Batiște se numea „a Mănciulescului“ după numele ctitorului dela 1763. Ast-fel cum se află azi, biserica este complet renovată în stil arhaic datorit neobositelor străduinți ale actualului paroh: părintele Gheorghe Negulescu²¹⁹⁾.

39 – Kokona (=Icoana, însă la drept vorbind este Biserica Popa Chițu).

Transcrierea acestui nume, stâlciat de către cartograful austriac Purcel, nu se poate referi decât la numele bisericii Icoanii. Totuși numărul acesta — acelaș atât la Ernst cât și la Purcel — nu se referă topograficește la acest lăcaș bisericesc bine cunoscut care este cel dela No. 51²²⁰⁾, ci la biserica din acest cartier nord-estic al orașului cunoscută fie sub numele de *biserica Popa Petre* sau *Popa Chițu*, și care se află încă și azi în apropierea actualei străzi Maria Rosetti — fostă Sfântul Spiridon. Nu avem informații mai precise asupra acestui edificiu religios, care evident că va fi existat la 1789—91. Actualul lăcaș a fost ridicat din temelie la 1813, alături de altă biserică mai veche și care era în ființă — dar foarte ruinată la 1902²²¹⁾. Pe semne că acest lăcaș bisericesc va fi fost văzut de către cartografiile noștri. Numele de Popa Petre și-l va fi avut dela vre-un cucernic părinte care poate o va fi și ridicat, slujind în ea, iar al doilea nume trebuie să se refere la alt preot, care va fi ridicat edificiul în 1813. În planul lui Borroczyn acest lăcaș bisericesc este încă amintit cu vechiul nume de Popa Petre.

---

216) v. mai sus nota 214.

217) v. *Triodul slavonesc ed. Buzău*, din anul 7208 (=1699—1700) în biblioteca bisericii Batiște. Este amintit de către d-ra MĂNCIULESCU în teza d-sale de licență, menționată la nota 214 mai sus.

218) Un original se află în posesia d-lui Constantin I. Argetoianu, fost ministru, alături de multe alte schițe privitoare la vechiul București de acum vreo 60 de ani, pe la 1869. La muzeul municipal al orașului București se află o gravură pe aramă semnată: Ecaterina Lungeanu, de pe la anul 1881; o copie a prețioasei acvarele a artistului italian. v. pt. aceasta din urmă: *Catalogul general al muzeului municipal al orașului București*, alcătuit pentru secția istorică: stampe și gravuri, de către mine. Publicarea acestui catalog a fost începută în revista „Bucureștii“, No. 1/1935 la p. 138 No. 33.

De curând — chiar în cursul tipăririi prezentului studiu — a apărut reproducerea acvarelei lui Preziosi în studiul d-lui AL. BUSUIOCEANU. *Acvarelele lui Preziosi*, din revistă: Studii italiene, Roma N. S., anul I, 1934 București, pp. 11—19, planșa cu biserica Batiștei, purtând numărul 16.

219) Majoritate din informațiile de mai sus le datoresc bunăvoinței părintelui Gh. Negulescu.

220) v. mai departe la acest număr roșu pentru biserica Icoanii.

221) IONNESCU-GION nu amintește de această biserică în lucrarea sa Preotul DUMITRESCU (o. c., vol. II, pp. 143—4) o menționează sub numele de Popa Petre.

40 – Silvester (=Silvestru).

Azi complectamente renovată, cu turlele cele mici amintind ca înfățișare pe cele ale bisericii episcopale dela Curtea de Argeș, se află cu intrarea pe strada cu acelaș nume. A fost clădită la 1745 de către jupân Pârvul boiangiul sau abagiul²²²⁾ cu soția sa Stanca. Fiind mică dintr'un început a fost reclădită de iznoavă la 1839. Clopotnița din spatele bisericii de unde începe strada Oltarului poartă deasupra intrării anul 1879 în caractere romane²²³⁾.

41 – Tirkileschty (=Tirchilești, la drept vorbind însă Biserica Precupeții Vechi).

Ast-fel era numită la sfârșitul veacului al XVIII-lea biserica Sf. Nicolae din Tirchilești, azi biserica Dichiu²²⁴⁾. Este însă o greșită identificare din partea lui Purcel căci din punct de vedere topografic aci se află *biserica Precupeții Vechi*, nu departe de prima și tot în apropierea străzii Romane, în vecinătatea actualei căi a Moșilor. Această din urmă biserică a fost ridicată la 1773 de către Gheorghe schimonahul punându-i praznicul Tuturor Sfinților ca hram. A fost reparată la 1888 cu ajutorul episcopilor din enorie. Zidurile care o împrejmuiiau — și aceasta ulterior alcătuirii bisericii, de oare-ce în plan nu sunt amintite — au fost dărâmate spre sfârșitul veacului trecut²²⁵⁾.

42 – Aprikupetczului (=A precupețului, la drept vorbind însă Biserica Sf. Nicolae din Tirchilești sau Dichiu).

Purcel în însemnarea edificiilor religioase din acest cartier nord-estic al orașului București inversează numerele aceste două. Pentru numărul 42 avem biserica Sf. Nicolae zisă din Tirchilești, sau Dichiu²²⁶⁾. A fost ridicată tot în anul 1773²²⁷⁾ — nu știm precis de către cine, — într'o mahala cunoscută mai înainte cu numele de mahalaua Dichiuului²²⁸⁾. Numele actual de biserica Dichiu îl purta deja la 1852²²⁹⁾.

---

222) v. Pr. DUMITRESCU, o.c., vol. I, pp. 104—5; IONNESCU-GION, o.c., pp. 215—16 unde însă anul fondării este greșit 1760; IORGA, o.c., fasc. I, p. 303, No. XXXIX/758 amintindu-se că Petru abagiul a murit la 1790, fiindu-i astrucate oasele în interiorul bisericii.

La 1765 popa Constandin ot mahalaoa Silvestru semna un zăpis de vânzare (v. actele Mănciuștilor comunicate mie de către păr. Gh. Negulescu dela biserica Batiște).

223) Această clopotniță este în afară din incinta bisericii.

224) v. pt. identificarea acesteia la No. următor 42 roșu.

225) v. IORGA, o.c., pp. 302—5; Pr. DUMITRESCU, o.c., pp. 196—7. În lista bisericilor bucureștene a lui IONNESCU-GION, acest edificiu bisericesc este omis.

226) v. IORGA, o.c., fasc. II, p. 313, No. LXXVII; Pr. DUMITRESCU, o.c., vol. II, p. 144.

227) v. Pr. DUMITRESCU, o.c.

228) În Februarie 1766 exista mahalaoa ot Dichiu, memorată într'un zăpis al popei Ilie ot Dichiu (v. actele Mănciuștilor comunicate mie de către păr. Negulescu-Batiște).

229) v. planul Borroczyn.

43 — Sv. Georgi (=Sf. George).

Această biserică este însemnată în planul Purcel cu numele hramului ei pe semne, cunoscută însă sub numele de *biserica Bradului-Boteanu* de pe strada cu acelaș nume. Lăcașul bisericesc trebuie diferențiat de celalt tot cu numele de biserică Bradul cunoscută însă și sub numele de Bradu-Staicu sau simplu Staicu, ce se află însă cu totul în altă mahala a Bucureștilor²³⁰). Prin documentele veacului al XVIII-lea²³¹), biserică Boteanului este întâlnită sub numele de *biserica dela brad*. Documente anterioare datei fostei pisanii — adică înainte de 1760²³²) — amintesc de popa Hierea din mahalaoa Boteanului încă de pe la 1741²³³). Nouă ne sunt cunoscute acte anterioare privitoare la proprietăți din vecinătatea apropiată a bisericei — încă din 1720 — în care aflăm iscăliți preoți, evident slujitori ai unui lăcaș bisericesc ce se afla pe acele vremuri în această veche mahala a Boteanului²³⁴). Pe semne acest lăcaș — ridicat de lemn într'un început — a fost cel pe care la 1760 frații Maxim și Gheorghe, fii lui Grigore Mihuleț îl ridică „în piatră“ — cum se spunea pe vremuri. Vecihul edificiu fusese ridicat de către un Jupân Mihiu²³⁵), la 1682, moșul celor doi frați Mihuleț dela 1760. Să fi fost pe la 1789—91 hramul Sfântului Gheorghe cel al vechei biserici, judecând după identificarea lui Purcel pentru acest număr, sau și aci aflăm o greșită specificare a cartografului austriac, precum am aflat și altele mai sus²³⁶). Numele cel vechi de „*biserica cu brad*“ și-l va fi avut lăcașul bisericesc dela vre-un brad mai înalt de pe proprietățile învecinate, știut fiind că în cursul veacului al XVIII-lea, și mai înainte, pe aceste locuri se întindeau livezi întinse de pomi în marginea bălților peste care va lua ființă mai târziu vechea poște românească²³⁷). Cât pentru numele al doilea, el fi vine dela mahalaua aceasta, pe semne prin veacul al XVII-lea proprietate a vreunui boer din neamul Botenilor. Vechia biserică a fraților Mihuleți — mică și scundă și în care

---

230) v. mai departe la No. 74 roșu.

231) v. colecția de acte Grigore A. Rioșanu a cărui casă, aproape centenară, moștenire familială, se află încă și azi în ființă pe str. Academiei colț cu str. Wilson, fosta stradă a Vămei și în urmă a Vienei.

232) v. pt. această pisanie IORGA, o. c., fasc. I, pp. 292—3, No. XXVIII/718 și fișele inedite ale d-lui Constantin C. Sărățianu, fost mare regent. Pt. alte informații v. IONNESCU-GION, o. c., pp. 176 și 322—3.

233) v. IONNESCU-GION, o. c., pp. 322—3.

234) Intr'un zapis din 20 Ianuarie 7228 (=1720) al „mătușei Rada“ văduva unui Leca vizitiu domnesc, privitor la o vindere de casă în mahalaoa Boteanului, aflăm semnați pe lângă un Nicodim monah și pe popa Vasilie și pe popa Sfera (?) (poate Fierea) (v. actele casei Gr. A. Rioșanu amintite).

Mahalaoa Boteanului era veche încă din mijlocul veacului al XVII-lea.

235) A fost cupeț și a avut ca fiu pe Grigore Mihuleț căpitan la 1720 și în urmă cămăraș, care avu patru feciori: Nicolae, Dinu, Gheorghe și Maxim.

236) v. No. 41 și No. 42 roșii mai sus.

237) Intr'o conferință ținută de către mine la Arhivele Statului în iarna 1931, am dat lămuriri asupra întregului cartier bucureștean pe care s'a întins până în mijlocul veacului scurs terenul ocupat de poștea românească, de al cărei nume mai era legată până mai anii trecuți actuala stradă Nicolae Golescu, fostă stradă Poștea veche.

te scoborai pentru a intra ²³⁸⁾ — cu două turle mult prea înalte pentru porțiunile modeste ale edificiului, se afla așezată la stânga actualei biserici, cam pe locul ocupat azi de clopotul bisericii și parte din terenul pe care se înalță casa prof. dr. Nicolau de pe strada Boteanu. Intr'o catagrafie a bisericilor din 1810, biserica Boteanu avea 48 de case. Actualul lăcaș bisericesc — de proporții monumentale — a fost încheiat la 1914.

44 — Biserica Curt El Weik (=Biserica Curtea Veche).

Biserica ce-și ține numele dela dispăruta primă curte domnească a Voevozilor Basarabi dinainte de Constantin Vodă Brâncoveanu. Se află încă în ființă — restaurată pentru nu se știe a câta oară — pe strada Carol I, înainte de a ajunge dinspre palatul poștelor la piața de flori, fiind greșit numită adesea azi și biserica Sf. Anton ²³⁹⁾. Aci a fost paraclisul vechilor noștri Voevozi pământeni cu mult înainte de epoca fanariotă, pe vremea când toată viața bucureșteană se centraliza în jurul palatului domnesc. De cine va fi fost ridicată în prima ei formă, nu se poate ști, dar evident că cu ocazia descălcărei scaunului Țării românești dela Târgoviște la București de către Radu cel Frumos la 1462, acest Domn va fi fost și cel care-și va fi ridicat un paraclis al curții sale pe aceste locuri. Ea este azi trecută ca cea mai veche biserică de pe întinsul capitalei noastre. Se susține chiar că în interiorul ei s'ar fi aflând mormântul lui Mircea Voevod zis Ciobanul, stins din viață în Ardeal la 25 Septembrie 1559 ²⁴⁰⁾. Toți domnii Țării românești au înzestrat această biserică — cea mai însemnată a orașului — cu mili ²⁴¹⁾. Actuala inscripție — adică cea pusă de vre-un preot nepriceput și necunoscător al cronologiei Domnilor țării și aceasta în domnia de scurtă

---

238) O amintire personală a mea, căci la această biserică, la care mergea întreg neamul maicii mele, ne duceam și noi când eram copii. Biserica nu avea pridvor, ci se intra dea dreptul, scoborând două-trei trepte în pronaos. Din informații de familie, s'ar părea că vechea piscină ar fi fost trântită în curtea noii biserici, și în urmă după mai mulți ani, ridicată de aci ea ar fi slujit pentru însemnarea unei inscripții pe verso, pentru o fundație bisericească mai recentă din Roșiorii de Vede.

239) v. pt. biserica curții domnești: IONNESCU-GION, o. c., capitolul: *Curțile domnești*; Pr. DUMITRESCU, o. c. vol. I, pp. 115—17; BILCIURESCU, o. c., pp. 139—40; pt. inscripții v. IORGA, o. c., fasc. I, pp. 260—1, No. V 576.

240) v. pt. această dată ENGEL, *Geschichte der Moldau und Walachey, part. I, ed. 1804*. p. 222 care adaogă chiar: „Sein Leichnam ward aber nach der Walachey ge-„führt, und begraben in der den Grabmählern der Fürsten gewidmeten Kirche“.

Prin urmare nici Engel nu precizează dacă Mircea Vodă Ciobanul a fost îngropat în București. Nu putem afirma cu siguranță care va fi fost în veacul al XVI-lea necropola domnească a Voevozilor Țării românești. Credem totuși că ar fi biserica Curții domnești. Este drept că ultimul divan cunoscut mie dela acest Voevod este din 17 Septembrie 1559 (v. *Arch. St. Mitropolia*, pach. 99 doc. 3 azi evacuat la Moscova).

241) Un act din 1594 din 4 Mai dela Mihai Viteazul ne amintește de: „*sfânta și dumnezeiasca biserică domnească din Curtea domnească a Domniei mele*“ careia îi întărește stăpânire asupra patru prăvălii făcute de către Alexandru Mircea Vodă (1568-77), prăvălii cu care acest predecesor al lui Mihai Viteazul miluise această biserică (v. *Acad. rom., Cond. bisericii domnești din București, mss. 403 (și 907)* p. 17; v. și regest în fișele inedite ale răposatului general P. V. Năsturel).

durată a lui Ștefan Cantacuzino — amintește ca prim ctitor pe un Mircea Vodă „cel bătrân“ și cu fiul său Pătrașco, și frații acestuia din urmă: Radu și Mircea tânărul (?)²⁴²). Evident că vechiul edificiu de prin veacul al XVI-lea — dacă nu chiar anterior — era de proporții mult mai mari, precum ne înfățișează azi săpăturile arheologice întreprinse în ultimii ani de către

---

242) În privința genealogiei fanteziste a alcătuitorului acestei pisanii în timpul domniei lui Ștefan Cantacuzino, trebuie să amintesc că pe tronul Țării românești, afară de Mircea Vodă cel bătrân, supranumit Cozianul (1386—1418), mai avem cu acest nume pe Mircea Vodă, fiul lui Mihnea zis cel rău (1510) și pe Mircea, zis Ciobanul (1544—53; 1558—9); iar ca Pătrașco, numai pe Pătrașco zis cel bun (1553—58) care însă avea ca părinte pe Radul Vodă Paisie sau Călugărul (1535—45). Informațiile genealogice de pe acea piatră sunt atât de confuze, încât cu greu putem fixa chiar veacul în care vrea să fie pusă ridicarea primului lăcaș bisericesc, de oarece dacă „bătrânul Mircea Vodă“ este cel numit Cozianul, atunci aflăm această biserică încă de pe la sfârșitul veacului al XIV-lea, construcție pe care evident că nu a mai putut-o afla în ființă Ștefan Cantacuzino. Dacă însă acel Mircea este Ciobanul — despre care am amintit mai sus că ar fi chiar îngropat aci — atunci fondarea bisericii se apropie cu un veac și jumătate de vremurile noastre. De acesta din urmă va fi chiar vorba în inscripție, căci după prima lui domnie, i-a urmat în scaunul țării Pătrașco Voevod zis cel bun, nepotul său de frate, Cât pentru ceilalți frați ai lui Pătrașco — ai celui din pisanie — nu cunoaștem pe nici unul cu numele relevate în inscripție. Este adevărat că Mircea Ciobanul, a avut un fiu Petru Vodă, numit de către istoricii mai noi: Petru cel tânăr, spre diferențiere de Voevodul Moldovei Petru — muntean și el — zis Șchiopul. (v. pt. diferențierea acestor doi Voevozi v. STOICA NICOLAESCU, *Petru Vodă cel tânăr și Petru Vodă Șchiopul*, ed. 1915, 32 pagini. D. IORGA, în *Revista istorică*, anul XX, N-le 10—12, pe Oct.—Dec. 1934, p. 404 relevă cred greșit că „deo sebirea între cei doi Petru Vodă e fixată de volumul publicat de d. N. Bănescu, nu de broșura d-lui Stoica Nicolaescu“, dacă d-sa se referă la lucrarea d-lui prof. N. Bănescu, *Un poeme grec vulgaire relatif à Pierre le Boiteux de Valachie* care cu toate că editat în 1912, deci anterior studiului d-lui Stoica Nicolaescu mai confundă pe Petru domnul Țării românești (1560—68) la care se referă poemul, cu Petru, domnul Moldovei (1574—9; 1582—91). A se vedea și I. C. FILITTI, *Arhiva Gh. Gr. Cantacuzino*, ed. 1919, p. XVIII, nota 2).

Acest Petru — zis cel tânăr — va fi fost acel Pătrașco Vodă din pisanie, Acestui Petru — fost de altfel urmaș în scaunul părintelui său Mircea Vodă Ciobanul, dela 1559 până la 1568 — îi cunoaștem doi frați: Radu Vodă și Mircea Vodă, odrasle domnești ce nu au domnit și care nu au avut coborători cunoscuți genealogiei Basarabilor. Portretele acestor trei frați: fiii ai lui Mircea Ciobanul și ai Chiajnei Doamna, se află zugravite în interiorul bisericii mănăstirii Snagov, în naos (vechile picturi murale) și în pronaos (noile picturi). Vor fi murit toți înaintea mamei lor Chiajna Doamna, care mai trăia la 1576. Să fie oare ei îngropați înăuntrul necropolei domnești dela Snagov? Acolo s'au aflat cu ocazia săpăturilor întreprinse în anul 1933 de către muzeul municipal al orașului București, în naosul bisericii — lucru foarte puțin uzitat pentru vremurile acelea — afară de două morminte cu rămășițe de trupuri femești și două gropnițe de reînhumare (v. pt. acestea studiul în preparare odată cu raportul săpăturilor de d. DINU V. ROSETTI, conservatorul muzeului sus amintit, și contribuțiile mele la istoricul mănăstirii Snagov, în studiu).

Pentru genealogia Basarabilor a se consulta: ST. NICOLAESCU, *Arborele genealogic al lui Mihai Viteazul*, anexă la lucrarea d-sale. *Documente dela Mihai Viteazul ca Domn al Țării românești, al Ardealului și al Moldovei, 1600*, în *Revista pt. istorie, arheologic și filologie*, tom. XII, partea I, ed. 1911, pp. 244—5; CONST. M. KOGALNICEANU, *Arborele genealogic al Basarabilor*, ed. 1912; și pe lângă arborele genealogic al Basarabilor alcătuit de către d. I. C. FILITTI în studiul d-sale, din *Arhivele Olteniei* pe 1924, p. 208, îmi este cunoscut și cel în manuscris, alcătuit tot de către d-sa, care posedă multe complectări.

comisiunea monumentelor istorice, săpături care au dat la iveală zidurile masive și de o întindere cu totul neobișnuită, amintind forma bisericii domnești dela Curtea de Argeș. Lăsată în păraginire de către Domnii fanarioți din veacul al XVIII-lea biserica s'a dărăpănat cu totul, ba chiar terenurile vechei curți domnești fuseseră puse în vânzare pentru ca banii rezultați din aceste vânzări să servească la facerea „Curții celei noi“²⁴³), și aceasta chiar douăzeci și patru de ani după ce fusese definitiv părăsită vechea curte a Voevozilor Basarabi. O reparație radicală — care va fi distrus pe deantregul înfățișarea vechii forme a lăcașului bisericesc — a fost efectuată — evident și ea cu intenții foarte laudabile și cu râvna de a scăpa dela pieire edificiul — însă cu meșteri nepricepuți și necunoscători ai vecihului său stil — în timpul domniei lui Barbu Știrbei la 1852, după ce biserica fusese distrusă în groaznicul foc din 1847²⁴⁴).

45 — Sv. Antony (=Sf. Anton).

Fosta *biserică Sf. Anton*, de pe locul actualei pieți de flori, alături de biserica Curței vechi. Aci a fost în a doua jumătate a veacului al XVI-lea²⁴⁵) o biserică numită când „a Doamnei Marii“, când „a Doamnei Stanii și a Doamnei Marii“²⁴⁶), biserică ce fusese distrusă în domnia lui Mihai Viteazul.

---

243) Un act dela 19 Iunie 1798 (v. *Acad. rom.*, CXXX, doc. 131 și 114, în regist în fișele răposatului general P. V. Năsturel) ne amintește că un oare-care Hagi-Ioan sin Gheorghe a cumpărat 6 stânjeni față despre podul care vine către Mihali (actuala stradă Carol I din fața bisericii) fiind-că locul curții vechi cu socoteala de obște după anaforoa dumnealor boierilor veliți s'au făcut hotărârea domniei mele — zice Constantin Hangerli Voevod — „ca să se vândă și banii ce va ieși să se dea la *facerea curții cea noae*, etc. etc.“.

244) Pt. inscripții v. IORGA, o. c., fasc. I, p. 261, No. 597.

245) Documente privitoare la acest edificiu bisericesc nu avem din acest secol, căci hrisovul lui Mihai Viteazul din 8 Mai 1594 (v. *Acad. rom. mss.* 907, fila 25) prin care se întărește bisericeii domnești din curtea domnească, stăpânire peste patru prăvălii făcute de către Alexandru Mircea Vodă (1568—77), se referă la biserica Curței vechi.

246) v. *Condica bisericeii domnești din București*, la *Acad. rom. mss.* 907, filele 25 verso și 26 față, precum și următoarele.

Documentele din 20 August 1629 și 11 Iunie 1634 din această condică fiind inedite le dau în regist mai jos.

Hrisovul din 20 August 1629 dela Alexandru Iliș Vodă este primul care amintește de *biserica Doamnei Marii*, căci Domnul întărește „bisearicii domniei mele care „este în orașul Bucureștii, hramul Blagoveștenia Născătoarei de D-zeu“, (adică bisericeii Curtea veche) stăpânire peste „locul bisearicii Doamnei Marii cu tot locul în prejur“.

Celalt hrisov, din 11 Iunie 1634 dela Matei Basarab este mult mai explicit:

Domnul dă bisericeii din curtea domnească, să-i fie „locul bisearicii Doamnei „Stanii, fata răposatului Io Mircea Voevod, care au fost jupâneasa lui Ioan Noroceia „biv vel logofăt și a Doamnei Marii“ (pt. lămuririle asupra acestor personaje v. mai jos în prezenta notă) „cu toate locurile ceale după înprejur, ori câte se va aleage, și „cu locul de prăvălii dela uliță în lungu și în lat, însă să se știe din locul lui Neagu „nepotul popii Bratului, până la podul răspântii“, (prin urmare încă din timpul domniei lui Alexandru Mircea — căci și actul din 1629 memorează aceste hotare, evident cele foste încă din timpul existenței bisericeii Doamnei și Domniței lui Mircea Ciobanul — exista încrucișarea între actualele străzi Carol I și calea Moșilor, în dreptul fostei bazaca din fața pieței de flori de azi). Actul mai precizează: „în dreptul Stanciului logofătul“. Acesta este un boier cunoscut acelor vremi. Stanciul vtori logofăt pe la

Aceasta va fi fost acea biserică numită: „*biserica za Doamna*“ poate chiar

1580 soțul unei jupănese Mușa (Căldăroșanca) era fiul lui Radul biv vel logofăt și al jupănesei Neacșai fiica lui Vintilă vornicul (din Cornățeni), fosta soție a lui Stănilă vornic (v. act. din 26 Septembrie 1580 la DUMITRU FURTUNA, *Documentele moșiei Ceptura din jud. Prahova*, ed. București, 1934 pp. 16—18). Stanciul este poate ascendentul „per feminas“ al lui Diicul Buicescul, marele spătar al lui Matei Basarab, poate și al boierilor din Deleni din mijlocul veacului al XVII-lea, și deci poate chiar al lui Matei Vodă după maica acestuia: Stana. Textul actului urmează ast-fel: „și până „la ziditura curții, etc... în zilele lui Sina'an Pașei pre această biserică a Doamnei „Stanii și a Marii o au stricat până în temelie și a rămas numai pământ pustiu și „tot așa au rămas și au stătut locul acesta pustiu de atuncea până în zilele lui Ale- „xandru Voevod Iliș, întru a doua domnie a lui“, (deci între Noembrie 1627 și toamna 1629. V. actul din 20 August 1629 citat). „Deci atunci Alexandru Iliș Voevod a fost „socotit cu toți cinstiții boiari cum că bisearica domnească din curtea domnească a „orașului acestuia alt câștig și venit de nicăirea nu are, drept aceia au dat și au miluit „pre sfânta biserică domnească cu locul acesta ce s'au zis mai sus că au fost al „bisearicii Doamnei Stanii și a Marii și au dăruit și au închinat ca să fie această „biserica a Doamnei Stanii metoh bisearicii domnești din curte cu tot locul de pră- „valii depre în prejur, etc.“.

În condica amintită se mai află și alte acte privitoare la această biserică a Stanei logofeteasa.

Ne este cunoscut că Mircea Ciobanul a avut ca soție pe Chiajna Doamna. Actele amintite mai sus ne indică însă pe fiica lui Mircea Ciobanul numind-o „Doamnă“ cu toate că ea a fost doar soția unui boier: Ivan Noroce, logofăt, zis din Pitești. Din ce neam va fi fost acesta nu o putem afirma cu precizie încă. Pe un Ivan vel logofăt îl întâlnim într'un divan al lui Pătrașco Vodă la 1558 Aprilie în 8. Cred însă că data actului este greșită. Îl cunoaștem în mod precis ca boier în divanele lui Petru cel tânăr (1560—68) — de alt-fel cumnatul său — dela 31 Martie 1564 înainte. Un document interesant din 1565 (v. *Columna lui Traian*, 1874, p. 130) ne spune că Pătrașco Voevod (exact este Petru Voevod cel tânăr) întărește lui Ivan vel logofăt niște țigani răscumpărați de către Ivan, pentru că fuseseră osândiți la furcă pentru furt de 7 cai. Diverse acte dintre anii 1563—69 ne indică alte daniile făcute acestui boier. (*Ibid.*). În domnia lui Alexandru Vodă Mircea întâlnim în câte-va divane ale anului 1570 în lunile Ianuarie, Mai, Iunie și Septembrie, alternând un Ivan și un Ioan în dregătoria de mare logofăt, căruia îi urmează apoi binecunoscutul boier din neamul Goleștilor veacului al XVI-lea: Ivașco, dela 23 Octombrie încolo. Să fie oare acesta tot acel ginere, cumnat și socru de Domni ai Țării românești? Despre scoborătorii lui Ivan Noroce, fost pe semne puțin înainte de moarte — între anii 1596—97 — și vornic, ne vorbesc acte ulterioare (v. N. IORGA, *Trei chipuri din veacul al XVII-lea în Convorbiri literare*, anul XXXIX-lea, fasc. 2 pe Febr. 1905 pp. 117—120; v. *Buletinul comisiei istorice a României*, X, (1931) pp. 95—102; v. ȘTEFAN METEȘ, *Satul ardelean: Cetea și logofătul Ioan Noroce din Pitești și iobagii săi*, ed. 1933, Cluj).

Faptul aflării în unele din documentele de mai sus a unei Doamne Maria ca ctitoriță a unei biserici din preajma bisericii Curpei vechi, iar apoi tot pe o Maria alătura cu „Doamna“ Stana, soția lui Ivan Noroce, ne face să înclinăm spre ipoteza că această Doamnă Maria va fi fost prima soție a lui Mircea Vodă Ciobanul, poate chiar înainte de a se fi suit acesta în scaunul părintelui său la 1544. Ar urma deci că „Doamna Stana“ să fi fost soră vitregă cu: Petru Vodă cel tânăr, și cu frații acestuia Radu și Mircea precum și cu surorile acestora printre care nu cunoaștem pe nici una să se fi numit Maria. O fată a Doamnei Chiajna se numește Marina și a fost pețită de către Ioan Cantacuzino fratele lui Mihail Șaitanoglu.

Lămuririle genealogice ce rees din actele de mai sus din 1629 și 1634 nu ne îndreptățesc să afirmăm cu precizie că „Doamna Maria“ prima ctitoriță a bisericii amintite, — identică evident cu „Maria“ din celalt act. — este soția lui Mircea Ciobanul, însă în vedere că nu ne sunt cunoscute numele multora din doamnele țării în primele decenii ale veacului al XVI-lea care să fi purtat numele de Maria (ultima cunoscută mie este Doamna Maria a lui Radu cel Frumos) ne face a crede că Mircea Ciobanul a fost căsătorit o primă oară.

vechea „biserică din jos a Curții“²⁴⁷). Pe locul acestui lăcaș bisericesc uitat timp de un secol, a fost ridicat în 1735²⁴⁸) un alt edificiu bisericesc cu hramul sfântului Anton. Și această biserică a ars până în pământ în groaznicul foc al Bucureștilor din ziua de 23 Martie 1847²⁴⁹). După această ardere, ea nu a mai fost reclădită, însă o icoană a sfântului Anton — scăpată ca prin minune din foc — a fost mutată la biserica Sf. Gheorghe vechi. Azi pe locul fostei biserici se ridică un monument modest și aproape necunoscut bucureștenilor; care amintește în limbile română și sârbă că un oarecare Petre Ilici, căprar sârb dela agenția statului sârbesc și fost sublocotenent în acea armată, fiul unui Enciu, a ridicat acel monument împreună cu soția sa Marina și cu fiica lor Efrosina la anul 1860. Dela hramul fostei biserici Sf. Anton își mai poartă și azi piața de flori numele de piața Sf. Anton. Mulți bucureșteni însă confundă — încă și azi — actuala biserică „Curtea veche“ — de curând restaurată — cu fosta biserică Sf. Anton.

46 — Sf. Sava (=Sf. Sava).

Biserica Sf. Sava dispărută și ea în cursul veacului trecut, odată cu străpungerea bulevardului din fața universității de azi, și aceasta încă înainte de anul 1881. Pristolul ei se afla chiar pe locul unde azi se ridică statuia lui Mihai Viteazul²⁵⁰), cu toate că acest Voevod nu are nimic a face cu biserica aceasta ce nici nu era în ființă în timpul domniei sale²⁵¹). Ridicată în cursul veacului al XVII-lea de către Andronache pârălabul, ea a fost închinată lavrei sfântului Sava dela Ierusalim, de unde și numele ei²⁵²). A fost reînălțată din temelie de către Constantin Voevod Brâncoveanu la 1709, ispravnic al lucrărilor fiind Radul Dudesul vel sluger pe acele vremuri²⁵³).

Alexandru Iliș o numește „Doamnă“ iar Matei Basarab o numește simplu: Maria ea nefiind efectiv Doamnă de oare-ce la suirea în scaunul țării a lui Mircea Ciobanul acesta era deja ginere lui Petru Rareș.

247) Întâlnim o singură dată cu acest nume o altă biserică de care vom vorbi mai departe: biserica Sf. Ioan cel nou (v. No. 65 roșu).

248) v. *Bulet. Comis. Monum. ist. anul VIII*, p. 47 comunicare a d-lui Virgil Drăghiceanu, Ionescu-Gion nu amintește de această biserică în lista edificiilor religioase bucureștene din lucrarea sa citată.

249) v. ANTON PAN, *Memorabilul focului din ziua de Paști a anului 1847*, ed. 1854, nota dela paginile 80—85.

250) Ași crede chiar că pe vremea lui Mihai Viteazul hotarul Bucureștilor nu se întindea decât până în apropierea acestor locuri ce vor fi aparținut la unii din scoborătorii bogatului neam al boerilor Craiovești ai veacului al XVI-lea.

251) O mărturie foarte prețioasă asupra locului pe care l'a ocupat biserica ne este amintită de către preotul GH. NEGULESCU, o. c., p. 83 nota 1 col. I unde ne spune că din spusele bătrânului — la 1926 — preot Emanoil D. Economul, fost slujitor la biserica Sf. Nicolae Șelari — azi decedat — acesta afirma că pristolul bisericii era unde se află azi statuia lui Mihai Viteazul. (v. și IONNESCU-GION o. c., p. 212; v. și Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. IV, pp. 111—12.

252) v. lucrările citate ale istoriografilor bucureșteni: IONNESCU-GION, Pr. DUMITRESCU, etc.

253) A fost postelnic la 1695 căpitan za margine la 1703, face biserica din Hagiești (Игов), vel sluger încă dela 1708, vel paharnic la 1712, ridicat la titlul de comite austriac (v. URECHIA, o. c., VI, p. 654), vel logofăt la 1714 este ucis și el la Constantinopole la 1716. El a avut de soție pe Maria Cantacuzino fiica lui Constantin stolnicul. † 1736 și îngropată în biserica Sfinții Apostoli din București, ctitoria familiei.

Pe lângă acest lăcaș de rugă a funcționat prima academie grecească din țara românească, numită cea dela Sf. Sava, fundație la 1679 a lui Constantin Cantacuzino stolnicul²⁵⁴) în domnia fratelui său Șerban.

47 — Intronestie (=Dintr'o zi).

Numele stălcit de către baronul Purcel pentru *biserica Dintr'o zi* ce-și poartă acest nume datorit faptului că în ziua în care i s'a pus temelie de către primul ei ctitor, tot într'aceiași zi i s'a oficiat și târnosirea, ceiace nu putea să se facă decât la o biserică de lemn, și într'adevăr primul lăcaș bisericesc ridicat mai spre nord-vest de biserică jupăneasii Ianii²⁵⁵) are ca ctitor fondator pe unul din feciorii lui Mihai din Târgșor, pe Neagul postelnic Negoescu²⁵⁶). Pe semne că aflând-o năruiată sau simțitor ruinată fiica primului ctitor, Marica Doamna Brâncoveanului, o clădește de iznoavă în piatră, ea având ca moșteniri din partea părintească întinse terenuri în această margine nordică a orașului București²⁵⁷). Încă din anul următor — la 1703 — lăcașul își purta numele de biserică dintr'o zi sau *biserica Doamnei*²⁵⁸) dând chiar și numele întregii mahalale ce se întindea peste casele din fața intrării bisericii până în Podul Mogoșoaei²⁵⁹). Primul hram a fost al sfântului Nicolae²⁶⁰). În cursul veacului al XVIII-lea biserică a fost cea a breslei bărbierilor²⁶¹). La 1847 o întâlnim cu numele pompos de

---

254) v. Pr. DUMITRESCU, o. c., p. 111. Pentru istoricul școlii dela Sf. Sava de lângă biserică cu acelaș nume v. ȘTEFAN POP, *Colegiul național Sf. Sava* în revista „Boabe de grâu“ anul IV, No. 7 pe Iulie 1933, iar pentru documentarea vremelnicei așezări a școlii în localul metohului mitropoliei din fosta mahalala numită când a Scorțarului, sau chiar a sfântului Spiridon-Vechi după numele micuței biserici de pe malul Dâmboviței, v. studiul meu în manuscris asupra acestei mahalale la începutul veacului al XIX-lea, amintit la nota 43.

255) v. pt. această biserică mai departe la No. 30 roșu.

256) Acest Neagoe din Negoști fiu al lui Antonie din Popești Voevodul Țării românești din Martie 1669 până în Martie 1672 trebuie diferențiat de Neagoe aga frate cu Andrei spătarul. Acest Neagoe agă întâlnit pe la 1626, și 1631 fusese pretendent la tronul Țării românești în 1632 și muri la 1633. Soția sa a fost o Stancă, iar el era fiul lui Chiriac ot Strâmba vornic la 1588. În schimb Neagoe din Negoști a avut ca boerie numai postelnicia și de alt-fel a avut ca frați pe Gheorghe și pe Antonie Vodă zis din Popești. El mai trăia la 1647. S'a intitulat și „Neagoe Voevod sin Basarab Voevod“ (v. IORGA, *Studii și documente*, IV, pp. 107—8; v. GH. NEGULESCU, o. c., p. 84).

257) v. G. D. FLORESCU, *Vechi proprietăți boeresti în București în veacurile XVII și XVIII*; v. și ȘTEFAN D. GRECIANU, *Viața lui Costandin Vodă Brâncoveanu de Radu vel logofăt Grecianu*, ed. 1909, p. 227).

258) Un act din 15 Septembrie 1703 ne amintește de vânzări de locuri în preajma bisericii, și ne precizează că locul era: „în mahalaoa dela biserică Doamnei „ce se chiamă dintr'o zi“. Un alt zapis de vânzare tot în această latură nordică a orașului la 26 Februarie 1745 pomenește numele mahalalei la fel (v. pt. aceste documente *Acad. rom. XII*, doc. 213 și 25, comunicate din fișele inedite P. V. Năsturel).

259) Un zapis din 8 Mai 1741 vorbește de o vânzare a unor case mici ale lui Costandin logofătul za divan, fiul lui Nica căpitanul de Târgoviște, lui Andrei logofătul „în mahalaoa bisearicii dintr'o zi la Podul cel mare al Mogoșoaei“ (v. fișele amintite).

260) v. Pr. MUSCELEANU, o. c., pp. 60—1; v. IONNESCU-GION, o. c., pp. 205—6.

261) v. IONNESCU-GION, o. c.

„Biserica domnească“ și avea în față ei casele tapițerului Bossel²⁶²). A avut până prin ultimele decenii ale veacului scurs zid împrejmuitor care a fost dărâmat în timpul primariatului lui Pache Protopopescu. Azi ea aparține comunității albaneze din capitala țării.

48 — Ieny (=lenei, însă la drept vorbind este Biserica Doamnei).

Confuzie făcută de către baronul Purcel între biserica Ienei²⁶³) și ctitoria Mariei Doamna lui Șerban Cantacuzino²⁶⁴). Topograficește acest număr se referă la biserica ce se află azi în mica uliță din fața fostei legații imperiale a Rusiei de pe calea Victoriei. Acest edificiu religios a fost ridicat la 1683 pe locul altei biserici de lemn, și poartă hramurile: Intrarea în biserică și Sf. Elefterie²⁶⁵). Dela această biserică — încă de prin primele decenii ale veacului al XVIII-lea — își poartă însăși mahalaua numele de cea a Doamnei. În vecinătatea bisericii aveam pe acele vremuri proprietăți ale scoborătorilor lui Bunea vornicul din Mogoșești²⁶⁶).

49 — Mihalasku (=Mihăilă sau Mihalache însă la drept vorbind este Biserica Visarion).

La locul indicat cu acest număr aflăm topograficește actuala *biserică Visarion*, însă nu actualul edificiu modern, ci vechia biserică, poate chiar alta decât cea în stare de complectă ruină din spatele altarului actualei. Curioasa pisanie — și zicem curioasă pentru că adevărata pisanie poartă o dată, iar o simplă inscripție în stânga și dreapta ușei de intrare dedesubtul pisaniei amintește o dată mai veche — ne spune că a fost ridicată de către Popa Petre Referendaru, protopopul Bucureștilor, împreună cu Anton Berhiceanu ulterior logofăt za taină, în zilele lui Alexandru Vodă Ipsilanti, în a

---

262) Tapițerul Friderich Bossel, de al cărui nume este legată cunoscuta sală de petreceri de acum aproape un veac; faimoasa sală Bossel, a locuit în domnia lui Gheorghe Bibescu într'altă casă decât aceia a sus-amintitei săli, și anume pe locul din colțul fostei case Herescu-Năsturel, actualul local al soc. „Liedertafel“, vândută după moartea fostului clironom al generalului Constantin Herescu-Năsturel: Constantin Mano. (v. pt. casa tapițerului Bossel: *Vestitorul român* din anul 1847).

263) v. pt. aceasta mai departe aci la No. 52 roșu.

264) Biserica Doamnei lui Șerban Vodă Cantacuzino nu este însemnată cu nici un număr în planul Ernst, fiind totuși menționată în mod foarte distinct ca edificiu bisericesc.

v. pt. informații istorice: IONNESCU-GION, o. c., pp. 184—5; Pr. MUSCELEANU, o. c., pp. 44—5; IORGA, o. c., fasc. I, pp. 277—9; Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. I, pp. 136—7.

265) v. Pr. DUMITRESCU, o. c.

266) Aceste case se aflau pe la începutul veacului al XVIII-lea pe locul viitoarelor case ale boerilor Câmpineni de peste drum de actuala grădină de vară Colos (v. actul cu data de 3 Decembrie 1736, fost la *Arh. St. Casa Safta Castrișoiaia*, pach. 6, doc. 2, în registru în fișele inedite general P. V. Năsturel; v. și G. D. FLORESCU, *Alaiul de înmormântare*, o. c.).

doua a lui domnie pe când păstoria mitropolitul Dosithei Filiti, în Septembrie 1797²⁶⁷), prin urmare după alcătuirea planurilor noastre. Evident că înainte de anul din pisanie va fi existat un alt edificiu bisericesc pe locul actualei ruini, și pe care atât Ernst cât și Baronul Purcel o vor fi văzut-o. În interiorul bisericii azi ruinate se află o lespede de mormânt a unui oare-care Mihăilă, stins din viață în domnia lui Alexandru Vodă Moruzi, deci între anii 1793 August și 1796 August, prin urmare tot după alcătuirea planurilor Purcel și Ernst²⁶⁸). Nu putem ști cine este acest Mihăilă, însă cred că nu există nici o îndoială că numele aflat în legenda baronului Purcel la acest număr se referă la ctitoria acestui Mihăilă. Ași înclina chiar a crede că el este părintele, fie al lui Anton Berhiceanul²⁶⁹) sau al Saftei. Nu am putut afla nici o altă informație demnă de relevat. Biserica Visarion de azi, pe cât de săracă în informații documentare, este totuși bogată în hramuri căci afară de numele sfântului pe care-l poartă mai are încă alte trei hramuri: Sf. Nicolae, Sf. Haralambie și Sf. Mina²⁷⁰).

50 — Prekupetsy (=Precupeții-Noi).

Biserica Precupeții-Noi din strada cu acelaș nume. A fost ridicată în lemn de către Constantin Milinescu precupeț la 1713, însă nu pe locul actualului edificiu, ci acolo unde o cruce indică locul vechiului pristol. La 1814 Bârcă măcelarul împreună cu alți enoriași, oameni de bine, o dăruimă, clădind alături biserica ce se află azi în ființă. Cu toate că mărită în anii 1865 și 1877, la 1878 biserica era în stare de complectă ruină, renovându-se de atunci și dându-i-se înfățișarea de azi²⁷¹).

---

267) Pisania propriu zis menționează ca dată: „SEPTEMBRE 1797“ iar inscripția de dedesubt este următoarea: „SA(F)TA BERHI CEANCA: 1797 IUNIE 9“.

268) Părintele paroh Jean Petrescu, mi-a comunicat inscripția aflată pe o lespede mormintală din pronaosul vechei biserici ruinate, spre miază-zi, piatră cu chenar floral și care poartă această inscripție:

„SUPT ACĂSTA PIATRĂ / ODIHnescu-SE OSE(LE) RAP(OSATULUI) / ROB „A LUI DUMN(EZEU) / MIHAILĂ CE AU RĂ/PCSAT IN ZILELE DOMNULU/I NOSTRU „IO ALEXANDRU MORU(Z) V(OE)VOD ȘI ERA / MITROPOLIT PREA SFI/NȚIA SA „PĂRINTELE D OSITHEU.....“ (leatul este șters).

269) Anton Berhiceanul ne este cunoscut ca vechil al slugerului Pantazi Serezli, cumnatul lui Iordache Krețulescu, soțul Sandei sin Radu Krețulescu. Sanda se stînsese din viață încă la 6 Februarie 1780 (v. act proprietate Ana Al. Lahovary). La 17 Martie 1784 ca vechil al sus-amintitului Serezli, cu adeverință a mănăstirei Domnița Bălașa, îl aflam într'o pricină de judecată cu serdăreasa Zinca și cu Vistiereasa Maria din neamul Călineștilor (v. Așez. Brâncovenești Budești-Gorgan, doc. 27 în regist în fișele inedite general P. V. Nasturel).

270) v. Pr. DUMITRESCU o. c., vol. III, pp. 61—2. Ionnescu-Gion nu amintește nici de această biserică.

271) Nici pe aceasta nu o memorează Ionnescu-Gion. v. pt. ea Pr. DUMITRESCU, o. c., pp. 59—60.

51 — Popa Petru (=Popa Petre, însă la drept vorbind este Biserica Icoanei).

Am vorbit de această biserică mai sus ²⁷²). Exacta identificare topografică este *biserica Icoanei* de azi ²⁷³). Aceasta din urmă este cunoscută în cursul veacului al XVIII-lea, une-ori cu numele de *biserica Ceauș-David* ²⁷⁴) ca și mahalaua în care se află, altă dată cu numele de *biserica popei Dima*. Ctitorie a lui Mihail monahul, fost logofăt de taină, cunoscut și sub numele călugăresc de Macarie schimnicul, din neamul boierilor Băbeni, prin anii 1745—50 — anul exact nu se știe —, biserica a fost înălțată pe locul unei fundații religioase mai vechi, judecând după o icoană din 1682 de unde-și trage și numele actuala biserică ce avea pe la sfârșitul veacului al XVIII-lea chilii înconjurătoare. Biserica de piatră ridicată între anii 1784—6 de către Panait Băbeanu pe locul celei de lemn a lui Mihail monahul avea ca hram sfânta Troiță. Surpată în 1838 în cutremurul din acel an, a fost rezidită de către Pană Băbeanu, nepotul de frate al căpitanului de lefegii Panait, fiind ajutat și de enoriași. Ultima restaurare — așa precum o vedem azi — este făcută de către Elenca Băbeanca pe la sfârșitul veacului trecut, la 1889 ²⁷⁵).

52 — Skaunily (=Scaunelor, însă la drept vorbind este Biserica Ienei).

Acest număr ar trebui să se refere la vechea biserică a scaunelor din apropierea bulevardului Domniței ²⁷⁶), însă identificarea lui Purcel este greșită căci aci avem din punct de vedere topografic *biserica Ienei* — mai exact biserica Ianei — de pe strada actuală cu acest nume.

Inspre nord de mănăstirea Sf. Sava ²⁷⁷) se aflau încă de pe la începutul veacului al XVI-lea proprietățile unui boer pe semne străin de țara noastră și îmbogățit în ultimele decenii ale veacului al XVI-lea: Mihai Grecul zis din Târgșor după orașelul din jud. Prahova unde ședea ²⁷⁸). Pe aceste proprietăți

---

272) v. No. 39 mai sus.

273) Numărul pe care-l poartă această biserică în planul Ernst este 58, evident o greșeală a alcătuitorului planului.

274) v. Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. I, pp. 108—9; v. IONNESCUI-GION, o. c., pp. 178—9; v. IORGA, o. c., fasc. I, pp. 283—5. Preotul Dumitrescu afirmă că rezidirea bisericii din temelie de către Panait Băbeanu în domnia lui Mihai Constantin Șuțu Voevod este din anii 1793—5, Septembrie în 2.

275) v. PETRE GARBOVICEANU, publicația Casei școalelor, o. c., pp. 3—15.

276) Nici în planul Purcel, nici în cel al lui Ernst această biserică nu este însemnată cu un număr, cu toate că mult mai veche decât 1790. Faptul aflării totuși a numelui ei în legenda planului lui Purcel ne indică în mod indiscutabil că lăcașul bisericesc a fost cunoscut de către cartograful austriac însă locul său pe plan a fost uitat cu ocazia alcătuirii planului. (v. pt. bis. Scaune mai departe).

277) v. Pr. GH. NEGULESCU, o. c., Pt. această biserică v. mai sus la No. 46 roșu. v. și IONNESCUI-GION, o. c., p. 188.

278) Il aflăm pentru prima oară la 1585. A fost scutit de bir și de oaste de către Mihai Viteazul și așezat la „cerveni” (roșii) aleși” de către Radu Șerban Vodă. A fost

o jupâneasă Iana — de sigur soția lui Mihai Grecul — a ridicat o biserică de lemn. Tradiția fundării acestei biserici de către jupâneasa Iana este păstrată într'un memoriu vechi amintit în dosarul din anul 1860 al bisericii Ienii ²⁷⁹⁾ și care ne spune că această boeroaică și-a ridicat ctitoria ei de lemn pe locul unde fusese ucis soțul ei de către gonacii lui Vodă — pe semne Radu Mihnea ²⁸⁰⁾. O scrisoare de pe la 1740 ²⁸¹⁾ ne relatează toate peripețiile prin care trecuse această biserică în cursul celei de a doua jumătate a veacului al XVII-lea: că jupâneasa Iana o închinase călugărilor dela mănăstirea Târgșor ²⁸²⁾ spre a le fi metoh; că acei călugări o părăsiseră fiind săracă; apoi că jupâneasa Iana cu grele judecăți a desființat închinarea și că spre sfârșitul vieții ei a dat biserica în îngrijirea călugărului Iosif, ajuns în urmă egumen al mănăstirii Dealului. La acest călugăr a găsit mai târziu jupâneasa Safta ²⁸³⁾ — pe la 1720 — actele vechii biserici judecându-se cu călugării târgșoreni, pentru biserica ridicată de ea în locul celei vechi a jupânesii Ianii. Pană din Negoști fiul lui Neagul postelnic și nepot al lui Antonie Voevod zis din Popești ²⁸⁴⁾ moștenise din clironomia strămoșului său Mihai cămărașul din Târgșor terenuri întinse în hotarul nordic al Bucureștilor ²⁸⁵⁾, terenuri ce se aflau în fața bisericii de lemn a strămoșei sale Iana, pe locul unde s'a ridicat în vremurile noastre școala de arhitectură. Cu toată dorința lui de a ridica „în piatră“ o altă biserică pe locul celei de lemn el se stinse din viață la 1719 în Decembrie ²⁸⁶⁾ lăsând cu limbă de moarte de a fi îngropat în biserică și într'acelaș timp să se refacă lăcașul ctitoricesc al neamului său ceea ce fu îndeplinit de către văduva lui: jupâneasa Safta la 1724. De alt-fel chiar pisania actualului edificiu religios amintește că biserica Ienei s'a clădit „din drepte ostenele“ soțului ei răposatul Pană Negoescu ²⁸⁷⁾. Acesta stingându-se din viață fără

și vel camăraș cumpărând moșie la Bărcănești (Prahova). A fost pretendent la domnia Țării românești la 1611, iar la 1615 era stins din viață.

A fost căsătorit cu Iana fiica lui Dumitru Ianușo (informații genealogice comunicate mie de către d. Ioan C. Filitti).

279) v. Pr. GH. NEGULESCU, o. c.

280) v. *Ibidem*. În vedere că Mihai din Târgșor moare între 1611—15 ridicarea bisericii nu poate fi pusă decât în domnia a III-a a lui Radu Mihnea Voevod dintre Septembrie 1611 și August 1616.

281) v. Pr. GH. NEGULESCU, o. c., p. 85 nota 1 col. II, unde ni se indică și numărul dosarului desființatei Eforii a școalelor 1752/52; v. și *Ibidem*, p. 84, nota 3 col. II.

282) Ctitoria neamului scoborător al lui Mihai cămărașul din județul Prahova.

283) Nu pot afirma cu precizie că această boeroaică era din neamul boerilor din Mogoșești cari într'adevăr sunt scoborători din neamul lui Mihai din Târgșor dar într'alt chip. Să fi fost din neamul boerilor din Bărbătești? Din cunoștințele mele asupra genealogiei acestui neam nu cunosc pe nici o boeroaică Safta. Nici în arborele genealogic dresat de d. I. C. Filitti nu apare o Saftă Bărbătească. (v. ST. D. GRECIANU, *Genealogii documentate*, vol I, p. 153; v. *Ibidem*, vol. II, p. 18, v. și I. C. FILITTI, *Arh. Gh. Gr. Cantacuzino*, o. c., p. XXXI, nota 1; v. Pr. GH. NEGULESCU, o. c., p. 86 nota 1 col. II, care ne indică sursa următoare: *Arh. St. mitropolia București*, con. IX, p. 266 sq.). Safta logofeteasa moare la 1743.

284) Pană s'a mai numit și „din Popești“ și a fost vel logofăt. A locuit chiar în casele strămoșului său Mihai cămărașul (v. Pr. GH. NEGULESCU, o. c., p. 84, nota b, col. I).

285) v. G. D. FLORESCU, *Vechi proprietăți*, o. c.

286) v. Pr. GH. NEGULESCU, o. c., p. 84, nota b, col. I.

287) v. IORGA, *Inscripții*, o. c., fasc. I, p. 265, No. VIII/613. Cf. Pr. GH. NEGULESCU, o. c., p. 84, nota 3, col. II.

scoborători, grija întreținerii bisericești rămase Mariei Vasile Mogoșescu, fiica lui Duca cuparul²⁸⁸), din care scoborau în linie masculă Bărcăneștii și Filișanii²⁸⁹). Așa se explică cum prin veacul trecut ctitori ai bisericii Ienei erau ultimii reprezentanți ai neamului boerilor din Bărcănești: Scarlat Bărcănescu — administratorul averii lăcașului strămoșesc socotit drept capelă a Bărcăneștilor — locuind pe la 1860 în apropierea bisericii²⁹⁰). Tot de aci vine și aserțiunea lui Ionnescu-Gion²⁹¹) că o Iana Bărcăneasca — personajiu inexistent²⁹²) — este prima ctitoriță.

53 — Schelary (=Sf. Nicolae Șelari).

Iși poartă numele nu pentru că era biserica breslei șelarilor, ci pentru că se afla în fosta mahala a șelarilor. Exista la 1677²⁹³) și evident că pisania pusă de către Șerban Cantacuzino paharnicul²⁹⁴), împreună cu Apostol Lazo²⁹⁵) și cu Iordache staroste — și aceasta în August 1700 — se referă la clădirea de iznoavă a lăcașului bisericesc. Data de 1742 amintită de către preotul Marin Dumitrescu²⁹⁶) nu poate să se refere la Șerban Cantacuzino paharnicul, care era mort ca vel vornic încă din 1710, ci la repararea din timpul domniei lui Constandin Mavrocordat, pe semne în forma în care o vor fi cunoscut-o locotenenții Purcel și Ernst. Părintele

---

288) v. ST. D. GRECIANU, *Viața lui Const. Vodă Brâncoveanu de Radu log. Grecianu o. c.*, tabloul genealogic al scoborătorilor lui Mihai cămărașul din Târgșor dela pp. 354—5; v. I. C. FILITTI, *Arh. Gh. Gr. Cantacuzino, o. c.*, arborele genealogic *Barcănescu-Grădișteanu-Mogoșescu*.

289) Primii se sting în zilele noastre iar Filișanii în cursul veacului trecut.

290) v. *Arh. St. Eforia școalelor*, pach. 7, doc. 1, regist în fișele inedite general P. V. Năsturel.

291) v. o. c., p. 188. Și Ionnescu-Gion stă în nedumerire privitor la origina numelui bisericii Ienei emițând părerea că ar fi Iana Bărcăneasca ctitorița lăcașului bisericesc. Admițând că această Iana este soția lui Mihai din Târgșor și tot nu avem a face cu o Iană Bărcăneasca.

292) Evident că numele de Iana se referă la un nume feminin și nu la un Iane căci unei biserici care va fi fost făcută sau va fi aparținut unui personajiu masculin cu acest nume i s'ar fi spus de popor: „biserica lui Iane“ și nu „biserica Ianei“ termen specific pentru un lăcaș bisericesc al unei ctitorițe Iana.

293) Aserțiune a părintelui Gh. Negulescu (v. o. c., p. 82, nota 2) care amintește de un act dăruit de către d-na Maria Predescu Academiei române și care purta data de 20 Aprilie 1672 iscălit de către „Popa Stoica ot Sf. Nicolae“.

294) Fiul al doilea al marelui spătar Drăghici cel stins din viață la 1667 și deci văr primar al lui Constantin Brâncoveanu Voevod. Pentru acest reprezentant al neamului Cantacuzinesc, ctitor a mai multor edificii bisericesti v. și GEORGE D. FLORESCU, *O ctitorie necunoscută, o. c.*, extras din *Conv. lit. anul 1931* pe luna Ianuarie; v. și G. D. FLORESCU, *Schitul Lespezi, o. c.*; v. și teza de licență la facultatea de teologie a d-lui MARIN DANA, asupra schitului Bascovele din județul Argeș (1934). Pt. portretele murale din acest schit a se vedea colecția mea de portrete de ctitori bisericesti.

295) Era moșul jupâneasii Anița Știrboaica, fiica lui Radul spătarul Golescu-Leurdeanu, soția lui Nicolae Știrbei.

296) v. o. c., vol. I, pp. 127—30. Pentru alte informații asupra bisericii v. Pr. MUSCELEANU, o. c., pp. 42—3; IONNESCU-GION, o. c., p. 205; IORGA, o. c., fasc. II, No. LXVII, p. 341.

Negulescu²⁹⁷⁾ ne afirmă că reclădirea dela 1700 nu se datorește lui Șerban Cantacuzino, ci neguțatorului Apostol Lazo și soției sale Antița. După moartea acestuia, văduva neguțatorului a îngrijit de zugrăvirea ei, iar tâmpla și sfintele icoane sunt făcute de către Șerban paharnicul Cantacuzino²⁹⁸⁾. Există și un pomelnic al bisericii datat din anul 1746²⁹⁹⁾. La 8 Martie 1750³⁰⁰⁾. Anița Știrboaica amintind de moșul ei „pan Apostol“ ctitorul bisericii, văzând că se irosește averea lăsată de către acesta bisericii, închină biserica Sf. Nicolae către sfânta mitropolie. Peste o lună, — la 6 Aprilie³⁰¹⁾, Arghira medelnicereasa³⁰²⁾ soția răposatului Gheorghie biv vel medelnicer din țara Giurgiilor³⁰³⁾ dă zapis mitropolitului Neofit³⁰⁴⁾, că vrând „să facă mănăstirea slobodă biserica din Șelari“ pentru că mitropolitul cumpărase prăvălii și case în apropierea bisericii — cumpărături din averea sa personală și nu din a mitropoliei — dela Smaragda Bălăceanca³⁰⁵⁾ vrând să facă și han împrejmuitor, dă bisericii Sf. Nicolae Șelari moșia Slăveștii din Argeș. Judecând după locul pe care-l are biserica în planurile noastre, vechiul edificiu — deci cel pe care l’au prins în ființă cartografii austriaci — era la marginea unei uliți ce se scurgea puțin mai

---

297) v. o. c., în revista *Biserica ortodoxă română*, No. 2 (539) din Februarie 1926, p. 82, nota 2, col. I.

298) v. *ibidem*.

299) v. *ibidem*. Pomelnicul se află la părintele Nicolae Popescu, fost secretar general al ministerului cultelor și fost paroh al bisericii Bradul-Boteanu.

300) v. *Arh. St. Mitropolia*, netreb. pach. 258, doc. 1, în regist în fișele general P. V. Nasturel.

301) v. *Arh. St. Mitropolia*, pach. 130, doc. 11, în regist în fișele amintite.

302) Nepoata — nu știu cum — a Arghirei din Cislău numită și Pătărlăgeanca, soția lui Mihai logof. Patarlăgeanu și deci scoborătoare din boerii din Rumceni și Cislău (v. I. C. FILITTI, *Neamul Doamnei Neaga*, ed. Decembre 1934).

303) Din Georgia (Caucaz).

304) Neofit Critanul, fost al Mirelor ce a păstorit între anii 1738—54 (v. IORGA, *Ist. bis. rom. II*, ed. I, p. 330).

305) Era nepoata de fiu a lui Costandin vel agă și a Mariei domniței fiica lui Șerban Voda Cantacuzino. Se căsătorise cu Manuil neguțatorul fiul lui Manu Apostoli. Locul pe care-l cumpărase mitropolitul dela Smaragda Bălăceanca încă înainte de 1750 este amintit în lungul testament al lui Grigore Ghica din 5 Iulie 1752 și este specificat în act ast-fel: „...tot locul unde au fost casele Manului neguțatorului și prăvăliile cele „daspre ulița ce vine pe lângă hanul lui Șerban Vodă (vechea stradă Lipscani) în „potriva caselor lui Zamfir starostea cel bătrân“ (fi-va oare acesta hanul lui Zamfir de mai târziu cunoscut încă până la sfârșitul veacului trecut, și care fusese la spatele fostului hotel Simion. Hanul acesta a ars la 1839 (v. IONNESCU-GION, o. c., pp. 486—7) și era tocmai peste drum de târgul Cucului pe porțiune coprinsă azi între străzile Lipscani-Băcani-Blănari și Colțea.

Diata urmează: „și vrând să facă pe acel loc han unde au și început să lucreze „facând întâi pivnița de piatră și case de piatră, care sânt dinnaintea bisericii a sfântului „Nicolae ce se zice din Șelari, ctitorii acestii biserici văzând că au început părintele „mitropolit a lucra și va să facă și hanul au închinat și biserica dându-o supt stăpânirea „și chivernisirea mitropolitului însă nu cu nume de metoh ci ca să o facă o osebită „manastioară întru pomenirea clironomilor acelora de care s’au închinat“, etc. (Nu mai trăiau la data aceasta a dieții decât scoborătorii lui Nicolae Știrbei și ai soției lui Anița Goleasca-Leurdeanu, copii însă nevrâstnici — căci Radul viitorul ban mare zis Goleșcul feciorul lui Nicolae Știrbei, era născut abia la 1746 — și ceilalți scoborători ai lui s’au desinteresat de vechea ctitorie a moșilor lor).

(v. AL. G. GĂLEȘESCU, *Eforia spitalelor civile din București*, ed. 1899, pp. 213—14).

spre nord de actuala stradă Lipscani³⁰⁶). Biserica pe acele vremuri nu avea stradă de comunicare cu actuala stradă a Doamnei, existentă totuși. Cazută la pământ în cutremurul din 1802 în ziua de 14 Octombrie, la sfânta Paraschiva, biserica Sf. Nicolae a fost rezidită în domnia lui Costandin Ipsilanti la 1804, mitropolit fiind Dosithei Filiti cum spune pisania, ajutând la înălțarea ei și enoriașii locului. Această clădire a dăinuit până în 1860 când se afla din nou în stare precară. Mică și neîncăpătoare ea a fost dărâmată în 1867, iar la 1868 a fost ridicată de iznoavă din dorința și cu ajutorul regelui Carol I³⁰⁷).

54 — ³⁰⁸) Fontana Babului oder Guolza (=Biserica Colței).

Numărul 54 roșu se referă topograficește la actuala biserică numită încă și azi a Colței.

Pe terenurile sale din vecinătatea bisericii Sf. Gheorghe-Nou, Colțea Doicescu³⁰⁹) ridicase o biserică încă din prima jumătate a veacului al XVII-lea. Pe această biserică cu tot terenul înconjurător o face danie mitropoliei Ungrovlahiei întărindu-și zapisul de închinare și cu o carte patriarhicească. Acest teren a fost în stăpânirea mitropoliei până pe la 1676—7. Atunci Mihai Cantacuzino spătarul intenționează să-și ridice o biserică în vecinătatea proprietăților sale moștenite din clironomia părintească³¹⁰), alegând pe semne locul numit „al lui Colțea“. Nu ne este cunoscut actul de învoire a scoborătorilor lui Colțea Doicescul: Radul spătarul³¹⁰ *) și

---

306) v. PETRE GARBOVICEANU, *Biserici cu averi proprii, seria II*, p. 86. Aci se menționează că vechea biserică — adică cea dântăi — va fi fost poate pe locul unde s'a clădit de iznoava cea dela 1868 pentru a treia oară.

307) v. *ibidem*, pp. 85—98.

308) Acest titlu trebuie să se traducă astfel: *Fântâna boului sau Colțea*, căci nu pot crede că termenul „Babului“ să fie o stălcire a genitivului dregătoriei de: „Ban“. Titlul dat de către Purcel acestui edificiu bisericesc s'ar referi deci la una și aceeași biserică ce se va fi numit și „Fântâna boului“ și „Colțea“, ceiace este evident o eroare. Biserica „Fântâna boului“ — actuala biserică Popa Tatu — este cu totul într'altă mahala, încât trebuie să credem că baronul Purcel știind că biserica „Fântâna boului“ era ctitoria Cantacuzinească, a unui Mihai Cantacuzino (genealogistul) iar „Colțea“ o fundație a altui Mihai Cantacuzino (spătarul) le va fi confundat. Curios totuși că biserica „Fântâna boului“ nu este amintită nici de către Purcel, nici de către Ernst, în planurile lor (v. pt. această biserică mai departe la capitolul bisericilor neidentificate de către cartografi austriaci).

309) Era fiul lui Danciul dela 1618, vătaful dela 1625 și clucer la 1627. Colțea este întâlnit ca postelnic la 1644, vornic mic la 1647, vel pitar 1655, vel clucer 1657, 1668. Nu-i știm anul morții. El avea ca frate pe Udrea postelnic, sluger și clucer, iar ca soție pe Rada fiica lui Calotă Bozianul.

310) V. pt. proprietățile cantacuzinești bucureștene G. D. FLORESCU, *Vechi proprietăți în București în veacurile XVII și XVIII*, ed. Decemb. 1934.

310 a) Este întâlnit ca spătar între anii 1685—99 și se stinge din viață la 1707. El era soțul Ilincăi fiica lui Radu din Curtișoara spătar. Bunica după tată a acesteia era Dumitrana Filipescu sora lui Pană I, soțul Maricăi Cantacuzino, soția lui Chirea din Curtișoara și deci scoborătoare din Dumitrașco Filipescu fost comis la 1620 și stolnic 1642. Să fi fost oare din cauza acestor rudeni indepartate a neamului Cantacuzinesc cu neamul boerilor din Filipești, rațiunea clădirei de iznoavă a bisericii lui Colțea de către Mihai spătarul Cantacuzino?

Udrea ^{310 b)} nici rațiunea ce a fost la bază ca Mihail spătarul să-și facă un lăcaș bisericesc chiar pe fosta ctitorie a unui boer ce nu era nici măcar legat prin rudenie cu neamul cantacuzinesc. Cert însă că încă înainte de cedarea locului se începuse construcția religioasă a spătarului Cantacuzino. Intre 1698—9 biserica de azi cu hramul sfinților trei ierarhi: Vasile, Grigore și Ioan era terminată, căci o aflăm numită la 1699 cu numele de „mănăstirea Trisfetitele“ ³¹¹⁾ Mihai Cantacuzino începu în urmă a-și ridica și spitalul înconjurător care la 1709 era terminat căci cu data de 29 Martie al acestui an avem cartea de întărire a lui Antim mitropolitul ³¹²⁾. Cartea patriarhului Samoil al Alexandriei amintește de biserica cea mare cu hramul celor trei Ierarhi, și de trei paraclise: cel dinspre miază-noapte al Maicii Cuvioasa Parașchiva ³¹³⁾ unde este și locul de ședere al arhierelui, altul spre răsărit cu hramul Tuturor Sfinților unde este și locul de îngropăciune și al treilea

---

310 b) Udrea a fost căpitan la 1691 și 1699, iar în urmă îl aflăm cu dregătoria de pitar. Nu știm nici pentru el data stingerii sale din viață.

De alt-fel cred că la data ridicării bisericii lui Mihai Cantacuzino pe locul ctitoriei lui Colțea Doicescul numai erau în viață ceilalți scoborători ai acestuia: Dumitrașco logofăt, 1685, 1691, Necula logofăt 1691, Danciu căpitan 1682 și Anghelina Pătrașco Bucșanu.

311) Cu ocazia expoziției brâncovenești din anul trecut mi-a fost arătat un frumos disc pentru anafură, în argint, în proprietatea d-lui George Olszewski. Acest obiect de cult poartă pe cercul exterior următoarea inscripție:

„ACEST SFANT DISCOS DE (A)NAFURA LAU INCHINAT ȘERBAN CANTACU-
„ZINO V(E)L VOR(NIC) ȘI SOȚIIA LUI ANDRIIANA SFINTEI MĂNAS(TIRI) TRIS-
„FETITELE, CA SĂ LE FIE VEACNICA POMENIRE DIK(EMVRIE) 24 L(EA)T 7208“.

Șerban Cantacuzino acesta era nepotul de frate al ctitorului noii biserici (v. I. C. FILITTI, *Arh. Gh. Gr. Cantacuzino, o. c.*, pp. XXXII—XXXIV; G. D. FLORESCU, *O ctitorie necunoscută, o. c.*, G. D. FLORESCU, *Schitul Lespezi, o. c.*).

Din textul aflat pe acest disc reiese o informație interesantă pentru genealogia Cantacuzinilor și anume că la 1699 Șerban vornicul era deja căsătorit pentru a doua oară, și anume cu Andriana Gheorghe Fălcoianu, știut fiind că prima soție: Maria fiica lui Ghencea Rustea era pristăvită încă din 5 Ianuarie 1696 (v. VIRGIL N. DRĂGHICEANU, în *Bulet. com. mon. ist. Anul XIX, fasc. 48, p. 88*). De alt-fel candela de pe mormântul acesteia din mănăstirea Comana, candelă ce s'a aflat ulterior la biserica Sf. Gheorghe-nou de către d. Drăghiceanu a ajuns în posesia d-lui doctor George Severeanu, care în urma unui răsunător proces, în Mai 1934, a remis-o comisiei monumentelor istorice. Candela se află azi expusă într-una din sălile muzeului municipal al orașului București.

Ar fi de dorit ca și frumosul disc dela Colțea — ajuns și el ca și faimoasa candela dela Comana în mâini străine și de biserică și de familia ctitorului — să-și reia locul său printre odorele bisericii dela care prin cine știe ce împrejurări a dispărut.

312) v. AL. G. GALEȘESCU, *Eforia spitalelor civile, ed. 1899, p. 577 sq.*

313) Să fie oare acest paraclis cel la care se referă inscripția greacă amintită la 1752? (v. HURMUZAKI, *XIV, partea 2-a, No. MCIII, p. 1131*).

Iată și această inscripție în traducere:

„A zidit aceasta biserică în strălucire cu cheltuiala lui Constantin Brâncoveanu, „domnul Ungrovlahiei, frica lui Dumnezeu, muceniei luptătoare, sfintei Parașchiva, „la 1752“.

Evident ca este vorba de o restaurare a unei ctitorii brâncovenești, căci la 1752 Brâncoveanu Voda era de mult stins din viață, și nu putem crede că inscripția să se refere la nepotul sau de fiu ce se numea și el Constantin și care de alt-fel nici nu a domnit vreodata.

Acest Constantin Brâncoveanu, fusese vel stolnic la 1730, vel comis la 1733, vel clucer 1745, vel logofat la 1748, vel spătar 1753, iar vel logofăt 1755 și 1759—61 și chiar vel ban la 1758 stingându-se din viață la 1762. (Informații comunicate mie de către d. I. C. Filitti).

spre miază-zi cu hramul sfinților doctori fără de arginți unde sunt și două spitaluri de o parte și de alta: unul pentru bărbați și altul pentru femei³¹⁴). La 1715 lucrările edificiului erau definitiv terminate de către Mihai Cantacuzino, punându-se și inscripția pe turnul ridicat în acest an la intrarea curții spitalului³¹⁴). Nu cred ca Mihai spătarul să-și fi văzut ctitoria sa isprăvită, căci peste un an în luptele neastâmpăraților Cantacuzini amestecați în politica Orientului, acesta cade victimă la Constantinopole a intrigilor țesute în jurul tronului muntean. Odată cu stingerea scoborătorilor de sânge a ultimului ctitor³¹⁵) averea ctitoriei a fost înstrăinată și chiar irosită. În apropierea acestei biserici ce mai era numită și „a Trisfetitelor“³¹⁶) precum și alătura de spital se afla la sfârșitul veacului al XVIII-lea și carvasaraoa pentru vameși³¹⁷).

Este totuși interesant de relevat că nu am întâlnit până acum nici o biserică fie bucureșteană fie aiurea pe întinsul țării românești cu hramul sfintei Parașchiva, afară de biserica Hagiului ridicată pe la 1765—7 și Sf. Vineri-Herasca despre care însă nu putem afirma să fi avut acest hram dintr'un început căci pe lângă cel al sfintei Parașchiva mai aveam și pe acel al arhanghelilor Mihail și Gavril la biserica Hagiului.

S'ar putea deci să fi existat un mic paraclis încă din vremea lui Colțea, paraclisul acestei familii spre mijlocul veacului al XVII-lea (v. și Pr. GH. NEGULESCU o. c.). 314) v. AL. G. GALEȘESCU, o. c., pp. 20—44.

314 a) În recenta revistă „Bucureștii“, No. 1 pe 1935, revistă a muzeului și pinacotecei municipiului București, la pagina 93, a apărut un articol intitulat: „Cine a clădit turnul Colții?“ semnat de d. OCTAV G. LECCA. În acest articol se face sugestia că faptul întâlnirii printre ofițerii oastei lui Carol al XII-lea al Suediei a unui oare-care Sandu Colțea, ar lăsa să se înțeleagă că de numele acestuia ar fi legat numele turnului. Despre Sandu Colțea ne-a vorbit pe larg d. IORGA într'un studiu apărut încă din 1912 (v. *Un ofițer român în oastea lui Carol al XII-lea*, extras din *Analele Acad. rom. seria II, tom. XXXIV* al memoriilor secției istorice). Pe de altă parte nu-mi este cunoscut din descendența lui Colțea Doicescu sau a fiilor săi nici un personaj cu numele de Sandu Colțea.

Numele ce-l cunoaștem cu toții de „Turnul Colții“ se referă pur și simplu la faptul că era ridicat alături de biserica Colții și a spitalului cu acelaș nume și de alt-fel inscripția care a existat când-va deasupra intrării acestui turn, inscripție pe care părintele Negulescu (v. o. c.) a citit-o exact amintește că a fost ridicat de către Mihai spătarul Cantacuzino și nu pomenește nimic de enigmaticul Sandu Colțea. (v. pt. această inscripție: IONNESCU-GION, o. c., p. 181 și GALEȘESCU, o. c., p. 579, însă cu greșeli). S'ar părea că această inscripție se găsea la muzeul de antichități pe când se mai aflau depozitate atâtea inscripții lapidare la universitatea din București (v. Pr. GH. NEGULESCU, *O pagină din istoria Bucureștilor: Intemeierea mănăstirii și spitalului „Colțea“* în revista „Biserica ortodoxă română, seria II, anul 44, No. 2 p. 539) pe Februarie 1926, p. 87, col. II).

315) Din toți fii și fiicele lui Mihai spătarul (v. portretele murale din bisericile dela Filipeștii-de-Pădure, Sinaia (biserica cea mică) și din celelalte ctitorii ale familiei sale) genealogia Cantacuzinilor nu cunoaște documentar decât pe următorii:

1) *Mihail comisul* † 1722, 2) *Ilinca Dimitrie Racoviță*, strămoașa tuturor Racovițeștilor din veacul al XVIII-lea, 3) *Ancuța Chirca Rudeanu* al cărei descendență este stinsă în linie directă, 4) *Păuna Tudorache Guliano* ramură stinsă încă dela prima generație scoborătoare, ea neavând feciori ci numai fete, 5) *Bălașa Constantin Argetoianu* a cărei descendență se stinge în zilele noastre, 6) *Safta Toma Notara-Coslegeanu* din care scoborau Brâncovenii veacului al XVIII-lea (v. pt. copii lui Mihai spătarul Cantacuzino studiul meu în preparare asupra portretelor zugrăvite în biserica din Filipeștii-de-Pădure).

316) v. nota 311 mai sus.

317) Într'un act din 1783 la 10 Mai (v. URECHIA, *Ist. rom. vol. VI*, p. 85) se vorbește de carvasaraoa care se muta de ici acolo și că fusese clădită în 1688 la 10

55 — ³¹⁸⁾ Sv. Dimitri (=Sf. Dumitru).

Este lăcașul bisericesc ce se află în spatele actualului palat al poștelor, cunoscut în vechime și sub numele de *biserica de jurământ*. Veche fundație — încă din domnia lui Matei Basarab — a lui Badea Bălăceanul ³¹⁹⁾ a fost ridicată de zid de către Isaia monahul — pre mirenii Stroe Râmnicianul — împreună cu feciorul său Radu ³²⁰⁾, peste un veac dela fundare, iar la 1819 după ce se ruinasă din nou a fost rezidită din temelie de către episcopul Buzăului Costandie Filiti. Inchinată metoh acestei episcopii a ars la 1847 în groaznicul foc din ziua de Paști, ce izbucnise din casa vecină bisericii, casa Drugănaescăi ³²¹⁾. Reparată din nou, cu trecerea anilor s'a ruinat iarăși, iar azi a fost redată vieții de abia vre-o patru ani grație străduințelor neobosite ale unui scoborător al ultimului ctitor ³²²⁾.

56 — Ianku (=Iancului).

Este cunoscută și sub numele de biserica Iancu-Vechi și se află azi pe bulevardul Pache Protopopescu. Edificiul pe care l'au aflat în ființă cartografii austriaci va fi fost cel ridicat la 1775 de către Gheorghe măcelarul și soția sa Gherghina și preotul Ivan al mahalalei Silvestru pe locul dăruit de căpitanul Nicolae Petre și nașul acestuia Frangulea ³²³⁾. Un pentecostariu purtând leatul 7276 ^{323 a)} — deci din anii 1767—8 — și care se afla la această biserică ar putea să ne facă să credem că Dumitrașco Racoviță vel

---

Novembre în mijlocul târgului pe locurile mănăstirii; „cum trebuie să fie o carvasara pentru vameși“ mai adaogă actul.

Pentru toate informațiile privitoare la istoricul bisericii Colței clucerul Doicescul și a lui Mihai spătarul Cantacuzino v. Pr. GH. NEGULESCU, o. c., în „*Biserica ortodoxă română*“ seria II, anul 44, No. 2 și 3 (539 și 540) pe Februarie și Martie 1926, precum și notele Sfinții Sale comunicate mie în manuscris.

Pentru alte informații a se consulta: Pr. M. DUMITRESCU, o. c., vol. I, p. 273; IONNESCU-GION, o. c., pp. 179—83; IORGA, o. c., fasc. I, No. XII, pp. 272—6 și fasc. II, p. 358.

318) Acest număr lipsește din planul Ernst, iar biserica Sf. Dumitru este însemnată cu No. 85 roșu, evident o eroare, căci bis. Sf. Spiridon de care vom vorbi mai jos, poartă tot acest număr 85 roșu în ambele documente cartografice (v. mai jos la acest număr).

319) v. IONNESCU-GION, o. c., pp. 185—6; Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. I, pp. 118—20; I. C. FILITTI, *Biserica Sf. Dumitru din București*, extras din „*Biserica ortodoxă română*“, ed. 1932.

320) Poate un scoborător al aceluia Pană logofăt ot Râmnic (FILITTI, o. c., după P. V. NĂSTUREL, *Biserica Stavropoleos din București*, ed. 1906, p. 25 ne spun că Pană era „ot Runcu“ tot în Vâlcea, poate o greșită citire) căruia încă dela 28 Decembrie 1665, Radul Leon Voevod îi confirmă un loc de casă în București în aceste parăgini. Istoricul terenului îl face răposatul general Năsturel (v. o. c., pp. 25—27).

321) Pt. acest foc v. și G. D. FLORESCU, *Alaiul, etc.* o. c.

322) v. FILITTI, o. c.

323) v. Pr. M. DUMITRESCU, o. c., vol. IV, pp. 100—2.

323 a) v. *Ibidem*, p. 102; v. și IORGA, o. c., fasc. I, pp. 350—1.

vornic la 1768 ^{323 b)} va fi fost ctitorul primordial al lăcașului bisericesc ceiace nu-mi pare plausibil ^{323 c)}. Biserica Iancului a fost reparată la 1836 iar la 1852 i s'a înlocuit tâmpla. Pe la 1871 după amintirea unui martor ocular ^{323 d)} biserica nu avea turle fiind învelită cu șiță. La 1875 s'a reparat în mod radical prin străduințele parohului Matei Protopopescu ginerile parohului părintele Nicolae și scoborător din căpitanul Nicolae. La 1881 s'a zugrăvit din nou cu ajutorul epitropilor. Ultima restaurare datează din 1895 ^{323 e)}. Hramul ei este Adormirea Maicii Domnului.

57 — Pantalemon (=Sf. Pantelimon).

Se află între bulevardul Ferdinand și calea Moșilor. Biserica era nouă abia de un an în momentul când Ernst își alcătuește planul, fiind ridicată la 1790 ³²⁴⁾ de către popa Ioan ot Silvestru, logofătul Constantin Borănescu, jupân Constantin Caramzulea și Ene Mănciulescu în domnia lui Mavrogheni ³²⁵⁾. Invechită la 1872 ea a fost reparată de către Hagi Anghel covaci și terminată la 1876.

---

323 b) Acest boer fiu al lui Dimitrie Racoviță, vel comis 1705, vel hatman stins din viață la 1728, și nepot al lui Ioan Racoviță vel vornicul avea în vinele lui de două ori sânge Cantacuzinesc de oare-ce maică-sa era Ilinca Mihai Cantacuzino iar moașă-sa era Anastasia Toma Cantacuzino. Dumitru II Racoviță fusese vtori postelnic încă din 1734, și se stinge din viață la adânci bătrâneți ca vel ban la 1806. A fost căsătorit cu Despa Palada.

323 c) Redau aci inscripția de pe acest penticostariu după IORGA (v. o. c.):

„Acest penticostar este al bisericii noastre de aioe, den curte caselor noastre den „București, datu de dumnealui Dumitrașco Rac(o)viț(ă) vel vor(nic), care l'au dat la „hramul Sf. Costandin și Elena, cu care împreună este hramul sfântului Dimitrie, izvo- „rătorul de mir; 1768“.

Aserțiunea mea că acest penticostar nu se referă la biserica Iancu-vechi se sprijină chiar pe conținutul acestei însemnări care amintește de trei hramuri a bisericii lui Dumitrașco Racoviță vornicul, hramuri pe care nu le are biserica Iancului. Penticostariul trebuie să fi aparținut vre-unui paraclis al boerilor Racovițești, poate chiar în aceste parăgini de a cărui existență nu știm nimic, căci casele Racovițești erau cu totul într'alt loc în București (v. mai departe la No. 16 negru). Va fi avut și acest penticostar acciași soartă ca multe obiecte bisericesti plecate dela obârșie și ajunse cine știe cum pe la alte lăcașuri bisericesti. Destul să amintim peregrinările faimoasei candelă a Maricăi jupâneasa lui Șerban vornicul Cantacuzino, fostă pe mormântul ei la mănăstirea Comana, aflată apoi la biserica Sf. Gheorghe-Nou și în fine ajunsă prin cumpărare în mâini particulare; asemenea și cu anafornița dela biserica lui Colțea despre care am vorbit mai sus la nota 311.

323 d) v. Pr. DUMITRESCU, o. c., p. 100.

323 e) v. *Ibidem*, p. 101.

324) Incă o probă irefutabilă că planurile cartografilor austriaci nu au fost făcute înainte de acest an.

vol. I, pp. 91—4; v. IONNESCU-GION, o. c., care nu amintește în lista sa de această biserică.

325) v. IORGA, o. c., pp. 329—30, No. LIV/312; v. Pr. DUMITRESCU, o. c.,

58 — ³²⁶⁾ Oboral (=Oborul Vechi).

Este situată între bulevardele Ferdinand și Pache Protopopescu, în apropierea foișorului de foc. În altarul acestui edificiu bisericesc se mai află încă și azi o cruce mare de piatră ce fusese ridicată la anul 1719 de către — zice tradiția — Mogoș serdarul ³²⁷⁾ care nu este altul decât Matei Mogoșescul ^{327 a)} cu mult înainte ca biserica să fi luat ființă. Abia după câteva decenii dela ridicarea acestei cruci, mitropolitul Grigorie ^{327 b)} defăimând impietatea adusă de mahalagii acestui monument, porunci să se clădească un lăcaș bisericesc care să aibe în altar crucea lui Mogoș. Biserica — în forma ei de azi — nu mai are nici un aspect de vetustate, fiind de alt-fel destul de neîngrijită.

59 — Olarilor (=Olarilor).

Biserica, azi încă cu acest nume, ce se află în calea Moșilor, ridicată la 1758 de marele vistier Dumitrașco Racoviță, iar azi completamente renovată, încă din primele decenii ale veacului în curs ³²⁸⁾.

60 — ³²⁹⁾ Popa Sory (=Popa Soare).

Biserică ce se numește și azi la fel, și care se află între bisericile Oborul vechi (No. 58) și Sf. Ștefan din calea Călărășilor (No. 62). A fost ridicată de bună seamă de către un popă Soare, ce va fi slujit cel dântâi într'însa încă dela fondare, la 1744. A fost reclădită de zid prin îngrijirea unui Ene numit și Boldescu ³³⁰⁾. Mahalaua cunoscută sub acelaș nume se mai numea pe la 1862 și Mecetul turcesc ³³¹⁾.

---

326) La Ernst acest număr roșu este indicat și pentru biserica Icoanei (v. No. 51 roșu mai sus în text).

327) v. Lt. col. DIMITRIE PAPPASOGLU, *Istoria fondării orașului București*, ed. II, 1891, pp. 117—18; Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. I, pp. 101—2; IONNESCU-GION, o. c., pp. 206—8; IORGA, o. c., pp. 330.

327 a) Era serdar încă din 1717, el fiind frate cu Vâlcul al II-lea și cumnat cu Mihai Cantacuzino spătarul.

327 b) Greșește părintele Dumitrescu (v. o. c.), când afirmă că după șaptezeci de ani dela ridicarea crucii, zisă a lui Mogoș serdarul, mitropolitul Grigorie ar fi ridicat biserica, de oare-ce la șaptezeci de ani dela data de 1719 păstora cunoscutul Dositheu Filiti. Dacă într'adevăr Grigorie este ctitorul din temelie al lăcașului acestuia bisericesc atunci acest fapt nu a putut să se întâmple decât între anii 1760—87.

328) v. IONNESCU-GION, o. c., p. 206; v. IORGA, o. c., fasc. I, pp. 287—8.

329) Numărul acesta este trecut de două ori în planul lui Ernst și anume, unul la biserica Popa Soare și celalt la biserica Delea-Nouă (v. No. 64 roșu mai departe în text).

330) v. Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. III, pp. 94—5; v. IONNESCU-GION, o. c., p. 210 unde anul este greșit calculat, biserica fiind zidită la leatul slavon 7253 în luna Septembrie, căruia îi corespunde anul 1744.

Privitor la cupeșul Ene, el îmi este cunoscut și sub numele de Buzoianu, pe semne originar din județul Buzău. El se stinge din viață fără scoborători.

331) v. *Monitorul* cu data de 25 August 1862, No. 188, p. 792.

61 — Montulassa (=Măntuleasa, la drept vorbind însă Biserica Hagiului).

După numele ce-l dă acestui edificiu religios baronul Purcel, s'ar părea că avem a face cu biserica Măntuleasa, într'adevăr existentă pe vremea când acesta își alcătui planul³³²). Identificarea topografică este însă *biserica Hagiului* altă ctitorie a lui Mihai monahul, ctitorul bisericei Icoanei³³³). Biserica Hagiului a fost ridicată din temelie de acest reprezentant al boierilor din Băbeni între anii 1765—7, cu chilii înprejmuitoare pentru găzduirea săracilor ca și la biserica Icoanei, și la biserica Dintr'o zi. Hramul ei este sfânta Paraschiva și Arhanghelii Mihail și Gavril. Rămasă ctitorie a familiei fondatorului până la 1872, când era simțitor ruinată, a fost reclădită din temelie între anii 1872—74 de către Radu Ștefănescu cavafu și alți enoriași³³⁴). În biserică se află încă și azi o condică veche cu diferite pomelnice, scrise pe la 1755—65³³⁵) care însă nu ne lămurește întru nimic asupra vechimei bisericei.

62 — Sv. Stephan (=Sf. Ștefan).

Biserica Sf. Ștefan de pe strada cu acelaș nume la colț cu calea Călărașilor, ridicată, fie de către Ștefan Vodă Racoviță împreună cu Doamna sa Tudoră la 1764³³⁶), fie de către un Stoica clucerul la 1768³³⁷). Cu toate

---

332) Biserica Măntuleasa este ridicată la 1734 (v. mai departe în text).

333) v. mai sus la biserica Icoanei, No. 51 corectarea mea pentru greșita identificare a lui Purcel: biserica Popa Petre.

334) v. P. GĂRBOVICEANU, o. c., pp. 3—15; v. Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. IV, pp. 96—7. Schitul Hagiului de care ne amintește un act din Mai 1797 nu trebuie confundat cu biserica Hagiului. Schitul este biserica Schitul maicilor, ctitoria Hagi Dinei de care am vorbit mai sus (v. No. 25 roșu în text). Această diferențiere reese din faptul că pachetul din care face parte actul și care pomenește de o maică stareță Ștefania dela „schitul Hagiului“ căreia Ana Clucereasa Giurgiu îi ia cu chirie o vie în marginea Bucureștilor, precum fusese așezământul cu răposatul ei soț clucerul Constantin Giurgiu, se referă la mănăstirea de maici, pe acea vreme din nordul orașului, dela Țigănești. (v. pt. acest act *Arch. St. Schit Țigănești*, pach. 24 doc. 5 în regist în fișele general P. V. Năsturel). Și știm că Schitul maicilor era metoh al sus-menționatei mănăstiri.

335) Greșește preotul Dumitrescu (v. o. c., vol. IV, p. 104) când afirmă că pomelnicul este dela 1700, căci cercetându-l personal prin bunăvoința diaconului Grigore Popescu dela biserica Hagiului, am aflat informații de persoane cari au trăit între anii mai sus arătați. Este chiar foarte curios că această condică de pomelnice amintește de o mulțime de neamuri de boieri ca: Brâncovenii, Cantacuzinii, Catargieștii, Ghiculeștii, Văcăreștii, Floreștii, Crețuleștii — citez doar aceste câte-va nume — a căror reprezentanți ce și-au înscris pomelnicul neamului lor nu au locuit nici-odată în această mahala. Îmi sprijin afirmația datei pomelnicului în special pe faptul aflării pomelnicului lui Costache Florescu biv vel comis, care era născut pe la 1713—14 și moare pe la 1760, el pomenind la morți pe Arghira, prima lui soție din neamul boierilor Merișani, și pe părintele său Antonie, mort la 1749, iar la vii pe cea de a doua lui soție Despa. Pe de altă parte din toate documentele familiei mele nu am aflat niciodată proprietăți ale neamului meu în mahalaua Hagiului.

336) v. IONNESCU-GION, o. c., p. 221.

337) v. Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. IV, p. 96.

acestea încă din 19 Martie 1765 Vodă Racoviță închină biserica, mitropoliei din București³³⁸). Biserica a fost reparată în domnia lui Alexandru Dimitrie Ghica Voevod, și reînviată în ultimul deceniu al veacului nostru.

63 — ³³⁹) Hadzului (=Hagiului, la drept vorbind însă Biserica Popa Nan).

Și aci greșește baronul Purcel în ceiace privește identificarea edificiului religios. Ar trebui să fie după identificarea sa biserica Hagiului de care am vorbit mai sus³⁴⁰). Adevărata identificare este însă *biserica Popa Nan* din fosta mahala cu acelaș nume. Și ea ca multe alte biserici cu nume de preoți, își va fi ținut pe al ei dela vre-un preot care va fi slujit dintr'un început într'însa. Nu putem preciza nimic privitor la vechimea și istoricul acestui lăcaș bisericesc³⁴¹).

64 — Delea Weyk (=Delea Veche, la drept vorbind însă Biserica Delea Nouă).

Ar trebui să avem aci biserica Delea Veche, însă și de data aceasta identificarea baronului Purcel este greșită, căci avem a face cu *biserica Delea Nouă*³⁴²) de pe calea Călărășilor aproape de bariera orașului. Informații istorice ne spun că această biserică a fost ridicată „din temelie“ — termen foarte curent în inscripțiile pisanilor bisericilor bucureștene și care nu trebuie înregistrate întotdeauna ca atare — de către Nicolae Inimă-rea la 1798³⁴³) deci șapte ani după alcătuirea planurilor noastre³⁴⁴). Evident că dacă data de mai sus este exactă trebuie să admitem că pe locul actualului edificiu bisericesc va fi existat unul mai vechi, poate chiar de lemn, al cărui pisanie va fi fost distrusă cu ocazia ridicării celei noi la 1798 și pe care o vor fi cunoscut-o locotenenții Purcel și Ernst. Biserica a mai fost cunoscută și sub numele de Biserica lui Calist după numele arhierelui Calist Stratonichias, sau biserica Bunavestire după hramul ei³⁴⁵). Pe la

---

338) v. *Arch. St. Mitropolia*, pach. 6, doc. 41 comunicat mie de către d. Constantin Sărățeanu.

339) Pentru istoricul bisericii Hagiului v. mai sus la No. 61 roșu.

340) v. No. 61 roșu.

341) Nu este pomenită de către IONNESCU-GION, iar d. IORGA ne dă numai informații succinte asupra pomelnicului (v. o. c., *fasc. II*, p. 335).

342) v. pt. biserica Delea veche mai departe la No. 80 roșu.

343) El era fiul lui Dumitrache medelnicerul, și fusese treti logofăt încă dela 1771, paharnic și postelnic în urmă, stingându-se din viață la 1810. (v. condica actelor moșiei Bălțații și Mihăeștii la mine).

344) Pentru data aceasta v. IONNESCU-GION, o. c., p. 284; Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. I, pp. 148—50; v. IORGA, o. c., *fasc. II*, p. 335, No. LX/842,

345) Părintele Marin Dumitrescu (v. o. c.), ne dă și copia testamentului arhierelui Calist din care extrag — legatul lăsat cu limbă de moarte *viitoarei catedrale a orașului București: „potirul de matostat, lucrat în aur cu pietre scumpe, coprins în toc“*. Am

1881 a fost complectamente renovată de către acel arhiereu Calist al cărui nume este legat de al bisericii, însă restaurarea a fost nenorocită căci a distrus pe deantregul caracterul ancestral pe care-l va fi avut biserica ³⁴⁶).

65 — Ivan (=Sf. Ioan-Nou).

Este biserica Sf. Ioan-Nou ³⁴⁷) cunoscută și sub numele de biserica Sf. Ion al Pârșcoveanului. Se află încă și azi cu aparență destul de modestă și sărăcăcioasă în marginea bulevardului Maria pe lângă str. Patria ³⁴⁸). Ctitorie din temelie a lui Ioniță croitorul la 1766 ³⁴⁹) numele al doilea și-l ține dela vornicul Ștefan Pârșcoveanul, al 2-lea cu acest nume, boier care a trăit în a doua jumătate a veacului al XVIII-lea, și care-și avea locuința în vecinătatea bisericii. Acesta a avut multă grijă de învecinatul lăcaș bisericesc înzestrându-l cu multe mili ³⁵⁰). Biserica aceasta până la înfățișarea

---

căutat, — sunt deja câți-va ani — acest giuvaer, dar nu am aflat nimic. Ar trebui deci făcute cercetări pentru aflarea acestui așa de prețios obiect de cult bisericesc, pentru ca voința postumă a cuviosului prelat să fie îndeplinită, mai ales azi când se vorbește atât de mult de viitorul edificiu al patriarhiei României.

346) v. IORGA, o. c., p. 335.

347) Un act din 8 Decembrie 1793 dela Alexandru Const. Moruzi Vodă, amintește de niște întăriri de dijmărit ale bisericilor domnești care sunt însemnate în act, precum urmează:

1. „cea din curtea domnească veche, biserica din jos unde se prăznuiește hramul Bunevestiri și Fecioarei Maria“ (la drept vorbind aceasta este biserica „din sus“ a curței, actuala biserica „Curtea veche“).

2. „biserica din sus unde se prăznuiește hramul nainte-mergătorului și botezătorului Ioan“ (aceasta nu poate fi Sf. Ioan cel mare, care nici odată nu a fost numită „biserica domnească“ dar este în mod neîndoelnic biserica Sf. Ioan-nou. Greșit este numită aci biserica din sus“, căci aceasta era „biserica din jos“ a curții).

3. „biserica din curtea domnească nouă cu hramul Sf. Ecaterini“ (v. pt. ea mai sus No. 23 roșu).

Li se întărește la acel an și stăpânire asupra zidurilor pușcării dela poarta din jos, deci tocmai din fața bisericii. Pe semne că la 1793 pușcăria domnească era deja complectamente ruinată. (v. pt. acest act URECHIA, o. c., VI, pp. 80—83).

348) Această stradă de azi își purta numele: „ulița Răhtivanului“ acum un veac, pe semne dela stolnicul Ioniță Răhtivanu ce-și va fi avut locuința aci (v. dosar vechi privitor la ulița din spatele bis. Sf. Ioan cel nou din anul 1834 care a fost așternută cu piatră în acest an. Acest dosar este legat cu multe altele din materialul primăriei municipiului București privitoare la anii 1832—1865, remise arhivelor statului încă în cursul anului 1933).

349) v. IONNESCU-GION, o. c., p. 198; v. Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. III, pp. 86—7.

350) Un alt act din 14 Iunie 1793 (v. URECHIA, o. c., pp. 49—50) ne amintește că trecerea cu carul pentru cele trebuincioase, ce fusese prin curtea bisericii fiind drum fără poartă, fusese deschis „înainte de răzmiriță“. Această răzmiriță trebuie să fie cea din 1769, relatată în versuri (poate de către Ștefan Rusănescu cum ne-o spune AL. T. DUMITRESCU în „Trâmbița românească“ (v. *Analele Acad. rom. sect. ist. seria II, tom. XXXVII, No. 14*; textul întreg a fost publicat de către d. Iorga în revista d-sale istorică pe anul 1918). Actul mai precizează că numai după acea răzmiriță s'a făcut poarta de către mahalagii către Podul lui Șerban Vodă (adică în spre porțiunea din str. Carol în fața bisericii). La jălba făcută de un Iancul polcovnicul, ginerile lui Iancul Aslanăul, care cu 18 ani înainte — adică în 1775 — își făcuse case în mahalaoa Sf. Ioan

— de alt-fel, precum am amintit mai sus, destul de modestă — de azi, a suferit multe prefaceri în anii: 1818, 1847 după focul cel mare, 1878 și 1890. Ionescu-Gion³⁵¹⁾ ne spune că biserica Sf. Ioan nou era numită „biserica domnească din jos“ care nu trebuie însă confundată cu „biserica za Doamna“, aceasta din urmă fiind biserica Sf. Anton de care am vorbit mai sus³⁵²⁾.

66 – Protopopa (=Protopopul sau Sf. Nicolae din Jignița).

Adică *biserica Protopopului*, cunoscută azi sub numele de *Sf. Nicolae din Jignița* de pe calea Văcăreștilor, și care a fost clădită la 1721³⁵³⁾ de către Gheorghe căpitanul Totoescu³⁵⁴⁾ și de către soacră-sa Chița³⁵⁵⁾. Numele

---

nou aproape lângă biserică (casă ce o dăduse zestre la 1791 fiicei sale), contra preotului Grigore al bisericii, acesta răspunse că „a bătut poarta în cuie pentru ca să nu mai umble carele, fiind și locul strâmt și plin cu morminte și cruci“. Prin urmare în jurul bisericii fusese când-va un cimitir. Prin actul cu data de mai sus se dispune deschiderea porței însă nu pentru trecerea carelor ci pentru ducerea pe spinare a mărfurilor în marginea bisericii precum fac și ceilalți locuitori din curte. Acești locuitori erau: Gheorghe geambașu, Dumitru surugiul, Gheorghe Hagicu, Tudorița căpităneasa și însăși popa Grigore.

351) v. o. c. la biserica Sf. Ioan al Pârșcoveanului.

352) v. mai sus la No. 45 roșu.

353) IONNESCU-GION, o. c., p. 204 ne indică anul 1722. D. IORGA (o. c., fasc. I, pp. 341—2) ne dă anul fundării 1711—12; Pr. DUMITRESCU, (o. c., vol. III, p. 88) ne spune că biserica se numește Sf. Nicolae Popescu din Jitnița, adoptând tot anul 1711. Cred că biserica fusese începută înainte de 1721 judecând după documentul din 24 Mai al acestui an (v. notele următoare 354 și 355).

354) În actele vechi bucureștene, azi atât de rare, se întâlnește incidental și mahalaua Totoescului. Ionescu-Gion, vorbind de biserica Lucaci (v. o. c., p. 199) ne afirmă că mahalaua Lucaci se numea și a Totoescului. Este greșită această afirmație. Mahalaua Totoescului este un nume de scurtă durată a mahalalei Popescului pe care o întâlnim încă la 1794 când înainte de 11 Iunie, răposatul Constantin Filipescu medelnicerul vânduse în această mahala, medelnicerului Ștefani (acesta este Ștefanache Cremidi; v. I. C. FILITTI, *Un grec romanizat stolnicul Ștefan Cremidi (1730—64) în Revista istorică a d-lui Iorga anul I, No. 6*, pp. 105—111) — și acesta încă din 1751 — un loc luat cu schimb dela vornicul Fierăsc (Constantin Herescu-Năsturel) (v. *Arh. St. mănăstirea Radu Vodă*, pach. 78 doc. 7 azi evacuat la Moscova, aflat în regist în fișele inedite ale generalului P. V. Năsturel). Un alt document din 26 Iunie 1751, vorbește de niște case ale unor Gorgăneni în mahalaua Popescului la vale după Jitnița domnească. (v. *Arh. St. Mitropolie*, netreb. pach. D, doc. 1, în regist în susamintitele fișe).

355) Un document inedit până azi este din 24 Mai 1721 prin care trei boeri dau cartea lor de judecată popei Călin dela biserica din mahalaua Popescului „care iaste făcută „și înălțată din temelii ei aicea în București de Gheorghe căpitanul Totoescu și de „soacră-sa jupăneasa Chița potăreasa, pentru că din porunca Măriei Sale Ion Nicolae „Alexandru Voevod avut-au întrebăciune de față înaintea noastră Lupașco și cumnată-său „Mihai, nepoții lui Gheorghită Totoescu căpitanul cu Gheorghe comisul Cioranul nepotul „jupăneasii Chiții portăresii și cu popa Călin zicând Lupașco etc. că să stăpânească ei o „pimniță de piatră de aici din București, și altele dela unchiul lor Gheorghită căpitan. „Gheorghe comis și cu popa Călin au scos o diată a jupăneasii Chiții în care scria cum „după moartea ei fii-sa Păuna soția căpitanului Totoescu nefăcând copii, au lăsat ca toate „zestrite să vie asupra ginere-său ca să le stăpânească și să facă ce va vrea cu dănsel „și să isprăvească biserica ce scrie mai sus unde sunt toți îngropați“. (v. *Arh. St. Mitropolia*, netreb. pach. 123, doc. 1, în regist la general P. V. Năsturel).

de Sf. Nicolae dela Jignița sau Jicnița, uneori chiar Jitnița, și-l ține în amintirea hambarelor de rezervă cu grâu, porumb și alte bucate strănse în hotarul nord-vestic al orașului, dincolo de zidurile curții domnești — jitnița domnească — pentru vremuri de foamete. Această jitnița mai exista la începutul veacului trecut fiind reclădită la 1815³⁵⁶).

67 — Tabatzu (=Tabaci, la drept vorbind însă Biserica Olteni).

S'ar părea după identificarea făcută de către baronul Purcel că aci am avea biserica Tabacilor cu hramul Sfântului Nicolae³⁵⁷), însă știind că aceasta din urmă este în fosta mahala a Broștenilor, identificarea locotenentului austriac este greșită. Numărul de mai sus, topograficește atât la Ernst cât și la Purcel, se referă la *biserica Olteni*. Aceasta fusese ridicată dintr'un început de lemn încă înainte de domnia Brâncoveanului, căci ea este biserica pomenită la 1696 ca aceia din mahalaua Oltenilor³⁵⁸). Documentul din acest an purtând data de 8 Februarie³⁵⁹) ne dă informații prețioase căci

---

356) v. Pr. DUMITRESCU, o. c.

357) v. mai departe la No. 76 roșu.

358) v. IONNESCU-GION, o. c., p. 209 și 315—16; Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. IV, p. 99.

359) Redau aci acest act, publicat de alt-fel în „*Uricariul*” lui Th. Codrescu, vol. XVI, pp. 39—41, act fost la 1891 în posesia lui N. C. Aslan.

„Constantin Vodă Brâncoveanu, boiarinului d-sale *Alexandru biv vel postelnic* și cu „feciorii lui etc. ca să-i fie un loc de casă aici în orașul Domnșiei mele în București, în „mahalaua ce să chiamă a Oltenilor, pre lângă locul Radului tabacul, în lung spre biserică, „stj. 29 și în lat din locul Radului tabacul pre lângă ulița în jos până în ceialaltă uliță ce „mearge la băcânia spre biserică tabacilor stj. 22 și de acolo se alătură cu ulița care „mearge la băcânia până în gardul lui Iane copilul, fratele lui Neculae stj. 30 și de acolo „în curmeziș până în gardul lui Stroescul, fiind loc domnesc și mai dinainte vreame s'au „fost pus popa Negre de au făcut casă pre acest loc domnesc; iar după aceia în zilele lui „Grigore Voevod (Ghica în a doua a sa domnie pe semne: Martie 1672 — sfârșitul anului „1678) au fost vândut popa Negre casa lui ce au fost făcut pre acest loc domnesc Udrii „șufariul și neputând Udrea șufariul căta de această casă fiind și el la lipsă, au lăsat „casa de s'au stricat și s'au dorovăit (dărăpănat) de tot fără decât numai au rămas locul „domnesc, fără de nici o stăpânire și au fost tot pe seama domnească până acum în zilele „Domniei mele. Acum a venit boiarinul d-sale Alicesandru biv vel postelnic“ (nu poate fi Alexandru fiul lui Ghiorma banul cum susține Ionnescu-Gion (v. o. c., p. 316) ci aci avem a face cu Alexandru Ramadan zis și Paleologu) „aici în țară și aflându-se în multe slujbe ale țarei și ale domniei, (fusesse și vel vornic, stingându-se din viață la sfârșitul lui 1695) și pohtind dela domnia mea loc aici în București ca să-și facă casă și temeiu și fiind acest loc domnesc sterp și fără de casă“. Domnul trimite pe sluga sa Stan vtori vornic „de au străns oameni buni și vecini dinprejurul locului de au măsurat acest loc în lung și în lat, cum scrie mai sus, etc., etc.“.

Ulițele de care vorbește actul de mai sus sunt evident: strada Olteni de azi și o arteră ce va fi dispărut încă de mult și pe care în labirintul de ulicioare ce există în acest cartier nu o mai putem afla. Nu cred totuși ca această uliță „ce ducea la biserica Tabacilor“ la 1696 să se refere la o stradă ce va fi mers spre biserica Sf. Nicolae din Tabaci numită și Sf. Nicolae din Broșteni, ci se va fi referit la una din bisericile din apropiere care va fi fost înconjurată la acea dată de tabacii mutați pe semne din altă mahala.

ne relevă în aceste locuri o biserică a tabacilor³⁶⁰) și pe semne că la breasla tabacilor aflători pe vremea alcătuirii planurilor noastre în aceste parăgini face aluzie baronul Purcel în legenda planului său. La 1722 a fost reclădită de către Nicolae protopopul Bucureștilor și de către Constantin vătaful. Arsă de turci la 1821 de oare-ce arnăuții lui Bimbașa-Sava se închiseseră într'însa, a fost reparată de iznoavă ulterior de către enoriași. Tot pe la 1821, o aflăm pomenită în memoriile lui Constantin Isvoranu — zelosul prieten și tovarăș al lui Tudor Vladimirescu, — acesta dând informația prețioasă că în marginea bisericei începeau păduri dese și nesfârșite.

68 — Olten (=Olteni exact este însă Biserica Sf. Nicolae din Sârbi).

Altă identificare greșită, căci la acest număr avem *biserica Sf. Nicolae din Sârbi*, ctitoria lui Vasile Potoceanu și a soției acestuia Sara, încă din Septembrie 1692³⁶¹). Alte informații nu am putut afla asupra acestui lăcaș bisericesc.

69 — Utrican (=Udrican).

Purtând hramul sfântului Nicolae, această biserică de pe actuala stradă cu acelaș nume, a fost ridicată din temelie la 15 Septembrie 1735 de către Udrican clucerul³⁶²). La 1750 mahalaua din care făcea parte purta numele de „mahalaoa popei Isac“, fostă abia mai târziu suburbia Udrican³⁶³) Metoh al sfântului Ioan din Focșani, biserica a fost ajutată în cursul veacului al XVIII-lea de către scoborătorii ctitorului^{363 a}). Simțitor ruinată la 1802 de cutremur, și de alt-fel părăsită, biserica a fost restaurată abia la 1810. Pe lângă ea a funcționat și o școală.

---

360) Biserica tabacilor este precum am spus biserica din mahalaua Broștenilor în spatele mănăstirii Radu Vodă, unde emigraseră încă după 1668 tabacii din preajma bisericii Oltenilor pe marginea gârlei Dâmboviței care aci precum vedem și în planurile noastre forma mlăștini între două brațe ce se despărceau puțin mai jos de actualul pod I. C. Brătianu și se reuneau dincolo de hotarele orașului.

361) v. Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. III, p. 87; v. IONNESCU-GION, o. c., p. 204; v. IORGA, o. c., fasc. II, pp. 343—6 No. LXIX/871. Ctitoria după d-sa poartă anul 1699.

362) v. IONNESCU-GION, o. c., p. 223; v. Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. III, pp. 88—90; v. IORGA, o. c., fasc. I, No. XXVI/711. Leatul exact al fondării este Septembrie 7244 adică 1735 și nu 1734 cum ni-l indică Ionnescu-Gion și d. Iorga.

363) v. act din 20 Mai 1769 prin care Maria Alexeanca fata lui Constantin Alexeanul șetrar dă sfintei mănăstiri Udrican cu hramul Sf. Nicolae, metoh la Sf. Ioan dela Focșani, moșia Bățșan (Ialomița) cerând să fie îngropată în interiorul mănăstirii alături de un copil al ei (v. *Arh. St. Sf. Ioan-Focșani*, pach. 14, doc. 1, în regist în fișele inedite general P. V. Năsturel).

363 a) La 4 Februarie 1823 stolnicul Scarlat Chițoran și Nicolae Chițoran, ctitorii sfintei biserici, cer Domnului să nu se orânduiască epitropi la biserică decât dintre mahalagii, fiind făcută de strămoșul lor Udrican clucerul „aci în politia București“.

70 — Viner (=Sf. Vineri-Herasca).

Se află încă și azi la colț între calea Călărașilor și strada Sf. Vineri, purtând hramul Sfintei Paraschive. A fost în vechime cunoscută sub numele de biserica Agăi Niță după numele primului ei ctitor³⁶⁴). Acesta ajutat de către soția sa Ivana și de către unul din feciorii săi Călin spătarul^{364 a}) o ridicase din temelie la anul 1645. Dela acest agă și-a ținut și mahalaua multă vreme numele de „a Agăi Niță“, căci ast-fel o aflăm încă la 1742^{364 b}). Să fi fost aci o veche și umilă ctitorie a boerilor din Băleni judecând după un act din 23 Novembre 1729^{364 c}) prin care frații Constantin și Matei

---

364) v. *Șapte biserici cu averi proprii*, ed. 1904, p. 39. Nu am putut afla lămuriri mai detaliate asupra acestui boer.

364 a) A mai avut doi frați: Grozav și Nicula, primul iscalit, într'un zapis din 1668 (v. I. C. FILITTI, *Arh. Gh. Gr. Cant.*, o. c., p. 35 doc. 135) și celalalt tot ca martor într'un zapis din 1673 (v. *Ibidem*, p. 36, doc. 139).

364 b) La 3 Februarie 1742 Radul Băleanul vtori spătar dă zapis de schimb de case lui Constantin Năsturel biv vel vistier „vărul mare“ al părintelui său Constantin comisul Băleanu. Acesta din urmă avusese casele dela Doamna Marica Brâncoveanca danie, case însă ce fuseseră ridicate pe stăpâniri ale boerilor Năsturel. Aceste case se aflau în mahalaua Agăi Niță, sau cum se spunea pe acele vremuri „Aganiță“ (v. G-ral P. V. NĂSTUREL, *Genealogia Năsturelilor*, în *Revista pt. istorie, arheologie și filologie*, vol. XV, 1914, ed. 1915, p. 116). În aceste case, ce pe semne erau în apropierea bisericii Sf-ta Vineri, a locuit în urmă Constantin Năsturel banul de mai târziu, căci peste câți-va ani dela documentul de mai sus, la 4 Octombrie 1749, aflăm pe Bălașa Băleanca văduva lui Constantin comisul făcând proces lui Constantin Năsturel pentru a i se restitui casele acestuia (v. *Ibidem*, XVI, ed. 1922).

364 c) Constantin și Matei frați Băleni erau feciorii lui Grigore Băleanu și ai Mariei Radu Toma Năsturel. S'ar putea deci ca Radu vornicul Năsturel, fost mare ban la 1674 să fi avut el deja vreo legătură cu biserica sfânta Vineri. Să fi fost el rudă cu neamul ctitorului primordial al lui Agă Niță sau soția sa Sofia fiica Savei șufariul din Furduești? Nu putem răspunde la această întrebare. În toate cazurile ctitoria celor doi reprezentanți ai neamului boerilor din Băleni pentru biserica aceasta era doar prin faptul că erau scoborători atât ei cât și vărul lor Constantin Năsturel din Radul Toma banul Năsturel.

Documentul cu data de mai sus mi-a fost comunicat de către d. I. C. Filitti în a cărui posesie se află.

Printr'acest zapis Constantin comisul și Matei, frați Băleni dăruiesc bisericii Sfintei Vineri moșia Pupezanii din Ialomița.

La această biserică a sfintei Vineri se afla — după informații ce mi s'au dat — o piatră mormintală cu inscripție slavonă. Această lespede mormintală a fost remisă de către preotul bisericii Sf. Vineri — și aceasta de acum vreo zece ani — muzeului militar din parcul Carol I, unde de atunci zace cu fața în sus sub un tufiș din curtea acelu muzeu, deci expusă tuturor intemperiilor. Ar fi de dorit ca această relicvă a vremurilor trecute, ce nu intră în cadrul de activitate a muzeului militar, să fie scăpată dela pieire înainte ca apa ploilor, înghețul și razele arzătoare ale soarelui să-i macine frumoasele litere slavone. Ar putea fi ridicată de acolo și incastrată în zidul pronaosului bisericii sf-tei Vineri-Herasca, ctitoria familiei Năsturel, sau remisă muzeului de artă bisericească de curând înființat dator a păstra orice vestigiu de artă bisericească a țării noastre.

Am căutat a-i citi inscripția în limba slavonă. Am putut descifra numele unui boer, anume al lui Radu logofătul Năsturel, socrul lui Matei Vodă Basarab. Totuși nu cred să fie lespede mormintală a acestui boer ci mai sigur aceia a soției sale Despina a cărei facsimil este reprodus de două ori de către răposatul general P. V. Năsturel în studiul

Băleni dăruiesc bisericii sfintei Vineri moșia Pupezenii din Ialomița. Acești doi frați mai lasă pe la 1740 și fonduri pentru spital. În forma ei de azi biserica există dela 1839 când i s'a adăugat și hramul „Botezul Mântuitorului“ de către noul ei ctitor vistierul Constantin Herescu-Năsturel, nepotul banului omonim care încă din cursul veacului al XVIII-lea îngrijise de biserică ^{364 d}) de unde și numele al doilea al ei. La 1882 s'a dărâmat vechiul zid despre calea Călărășilor și partea despre str. Sf-ta Vineri, făcându-se și grilașul de fier ce există încă și azi. În curtea bisericii se afla un vechi azil de bătrâni, dărâmat și el la 1890. Ultimele reparații sunt din 1896 reînviindu-se cu acea ocazie și picturile și tâmpla. În 1897 s'a construit aripa azilului dinspre calea Călărășilor. Alte construcții din interiorul curții sunt din 1903 ³⁶⁵).

71 – Dobrotiassa (=Dobroteasa).

Se află încă și azi pe calea Văcărești lângă strada cu acelaș nume și purtând hramul Bunevestiri ³⁶⁶). Acest edificiu religios a fost ridicat din temelie poate pe locul altei umile biserici de lemn de către Constantin Năsturel pe când nu era decât vel medelnicer ^{366 a}) și soția sa Ancuța Pârșcoveanu. La 1847 a fost renovată pându-i-se și onouă pisanie în care greșit este trecută lui Constantin Năsturel dregătoria de vistier ^{366 b}).

---

său așa de amănunțit asupra familiei Năsturelilor (v. această reproducere în *Revista pt. ist. arh. și fil.*, vol. XI, partea I, ed. 1910, pag. 60 și acelaș volum partea II, p. 329). Asupra acestei pietre mormintale din biserica Sf. Vineri a se consulta și articolul „Familia Năsturel“ semnat de o inițială: „D“ în *Trompeta Carpaților*, anul V, No. 511 din 23 Aprilie 1867, în biserica Sf. Vineri.

Se pune aci o întrebare. Ce căuta aci această lespede mormintală fie a lui Radul logofătul Năsturel stins din viață puțin după 1640 — în toate cazurile înainte de înălțarea bisericii cu hramul sfintei Parașchiva de către Aga Niță, și a aceleia din satul Herești (Ilfov) ridicată de către domneasca sa fiică la 1644— sau a soției sale pristăvită precum ne spune inscripția lespedei ei mormintale la 14 Decembre 1635? Să fi fost oare îngropat acest Radu vel logofăt în biserica satului Herești, judecând după o altă lespede mormintală ce se află în această biserică și care poartă data de 1620? (v. IORGA, o. c., fasc. I, p. 80, No. XLIII/181 și 182). În toate cazurile faptul aflării acestei lespede mormintale așa de vitregită de soartă a mamei Doamnei Elena în biserica Sf. Vineri-Herasca denotă că încă înainte de ridicarea bisericii acesteia neamul boerilor Năsturel era sufletește legat de ea.

364 d) Iată și cariera lui Constantin Năsturel: postelnic 1714, vel căpitan za dorobanți 1720, medelnicer 1725, vel paharnic 1731, vel clucer 1734, vel vistier 1738, vel vornic 1750, vel ban 1753. † la 3 Februarie 1765. El era fiul lui Șerban banul și al Ilincăi Urdăreanu.

365) v. IONNESCU-GION, o. c., pp. 224—6; IORGA, o. c., fasc. I, pp. 296—7, No. XXXII/729; v. monografia bisericii Sf. Vineri editată în broșură separată de către epitropii ei.

366) v. IONNESCU-GION, o. c., p. 184; IORGA, o. c., fasc. II, p. 327, No. XLIX/804; Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. II, pp. 124—8.

366 a) Pentru cariera lui Constantin Năsturel v. mai sus nota 364 d.

366 b) Dacă pisania bisericii Dobroteasa este justă adică dregătoria de vel vistier este exactă atunci anul 1730 nu este oel adevărat de oare-ce Constantin Năsturel (precum am arătat mai sus la nota 364 d) la acest an nu era decât „vel medelnicer“ și vistier abia dela 1738 înainte și până la 1741 când îl întâlnim ca „biv vel vistier“. (v. și P. V. NĂSTUREL, o. c.).

72 – Potoczan (=Potoceanu sau Biserica Sfinții Apostoli Petru și Pavel).

Biserica azi cunoscută sub numele de aceea a *sfinților Apostoli Petru și Pavel*. Numele dat de către baronul Purcel se referă la acel al familiei ctitorului ei care a fost Constantin Potoceanul cu soția sa Maria. Aceștia ridică lăcașul bisericesc de pe calea Văcărești la 1765 puindu-i hramul Sf-ții Constantin și Elena. O reparație radicală a bisericii datează din 1810³⁶⁷).

73 – Fuschiora (=Foișorul).

Biserica Foișor, ultima biserică spre sud menționată în planurile noastre, fundație a Smarandei Doamna lui Nicolae Vodă Mavrocordat³⁶⁸) la 1745³⁶⁹).

74 – Wrada (=Bradul).

Biserica Bradului cunoscută și sub numele de *biserica Staicu*, ba chiar și sub cel de *biserica Bradu-Staicu* se află încă și azi pe actuala stradă a Bradului³⁷⁰). A fost dintr'un început clădită din lemn de brad de către Staicu logofătul și de către soția sa Despa la 1740³⁷¹) fiind reparată și făcută în zid de către Apostol Velicu la 1809. Ultima restaurare este din 1875.

---

367) v. IONNESCUGION, o. c., p. 174; Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. II, pp. 124–8 și vol. IV, pp. 91.

368) v. I. C. FILITTI, *Biserici și ctitori*, o. c., p. 23.

369) v. IONNESCUGION, o. c., pp. 188–9; Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. IV, pp. 91–2.

370) Lipsește sub numele de biserică Bradului la IONNESCUGION, însă o aflăm sub numele de biserică Staicu (o. c., p. 219) unde ni se afirmă că lăcașul bisericesc fusese reparat la 1809 de către Apostol Velicu. Tot Ionnescu-Gion (o. c., pp. 451, 461 și 744) ne reproduce portretele lui Staicu neguțătorul și al lui Apostol băcanul și afirmă că biserică Bradu-Staicu era în Duminică Tuturor Sfinților patronul băcanilor, iar în josul paginilor amintite ne trimite la capitolul: Bisericele bucureștene, unde biserică Bradu-Staicu nu este menționată cu acest nume. D. IORGA (o. c., fasc. II, p. 328, No. I 807–9 și fasc. II, No. LXX/883–4) ne indică inscripții și dela biserică Bradului și dela biserică Staicu, ca și cum ar fi două lăcașuri bisericești distincte. Topograficește numărul din planul Purcel se referă indiscutabil la biserică Bradului de azi. De alt-fel IONNESCUGION, ne spune că biserică Staicu exista înainte de 1726, lucru pe care nu l'am putut controla cu documente, iar d. IORGA ne indică un fragment de piatră de pe la 1650 afirmând că biserică Staicu este de construcție brâncovenească.

371) v. Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. IV, pp. 93–4.

75 — Georgi (exacta identificare topografică este Biserica Stelea ³⁷²).

Numele acesta din legenda planului lui Purcel ar părea că se referă la una din bisericile cu hramul sfântului Gheorghe, fie cel nou ³⁷³) fie cel vechi ³⁷⁴) însă topograficește avem aci dispărută biserică Stelea, fostă pe locul micii pieți de pe actuala stradă cu acest nume ³⁷⁵). A fost ridicată din temelie în prima domnie a lui Mihnea turcitul de către un personaj devotat acestuia, un grec de obârșie necunoscută pripășit prin Țara românească, devenit putred, de bogat, ba chiar boerit de către acest Voevod, un „self made man“ ca mulți alții în timpul domniei Mihnei, pe care se vede că l'a slujit cu credință: Stelea spătarul, fost cupeț adică negustor ³⁷⁶). La ridicarea lăcașului bisericesc au fost față Popa Averichie Giurgiu ³⁷⁷) și Gavril diaconul ³⁷⁸). Acest Stelea spătar își închină ctitoria sa la mănăstirea Ivirul. Biserica Stelea a purtat încă din cursul veacului al XVI-lea — puțin după ridicarea ei — numele de: „*mănăstirea din București ce se numește Iverul*“ având pe acea vreme hramul Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu și pururea Fecioarei Maria. A fost arsă de către Sinan pașa la 1595 rămâind pustie vreo 30 de ani până în domnia lui Leon Vodă ³⁷⁹) fiind reclădită din râvna lui Grigore egumenul dela Radu-Vodă ³⁸⁰). La 1632 tot clerul

---

372) In planul Ernst biserică Stelea nu este însemnată cu vre-un număr de ordine.

373) v. mai departe la No. I.

374) v. mai departe la No. IV.

375) Intre actualele străzi Decebal și d-dul Domniței.

376) Un act inedit și foarte interesant ne lămurește asupra imensei averi a acestui boer. La 7 Martie 1582 Mihnea Vodă turcitul dă hrisov lui Stelea spătarul întărindu-i moșiile Răceni (cumpărată dela mai mulți stăpâni), Paraipanul (cumpărată tot dela diferiți proprietari) și Măgurele (cumpărată dela jupâneasa Neacșa nepoata Badii vornicului, dela Caplea din Periș și dela nepoții ei Badea și Calotă, dela Dumitru din Vălcănești și alții). In acelaș hrisov Voevodul mai întărește *mănăstirii den București ce se numește Iverul*, toate aceste moșii și încă și Cacaletii, Dâlga și o moară la Colintina lângă București, toate cumpărate de jupân Stelea spătarul. Se mai pomenește de o biserică ce o făcuse Badea vornicul moșul jupâneasii Neacșii în satul Grinduri pe moșia Măgurelelor, și pe care o înzestrăse cu moșiile Robănești, Sârbii și Băneștii. Această biserică din Grinduri, ridicată în lemn, se năruise. Stelea spătarul o refăcuse de piatră punând-o metoh la mănăstirea dela Iver (adecă la mănăstirea ce s'a chemat ulterior mănăstirea Stelea). Pentru moșia Măgurele se specifică în act că jumătate, cât a ținut Stelea spătarul să ție mănăstirea din București dela Iver, iar cealaltă jumătate „*sfânta mănăstire din Târgoviște ce să chiamă (loc alb în act)*“. Cred că este aci vorbă de fundația religioasă tot a Stelii spătarul la Târgoviște, ctitoria restaurată de iznoavă de către Vasile Vodă Lupul la 1646, memorând că în interiorul ei sunt astrucate și oasele părintelui său Nicolae vel agă (v. IORGA, o. c., fasc. I, p. 112, No. XLVIII/229).

(v. pt. acest act din 1582, copia de sineturi de întărire a diverselor moșii menționate în act catre mănăstirea Radu-Vodă din București, propr. Romeo Ionescu; v. și *Acad. rom. Cond. mănăstirii Radu-Vodă*).

377) Adica Georgianul, fiind pe semne original din Georgia.

378) v. HURMUZAKI, XIV, part. I, No. DCCII, p. 725.

379) v. HURMUZAKI, XIV, part. I, No. DCCII, p. 725.

380) Acesta a fost ulterior chiar mitropolitul țării (v. pt. el nota următoare). Pt. aceste informații v. și Pr. GH. NEGULESCU, o. c., din rev. „*Biserica ortodoxă română*“, p. 82, nota 1, col. II.

muntean în frunte cu mitropolitul Grigore³⁸¹⁾ dau carte la Iveru dela Sfetagera închinându-i mănăstirea Stelea ca metoh iar reîntărirea acestei închinări a fost în domnia lui Matei Basarab între 1635—6 făcută tot de către Grigore Mitropolitul³⁸²⁾. Mănăstirea Stelea a fost în urmă afierosită metoh al mănăstirii Radu-Vodă. Încă din prima jumătate a veacului al XVII-lea o întâlnim incidental menționată ca mitropolie a țării³⁸³⁾ pe când — știut este — că locuințele mitropoliților se mutaseră dela Sf. Gheorghe, la mănăstirea Radu-Vodă. Poate că vor fi fost pentru scurtă vreme și la această mănăstire.

Reparată cu mari cheltueli la 1837 de către egumenul raduliot de pe acele vremuri³⁸⁴⁾ biserica a ars până în temelie în focul din 1847 și de atunci nu a mai fost refăcută.

76 — Stelle (=Stelea, exact însă Biserica Sf. Nicolae din Tabaci).

Și aci greșită identificare a cartografului austriac căci de biserica Stelea am vorbit la numărul precedent, iar aci avem topograficește *biserica Sf. Nicolae din Tabaci*, din fosta mahala a Broștenilor, biserică ce se află azi pe strada Poterași din spatele mănăstirii Radu Vodă, și ce nu trebuie confundată cu Sf. Nicolae-Tabacu de care am vorbit mai sus³⁸⁵⁾. Anul ridicării bisericii Sf. Nicolae din Tabaci este 1731 de către Ștefan logofătul de divan împreună cu soția sa Maria³⁸⁶⁾. A fost rezidită la 1884.

77 — Verku (=Vergului).

Biserica Vergului, cunoscută și sub numele de *biserica Sf. Mina* după hramul cel dântâi, se află azi complectamente reînviată pe strada mitropolitul Daniil³⁸⁷⁾. În privința ctitoriei sunt două controverse, una afirmând că este ridicată din temelie de către jupâneasa Ancuța, fiica popei Vladului³⁸⁸⁾ și alta că o „Doamnă Ancuța“³⁸⁹⁾ ar fi cea care o va fi

---

381) A păstorit între anii 1629—1637.

382) v. HURMUZAKI, *XIV, part. I, doc. DCCV*, p. 726.

383) v. *Acad. rom., cond. mănăstirea Radu-Vodă*.

384) v. IONNESCU-GION, o. c., p. 203.

385) v. mai sus No. 9 roșu.

386) v. Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. III, pp. 84—5.

387) Fosta stradă de până acum vreo doi, trei ani: Tudor Vladimirescu.

388) v. Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. III, pp. 90—2; IORGA, o. c. fasc. II, No. XLVII/802, p. 326 unde ni se reproduce și actuala pisanie cu leatul 1724.

389) v. IONNESCU-GION, o. c., pp. 223—4.

Intr'un act din 28 Mai 1777 pentru mili de 100 bolovani de sare și 4 Iude scutelnici dați bisericii Vergului se specifică chiar: „ce se numește a Doamnei Ancuții“ (v. URECHIA, II).

Pe de altă parte, într'o veche condică de pomelnice a bisericii, comunicată mie de către preotul Gheorghe Popescu, parohul acestui lăcaș bisericesc încă din 1906, am aflat ca prim pomelnic o înșirare de nume care nu relevă pe nici o Ancuța fiică a a vre-unui popă Vlad, însă care pomenește la morți pe următorii:

cladit-o dintr'un inceput. Biserica a fost reparată de mitropolitul Daniil

Mihail, Alexandru Voevod, Daniil arhiereu, Dumitru ierei, *Ancuța Doamna* Bartolomei ieromonah, etc. etc., (nume fără interes).

iar la vii pe: Ilinca și Ștefan.

În fruntea pomelnicului din 30 Martie 1853 aflăm următorul text:

„Pomelnicul familiei Brâncovenesti din vii și morți în care este trecută și răposata „Doamnă Ancuța ctitora acestui sfânt lăcaș numit Vergul, asemenea și pomelnicul cinstitei „familii a prea înălțatului nostru Domn Barbu Dimitrie Știrbei Voevod“.

La vii se află în frunte *mitropolitul Nifon* (1850—75), apoi *Barbu Vodă Știrbei, Elisabeta monahia Brâncoveanca* (văduvă călugărită a ultimului Brâncovean: Grigore banul, mort la 1832, ea fiind născută Balș) cu *fiicele ei* (eroare, căci ea nu a avut copii), *Doamna Zoița Bibeasca* (născută Al. Mavrocordat, nepoata de soră a Elisabetei monahii și fostă primă soție a lui Gheorghe Vodă Bibescu), *Doamna Elisabeta Știrbei* (născută Cantacuzino-Pășcanu, nepoată de soră a banului Grigore Brâncoveanu, și soție a lui Barbu Vodă Știrbei), *Gheorghe Știrbei Beizadea, Gheorghe Filipescu și soția sa Domnița*, (altă eroare, căci acest reprezentant al familiei Filipescu — binecunoscutul baș-boier al țării Iordache Banul — nu a fost ginere domnesc dar rudă prin soția sa cu Elisabeta monahia, căci și ea era născută Balș: Catinca Manolache Balș. Iordache baș-boierul era căsătorit încă dela 1803 cu vara primară a Saftei Băneasa Brâncoveanca, călugărița Elisabeta dela Văratice. Această Catinca Filipească murise încă din 1842, soțul ei nefnșurându-se o a doua oară. Este vorbă aci în pomelnic de Iancu Al. Filipescu cu soția sa Domnița Elisa, una din fiicele lui Gheorghe Vodă Bibescu), *Ioan Florescu și soția sa Ecaterina* (fostul general de mai târziu cu soția sa Ecaterina Domnița, fiica lui Gheorghe Vodă Bibescu tot din prima căsătorie a acestuia. Ioan Florescu se însoțise cu Domnița Ecaterina la 1846), *Emanuel și Nicolae, frați Băleni și soțiile lor*, (erau amândoi Brâncoveni după mama lor), *Alexandru Ghica și soția sa Zoi* (și ea scoborătoare din Brâncoveni, soră cu Elisabeta Doamna Știrbei; iar el era cunoscut sub porecla de „Căciulă mare“), *Gheorghe Bibescu Voevod și Ioan Bibescu* (fratele precedentului).

La morți avem trecuți în acest pomelnic doar două nume: *Ancuța Doamna* și Brâncoveanu Grigore.

Ionescu-Gion vorbind de această Ancuța Doamna, caută a o identifica, fie cu Ancuța, fiica lui Radu Șerban Vodă, fie cu Ancuța, fiica lui Constantin Vodă Brâncoveanu, trecând pe aceasta din urmă ca soție lui Ienache Văcărescu, ceea ce este greșit căci era soția Grafului Nicolae Rosetti.

Printre Doamnele Țării românești nu cunoaștem decât pe Ancuța soția lui Nicolae Pătrașco Voevod, fiica lui Radu Șerban Voevod și soră a marei postelnicese Ilinca a lui Constantin Cantacuzino.

Am amintit mai sus că termenul de „Domnița“ este neuzitat în țara noastră înainte de epoca fanariotă, încât și Ancuța Nicolae Rosetti, fiica lui Constantin Brâncoveanu tot „Doamnă“ este numită în actele vremii.

Amintesc totuși că în apropierea bisericii Vergului se află bulevardul numit „al Domniței“ fără a i se specifica numele.

Să fi avut pe aci stăpâniri vre-o altă domniță al cărui nume s'a uitat?

Ne este greu a răspunde la această întrebare.

Nu cred totuși ca numele acesta al bulevardului să fie foarte vechi, încât ori-ce nume ar fi având „Domnița“, numele străzei se referă evident la o fiică de Domn și nu la o soție de Voevod.

În pomelnicul de mai sus nu aflăm pe nici un nume referitor la neamul scoborător al Ancuței Nicolae Rosetti, și doar știm că ea a avut ca scoborători o singură fată fostă soția mai întâi al lui Ioniță postelnicul Albescu și apoi a lui Constantin Argetoianu. Din primul bărbat descinde o ramură a familiei Grecenilor, iar din a doua a sa căsătorie Maria Rosetti nu a avut ca fiu decât pe Nicolae pitarul; actuala familie Argetoianu descinzând din a doua soție a lui Constantin pitarul anume Bălașa fiica lui Mihai Cantacuzino.

Inclin deci a crede că termenul de „Doamnă“ dat acelei Ancuțe din pomelnicul bisericii Vergului se referă tot la Ancuța, fiica lui Radu Șerban Voevod a cărui descendență se stinsese încă înainte de amurgul veacului al XVIII-lea.

înainte de a fi înălțat la rang de mitropolit al Ungro-vlahiei (1720), judecând după primul pomelnic al bisericei, care'l menționează ca arhiereu ³⁹⁰⁾.

78 — Lukacz (=Lucaci).

Biserică ce mai poartă și azi acelaș nume. Este ridicată în timpul păstoriei mitropolitului Ștefan (1732—38) ³⁹¹⁾ care se pare că ar fi și ctitorul ei fondator. Renovată pe la mijlocul veacului trecut, după ce arsese în focul din 1847, a fost târnosită la 5 Aprilie 1853 ³⁹²⁾.

79 — Negustolirol (=Negustorilor).

Biserica negustorilor de pe strada cu acelaș nume. A fost ridicată pe la începutul veacului al XVIII-lea, în lemn — de cine — nu se mai știe. A ars la 1718 ³⁹³⁾ și a fost refăcută în piatră între anii 1725—6 având hramul Sf. Nicolae. La 1839 a fost împodobită cu cheltuiala căminarului Manolache Serghiade.

80 — Dely Nou (=Delea Noua, la drept vorbind însă Biserica Delea Veche).

Greșită identificare a baronului Purcel, precum am relevat mai sus, căci aci avem *biserica Delea veche* din fosta mahala cu acelaș nume. A fost clădită la 1773 de către un preot Balașu, și a fost renovată între anii 1894—96 ³⁹⁴⁾.

81 — Czausch Radul (=Ceauș Radul).

Ctitorie a unui ceauș cu acest nume la 1752 va fi fost ridicată pe locul altui edificiu mai vechi din fosta mahala cu acest nume. După ce a ars la 1847 a fost refăcută de către Theohari Atanasiu lumânărarul, iar ultimile prefaceri sunt din 1886 ³⁹⁵⁾.

---

390) Daniil mitropolitul era din Aninoasa unde a fost egumen, iar între anii 1716—19 a fost episcop de Buzău (v. IORGA, *Ist. bis. rom. o. c.*, vol. II, p. 351).

391) v. IORGA, *o. c.*, p. 330.

392) v. IONNESCUGION, *o. c.*, p. 199; IORGA, *Inscr. de bis. fasc. I*, pp. 291—2 No. XXVII/715, unde anul exact este 1736 pe pisania din 1842. V. și *Condica de zestrea sfintei biserici Lucaci, etc. de actele locuitorilor și acareturilor prin stăruința preotului Ioan Călărășanu și Ștefan Anghel Hagi Pandele până la anul 1875*, ed. București, tip. Toma Teodorescu, 1876, 125 pagini.

393) v. IONNESCUGION, *o. c.*, p. 204; IORGA, *o. c.*, fasc. II, pp. 321—4, No. XLVI/780 unde se amintește că după 1718, când a ars biserica cea de lemn, a fost reclădită alta la 1726. V. și Pr. DUMITRESCU, *o. c.*, vol. III, pp. 92—3.

394) v. IONNESCUGION, *o. c.*, p. 164; Pr. DUMITRESCU, *o. c.*, vol. IV, pp. 97—8.

395) v. IONNESCUGION, *o. c.*, p. 179; Pr. DUMITRESCU, *o. c.*, vol. IV, p. 95.

82 — Radul Woda (=Radu Vodă).

Vechea mănăstire a sfintei Troiți din josul Bucureștilor, ridicată de către Alexandru Mircea Voevod la 1575³⁹⁶). Puțini ani după fundare era numită: *Mitropolia din josul Bucureștilor*^{396 *}). Renovată de către nepotul de fiu al ctitorului din temelie, de către Radu Mihnea la 1617, care-i dă și numele ce-l poartă azi, biserica a suferit multe prefaceri în decursul veacurilor, printre care în special cele din domnia lui Alexandru Ipsilanti, care au durat mulți ani. Altă restaurare se face sub administrația lui Coburg în 1790—1³⁹⁷), iar la 1797 tot Alexandru Ipsilanti reînnoște cărțile de mili anterioare, adăogând la cei 100 de bolovani de sare încă 100 dela ocna Slănicului³⁹⁸).

83 — Saraska-Flamunda (=Săraca-Flămânda).

Lăcaș bisericesc, cunoscut azi sub numele de *biserica Săracă*, purtând însă în trecut, când numele de *biserica Flămânda*, când cel de azi. A fost în vechime un mic schit de lemn metoh al mitropoliei, fiind de altfel chiar la poalele dealului actualei patriarhii. A fost ridicat de către un oare-care Dumitru la 1766 având ca hram sfânta Troiță. Înălțată de iznoavă, în piatră, la 1782 de către Istratie mare vornic și Constandin, frați Krețulești, ea a fost terminată de către breasla croitorilor abia la 1800. A fost complectamente renovată la 1869 și zugrăvită la 1871³⁹⁹). Cu tot numele ei de azi — în corelație pe semne cu cel purtat mai nainte — acest lăcaș bisericesc este departe de a fi și flămând și sărac.

84 — Slobodzia (=Slobozia).

Se află încă și azi pe calea Șerban Vodă. A fost clădită de către Radu Leon Vodă în lemn între anii 1664—5, alături de crucea de piatră ridicată de către părintele acestuia Leon Vodă la 20 Februarie 1632, cruce pe care

---

396) v. Pr. MUSCELEANU, *o. c.*, pp. 111—18; BILCIURESCU, *o. c.*, pp. 137—9; IONNESCUGION *o. c.*, pp. 231—53; Pr. DUMITRESCU, *o. c.*, vol. IV, pp. 88; IORGA, *o. c.*, fasc. I, pp. 245—54, No. II/561—80; C. SÂNDULESCU-VERNA, *Biserica Radu Vodă din București*, ed. 1930.

Portretele ctitorilor din pronaos au fost complectamente refăcute de către pictorul Lecca la 1859, cât privește identificarea personagiilor; al lui Barbu și al lui Preda cu un copil mic, ea a fost făcută de către d. I. C. FILITTI (v. *Biserici și ctitori*, pp. 22—23).

396 a) La 13 Decembre 1581, Mihnea Vodă dă „sfintei Mitropolii din josul Bucureștilor“ vama de sare și de păcură din ocna Ghitioara de lângă apa Teleajenului. Ii mai întărește și satul Stănești după Colintina, fostă danie mitropoliei acesteia dela moșul său Mihnea Voevod (cel rău). (v. *Arch. St. mănăstirea Radu-Vodă*, pach. 14 doc. 3 și *Cond. I*, pag. 536; copie veche în pach. 42, doc. 2; regest în fișele Năsturel).

397) v. URECHIA, *o. c.*, tom. II, p. 202.

398) Actul este din 13 Septemb. v. *Ibid. tom. VII*, p. 329 și *tom. VI*, p. 59 doc. dela Al. Moruzi.

399) v. IONNESCUGION, *o. c.*, p. 188; IORGA, *o. c.*, fasc. II, p. 355; Pr. DUMITRESCU, *o. c.*, vol. IV, pp. 88—9.

Radu Leon o reparase ⁴⁰⁰). După 78 de ani dela fundare, marele vistier Constantin Năsturel împreună cu soția sa Ancuța Pârșcoveanu o refac de zid sfințind-o în ziua de sfânta Marie la 8 Septembrie 1743. Cu acea ocazie vechea biserică de lemn a lui Radu Leon Vodă a fost mutată de aci în mahalaua Cărămidarilor din vale, spre fosta barieră a Piscului, între calca Văcăreștilor și ulița Cărămidarilor, tot de către Constantin Năsturel ⁴¹). Biserica Slobozia cu vechiul hram al sfântului Dumitru a suferit multe transformări și prin urmare nu mai are nici un caracter exterior de vechime, căci restaurările din anii: 1846, 1872 și 1889—90, i-au stricat înfățișarea de odinioară ^{401 a}).

85 — Sv. Nou Spiriton (=Sf. Spiridon Nou).

Ctitoria domnească a lui Scarlat Vodă Ghica, ridicată în chiar anul morței sale în cinstea sfântului Spiridon din Trapezund, la 1766, și isprăvită de către domnescul său fecior Alexandru Scarlat Ghica Voevod. După ce căzuse în ruină, în parte după cutremurile din 1802 și 1838, a fost ridicată din temelie în proporții monumentale de către credincioși boeri între anii 1852—58, fiind sfințită la 8 Novembre 1860. A fost restaurată o ultimă oare la 1885 rămânând cu turlele așa cum le aflăm azi fără vârfulurile țuguiate ⁴⁰²).

86 — Sv. Catarina (=Sf. Ecaterina).

Biserica sfânta Ecaterina din marginea sudică a dealului patriarhiei de azi, cunoscută în veacurile XVII și XVIII sub numele de biserică lui Pană vistierul ⁴⁰³). Exista pe aceste locuri o veche biserică încă la 1560, poate ridicată de cei doi reprezentanți ai neamului boerilor din Golești; frații Ivașco și Albul. Ea a fost ridicată în piatră de către Pană vistierul pe la începutul veacului al XVII-lea, fiind încă de prin anii 1677—83 metoh la muntele Sinai, și înzestrată de către Ivașco vornicul din Golești. Pană vistierul, unchiul celor trei frați: Necula vistierul, Vasilie vistierul și Fota paharnicul — acesta din urmă soțul unei boeroaice din Brâncoveni din ramura Golească — își leagă numele de acest lăcaș bisericesc ce-i va purta numele mai bine de un veac. A fost arsă și jefuită la 1611 de oștile lui

---

400) v. pt. inscripția acestei cruci articolul răposatului general P. V. Năsturel, colonel pe acea vreme: *Contribuțiuni la istoria Bucureștilor în Noua revistă română*, vol. I, No. 9 cu data de 1 Mai 1900, pp. 418—28.

401) v. GĂRBOVICEANU, o. c., vol. II, pp. 101—3.

401 a) v. IONNESCU-GION, o. c., pp. 216—17; v. IORGA, o. c., fasc. I, pp. 258—60 No. IV/593—5; v. Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. II, pp. 100—3; v. și G-ral P. V. NĂSTUREL, *Genealogia Năsturelilor în Rev. pt. ist. arh. și fil.*, XVI, 1922.

402) v. IONNESCU-GION, o. c., pp. 218—19; v. IORGA, o. c., fasc. I, pp. 262—4, No. VI/606—11 v. Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. II, pp. 96—9; v. și publicația Casei școalelor: „7 biserici cu averea lor proprie“ o. c., pp. 7—10; v. și G. D. FLORESCU, *Alaiul*, o. c.

403) v. IONNESCU-GION, o. c., pp. 185—7; Pr. MUSCELEANU, o. c., pp. 102—3; Pr. DUMITRESCU o. c., vol. IV, pp. 91—3.

Gabriel Bathori. Un document din 28 Iunie 1619 al lui Gavril Movilă îi întărește mai multe stăpâniri peste moșia Berești⁴⁰⁴). Aflând-o în completă ruină, Ecaterina Doamna lui Ipsilanti Vodă o ridică din nou la 1774 — 82 înzestrând-o cu venitul dela multe prăvălii din București. Mănăstirea mai posedă și vii, printre care cele din județul Saac dăruite la 23 Mai 1784⁴⁰⁵) de către Matei Fălcoianu sărdar⁴⁰⁶) vii zestrale dela soția sa Catinca născută Drăghici Greceanul biv vel stolnic, cu ocazia morții fiicei lor Elenca. Simțitor ruinată din nou, biserica este dărâmată până la temelie fără avizul mitropoliei la 1850, și reedificată la 1852; hanul însă, rămas tot așa în ruină, a fost dărâmat la 1862, iar din Octombrie 1863 lăcașul a rămas doar ca biserică de mir și nu ca mănăstire. Ultima reparație care a căutat să dreagă deteriorările noi — căci numai avea nimic vechi ca înfățișare și deci de scăpat dela pieire — este din 1923⁴⁰⁷).

87 — Buschkerei (=Pușcăria ?).

Pe semne numele schimonosit de către cartograful Purcel al bisericii Pușcăriei, precum se va fi numit lăcașul bisericesc cunoscut azi sub numele de al Cărămidarilor de jos. Nu am putut afla nici o corelație între numele dat de baronul Purcel — dacă acesta se referă într'adevăr la o biserică a vre-unei pușcării — și numele acestui edificiu religios. Am trebui să înțelegem că această biserică era pe vremurile acelea în apropierea pușcăriilor de care nu avem cunoștință în această mahala, căci știm că biserica ce era în marginea pușcăriilor domnești — în ruine și acestea pe vremea alcătuirii planurilor noastre — era biserica Sf. Ioan cel nou⁴⁰⁸). Inclina să cred că și pentru această biserică precum am observat la multe altele relevate la locul lor⁴⁰⁹) este din partea cartografului austriac o greșală de identificare. Am amintit de biserica din mahalaua Cărămidarilor din vale când am vorbit de biserica Slobozia⁴¹⁰). A fost ridicată de către Constantin Năsturel vistierul între 1744—50 din materialul provenit din dărâmarea bisericii lui Radu-Vodă Leon la 1743. Va fi fost poate ridicată pe locul alteia mai vechi ce va fi existat încă dela 1711⁴¹¹) din domnia Brâncoveanului, fără însă a putea ști de cine va fi fost înălțată dintr'un început. Biserica Cărămidarilor din vale de azi a purtat multă vreme numele de „*biserica de*

---

404) v. Pr. GH. NEGULESCU, o. c., p. 83, nota 1, col. I, unde se amintește și lucrarea diaconului C. BUSUIOC din „Teologul“, No. 19—20, anul II.

405) v. *Arh. St. mănăstirea Plumbuita*, pach. 4, doc. 5, în regist în fișele inedite ale răposatului general P. V. Păsturel.

406) Acest boer a locuit în apropierea bisericii, la poalele dealului patriarhiei, cam pe locul unde se află azi statuia lui Barbu Catargi, casă ce a servit în veacul trecut drept local al agiei.

407) v. pt. toate aceste informații C. BOBULESCU, *Cronica bisericii Sf. Ecaterina din București dela 1577 până la 1 Octombrie 1924*, ed. București, 1927, 88 pag.

408) v. mai sus la No. 65 roșu și nota 228.

409) v. No. roșii: 48, 51, 52, 61, 63, 64, 68, 75, 76 și 80 cu punerile mele la punct.

410) v. mai sus la No. 84 roșu.

411) v. IONNESCU-GION, o. c., p. 178; evident că la 1711, vechiul lăcaș bisericesc nu a fost ridicat din temelie de către boerii Năstureli.

lemn". De zid a fost începută la 1854, alături de cea de lemn. Nu a putut fi totuși încheiată decât între anii 1860—63 din lipsă de fonduri, deși târnosă încă din 1859 ^{411 a)}.

88 — Beldenu.

Nu am putea descoperi ce biserică se ascunde sub acest nume, evident stâlciat de către cartograful străin. Topograficește avem aci un lăcaș bisericesc înfățișat atât în planul baronului Purcel cât și la locotenentul Ernst, cu han sau chilii înconjurătoare. Acest edificiu religios de proporții destul de însemnate judecând după cum este reprezentat în amândouă planurile noastre se afla pe locul învecinat gării de nord de azi. Controlând cu planul maiorului Borroczyn această biserică s'ar fi aflat în anii 1789—91 între stăpânirile ce se vor fi întins pe la 1844—52 pe proprietățile unor Stan Piga și Nicolae. Nu am putut afla numele acelei biserici din vremea ocupației austriace căci numărul 88 nu poate în nici un caz să se refere la biserica Sf-ta Vineri — azi de curând dărâmată cu ocazia mării gării de nord — și care se afla în fața fostului pod ce trecea peste liniile de drum de fier la eşirea acestora din stație ⁴¹²⁾. Mai puțin poate fi identificată această biserică cu aceia a cimitirului Sf-ta Vineri, ce se află mult mai la nord și care este de alt-fel de factură mult mai recentă.

89 — Franziskaner-Kirche (=Biserica Bărăției).

Biserica barăților, de pe actuala stradă cu acelaș nume.

După ce vechile centre catolice, încă din veacul al XV-lea: a Argeșului și Severinului în Țara românească, a Milcovului, Siretului și cea din Baia în Moldova, fuzionaseră în cursul veacului următor, nu rămăsese prin veacul al XVI-lea decât puțini catolici în principate, a căror conducere spirituală o aveau doar câți-va preoți franciscani, mai adesea misionari italieni sau slavi italianizați ⁴¹³⁾. Nu putem ști și de alt-fel nici nu putem crede să fi fost în București în acele vremuri vre-o biserică de rit occidental. Abia la începutul veacului al XVII-lea ambele ramuri franciscane: conventualii și observanții luară asupra lor conducerea comunității catolice. La 1629 în timpul domniei lui Alexandru Iliăș Voevod, padre Petre Pavel Bruni, italian originar din Perugia, franciscan conventual împuternicit cu o scrisoare de introducere din partea trimisului venețian din Constantinople sosi în

---

411 a) Pt. toate aceste precizări v. P. V. NASTUREL. *Contribuțiuni la istoria Bucureștilor*, o. c. Că biserica aceasta mai era de lemn la 1810 ne amintește *Catagrafia bisericilor bucureștene*, editată de către d. AL. LAPEDATU în revista: „*Biserica ortodoxă română*”, XXXI, No. 9 pe Decembre 1907, p. 1068.

412) După dărâmarea acestei biserici sfânta Vineri, puțin după ultimul război s'a reclădit un edificiu bisericesc în apropierea vechiului lăcaș dărâmat, însă forma acestei construcții este așa încât seamănă cu ori-ce afară de o biserică. Acest nou edificiu, de o formă puțin uzitată pentru o biserică, se află azi chiar pe calea Griviței, pe stânga, puțin mai sus de gara de nord.

413) v. C. AUNER, *Geschichte der Bukarester Baratzie*, ed. Rumänischer Lloyd, (G. Albrecht) 1904.

București și prin insistențele lui Vecelli, ruda Domnului muntea ^{413 a)} și a altui venețian Bartholomei Lucadello, fu încuviințat de Voevod să ridice o biserică de rit catolic în capitala Țării românești și o mănăstire pentru conventuali ⁴¹⁴). Acești doi italieni au suportat cheltuelile ridicării bisericii care în Aprilie 1633 — deci după plecarea din scaun a lui Alexandru Iliăș — era în ființă, comunitatea catolică cerând oblăduirea lui Matei Basarab asupra acestei fundații religioase. Biserica era mică, nici 30 m.p. ca suprafață, fiind închinată încă de atunci sfintei Fecioare de pe muntele Carmel. La 3 Septembrie 1640 când veni în București episcopul Petru Bogdan Baksich, — un observant coadjutor al episcopului de Sofia ⁴¹⁵), — biserica era ruinată, de alt-fel altarul era năruit. Nu putem preciza cu siguranță locul în București pe care va fi fost ridicată această biserică arsă în primul an al suirei în scaunul țării a lui Mihnea Rađu (1658). De alt-fel procesul de ruinare s'a continuat ast-fel încât la 1670 numai exista nimic din vechiul edificiu ⁴¹⁶). Trebuie amintit însă că încă din timpul domniei lui Matei Basarab, biserica era închisă din lipsă de credincioși căci s'ar pare ca în acele vremuri afară de câți-va soldați — mercenari pe semne — aflători în București când Domnul își lua reședința de iarnă în capitală, se mai aflau doar vreo două familii catolice, vre-o zece suflete în tot. Al doilea edificiu al catolicilor din București a fost ridicat de iznoavă la 1672. În cursul veacului următor s'a menținut din ajutoarele credincioșilor, totuși nu putem ști, în timp de mai bine de 28 de ani din domnia lui Șerban Cantacuzino și până după domnia lui Constantin Brâncoveanu, cine au fost episcopii bucureșteni ⁴¹⁷). Știm precis că la 1777 Paul Dovanlia, originar din Dovanlu lângă Filipopole, sfințit episcop la acest an, cu reședința primordială în satul catolic Beleni lângă Sistov a domiciliat și în București căci în timpul ciumei din anii 1792—3 îl aflăm șezător în biserica franciscanilor din București, care era atunci sub oblăduirea starețului Ambrosiu Babich, decedat aci la 6 Iulie 1804 puțin înainte de năpraznicul foc de după prânzul zilei de 28 August când biserica a ars până în temelie pe lângă o mare parte din mahalaua șelarilor. Bărăția cu turnul ei au fost refăcute la 1813, iar la 1821 un alt flagel — un ciclon năpraznic — s'a abătut asupra ei pustiind-o. Afară de această biserică de pe fosta uliță a Boiangiilor — actuala stradă a Bărăției — prima așezare statornică a baraiilor aci în oraș e în mahalaua Sf. Vineri în două case din calea Călărașilor dela No. 11 de azi, case care până la 1901 au format reședința episcopilor catolici din București, și care aparținuseră lui Johann Zinner, farmacist, vândute de acesta prin intermediul lui Nestor Heruvin la 29 Aprilie 1844. Abia instalată aci, reședința a ars în focul din 23 Martie 1847, fiind refăcută în toamna anului 1848. Biserica din strada

---

413 a) Va fi poate Constantin Baptista Velelli, de care am amintit mai sus la biserica Batiște (v. No. 38 rom.). Rudenia sa cu Voevodul nu-mi este cunoscută.

414) v. C. AUNER, o. c., pp. 4 și urm.

415) v. *Ibidem*.

416) v. C. AUNER, *Brevis conspectus historicus in schismatibus Arhidiecesis catholicae Bucurestiensis*, ed. II, 1904.

417) v. C. AUNER, *Geschichte der Bukarester Baratzie*, o. c. Acesta nu este de aceeași părere cu Ionescu-Gion (v. *Istoria Bucureștilor*, p. 229), privitor la locul bisericii și grădina de care istoriograful bucureștean vorbește. Auner susține chiar că Ionescu-Gion se înșală și o confundă cu biserica franciscanilor din Târgoviște.

Bărăției a mai fost adesea renovată până în zilele noastre, pierzând încetul cu încetul importanța ei dela ridicarea bisericii Sf. Iosif din strada g-ral Berthelot, fostă a Fântâniei ⁴¹⁸).

90 — Wakareschi (=Văcărești).

Mănăstirea Văcărești din sudul orașului, adică biserica mare începută de către Nicolae Alexandru Vodă Mavrocordat la 1716 și încheiată la 1722, ridicată pe moșia lui Constantin Văcărescu, care dăruise aci terenuri Domnului ⁴¹⁹). În Iunie 1721 Nicolae Mavrocordat Voevod o afierosește patriarhiei din Ierusalim ⁴²⁰).

91 — Kotruschan (=Cotroceni).

Mănăstirea Cotroceni, fundație religioasă a lui Șerban Cantacuzino Voevod la 1679 ⁴²¹) în marginea vestică a orașului. Hrisovul fundărei poartă data de 20 Octombrie 1682 ⁴²²).

---

418) Am crezut necesar a face un scurt istoric al acestei biserici catolice din București și al comunității franciscanilor ei neexistând până azi în limba românească afară de cele amintite din vremurile mai noi de către S. S. Arhiepiscopul RAYMUND NETZHAMMER, în lucrarea sa: *Reședința episcopală din București*, ed. 1923, Socec. (v. pt. acest istoric afară de lucrările citate la notele de mai sus și ABT, *Die katolische Kirche in Rumänien*, ed. Würzburg, 1879).

419) v. Pr. MUSCELEANU, o. c., pp. 119—22; BILCIURESCU, o. c., pp. 242; Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. II, pp. 54—7; IORGA, o. c., fasc. I, pp. 79—81, N. XXXVII/161.

420) v. HURMUZAKI, XIV, part. II, No. DCCCL, p. 872; pentru identificarea portretelor ctitoricești v. I. C. FILITTI, *Biserici și ctitori*, p. 24, unde se face și identificarea exactă a chipurilor ctitoricești.

421) v. Pr. MUSCELEANU, o. c., pp. 86—95; BILCIURESCU, o. c., pp. 259—60; Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. II, pp. 54—7; IORGA, o. c., fasc. I, pp. 79—81, No. XXXVII/161; G. M. IONESCU, o. c.

422) v. HURMUZAKI, XIV, part. II, No. CCCXXII, p. 248.

VI

BISERICILE BUCUREȘTENE

DINTRE ANII 1789 — 1791

**însemnate cu numere roșii, însă greșit identificate de
către ERNST și PURCEL**

Am identificat, pe baza numerelor însemnate cu cerneală roșie de către locotenentii Ernst și baron Purcel — și luând seamă la legenda ce însoțește planul acestuia din urmă — toate edificiile bisericesti amintite.

Totuși observăm că pe lângă cele 91 de lăcașuri bisericesti, se mai aflau încă la data alcătuirii acestor planuri și alte biserici pe întinsul orașului.

Pe unele nu le-a mai relevat locotenentul Purcel, cu toate că înconjurare cu hanuri, și le-a trecut de alt-fel în planul său cu litere minuscule cu cerneală neagră ⁴²³).

În legenda acestui plan aflăm totuși numele unora din bisericile bucureștene amintite, fără însă ca topograficește identificarea lui Purcel să corespundă cu realitatea. Ast-fel avem menționate în legendă următoarele nume ale următoarelor biserici.

---

423) v. mai departe la descrierea hanurilor bucureștene aflate de către cartograful austriac Ernst și Purcel.

A — Fontana Babului oder Guolza la No. 54 roșu.

De biserica Colței Doicescul ctitorie ulterioară a lui Mihai spătarul Cantacuzino am vorbit la acel număr. Pentru *biserica Fântâna Boului* — căci la aceasta se referă expresia aflată în legenda planului Purcel — știm că este actuala biserică Popa Tatu de pe actuala stradă general Berthelot ⁴²⁴). Acest lăcaș bisericesc s'ar părea că este ridicat după 1760 ⁴²⁵). Ctitorul ei fondator este Mihai banul Cantacuzino, cunoscutul genealogist dela sfârșitul veacului al XVIII-lea care el însuși în istoria neamului său pomenește că a ridicat din temelie biserica Fântâna boului, pe care a dat-o metoh la mănăstirea Sărindar, și biserica „patru-zeci de mucenici“ ⁴²⁶) dată metoh episcopiei de Râmnic. Faptul însă, că nici Ernst nici Purcel, nu menționează nici un edificiu care să poată corespunde unei biserici în această mahală destul de întinsă din marginea nordică a orașului, ne face să înclinăm spre ipoteza că Mihai Cantacuzino banul a ridicat doar biserica dar nu a putut-o isprăvi, știut fiind ⁴²⁷) că încă dela 1775 acest general rus închinase episcopiei de Râmnic cealaltă ctitorie a sa din livedea Văcărescului, din mahalaua vecină cu aceia a Fântânei boului. De alt-fel precum am amintit mai sus ⁴²⁸) acest Mihai banul se retrăsese în Rusia după pacea dela Kuciuk-Kainargi (1774). Se întorsese în țară pentru scurt timp la 1776 și de alt-fel avem din acest an un act destul de interesant ⁴²⁹) privitor chiar la mahalalele acestea:

---

424) v. mai sus nota 308 și mai departe nota 429 a).

425) v. IONNESCU-GION, o. c., p. 188.

426) v. pentru această biserică numită și: biserica livedea Văcărescului, mai sus la No. 11 roșu. V. și *Genealogia Cantacuzinilor*, ed. Iorga, p. 197.

427) v. *Genealogia Cantacuzinilor*, o. c.

428) v. și *Genealogia Cantacuzinilor*, o. c., p. 180—198.

429) Actul poartă numai anul 1776, fără lună și zi. Îl dau în tocmai după cum l'am aflat în fișele inedite ale răposatului general P. V. Năsturel, care ne indică sursa următoare: *Arh. St. Episco. Râmnic*, pach. 9, doc. 8 azi din nefericire necontrolabilă, întregul material documentar al acestei instituții fiind expediat încă din 1916 la Moscova.

Documentul este de o importanță capitală pentru topografia orașului la acel an. Amintesc însă că am căutat a identifica în paranteze ulițele și casele de care se vorbește în act, cu toate că stilul documentului este — ca în mai toate actele noastre vechi, și mai ales acele ale acestor vremuri — foarte prolix.

„Adecă eu Badul Văcărescul vornicul adeverez cu această scrisoare a noastră la „mâna nepotului ghegeneral maior Mihai Cantacuzino (șinea în căsătorie pe Ilinca fiica lui „Constantin Văcărescu marele logofăt, fratele lui Radul vornicul), că având dumnealui

Livedea Văcărescului și Fântâna boului^{429 a}). Poate că terminarea bisericii Fântâna boului se va fi întâmplat după retragerea trupelor austriace din București.

„un loc de viață în mahalaoa „Fântâna boului“ (pt. această mahalaoa v. mai departe nota „următoare), care este pe lângă viile boierești Krețulești, care loc au fost al răposatei „soții d-sale nepoatei Ilincăi (murise încă din 1763; viile le va fi avut ea dela neamul „mamei sale: Maria Iordache Krețulescu) a căruia loc latul lui merge din via boierilor „Krețulești (dealungul străzii Popa Tatu, între această uliță și actuala str. Teodor „Aman ce pornește din fața liceului Sf. Sava) în sus, (adică spre nord) până în „drumul ce scoboară la vale (actuala str. general Budișteanu — fostă Manea Brutaru — „continuând prin str. Luterană până în apropierea străzii Știrbei-Vodă), iar lungul din „ulița din deal, (adică această uliță: general Budișteanu—Luterană) în jos, (adică spre „sud) până în drumul ce merge pre vale (str. Știrbei Vodă, între str. Popa Tatu și „biserica Luterană, stradă ce exista în toate cazurile în 1791, după cum se poate vedea „în planul lui Purcel) și având și eu loc aici în București împreună cu dumnealui ce „să numește Livedea Văcărescului, care livește toată coprirea locului este lungul de „unde au fost casa lui Drăghici zidaru, până în ulița ce vine pre den dosul bisericii „Vișicâi, (mi-a fost imposibil a identifica unde se va fi aflat această biserică, dacă nu „va fi oare biserică Albă din calea Victoriei), iar latul din ulița ce vine dela puțul cu „zalele, (adică Podul Mogoșoai — calea Victoriei de azi — dela actualul palat regal „unde s'a aflat acest puț) și merge pe din dosul bisericii a 40 de mucenici, (adică „un drum care mergea din dreptul palatului regal, dealungul străzii C. A. Rosetti, „cărind în strada Nicolae Golescu în spatele Ateneului român unde se afla această „biserica cunoscută și a livezii Văcărescului) cum merge ulița drept de ieșea în ulița „bisericii Vișicâi, (adică dealungul străzii Nicolae Golescu — vechea stradă a Poștei „vechi — până cam în dreptul străzii D. A. Sturdza — fosta str. Mercur — pe strada „care eșea din calea Victoriei în dreptul străzii Umbrei și continua până în str. Nicolae „Golescu) pe lângă casele lui Iordache șatraru Niculescu (aceste case se aflau pe tere- „nurile actualului Jockey-club — fosta casă Giani — și cele învecinate spre str. Alexandru „Lahovari — fostul drum al Herăstrăului — de partea vestică a străzii Nicolae Golescu) „unde este acum coprirea cea uliță în casele Stanciului logofăt (casa ce va fi fost „în apropierea fostei case a lui Titu Maiorescu, la colț între str. D. A. Sturdza și Nicolae „Golescu) și merge latul acestuia loc în dreptul caselor lui Iordache șatraru Neculescu „dintr'acea uliță până în locul ce era de cumpărat de Constantin polcovnicul Neculescu, „(teren la est de str. Nicolae Golescu). Nu este a se număra până la poarta curții lui, „fiind că s'au întins, ci până unde se va dovedi după zapisul lui de cumpărătoare, iar „la căpătâiul cel de jos, (adică de sud) îi merge latul tot într'această uliță, (adică Nicolae „Golescu) din dreptul bisericii 40 de mucenici, (grădina episcopiei de azi) până în locul „mitropolitului (teren ce se afla între str. C. A. Rosetti — porțiunea dintre palatul „regal și str. Nicolae Golescu — și până în str. Franklin) ce este despre biserică cu „brad (biserica Bradu-Boteanu, în fața căreia începe strada Nicolae Golescu). Deci de „a noastră bună voe am dat acest zapis, etc. etc.“. Urmează semnăturile lui: Radul Văcărescu, Ian(ache) Văcărescu vel vistier martor (nepotul lui Radul) și Scarlat Greceanu (din ramura Corneștilor).

După acest document și din studiile topografice făcute ar rezulta precum am spus că biserică Vișicâi ar fi fost numele bisericii Albe din calea Victoriei. Cu acest nume întâlnim o biserică pomenită la începutul veacului trecut la 1810 în cătagrafia bisericilor bucureștene (v. AL. LAPEDATU, *Cătagrafia bisericilor bucureștene*, în revista „*Biserica ortodoxă română*“, anul XXXI, No. 5 pe August 1907, p. 599), ca existentă la 1793. La mahalaoa Livedea Gospod. — adică Sf. Constantin (v. mai sus la No. 3 roșu) se afla ca prim slujitor preotul Grigore sin popa Neacșu care fusese hirotonisit preot în ziua de Sămbătă 30 Iulie 1793 la *biserica Vișica*, cu hramul Sf. Nicolae. Cunoscut ne este că vechiul hram până pe la începutul veacului al XIX-lea al bisericii Albe din fostul Pod al Mogoșoai a fost tot Sf. Nicolae, încât identificarea făcută de mine privitoare la biserică Vișicâi pare verosimilă. De ce și de unde acest nume? La această întrebare nu pot răspunde încă.

429 a) Avem dintr'un dosar din arhiva primăriei municipiului București No. 60 din anul 1834, dosar intitulat: „*Dela în pricina numirii ulițelor din oraș*“, descrierea

B — Skaunily la No. 52 roșu.

Am relevat că la acest număr avem biserica Enei. *Biserica Scaunelor* numită ast-fel pentru că se afla în mahalaua Scaunelor de măcelari — cunoscuta *biserică a Săpunarilor* în vechime — este întâlnită în acte vechi încă de prin 1675⁴³⁰⁾. La 1715 Stavro nepotul lui Tănase din Târnova o ridică din temelie după dorința postumă a unchiului său. La 1782 „proin preot“ era Costandin⁴³¹⁾ dar în jurul bisericii se aflau nu numai măcelari ci și alți breslași în majoritate cojocari⁴³²⁾. Ultima zugrăvire a bisericii datează din 1843⁴³³⁾. Azi acest lăcaș de rugă, din apropierea bulevardului Domniței, uitat și părăsit alături de mici străzi întortochiate, este complectamente neglijat, și menit să cadă în ruine din nepăsarea celor în drept de a îngriji de monumentele noastre vechi⁴³⁴⁾.

C — Montulassa la No. 61 roșu.

Am arătat mai sus că greșește Purcel la identificarea acestui număr. Totuși biserica Mântuleasa exista la data alcătuirii planurilor noastre, căci fusese ridicată încă din 1734 de către jupâneasa Maria a Mantei cupețul și de Stanca sora Mantei⁴³⁵⁾.

---

hotarelor mahalalei „Fântâna Boului“, care cred că nu va fi fost cu mult diferită la 1790. Se găsea la 1834 în vâpseaua de verde în despărțirea a treia. Iată-i și hotarele:

Ulița cea mare a Fântâniei Boului. (strada principală ce o brăzda în lungime actuala str. general Berthelot).

„I-iu. Incepe dela casa d. șetraru Dumitrache No. 322 și merge spre podu de pământ (calea Plevnei) până la casa lui Licsandru droșcaru No. 305 și de acolo apucă în dreapta de merge spre sfinții Voivozi la casa Stoichii cărciumaru No. 304 și iar începe ulița dela No. 305 și merge înainte până la casa lui Bur (?) măcelaru No. 286, și apucă în dreapta spre Popa Tatu până la casa lui Bădan zidaru, No. 267 și apucă spre ulița Târgoviștei (calea Griviței) până la casa lui Radu zidaru No. 257 și iar începe ulița innainte dă merge spre streață (bariera orașului) până la casa lui Oprea zidaru No. 231 și iar merge innainte până la casa lui Marin măcelaru No. 200 și dă în sfinții Voivozi și iar începe dela No. 200 în stânga și merge până la casa lui Manole zidaru No. 865 și dă în pod de pământ, și iar se începe ulița Fântâniei Boului dela No. 286 și merge innainte până la Manole zidaru No. 865 și iar dă în pod de pământ“.

430) v. IONNESCU-GION, o. c., p. 210.

431) v. *Acad. rom. mss.* 3522, fila 6, act din 25 Aprilie; v. și nota următoare.

432) Actul amintit la nota precedentă ne spune că proin preotul bisericii Scaunelor din București, menționează în condica mitropoliei că un Spiridon măcelarul avea casă pe locul mitropoliei lângă biserică cumpărată de preot, având protimisias de vecinătate cu biserica: hotarele menționate în act relevă o ulicioară în fața bisericii, în fund hotar cu casa Ilinii a lui Costache cojocarul și în lung hotar cu Radu cojocarul.

433) v. Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. IV, pp. 99—100.

434) v. pt. alte informații: IORGA, o. c., fasc. II, p. 319.

435) v. IONNESCU-GION, o. c., p. 200; v. IORGA, o. c., fasc. II, p. 324; v. Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. III, pp. 93—4.

VII

BISERICILE BUCUREȘTENE
DINTRE ANII 1789 — 1791

neînsemnate de către ERNST și PURCEL

Alături de bisericile bucureștene al căror nume este menționat în legenda planului baronului Purcel, trebuie să mai adăogăm câte-va edificii religioase pe care scrupuloșii cartografi străini nu se poate să nu le fi văzut, însă, totuși de care nu pomenesc nimic, nici chiar nu le menționează în planurile lor. Le însemnăm aci cu litere romane spre distingere de celelalte.

I — Biserica Sf. Gheorghe-Vechi.

Fostul domiciliu al mitropoliților țării noastre, poate chiar și fostul scaun mitropolitan până la 1660, și totuși azi uitată și ascunsă în spatele clădirilor de pe calea Moșilor pe porțiunea dintre străzile Bărăției și Decebal. Pisania ei actuală pusă la 1849, conținând un text fantezist⁴³⁶⁾ — ca toate cele alcătuite cu ocazia așa ziselor restaurări din epoca regulamentară și anterioară încă din domnia lui Grigore Dimitrie Ghica — amintește ca fondator al lăcașului bisericesc pe Nedelcu vornicul⁴³⁷⁾ împreună cu jupâneasa lui Anca, la 1492, dată evident eronată. Precis știm că biserica aceasta a fost refăcută de către Iamandi Dragul chiurcibașa și de către soția acestuia Smaranda^{437)a)} la 1724. Biserica a ars în marele foc din 1847. Azi actualul edificiu este de factură nouă, nepăstrând nici o înfățișare de vetustate.

II — Biserica Sf. Atanasie.

Zisă și *biserica lui Bucur*, pentru că după o legendă veche ar fi fost clădită de către un păstor cu acest nume căruia îi mai este atribuită și fundarea orașului București⁴³⁸⁾. La drept vorbind această biserică poartă

---

436) v. BILCIURESCU, o. c., p. 146; IONNESCU-GION, o. c., pp. 189—90. Greșește acesta din urmă când afirmă că ctitorul primordial Nedelcu vornicul este fiul lui Giaicu Bălăceanu. Acest vornic întâlnit în divanele lui Petru cel tânăr (1560—68) este un strămoș al unor Bălăceni din mijlocul veacului al XVII-lea și al unor boeri Glineni din acelaș veac. De alt-fel aceștia din urmă — ale căror urmași nu-mi sunt cunoscuți — își țin numele dela satul Glina, fostă stăpânire a Ancăi vorniceasa, soția lui Nedelcu vornicul.

437) Data de 1492 — corespunzând lui 7000 în caractere slavone — este evident greșită. Nedelcu este vel vornic în toată domnia lui Petru cel tânăr, fiul lui Miroea Ciobanul, domn al Țării românești dintre Septembrie 1559 și Iulie 1568. Deci anul pe care ar trebui să-l fi citit alcătuitoarea pisaniei din 1849, ar fi trebuit să fie între Septembrie 7067 și Iulie 7076.

437 a) Au fost părinții lui Iordache zaraful care la rândul lui a fost tatăl lui Dumitrache Căzănescul sluger 1816 apoi stolnic și al Catrinei Matei Lăcusteanu, îngropați toți la Sf. Gheorghe-vechi (v. I. C. FILITTI, *Cronicarul Dumitrache* ediția revăzută din 1933, și acelaș comentariu istoric în: *Amintirile colonelului Grigore Lăcusteanu*, publicate de către RADU CRUȚESCU, ed. 1935, pp. 276—7).

438) v. legenda fondării orașului București la AL. PELIMON, *Istoria fondării Bucureștilor, Bukur*, ed. 1858.

numele sfântului Athanasie după hramul ce-l au toate bisericile cimitirelor noastre: sfinții Athanasie și Chiril. De alt-fel această mică bisericuță de pe dealul învecinat mănăstirii Radu Vodă servea drept capelă cimitirului de călugări a sus-zisei ctitorii a lui Alexandru Mircea Voevod⁴³⁹). A fost ridicată — azi nu se mai știe de către cine — poate cu puțin înainte de 1747, judecând după un fragment de lespede mormintală care memorează numele de: Toader, Gheorghe și Dragomir purtând leatul 1747, și care se afla lângă acest mic lăcaș de rugă⁴⁴⁰).

III — Biserica Albă din Postăvari.

Am amintit de acest edificiu bisericesc atunci când am vorbit mai sus de biserică Mihai Vodă⁴⁴¹) și de biserică Sf. Ecaterina din incinta fostei curți arse⁴⁴²). Biserica Albă zisă din Postăvari spre a se diferenția de cealaltă cu acest nume ce se află pe actuala cale a Victoriei⁴⁴³) se va fi aflat în mahalaua postăvarilor, și a existat cu mult înainte de ridicarea planurilor noastre căci ea este biserică de care vorbește un act cu data de 8 Aprilie 1558 atribuit lui Petru Voevod zis cel tânăr⁴⁴⁴). Fundația religioasă anterioară datei exacte a hrisovului lui Petru cel tânăr a lui Ghiorma vel postelnic⁴⁴⁵) și al Caplei⁴⁴⁶) a fost bogat înzestrată de către acești ctitori⁴⁴⁷).

Legenda ticluită de către compilatorul cronicii țării atribuită lui Constantin căpitanul⁴⁴⁸) ne amintește numele acestei biserici așa cum îl aflăm încă și azi.

În toate cazurile acest edificiu religios nu poate fi confundat cu mănăstirea Mihai Vodă, lucru care reese foarte limpede din textul cărții patriarhicești a lui Ieremia al II-lea al Constantinopolei⁴⁴⁹) în care se diferențiază

---

439) v. mai sus la No. 82 roșu.

440) v. GR. TOCILESCU, *Cetatea Bucureștilor sau cetatea Dâmboviței*, în revista „*Tinerimea română*” pe anul 1898.

441) v. mai sus la No. 1 roșu.

442) v. mai sus la No. 23 roșu.

443) v. mai sus la No. 10 roșu.

444) v. pentru anii de domnie ai acestui Voevod mai sus nota 437.

445) v. mai sus nota 26.

446) v. mai sus nota 27.

447) v. G-ral P. V. NASTUREL, o. c.

448) v. *Istoriile domnilor Țării românești cuprinzând istoria munteană dela început până la 1688*, ed. Iorga, 1902, p. 83; v. și pt. identificarea persoanei cronicarului CONST. GIURESCU, *Contribuțiuni la studiul cronicelor muntene*, ed. 1906, pp. 3—36; v. pt. ticluirea legendei IOACHIM CRĂCIUN, *Cronicarul Szamosközy și însemnările lui privitoare la români (1566—1608)*, ed. 1928, pp. 82—9 capitolul „*Jurământul lui Mihai*”.

Intr'un studiu special asupra mănăstirii Mihai Vodă mă ocup în de aproape și eu de această chestiune.

449) v. această carte cu data de Octombrie, indiction 5 și cu leatul dela Adam 7100 în HURMUZAKI, XIV, part. I, pp. 90—93.

În studiul meu amintit la nota precedentă privitor la mănăstirea Mihai Vodă din București voi arăta pe baze de surse documentare că data cărții patriarhicești este greșită neputând fi din Octombrie 1591 precum este acceptată de către d-nii IORGA, (v. *Istoria bisericii rom.*, o. c., vol. I, p. 215), I. C. FILITTI, (*Arh. Gh. Gr. Cant.*, o. c., p. 21, nota 1 la doc. 101) și I. MINEA & L. T. BOGA, (*Despre Iane, mare ban de Craiova și ceva despre Mihai Viteazul*, pp. 19 și 21).

în mod special cele două ctitorii cu hramul sfântului Nicolae, ctitoria lui Mihai banul fiind numită cea nouă din deal iar cealaltă: „metohul cel vechi“ pe malul gârlei și care era neconținut amenințat de capriciile apelor Dâmboviții ce se revărsau. Acesta era biserica cu hramul sfântului Nicolae zisă a postelnicesei aluzie la jupâneasa Caplea soția lui Ghiorma postelnicul. Acest edificiu religios fusese închinat ca metoh mănăstirii Simon Petru din muntele Athos. Din cauza situației sale nenorocite, întotdeauna sub apă, va fi fost părăsit odată cu ridicarea bisericei din deal puțin înainte de Octombrie 1592⁴⁵⁰). Pe semne că la 1790 edificiul religios va fi fost în completă ruină și de aceea nici nu a fost amintit de către locotenenții austriaci în planurile lor. Actuala biserică datează abia din 1856 fiind sfințită la 1857, însă reparațiile picturilor au fost efectuate la 1889⁴⁵¹).

IV — Biserica Sf. Gheorghe-Nou.

Și această biserică era deja în ființă pe vremea alcătuirii planurilor noastre căci a fost ridicată din temelie de către dragomanul Porții Panaiotache Nicusios Mamona⁴⁵²) pe proprietățile sale din marginea aceasta nord-estică a orașului, în domnia lui Antonie Voevod din Popești⁴⁵³). Incepută pe la 1671⁴⁵⁴) a fost concepută după chipul mănăstirii Stenimachos. O informație rămasă de la cronicarul Radu Grecianu⁴⁵⁵) amintește ca ctitor din vechime al lăcașului bisericesc pe un Dobruș banul, personaj obscur, de a cărei existență noi nu avem cunoștință⁴⁵⁶). Pe la sfârșitul anului 1672 — la 16/26 August — biserica nu era încă încheiată⁴⁵⁷). Lăsată în părăginită — așa crede chiar că nu a fost terminată complet de către ctitorul primordial care moare la 1673⁴⁵⁸) — biserica se va fi ruinat, căci în vara anului 1697 s'a adăugat de către Costandin Voevod un alt rând de chilii cu bolți la cele ridicate hanului încă din domnia lui Antonie Vodă de către

---

450) v. pt. data exactă studiul meu amintit la notele precedente.

451) v. Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. I, pp. 146—7.

452) A fost tălmăci al ambasadelor din Constantinople, și în urmă dragoman al Porții la 1670, stingându-se din viață la 1673. Reprezentant din neamul lui au fost înrudiți cu câte-va familii grecești din principatele române în veacul al XVIII-lea (v. I. C. FILITTI, *Arh. Gh. Gr. Cantacuzino*, o. c., p. 273). Panaiotache a mai clădit și o biserică în insula Halki (v. HURMUZAKI, *XIV, part. I* scrisoarea lui Panaiotache din 16/26 August 1672 scrisă din Camenița lui Dositheu patriarhul, pp. 208—10). Să fie oare aceasta aceea în care și-au găsit odihna timp de vreo șase ani chinutele trupuri ale lui Constantin Vodă și a celor din neamul lui uciși la 1714?

453) A domnit din Martie 1669 — Martie 1672.

454) v. scrisoarea din 29 Decembrie 1671 a lui Panaiotache lui Dionisie patriarhul Ierusalimului în HURMUZAKI, o. c., No. CCXCII, pp. 204—8.

455) v. ed. Grecianu, p. 155.

456) D. I. C. FILITTI în lucrarea sa asupra banatului Severinului și Craioveștii nu pomeneste de acest personaj în lista banilor Craiovei, și de alt-fel nici noi nu am putut afla un asemenea personaj, încât nu putem ști la ce informație orală sau scrisă se va fi referit cronicarul Grecianu în afirmarea sa. Un Stanciu Dobruș vel postelnic este întâlnit în divanele anului 1559 (v. I. C. FILITTI, *Arh. Gh. Gr. Cant.*, o. c., indice, p. 345; v. și divanele acestui an).

457) v. HURMUZAKI, o. c., pp. 208—10 scrisoarea dragomanului Panaiotache adresată din Camenița patriarhului.

458) v. mai sus nota 452.

Panaiotache dragomanul ⁴⁵⁹). Cu această ocazie se fac și casele patriarhicești și cele egumenești terminându-se toate în trei ani. La 1705 — în al 17-lea an de domnie al lui Brâncoveanu — biserica Sf. Gheorghe — despre care spune cronica ⁴⁶⁰) că „era veche și foarte mică“, și aceasta tot după îndemnul patriarhului Dosithei al Ierusalimului — Costantin Vodă strică bisericuța lui Panaiotache Nicusios și o ridică mai mare ⁴⁶¹) terminându-se atât lăcașul bisericesc cât și împrejmuirile în al 18-lea an de domnie al acestui Voevod ⁴⁶²) adică în Octombrie 1706. Biserica a avut cinstea de a fi târnosită la 1707 de către Hrisant Notară patriarhul, nepotul și urmașul în scaunul patriarhicesc al lui Dosithei Notara, care a locuit de alt-fel chiar în casele patriarhicești ale mănăstirii Sf. Gheorghe ⁴⁶³) iar la Crăciun 1708 a fost în această biserică marea slujbă săvârșită de către amândoi patriarhii: Hrisant al Ierusalimului și bătrânul Gherasim al Alexandriei asistați de patru arhieriei ⁴⁶⁴). Aceste case patriarhicești din jurul bisericii au fost pe acele vremuri bine întreținute în vederea scurtelor vizite canonice pe care le făceau înalții prelați din Orient ⁴⁶⁵). Prin Martie 1718 ⁴⁶⁶) biserica Sf. Gheorghe a fost distrusă de un foc mare care a mistuit și curtea domnească ⁴⁶⁷). Edificiul religios a fost reclădit încă din 1727 ⁴⁶⁸) ajutând și patriarhul Paisie al Constantinopolei. În hanul mănăstirii Sf. Gheorghe a sfântului Mormânt cum era numită fiind închinată patriarhiei din Ierusalim, a fost adăpostit Ghica Voevod ⁴⁶⁹) aflat de către Pârvu Cantacuzino Măgureanul ⁴⁷⁰) în hanul lui Șerban Vodă la 20 Novembre 1769 ⁴⁷¹). Biserica a ars până în temelie

459) v. cronica lui Radu Grecianu amintită, p. 87, unde se afirmă greșit de către cronicar „în vremea lui Alexandru Vodă cel bătrân“ afirmație de alt-fel corectată de către răposatul Ștefan D. Grecianu editorul croniceii (v. *Ibidem*, p. 87, nota 2).

460) v. *Ibidem*, p. 146.

461) v. *Ibidem*, pp. 143—4.

462) v. *Ibidem*, p. 154 și reproducerile vederei vechei biserici. Iată și textul cronicarului Grecianu (v. p. 155).

„Fiind în târgul Bucureștilor o mănăstioară a căruia hram era sfinți Gheorghe veche „foarte zidită de un boer anume Dobruș banul foarte mică și întunecoasă care fiind în „mijlocul târgului și toată negustorimea acolo și împrejur fiind împodobită cu minunată „zidire ca o cetate de luminatul domn Constandin Basarab Brâncoveanu cu case patriarhicești cu 2 rânduri de chilii etc. surpat-au acea mică și întunecoasă biserică și din „temelie au zidit Măria Sa ce acum tuturora se vede zidirea foarte iscusită și minunată „tâmplă și icoane cu pardoseală de marmoră și aceasta s'a isprăvit în al 18-lea an la leat „7215 (1706) în Octombrie... (Anul al 18-lea se încheia cu 1706 v. *Ibidem*, p. 155 nota 1).

463) v. *Ibidem*, pp. 169 și 172—5.

464) v. *Ibidem*, p. 180.

465) v. scrisoarea lui Radu Dudescul către patriarhul Hrisant Notara despre clădirea sfântului Sava și a paraclisului Sf. Gheorghe și amenajarea lor în vederea sosirii patriarhului în București. Scrisoarea este datată din 1714 (v. HURMUZAKI, XIV, part. I, No. DCXXIII, p. 649).

466) Înainte de 26 al acestei luni.

467) v. scrisorile Maricăi Doamna, văduva Brâncoveanului, tot către patriarhul Hrisant în HURMUZAKI, o. c., part. II, pp. 830—1, No. DCCCXXI și No. DCCCXXII din 3 Aprilie și 22 Aprilie 1718.

468) v. *Ibidem*, No. DCCCLXXXIV, p. 908.

469) Este vorbă de Grigore III Ghica, numit „Decapitul“, domnul Țării românești dela 28 Octombrie 1768.

470) Era fiul lui Matei banul și deci scoborător din sireau lui Drăghici spătarul. A fost vel spătar, vel logofăt și vel ban † 1769. Ramura sa s'a stins prin Maria Toader Balș fosta soție a lui Ioan Gulianu.

471) v. HURMUZAKI, o. c., No. MCCIII, p. 1206.

în focul din 1847 ast-fel că după reclădirea din anii ce au urmat acestui groaznic flagel căzut asupra capitalei, lăcașul bisericesc nu a mai păstrat nimic din vechia lui înfățișare, așa cum ni-l amintesc diferite gravuri și stampe din timpul focului ba chiar și a gravură din 1836 a lui Raffet ⁴⁷²). Cu ocazia săpăturilor efectuate de către comisiunea monumentelor istorice în Decembre 1932 pentru aflarea osemintelor Voievodului Constantin, s'a putut constata că însăși zidurile naosului actualului edificiu bisericesc sunt de factură mai nouă, deci după incendiul dela 1847. Grădina din jurul actualului lăcaș bisericesc datează abia din 1847 după planurile de sistematizare ale maiorului Borroczyn în urma focului din ziua de Paști a aceluiaș an. Înainte de această dată biserica era înconjurată încă de hanul amintit ⁴⁷). În interiorul bisericii au fost îngropate în taină la 1720 osemintele readuse din insula Halki ale celui de al doilea ctitor al bisericii ⁴⁷⁴) precum și trupul lui Ioan Voievod Mavrocordat la 1719 ⁴⁷⁵).

V — Biserica Grecilor sau a lui Ghiorma Banul.

Veche încă din veacul al XVI-lea, ea se cheama prin secolul al XVII-lea *biserica lui Ghiorma banul*, atribuindu-i-se anul 1560 ca cel al fundării ⁴⁷⁶). A fost în urmă închinată de greci mănăstirii Pogonianis, de unde și numele ei de *biserica grecilor*, nume pe care l'a purtat până la dărâmare, și pe care i-l aflăm încă din mijlocul veacului al XVII-lea ⁴⁷⁷). După dărâmarea bisericii — în cursul veacului trecut — pe locul sfintei mese fusese ridicată o cruce înconjurată de un grilaj, dispărută și ea cu ocazia modernizării cartierului, prin construirea de edificii de raport chiar pe locul ocupat de către fosta veche biserică. Biserica a avut han împrejmuitor. Azi însă nu se mai

---

472) Pt. stampele amintite v. colecția muzeului municipal al orașului București panoul privitor la marele foc din 1847 iar pt. gravura lui Raffet aflătoare și ea expusă în muzeu v. ANATOLE DE DEMIDOFF, *Voyage dans la Russie méridionale & la Crimée par la Hongrie, la Valachie & la Moldavie, exécuté en 1837 sous la direction de M. Anatole de Demidoff par M. M. de Sainson, Le Play, Huot, Léveillé, de Nordmann, Rousseau et du Ponceau*, planșa cu No. 16 care poartă anul 1839 făcută după Sainson.

473) v. mai departe la No. b.

474) În insula Halki avem o ctitorie religioasă a primului ctitor al bisericii Sf. Gheorghe a lui Panaiotache Nicusios (v. HURMUZAKI, XIV, No. CCXCIII din 1672 16/26 August).

475) Săpăturile pentru aflarea acestor oseminte au fost începute la 17 Decembre 1932, iar osemintele au fost depuse în trei racle, atribuindu-se lui Vodă Brâncoveanu osemintele aflate cu un craniu fără calotă chiar sub lespede de frântă în două și fără inscripție, lespede sub care încă dela 1832 se odihneau oasele ultimului scoborător al neamului brâncovenesc: Grigorie banul.

476) v. Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. IV, p. 121. Pt. Ghiorma banul v. mai sus nota v. și P. V. NĂSTUREL, *Biserica Stavropoleos*, pp. 2—3: I. C. FILITTI, *Banatul Severinului și Craioveștii*, ed. 1932, p. 91.

477) La 26 Februarie 1666 jupâneasa Mușa, jupâneasa răposatului „boiarinului meu Ianakie cojocarul“ dă zapis lui Șerban vel postelnic (Cantacuzino, viitorul Voievod) prin care îi vinde casă „în potriva bisericii Grecilor“ în fața uliței (str. Lipscani din fața actualei bănci naționale) fostă cumpărătoare dela următorii: jupâneasa Neacșa a Stoicai paharnic din Răzvad, Ghinea sin Fota cu frate-său Sima și surorile lor Alexandra și Aviana (v. *Arh. St. Cotroceni*, pach. 25, doc. 13 în fișele inedite ale răposatului general P. V. Năsturel).

află nici o însemnare despre existența ei, căci pe locul când-va ocupat de hanul grecilor ce înconjura biserica ⁴⁷⁸⁾ se află clădirea băncii generale a Țării românești, și cea alăturată până în strada Smârdan, având fațade și pe strada Stavropoleos și pe strada Lipscani. Edificiul acesta a fost ridicat acum vreo douăzeci și cinci de ani pe locul pe care fusese cu puțin înainte edificiul societății Dacia română.

VI — Biserica Stavropoleos.

Încă din 1722, monahul Ioanikie dela Ostanița, fost arhimandrit dela Pogonianis la mănăstirea Ghiormei banul din hanul Grecilor, cumpărase locuri dela Despa Popeasca soția Cârstei și fiica lui Cârstea vistierul Popescul, terenuri pe care ridicase un han. Acolo aflate un paraclis al boierilor din Popești pe care-l repară. El mai cumpără și dela Grigore Greceanul alte terenuri învecinate, dărâmand zidul răsăritean al paraclisului și termină prima biserică la Octombrie 1724. Nemulțumit totuși cu cele înfăptuite, cu râvnă și osârdie și mai ales cu răbdare ajunse ca la începutul anului 1730 să poată isprăvi și turla bisericei. În fine la 1731 biserica era gata ⁴⁷⁹⁾. Ajutată prin mili domnești de către Voevozii fanarioți și de către Scarlat Vodă Ghica ea s'a menținut. Nu putem totuși ști când i se va fi năruit turla, poate în vre-un cutremur sau foc — și au fost destule în veacul al XVIII-lea și cel următor. Cert știm că această turlă nu a mai fost nici-odată refăcută în cursul veacului trecut ⁴⁸⁰⁾. Ultime reparații de restaurare au fost făcute în ultimele decenii ⁴⁸¹⁾.

---

478) În lista hanurilor bucureștene acesta nu este amintit de nici unul din cartografi austriaci, și nici de Purcel în legenda planului său.

479) Ioanikie se stinge din viață pe la 1742; data exactă a morței sale nu o cunoaștem.

480) Nici stampana colorată a lui Szathmari (Carol Pop din Satul Mare) gravată de Carol Ister, de prin a doua jumătate a veacului trecut, nici câte-va fotografii dinaintea de proclamarea regatului român (v. colecțiile de stampe ale muzeului municipal al orașului București) nu ne înfățișează biserica cu turlă.

481) Pentru toate informațiile istorice privitoare la biserica Stavropoleos rezumate de noi mai sus a se vedea prețioasa lucrare a răposatului general P. V. NASTUREL, *Biserica Stavropoleos*, (pp. 48 și urm.).

Pt. alte informații în special din punct de vedere arhitectural a se vedea *Bulet. Comis. Monument. istorice*.

VIII

PROPRIETĂȚILE BOERILOR
MAI DE VAZĂ DINTRE ANII 1789 — 1791

însemnate cu numere de ordine negre de către
ERNST și PURCEL

Pe lângă cele nouă-zeci-și-unu de numere însemnate cu cerneală roșie în amândouă planurile locotenenților austriaci, iar în cel al baronului Purcel trecute cu explicația lor în legenda din partea stângă superioară, se mai află încă și două-zeci-și-opt alte numere începând dela No. 1 — de data aceasta însă însemnate în plan cu cerneală neagră — numere ce se referă la edificii civile — case de boeri — pe semne necesare comandamentului superior al trupelor de ocupație pentru cartieruirea persoanelor mai de vază. Toate aceste numere sunt trecute în legenda planului Purcel din partea superioară dreaptă a planului sub titlul:

SCHLOESSER UND HÄUSER VON DENEN ERSTEN BOYERN,
adică: „Palate și case ale boerilor de rangul întâi“⁴⁸²).

---

482) Pentru toate casele de boeri ce se aflau în fosta mahala a sfântului Spiridon-vechi, zisă și a lui Șerban Vodă sau a Scorțarului, mahala ce se întindea acum vre-un veac între: actualele ruine ale viitorului Senat, Azilul de noapte, Prefectura de Ilfov, biserica Zlătarilor, palatul poștelor, și la vale lângă tribunal, le voi indica aci doar cu un istoric succint, urmând a vorbi mai pe larg într'un studiu viitor privitor în mod special această mahala și bazându-mă acolo pe o schiță de plan de pe la 1804. v. studiul amintit la nota 43.

1 — Furst Mavrojenisches Schloss (=Palatul Principelui Mavrogheni).

Este palatul cunoscut pe acele vremuri sub numele de: *Curtea nouă*. Se afla pe dealul Spirei pe un teren coprins între actualele străzi: Fonteriei, 13 Septembre, pe coama dealului, iar în vale până cam în marginea străzilor: Cazărmii și Bateriilor. Acest palat, care avea intrarea printr'o stradă ce se afla cam în lungul străzii Mihai Vodă, fusese ridicat după pacea dela Kuciuc Kainardgi (1774) între anii 1775—76 de către Alexandru Vodă Ipsilanti⁴⁸³) și în el a locuit și Nicolae Vodă Mavrogheni până la momentul când trupele principelui de Coburg au ajuns la hotarul de nord al orașului. După incendiul din 1812⁴⁸⁴) — în domnia lui Ioan Gheorghe Caragea —

---

483) v. AL. BUSUIOCEANU, *Un palat domnesc din vremea Fanarioșilor: Curtea Nouă din București*, extras din *Bul. Com. Mon. Ist., An XXII, fasc. 61*.

484) Despre acest foc ne-a lăsat o mărturie personală comitele Auguste de Lagarde. Intr'o scrisoare scrisă lui Jules Griffith din București în Ianuarie 1812 (v. *Voyage de Moscou à Vienne par Kiow, Odessa, Constantinopole, Bucharest et Hermanstadt ou lettres adressées à Jules Griffith par LE COMTE DE LAGARDE*, ed. Paris, Treuttel & Würtz, 1824, pp. 521).

Scrisoarea poartă doar locul și luna. Iată și textul acestei interesante scrisori:

„A cinq heures du matin, un bruit épouvantable me réveilla en sursaut. Je crus „la ville au pillage; une clarté excessive brillait dans ma chambre: je courus à ma „fenêtre, et vis, précisément en face de moi (Comitele locuia în casa Slătineanu de pe „fostul Pod al Mogoșoaiei; v. mai departe la No. 11) le palais du prince de Valachie „tout en feu. Placé sur une montagne, il me retraçait le Vésuve en fureur; les torrens „de flamme qui s'en échappaient menaçaient la ville d'un incendie général. Bucharest, „presque entièrement batie en bois, se trouvait en danger de s'allumer par tous les bouts, „.....Les secours furent prompts et bien administrés. Des pompiers, couverts „d'une espèce de casque et d'un habit romain, montaient vaillamment sur les toits bru- „lans, pénétraient dans les appartements embrasés, pour en sauver quelques meubles; mais „malgré leurs efforts, le feu gagnait rapidement. Tous les habitans étaient sur pied; „on y voyait comme en plein jour. Poussé en tous sens par ce peuple alarmé, la foule „me porta vers madame Catinka (Era Catinca Slătineanca, văduva lui Scarlat vornicul „stins din viață încă din 1808 ca vel logofăt), que l'inquiétude avait aussi attiré près „du danger. Quittée par son frère, l'aga de la police (Era Grigore Filipescu, viitorul vel „vornic și ban), que sa charge obligeait d'accompagner le prince, elle voulut bien accepter „mon bras pour retourner chez elle, et comme il faisait déjà grand jour, elle m'y offrit „à déjeuner. On vint peu d'instans après nous apprendre qu'on était maître du feu, mais „que le palais, et tout ce qu'il contenait, avait été la proie des flammes“.

acest palat a fost cunoscut de bucureșteni sub numele de: *Curtea arsă*, fiind de alt-fel părăsit de către domnii fanarioți, cari locuiau pe la diferite curți boerești⁴⁸⁵). Azi pe locul unde se ridică această curte se află clădirea Arsenalului armatei.

2 — D-o Lustschloss (=Palatul de agrement).

Palatul de agrement al aceluiaș Voevod. Se afla pe actuala șosea Kiseleff. Fusese ridicat în domnia acestui original Voevod, cu pușini ani înainte de ocupația capitalei Țării românești de către trupele principelui de Coburg. Azi ori-ce urme au dispărut. — și încă de mult — căci pe locul palatului se ridică școala primară Spiru Haret, lângă biserica cu hramul Izvorul Tămăduirei, ctitorie a aceluiaș Voevod. Și biserica era nouă la momentul alcătuirii planurilor cartografilor străini, fiind ridicată la 1790⁴⁸⁶ a). În ziua de 10 Novembre 1789 — când principele Friedrich Iosias de Coburg intră în București — Nicolae Mavrogheni fugise din acest palat lăsând pe mitropolit cu câți-va boieri mari ca să primească pe învingător⁴⁸⁶).

3 — ⁴⁸⁷) Fürst Brenkovano aeltere (=Principele Brâncoveanu cel bătrân).

Trăiau pe vremea alcătuirii planurilor noastre, doi frați Brâncoveni, singurii reprezentanți ai neamului acestuia, strănepoții Voevodului decapitat la Constantinopole la 1714: Nicolae⁴⁸⁸) și Manolache⁴⁸⁹). Palatul primului — de alt-fel al celui mai mare din frați — moștenit din clironomia părintească recuperată de către Constantin logofătul, părintele lor⁴⁹⁰) după urgia căzută asupra neamului său la moartea Brâncoveanului, se afla în fosta mahala a Scorțarului⁴⁹¹), pe porțiunea ocupată azi de ruinele moderne ale Senatului

---

485) v. G. D. FLORESCU, *Alaiul lui Alexandru Suțu*, o. c.

485 a) v. D. BERINDEI, *Bucureștii*: studiu istoric în *Revista Română, pentru științe, litere și arte*, Vol. I, pp. 313—60, 611—38.

486) *Biographie des kais. kön. und des h(eiligen) röm(ischen) Reichs General Feldmarschalls Prinzen Friedrich Iosias von Sachsen Coburg*, ed. Wien, 1795, bey Aloys Doll, Buchhändler.

487) La acest număr în planul Ernst, aflăm hanul lui Constantin Vodă. Amintesc aci că No. 2 negru se află trecut în acest plan încă la două case: una în apropierea bisericii Sf. Ecaterina, zisă a lui Pană vistierul de pe calea Șerban-Vodă, (v. mai departe No. h negru). Alt No. 2 negru se referă la palatul Mavrogheni dela capul Podului Mogoșoaiei (v. No. 1 negru mai sus).

488) Era vel ban la data alcătuirii planurilor noastre, încă din 1788. Se stinge din viață la 1804. A fost căsătorit de trei ori: 1) Maria Văcărescu; 2) Safta Fălcoianu și 3) Elena Antioh Moruzi.

489) Era vel logofăt la data aceasta, Va deveni mare vornic la 1793 și mare ban la 1802. Se stinge din viață la 1811.

490) A fost și vel ban al Craiovei (v. I. C. FILITTI, o. c., p. 104). El este părintele celor doi frați: Nicolae și Manolache. Se stinsese din viață încă de prin anul 1762.

491) v. studiul meu în preparare privitor la această mahala studiu amintit la nota de mai sus 452.

de mâine, spre deal până în apropierea noilor edificii ale Soc. Agricola. După moartea lui Nicolae banul — care se întitula adesea în mod sentențios: Nicolae Basarab — nerămându-i nici un coborâtor⁴⁹²⁾ averea a trecut la fratele său Manolache, acesta din urmă rămânând stăpân pe toate proprietățile brâncovenești de moștenire Cantacuzinească din București⁴⁹³⁾.

4 — D-o lungere (=Principele Brâncoveanu cel tânăr).

Palatul principelui Manolache Brâncoveanu, fost precum am spus mai sus⁴⁹⁴⁾ în urmă vel ban. Palatul său clironomie tot strămoșească dela străbunul său Constantin Voevod, se afla la poalele dealului actualei patriarhii a Românilor, pe locul actualei pieți de zarzavat, cunoscută sub numele de piața Bibescu-Vodă, după numele ultimului proprietar. În aceste case bătrânești ale Brâncovenilor (poate încă înainte de înrudirea acestora cu neamul Cantacuzinilor⁴⁹⁵⁾ a locuit pentru câtă-va vreme Vodă Ioan Gheorghe Caragea, după arderea curței domnești din dealul Spirei, până la amenajarea casei Costache Ghica din Podul Mogoșoaei⁴⁹⁶⁾. De luxul vremii dela acest boer ne vorbește și Comitele Auguste de Lagarde⁴⁹⁷⁾ istorisindu-ne cu mici ironii, inerente unui francez spiritual, o petrecere la un ospăț la Brâncoveanu în Martie 1812. După moartea banului Manolache proprietatea a rămas fiului său Grigore. Acesta prin adopția nepoatei soției sale, a Joiței Mavrocordat, o trece acesteia. Casele intră în patrimoniul familiei Bibescu prin căsătoria Joiței Brâncoveanu cu Gheorghe Bibescu, viitorul Voevod dela 1842 la 1848. În acest palat au locuit Vodă Bibescu și scoborătorii lui până în preajma vremurilor mai noi, când prin canalizarea Dâmboviței — între anii 1879—1881 — și în urmă a tăerii bulevardului Maria, terenurile rămase au fost expropriate, făcând loc pieței de zarzavat de azi.

---

492) A avut un singur fiu mort în floarea vârstei. Constantin stins din viață la 1790 în vârstă de 20 de ani și îngropat la Arbănași (v. IORGA, *Studii și documente*, XI, p. 116).

493) v. pt. toate acestea studiul meu amintit la notele 43 și 482. V. și lucrarea mea *Vechi proprietăți în București din veacul XVII și XVIII*, ed. 1934 Decemb., schița anexă.

494) v. nota 489, de mai sus.

495) Stanca fiica marelui postelnic Constantin Cantacuzino se căsătorise cu Papa postelnicul din Brâncoveni în 1653. Poate că Preda vornicul, părintele lui Papa, nepot lui Matei Basarab Vodă, să fi avut și el pe aci casele sale, căci știm că în apropierea acestor terenuri ce erau în afară de hotarele Bucureștilor veacului al XVII-lea erau și proprietăți ale neamului boerilor din Golești din cari se trăgeau boerii din Brâncoveni. Crucea de piatră ce se află încă și azi la poalele dealului patriarhiei — mutată de alt-fel în toamna anului 1931 din locul unde de mai bine de două sute de ani se afla, și aceasta cu ocazia modernizării ăleei ce duce spre patriarhie — memorează locul unde a fost ucis acest Papa postelnicul de către seimenii lui Constantin Șerban Vodă, seimeni răsculați în contra Domnului lor. Crucea de piatră a fost ridicată de către Constantin Vodă Brâncoveanul pe locul alteia de lemn.

496) v. G. D. FLORESCU, o. c.

497) v. o. c., pp. 338—40.

5 — Alter Hoff (=Curtea Veche).

La data alcătuirii planurilor noastre era părăsită încă dela începutul epocii fanariote. În câte-va încăperi își mai adunau, la zile precise, domnii fanarioți pe boieri la sfat. La 1775, fiind însă foarte ruinată de focuri și cutremure, și mai ales din cauza nepăsării, această fostă curte, inaptă de a mai fi locuită, a fost definitiv părăsită de către Alexandru Vodă Ipsilanti⁴⁹⁸). Cu toate că lăsată cu totul în părăginire — încă cu 15 ani înainte, de alcătuirea planurilor cartografilor austriaci — totuși acești scrupuloși ofițeri au însemnat chiar edificiul pe care'l vor fi aflat încă în completă stare de părăsire. Planurile lui Ferdinand Ernst și al lui Francisc Purcel, în ceiace privește acest edificiu, sunt primele și singurele documente cartografice care ne înfățișează în mod precis locul exact unde se afla palatul domnesc al Basarabilor, și dimensiunile terenului pe care se întindeau — cel puțin la 1790—91 — atât palatul propriu zis cât și împrejurimile lui.

Reamintesc și aci⁴⁹⁹) hotarele de azi ale acestei foste curți a Voevozilor pamânteni ai Țărei românești înainte de epoca fanariotă: fațada spre actuala stradă Carol I, lângă biserica curții vechi (No. 44 roșu), până lângă actuala stradă a Soarelui. Suind pe aceasta, zidul vestic se întindea până în strada Gabroveni, zidurile spatelui palatului întinzându-se dealungul acestei străzi până la pușcăriile domnești, din marginea actualii căi a Moșilor. Hotarul de nord îl făcea gârla dintre stradelele Bazaca și Șelari, dar nu actuala albie ci mai spre stânga actualii albie, dealungul străzii din spatele halelor, chiar în marginea caselor cu fațada spre Dâmbovița.

6 — Metropolit Cozma (=Mitropolitul Cosma sau Metohul Mitropoliei).

Teren ce se afla la 1790 pe stânga Dâmboviței, peste drum de fosta biserică a Măgureanului⁵⁰⁰) de alt-fel numită adesea și „*grădina Măgureanului*“. Se întindea pe ulița Măgureanului (continuarea căii Victoriei spre vale de actuala casă Prager) până în vechea albie a gârlei cam în dreptul străzii Azilul de noapte de azi. Acest teren fusese în stăpânirea Cantacuzinilor: veacului al XVII-lea și se vânduse la 1761 de către Iordache Cantacuzino medelnicerul — din sireaua scoborătoare a Voevodului Șerban — lui Pârvu Cantacuzino banul din ramura lui Drăghici spătarul. La 1775 fusese dăruit de către fiica acestuia Maria Toderășcu Balș, mitropoliei din București. Numele pe care-l indică baronul Purcel se referă la mitropolitul Cozma^{500 a)} care a păstorit între Octombrie 1787 și Septembrie 1792⁵⁰¹). Pe vremea când

---

498) v. IONNESCU-GION, o.c., capitolul: *Curtea domnească*.

499) v. G. D. FLORESCU, o.c.

500) v. mai sus No. 20 roșu.

500 a) v. IORGA, *Ist. bis. rom. o.c.*, p. 330; v. și I. C. FILITTI, *O lămurire despre mitropolitul Cozma Popescu*, ed. 1933.

501) v. IORGA, *Ist. bis. rom. o.c.*, p. 330.

cartografii austriaci își alcătuiau planurile, se afla aci școala Sf. Sava⁵⁰²) mutată vremelnicește din vechiul ei local de lângă biserica Sf. Sava⁵⁰³). Acest teren a fost cunoscut în urmă sub numele de *metohul mitropoliei*⁵⁰⁴).

7 —⁵⁰⁵) Spattar Kantakuzeny (=Spătarul Ioan Cantacuzino).

Proprietatea la nord de cea precedentă⁵⁰⁶). Era a spătarului Ioan Cantacuzino, nepotul de frate al generalului Mihail banul, și fiu al lui Radu și al Domniței Ecaterina Ion Mavrocordat, cunoscută și sub numele de Domnița Măgureanca.

8 — Wakareskul (=Ienache Văcărescu).

Proprietatea ce se afla la 1791 între precedentă și mănăstirea Sf. Ioan cel mare⁵⁰⁷). Pe vremea alcătuirii planurilor Purcel și Ernst, aci erau stăpânirile banului Ienăchiță Văcărescu⁵⁰⁸), rămase la moartea lui în 1797, soției sale, cunoscută acelor vremi sub numele de Domnița Văcăreasca⁵⁰⁹).

9 — Philipeskul (=Pană Filipescu).

Teren ce se afla pe actuala cale a Victoriei, pe locul grădinei Colos de azi. Aparținea între anii 1789—91 lui Pană Filipescu banul⁵¹⁰) și va fi fost în stăpânirea lui clironomie din imensele stăpâniri Cantacuzinești⁵¹¹)

---

502) v. istoricul școalei la ȘTEFAN POP, o. c.; v. Pr. DUMITRESCU, o. c., vol. IV, pp. 111 și urm.; v. și mai departe la No. 23 negru.

503) v. No. 46 roșu.

504) În planul Borroczyń din 1852, acest teren este numit *Neofit*, după numele mitropolitului Neofit Cretanul (1838—54), iar la 1856 în planul lui Iung este aflat sub numele de: *Eforia*, pe semne ca proprietate a Eforiei școalelor.

505) Numărul acesta lipsește în planul lui Ernst.

506) Lămuriri mai detaliate în studiul meu amintit la nota 43.

507) v. *Ibid.*

508) Enăchiță Văcărescul a fost căsătorit de trei ori: întâi cu *Elena Iacovache Rizo*, stinsă din viață la 1780; al doilea cu *Elena* fiica lui *Gheorghe Caragea*, fostul dragoman dela 1765, și al treilea cu o vară îndepărtată a acesteia: *Ecaterina Nicolae Caragea Domnița*. Scoborători nu a avut decât pe Alexandru din prima și pe ceilalți copii din ultima. La data planurilor noastre nu cred ca Ienăchiță Văcărescu să fi fost deja căsătorit cu a treia a lui soție, judecând după faptul că la începutul veacului al XIX-lea copii erau nevrâstnici.

509) Era fata lui Nicolae Vodă și al Tarsiei Doamna. Ecaterina se stinge din viață pe la 1812, lăsând fiilor ei o avere foarte încurcată care s'a irosit încă înainte de revoluția din 1821.

510) v. aci nota No. 55.

511) Știm că Maria, fiica marelui postelnic Constantin Cantacuzino († 1663) și al Ilincăi Radu Șerban (n. 1611 † 1686), fusese a doua soție a marelui spatar Pană Filipescu († 1662), totuși ași crede mai repede că aceste terenuri erau zestrare ale lui Pană banul Filipescu, evident tot prin moștenire Cantacuzinească, de oare-ce una din

ce se întindeau încă în cursul veacului al XVII-lea dela albia Dâmboviții în sus până la bulevardul Elisabeta de azi ⁵¹²).

10 —⁵¹³) Duteskul (=Constantin Dudescu).

Intinsa proprietate a boerilor Dudești ⁵¹⁴). Era la data planurilor noastre stăpânirea tânărului Constantin Dudescu, fiul răposatului — încă dela 1787 — Nicolae Dudescu marele ban ⁵¹⁵). Acesta din urmă își ridicase pe aceste proprietăți ancestrale locuința sa încă dela 1767 ⁵¹⁶). Grădina acestei case fusese totuși comparată în mod zeflemitor de către Lady Craven ⁵¹⁷) cu o grădină de zarzavat a unui vicar de sat în Anglia. Cu ocazia năruirii imensei averi a acestui neam pe la începutul veacului trecut, terenurile acestea fărâmițate au trecut în mâini străine ⁵¹⁸). La 1916 se mai puteau distinge urmele caselor celor vechi ⁵¹⁹), care s'ar părea că după informațiile

---

fiicele lui Drăghici spătarul Cantacuzino, fratele mai mare al Mariei Pană Filipescu, și anume Calița, fusese soția lui Manta Câmpineanu din care scobora Anica, soția lui Pană II Filipescu. Știm că pe de altă parte peste drum de aceste terenuri, — și aceasta pe la 1821 — (v. G. D. FLORESCU, *Alaiul*, o. c.), se aflau proprietăți ale neamului boerilor Câmpineni și că stăpânirile Filipeștilor din clironomia Cantacuzinească erau mai jos pe Podul Mogoșoaei acolo unde se afla încă pe la sfârșitul veacului al XVIII-lea hanul Filipescului, în urmă hanul Sf. Gheorghe. Aceste case erau pe Podul Mogoșoaei colț cu strada Lipsani peste drum de actualul magazin Socec.

512) Acest bulevard nu exista pe acele vremuri și nici nu era vreo arteră însemnată în locul ei. Terenurile Cantacuzinești, însă, se întindeau cam până în marginea fostei biserici a Sărindarului (Cercul militar de azi). (v. și G. D. FLORESCU, *Alaiul*, o. c., p. 31 nota 154). Am descris aceste terenuri într'o conferință ținută la societatea arhitecților români în luna Aprilie 1934 când am vorbit pe larg de proprietățile boerești din Bucureștii veacului al XVII-lea și al veacului următor. (v. și G. D. FLORESCU, *Vechi proprietăți*, o. c.).

513) Mai avem un număr 10 în planul Ernst, care se referă la proprietatea lui Dumitrașco Racoviță banul (v. mai departe aci la No. 16 negru).

514) v. pentru detalii studiul meu amintit la nota 43 de mai sus.

515) A fost vel stolnic la 1750, vel paharnic 1753, vel clucer 1758, vel vistier 1764, vel vornic 1767, vel logofăt 1768, stingându-se din viață la 1787, și fiind îngropat în biserica Sfinții Apostoli din apropierea proprietăților sale. Soția sa a fost Anița Știrbei-Golescu.

516) Reproduc aci un act destul de original în ceiace privește conținutul lui și care ne-ar lăsa să credem că în anul acesta Nicolae Dudescu își va fi început clădirea palatului său dela poalele dealului Spirei.

Actul poartă data de 20 Mai 1787, îl dau în tocmai precum l'am aflat într'un regist din fișele inedite ale răposatului general P. V. Năsturel:

„Adică noi cărămidarii ot Dudești dat-am zapisul nostru la cinstita mână a dumnea-„lui stăpânului nostru Neculae Dudescu vel vornic, precum să se știe că ne-am legat cu „zapisul nostru luându-ne în chezășie unul pe altul ca să avem a face d-sale 100.000 „cărămizi aici la satul dumisale Dudeștii după tiparul care ni-l dă.

517) v. *Voyage en Crimée et à Constantinople en 1786 par Miladi Craven*, traducere din limba engleză de Guédon de Berchère, ed. Paris, Maradan, 1789, p. 419. Numele Dudescu este cam stâlcit de către această călătoare engleză căci îl numește: Bano Dudescolo.

518) Constantin Dudescu, ultimul din neamul său nu a avut decât o fiică, pe Anica, soția polcovnicului Grigore Cariboglu.

519) v. *Bul. com. mon. ist., an. VIII*, p. 90 comunicare a d-lui Virgil N. Drăghiceanu.

celor care le-au văzut ar fi fost din stilul veacului al XVII-lea, adică din timpul stăpânilor pe aceste locuri a puternicului neam al Cantacuzinilor din cari descindeau boerii Dudești⁵²⁰).

11 — ⁵²¹) Szlatinian Wornik (=Vornicul Radu Slătineanu).

Casa lui Radu Slătineanu⁵²²) se afla pe locul ocupat azi de strada Edgard Quinet și hotel Capșa. În ea au locuit scoborătorii lui: Scarlat⁵²³) și Iordache⁵²⁴), iar după moartea acestuia din urmă parte din teren a fost înstrăinată căci aci aveam pe la 1812 cunoscuta dioramă⁵²⁵). Puțin în urmă aci la intersecția actuală a străzii Academiei și a străzii Edgard Quinet — fostă strada Nouă a bunicii noastre — a fost sala teatrului lui Ieronim Momolo cunoscut și sub numele de teatrul cel vechi sau teatrul cel mic având la început ca director pe un oare-care Müller. Acest teatru a dăinuit până la 1853 când a fost inaugurat noul teatru cunoscut azi sub numele de: teatrul național, de pe fostul han al lui Filaret, proprietate în veacul al XVIII-lea al lui Fierea Brezoianul vistier⁵²⁶). Peste dărâmurile fostului teatru mic s'a construit în urmă fosta stradă nouă⁵²⁷). Italianul Momolo închiriasse, dacă nu chiar cumpărase, și casele foste tot proprietăți Slătineane pe locul actualului hotel Capșa. Aci ținea boltă de birt, cofetărie și băuturi de tot felul, ba chiar acest local devenise reputat prin mâncări italo-orientale. Încă de pe la 1839 Momolo clădi deasupra boltei sale o mare sală pentru club, faimoasa „sală Momolo“ a veacului scurs. În această

---

520) Maria Cantacuzino, fiica lui Constantin stolnicul Cantacuzino, ținuse în căsătorie pe Radul Dudescul stins din viață la 1716. Acesta era străbunicul ultimului scoborător al neamului boerilor Dudești.

521) Numărul acesta lipsește în planul lui Ernst.

522) Fiul lui Iene fostul caimacan dela 1737, Radu Slătineanu a fost mare vornic încă dela 1784, iar la întregirea trupelor austriace sub comanda principelui de Coburg în capitala Țării românești la 10 Novembre 1789 el era unul din caimacamii scaunului.

523) A fost vel vornic la 1804 și în urmă vel logofăt stingându-se din viață la 1808. Că văduva lui Catinca Dinu Filipescu a locuit în aceste case ne vorbește Comitele DE LAGARDE (v. o. c., p. 330—31). Acesta după o vizită la curte la Vodă Caragea ne afirmă că: „J'entrai, en quittant la cour, chez madame Catinka, dont la maison touche „à celle que le prince habite maintenant“. Știm de alt-fel că după incendiul fostei curți noi, în Ianuarie 1812, Vodă Caragea se mutase în casa lui Costache Ghica (v. pentru această casă mai departe la No. 18 negru și G. D. FLORESCU, *Alaiul lui Alexandru Șuflu*, o. c.).

524) A fost vel paharnic 1797, mare logofăt 1808, mare vornic 1814 și caimacam stingându-se din viață la 1822. A locuit și el în această casă pe semne după moartea fratelui său (v. G. D. FLORESCU, o. c.).

525) v. *Curierul românesc*, din anul 1873 luna Octombrie, No. 34; v. și ziarul *Cantor de avis și comers* al lui Zaharia Carcalechi pe anul 1839.

526) De aceste case, ce vor fi fost încă în ființă pe vremea alcătuirii planurilor noastre, nu ne amintește nimic, nici Ernst nici Purcel. Pe semne că nu mai aveau la 1789 o înfățișare demnă de a putea primi în cartier pe vreo față mai simandicoasă a armatelor de ocupație.

527) v. *Curierul românesc*, o. c.; v. *Cantor de avis și comers*, o. c.; v. și D. C. OLLANESCU, *Societatea filarmonică*, în revista *Literatura și arta română*, pe anul 1898 p. 4—22.

sală au fost petreceri răsunătoare încă din acel an⁵²⁸). Cu trecerea anilor această sală a servit și pentru reuniuni electorale. Era cunoscută sub numele de sala Slătineanu, după neamul fost când-va proprietar. A rămas celebră cu ocazia manifestație coloniei germane din București, consul fiind Radowitz, care la 1870 a preamărit izbândeale germanilor asupra francezilor⁵²⁹). În vechea această casă complectamente renovată în anii ce au urmat se află hotelul Capșa, celalt corp de casă al familiei Slătineanu a dispărut odată cu străpungerea micii străzi Edgard Quinet, iar vechile edificii ce se mai află încă și azi de partea stângă mergând dinspre calea Victoriei către strada Academiei vor dispărea și ele în curând pentru a face loc la vre-un „block-house“ de aparență mai civilizată.

12 —⁵³⁰) Dinus Kratzelieskul (=Dinul Krețulescul).

Este casa lui Constantin Krețulescu, mare paharnic la data alcătuirii planurilor cartografilor austriaci, devenit în urmă vel ban la 1814. Casele acestui boer se aflau pe locul de curând dărâmatei clădiri a hotelului Frascati de pe calea Victoriei, întinzându-se în vale până în proprietățile foste ale Brezoienilor⁵³¹).

13 —⁵³²) Flureschkul (=Ioniță Florescul).

Se afla pe malul stâng al fostei albie a Dâmboviții, între biserica Sf. Spiridon-vechi, ctitoria neamului boerilor Florești⁵³³) și metohul mitropoliei de mai târziu — „Metropolitul Cosma“ la Purcel⁵³⁴). La data când cei doi cartografi își ridicau planurile lor, aceste case erau proprietatea strămoșească a lui Ioniță Florescu, mare paharnic între Novembre 1785 și Novembre 1790, în urmă clucer, mort ca vel vornic la 1801⁵³⁵). Terenul pe care se ridicau aceste case erau moșteniri din imensa avere Cantacuzienească⁵³⁶).

---

528) v. *Cantor de avis și comers*, din 1839.

529) Răscoala bucureștenilor contra cutezanței acestei întruniri a pricinuit căderea ministerului lui Ioan Ghica, ba chiar Domnitorul Carol I înregistrând această manifestație ca o pornire în contra lui a fost pe punctul a părăsi pentru totdeauna țara noastră dacă sfatul de bun român al lui Lascăr Catargi, șeful partidului conservator, preluând puterea nu ar fi intervenit pentru a liniști spiritele.

530) În planul Ernst acest număr trecut cu cerneală neagră se referă și la viitoarea casă a lui George Sakellario, fostă locuința a lui Șerban Vodă Cantacuzino, azi fosta legație imperială a Rusiei de pe calea Victoriei (v. și G. D. FLORESCU, *Alaiul*, o. c., și mai departe aci la No. 17 negru).

531) v. G. D. FLORESCU, o. c.

532) Număr trecut la Ernst cu cerneală neagră la casa Ghica (v. No. 18 negru aci).

533) v. mai sus la No. 22 roșu. v. și THÉODORE BLANCARD, *Les Mavropény*, ed. Paris, Ernest Flammarion, ediția I-a, pp. 161 și 163.

534) v. mai sus la No. 6 negru.

535) Pentru istoricul mai amănunțit al acestei proprietăți, veche de mai bine de un veac în posesia neamului boerilor din Florești, vezi precizările mele din studiul meu în curs de preparație amintit la nota 43.

536) v. G. D. FLORESCU, *Vechi proprietăți*, o. c.

14 —⁵³⁷) Grăffin Kantakuzeny (=Zoița Matei Cantacuzino).

Casa văduvei lui Matei Cantacuzino din sireaua scoborătoare a lui Șerban Vodă, a Zoiței, născută Dudească. Neamul părintelui acesteia fusese înnobilit cu titlul de comite (graf)⁵³⁸). Proprietatea aceasta era pe locul actualului Grand Hotel, fost hotel de France⁵³⁹). Pe locul acestui edificiu se afla la 1793 stăpân paharnicul Zamfir Damari⁵⁴⁰). La moartea lui toată averea fiind scoasă la mezat, este cumpărată de fratele său vistierul Iancu Damari⁵⁴¹). Terenul se întindea însă și peste strada actuală Lipscanii-noi, deasupra magazinului Socec de azi. Vornicul Iancu Damari vinde această porțiune de teren la 1796 lui Ioan Hagi Mosco, ce mai stăpânea, — încă din 1793 — o mică limbă de teren tot aci. În același an paharnicul Hagi Mosco vinde acest loc banului Dumitrache Racoviță, iar această vânzare se făcuse cu drept de protimisii din partea banului⁵⁴²). La 1855 stăpân pe porțiunea de teren rămasă lui Iancu Damari era Costache Racoviță, nepotul de fiică⁵⁴³). La sud de acest loc — și aceasta înainte de alcătuirea planurilor noastre — fuseseră stăpâniri ale boierilor Mogoșești, din marginea Dâmboviței în mahalaua Tabacilor. La 1755⁵⁴⁴) aceste proprietăți erau în stăpânirea lui Iordache Cantacuzino paharnicul, soțul Pulcheriei Matei Mogoșescul și frate cu Matei Cantacuzino de care am vorbit mai sus. Ași crede chiar că aci se vor fi întins, din Dâmbovița până peste terenul

---

537) Acest număr lipsește la Ernst. Casa de alt-fel nici nu poartă vre-un număr.

538) Nu am aflat data exactă a înobilierii moșului ei (documentul îl numește Corba, ceiace este evident o greșeală). Un document din 1824 Novembre în 14 (v. *Arh. St. mitrop. București, pach. 363/182, netreb. doc. 1*; v. și ST. GRECIANU, *Actele privitoare la stabilirea armeriilor oficiale*, ed. 1900, p. LXVII, aliniatul f) vorbește de titlul de „grăfie“.

539) v. și G. D. FLORESCU, o. c., p. 37.

540) Era căsătorit cu Maria Cantacuzino, fiica lui Matei și al Zoiței Dudesco.

541) Fuseseră cumpărate pe 49.763 și 1/2 taleri (v. fișe ined. general Năsturel).

542) v. fișele amintite. v. și G. D. FLORESCU, o. c., p. 36. Casa Racoviță era vecină la nord (v. și mai departe No. 16 negru).

543) Fiul lui Nicolae Racoviță (o rudă îndepărtată a banului Dumitrache) și al Sultanei Damari, fiica adoptivă a lui Ioan Damari și al Mariei Matei Cantacuzino fosta soție a lui Iordache Krețulescu.

544) Actul fiind inedit, îl dau în regist așa precum l'am aflat în fișele răposatului general P. V. Năsturel:

„Din luminată poruncă a lui Constantin Mihai Racoviță Voevod, dând jalbă Iordache „Cantacuzino biv vel paharnic la prea luminatul nostru Domn pentru sfinția Sa părintele „egum. dela Radu Vodă, că aicea în București în mahalaoa Tabacilor unde sânt casele „d-sale de zestre dela răposatul Matei Mogoșescu biv vel serdar pe lângă bolovanii d-lui „iaste ulicioara cât încape carul ce merge la Dâmbovița de iau oamenii apă, și de ceia „parte de uliță iaste moșia Mănăstirei Radu Vodă (la vest spre Gorgani), iar despre partea „dumnealui paharnic Iordache aproape de Dâmbovița fiind puțin loc sterp al Mogoșescului „dumnealui Iordache paharnic Cantacuzino au pus de au făcut gard, iar numitul egumen nu „îngăduia zicând că ar fi și pe acolo moșia mănăstirei și îngustează și ulița. Deci noi am „pus de am măsurat și ulița începând din Podul cel mare (calea Victoriei) care vine dela „poarta d-lui Iordache pah. Cantacuzino din bolovanii d-lui până în ulucile lui Stan „măcelarul s'au găsit largul uliții stânjeni 1 și 1/2 și lungul acestii uliți din Pod pâna „în apă stj. 45“.

ocupat azi de prefectura de poliție vechi stăpâniri ale boierilor din Mogoșești⁶⁴⁶). Actualul Grand-hotel își ia ființă pe la 1866, fiind ridicat de către Tănăsache Iliad⁶⁴⁶).

15 —⁵⁴⁷) Helenka (=Elenca Damari).

Casa Elencăi Damari, născută Ipsilanti, soția lui Iancu Damari. Casa aceasta se afla lângă casa Zoiței „grofina“ Cantacuzino⁶⁴⁸), cam pe locul ocupat azi de strada Lipscanii-noi și magazinul Socec⁶⁴⁹).

16 —⁵⁵⁰) Rakowitz (=Dumitrașco Racoviță Ban).

Casa banului Dumitrașco Racoviță, ce se afla pe locul actualei prefecturi de poliție⁶⁵¹). Încă din 24 Iunie 1796 banul Racoviță răscumpără cu drept de protimisic dela paharnicul Ioan Hagi Mosco niște case pe care acesta din urmă le avusese cumpărate dela vornicul Ioniță Damari, cliromonic a vornicului dela părintele său Nicolae paharnic⁶⁵²). Casele Racoviță se întindeau deci la sfârșitul veacului al XVIII-lea și peste actualul magazin Socec⁶⁵³). Casele banului Racoviță arseseră la 1802, fiind și simțitor

---

545) Pe aci precum am spus se afla între Dâmbovița și fosta biserică Sărindar proprietatea Cantacuzinească, însă nu toată moștenită din averea marei postelnicese Iilca, de oare-ce Mihai spătarul Cantacuzino fusese căsătorit cu Marga Mogoșeasca, fiica lui Vâlcul, și pe semne că a avut și el proprietăți zestrare dela Mogoșești trecând în urmă la una din fetele sale căsătorită cu Dumitrașco Racoviță (v. și mai departe la No. 16 negru). Știm că din boierii Mogoșești scoborau: Bărcăneștii, Grădiștenii și Filișanii, azi toate trei neamuri stinse în linie directă. Grădiștenii au avut stăpâniri în București în altă mahala și anume lângă fosta Dorobanție (Bazaca de azi), unde avură și un han cunoscut sub numele de: hanul Grădișteanului.

546) v. fișele ined. general P. V. Năsturel.

547) Alt număr ce lipsește în planul lui Ernst.

548) v. mai sus la No. 14 negru.

549) v. G. D. FLORESCU, o. c.

550) Casa aceasta este greșit însemnată de către Ernst cu No. 10 negru.

551) v. G. D. FLORESCU, o. c.

552) Am amintit de aceasta mai sus când am vorbit de casa însemnată de Purcel „Gräfin Kantakuzeny“ la No. 14 negru. Documentul din 24 Iunie 1796 este publicat de V. A. URECHIA în a sa *Istorie a Românilor*, tom. V. ed. 1893, pp. 204—7.

553) Înainte de 1799 Dumitrașco Racoviță mai avea case și în altă mahala și anume lângă biserică Sf. Dumitru de pe str. Carol I. Aceste case sunt vândute de el lui Dragomir Ulescu biv vtorii vistier la 30 Novembre 1799, iar la 30 Mai 1812 Nicolae Giurescu biv vel sluger, ginerile lui Dragomir Ulescu slujerul le vinde lui Răducan Voinescu biv vel sluger (v. pt. aceste acte *Arh. St. Episc. Buzău*, pach. 85 doc. 57 și 76, azi evacuate la Moscova, dar în regist în fișele general P. V. Năsturel). Răducan Voinescu le vinde la 1819 lui Costandie Filiti (v. I. C. FILITTI, *Biserica Sf. Dumitru*, o. c., ed. 1932, p. 16). Pt. locul acestor case v. *Ibidem*, planșa 3 dintre paginile 12—13).

ruinate în cutremurul din anul 1803⁵⁵⁴). După moartea banului⁵⁵⁵) cliromii săi căzând la grele datorii, vând la 1825 atât aceste case cât și moșia de moștenire Mogoșească: Fundenii, din marginea nord-estică a Bucureștilor⁵⁵⁶) lui Ștefan Belu biv vel logofăt⁵⁵⁷). Încă înainte de domnia lui Știrbei, aci se aflau casele lui Meitanî⁵⁵⁸) cumpărate dela Belu, iar la 1856⁵⁵⁹) aci era „colegiul milităresc“, încă din 1852⁵⁶⁰), care rămăsese vreo zece ani, fiind mutat în aceste case din vechiul local al Agiei, de pe Podul de pământ⁵⁶¹). Actualul local datează dela 1889 de pe vremea generalului Ioan Algiu, prefectul de poliție al capitalei dela acel an⁵⁶²).

17 —⁵⁶³) Wenezianka (=Venețiana Radu Văcărescu).

Casa Venețianeii Văcăreasca, sora lui Constantin Rosetos din Grecia, și soția a doua a vornicului Radu Văcărescu⁵⁶⁴). Aci fuseseră casele lui Șerban Vodă Cantacuzino⁵⁶⁵), rămase după moartea sa la 29 Octombrie 1686, văduvei sale Marica Doamna. Proprietățile îndată la sudul mănăstirei Sărindar, pe locul actualului hotel Bulevard, fuseseră încă la sfârșitul veacului al XVII-lea stăpâniri ale boierilor Corbeni⁵⁶⁶). Peste un veac — deci tocmai în vremurile de care ne ocupăm — s'ar părea că pe aci aveau pro-

---

554) Un act interesant aflat la *Acad. rom.* în pach. XXI doc. 110 și care poartă data de 28 August 1804 ne dă lămuriri asupra unui foc din Șelari. Reproduc întocmai informația după fișele răpos. general Năsturel:

„Duminică la 8 ceasuri din zi s'au aprins târgul dela spișeria din Șelari dela Rod „spișterul și au ars târgul tot până la 9 ceasuri din noapte și s'au mai potolit dând „Dumnezeu și o ploaie. Iar după arsura târgului tot într'această lună în 30 s'au aprins „în deal la vîi o sumă de clăi de fân. Care după focul care au ars, la luna lui Septembrie „8 s'au cutremurat pământul Joi noaptea spre Vineri la 10 ceasuri și jumatate”.

555) La 1806. El fusese căsătorit cu Despa Palada stinsă din viață la 1774 la Brașov și înmormântată în biserica din Șchei.

556) Documentul poartă data de 20 Aprilie (v. *Acad. rom. pach. CXLVII*, doc. 94; în regist la P. V. Năsturel) și este semnat de către: Smaranda Racoviță panesa (adica băneasa, era născută Rosetti), Dumitrașco Racoviță vornic (era fiul Smarandei), Mihail Racoviță ca martor (era alt fiu al Smarandei) și alte patru mărturii: Const. Krețulescul, Barbul Văcărescul, Teodor Văcărescul și Mihail Cornescul.

557) Strămoșul familiei Belu de azi, stabilit în țara noastră încă înainte de domnia lui Ioan Gheorghe Caragea (v. și G. D. FLORESCU, o. c., pp. 41—2).

558) v. G. D. FLORESCU, o. c., p. 36 și nota 167 dela aceea pagină. Meitani mai posedă aceste case la 1852 judecând după planul Borroczyn.

559) v. planul lui Fr. Iung, inginer austriac din acest an, plan ce se află în original în arhivele de război din Viena (copie fotografică în mărimea originalului la muzeul municipal al orașului București).

560) v. *Anuarul funcționarilor prefecturei de poliție București, 1924*, scurțul istoric dela pp. 19—20. Podul de pământ este actuala cale a Plevnei.

561) v. planul maiorului Borroczyn.

562) A fost prefect al poliției capitalei dela 29 Sept. 1888 până la 1 Martie 1891.

563) La Ernst, casă însemnată cu No. 11 negru, evident o greșeală în loc de ade-văratul număr din planul baronului Purcel.

564) Fusese căsătorit mai întâi cu Anica Ioan Băleanu, sora marelui vornic Grigorie.

565) v. G. D. FLORESCU, o. c., p. 34.

566) Ilinca fiica lui Constantin marele postelnic Cantacuzino și al Elinei Radu Șerban Vodă fusese căsătorită cu Vintilă Corbeanul banul, a cărui sirea scoborătoare se stinge spre mijlocul veacului al XVIII-lea, prin șetrarul Constantin dela 1742.

prietăți boierii Băleni, înrudiți și ei cu neamul Cantacuzinesc⁵⁶⁷). Ionnescu-Gion în monumentala sa lucrare asupra capitalei noastre ne amintește⁵⁶⁸) de un pitac din 1791 Decembre în 11⁵⁶⁹), care pomenește de niște cartieruri prin casele de pe stânga Podului Mogoșoaiei începând dela casele răposatului logofăt Băleanu⁵⁷⁰) și până la Cișmea⁵⁷¹). Cred că este greșită afirmația lui Ionnescu-Gion că de aceste case Băleanu este vorba în pitac. Casele Băleanu trebuie să fie cele de care vom vorbi mai departe⁵⁷²). Ași înclina chiar spre ipoteza că după moartea scoborătorilor lui Vintilă Corbeanul banul, aceste proprietăți vecine poate la sud cu ale Bălenilor din sireaua descendentă a fiicei lui Șerban Vodă Cantacuzino, vor fi fost răscumpărate prin mijlocul veacului al XVIII-lea de către unele din rudele lor, altă sirea de Băleni, și prin urmare aceste case vor fi ajuns în proprietatea lui Radu Văcărescu vornicul⁵⁷³) ca zestre a primei sale soții Ancuța Ioan Băleanu, fiind locuite între 1789—91 de a doua soție a acestuia, căci mai târziu nici unul din scoborătorii lui Radu Văcărescu nu mai sunt întâlniți ca stăpâni pe aceste locuri. Vor fi fost vândute poate baronului George Sakellario⁵⁷⁴), iar dela acesta au trecut tot prin vindere la Miloș Obrenovici, care le dăruiește împărăției rusești. Consulatul rusesc se află în actuala casă a legațiunii imperiale ruse încă din vremea regulamentară⁵⁷⁵).

18 —⁵⁷⁶) Giga. (=Ghica).

Casa marelui ban Dumitrache Ghica, autorul tuturor Ghiculeștilor din Țara românească, se afla pe locul actualului teatru Comoedia și a clubului Tinerimei, dintre calea Victoriei și strada Academiei⁵⁷⁷). Fusese înainte

567) Grigorie Băleanul, consilierul dela 1725, fusese căsătorit întâi cu Smaranda Șerban Cantacuzino a cărui sirea scoborătoare se stinsese spre mijlocul veacului al XVIII-lea prin Radu Băleanu dela 1742.

568) v. p. 422.

569) Trimiterea din josul paginei 422 și anume V. A. URECHIA, *Istoria Românilor*, IV, p. 354 este greșită. Acest pitac nu l'am putut găsi.

570) Nu putem ști de care logofăt Băleanu se vorbește în acel pitac. Cred totuși că nu poate să se refere la membrii familiei Bălenilor pristăviți cu mult înainte de data pitacului. Logofeți știm că au fost frații Grigorie (1678) și Ivașco († 1679), acesta din urmă tată al domnescului ginere Grigore logofătul dela 1716, viitorul consilier dela 1725. Grigore logofătul dela 1678 este bunicul Ancuței Radu Văcărescu, și al altui Grigore, fost și el vel logofăt încă din 1779. S'ar putea deci ca „răposatul logofăt Băleanu“ să fi fost acesta din urmă cu toate că-l cunoaștem și cu dregătoria de vel vornic la 1786, deci cu câți-va ani înainte de alcătuirea planurilor noastre. Grigore acesta murise la 1788.

571) Este vorba de Cișmeaua roșie, din mahalaua Fântâna boului, și nu de Cișmeaua lui Mavrogheni de lângă palatul de agrement al acestui Voevod (v. mai departe la No. 25 negru).

572) v. la No. 25 negru.

573) Radul Văcărescul se stinge din viață la 1778, iar Venețiana moare în împrejurări ciudate la 1798.

574) v. G. D. FLORESCU, o. c., pp. 32—3 și nota 157.

575) v. planul orașului de Vladimir Blaremburg în „*Annuaire de la Principauté de Valachie*, ed. Walbaum, 1842, pp. 60—1.

576) Acest număr lipsește în planul Ernst.

577) În planul Sulzer din 1782 este menționat în legenda din stânga planului la litera x: „*Haus des Gika Ban von Grajova*“, iar puțin spre nord, în acelaș plan la No. q: „*Kirche des Gika*“ (biserică pe care nu am putut-o identifica). Cred însă că este o greșită

de 1767 casa fraților Gheorghe și Costandin Boltași, cari o vânduseră ne poatei lor de frate Mariei pităresei a lui Andrei vtori pitar. Acesta o revinde la 25 Iulie 1767⁵⁷⁸) lui Dumitrache Ghica, pe atunci vel spătar. Casa este menționată ca fiind în mahalaua Doamnei, cunoscută și sub numele de mahalaua bisericii Dintr'o zi. Se afla între casele lui Pantazi clucerul⁵⁷⁹) și a lui Costache Costescu șetrarul⁵⁸⁰). După moartea nonagenarului ban Dumitrache (1808) casa rămase moștenire lui Costache Ghica, celui mai în vârstă din feciorii lui, care o vându lui Ioan Gheorghe Caragea Vodă la 1812, după ce palatul dela Curtea nouă — cunoscuta Curte arsă — fusese mistuită de foc. În această casă pe semne amenajată pentru Curte, își avură reședința domnească și Alexandru Nicolae Șuțu Voevod⁵⁸¹) și chiar Grigore Dimitrie Ghica Voevod, fiul al doilea al banului Dumitrache, până la 1829. Pe la mijlocul veacului trecut vechiile case au fost cumpărate de Nicolae Lahovari, iar azi pe întinsul teren pe care s'au mai clădit și alte case, sunt stăpâni scoborătorii din una din sirelele acestuia. Terenurile marelui ban Dumitrache se întindeau între actualele calea Victoriei și strada Academiei, iar pe aceasta cam până în apropierea străzii Regale de unde începeau proprietățile Câmpinenilor intrate tot în neamul Ghiculescu prin căsătoria lui Dimitrie Ghica ban la 1825, nepotul de fiu al marelui ban Dumitrache, și părinte al lui Ioan Ghica, fostul bei de Samos, cu Maria Scarlat Câmpineanu, nepoata lui Pantazi clucerul⁵⁸²).

---

interpretare a autorului planului căci peste vreo 7—8 ani nici Ernst, nici Purcel nu o mai memorează. În reproducerea acestui plan la Ionescu-Gion (v. o. c., p. 317) aflăm în legenda română la No. 21: *Casa lui Ghica banul Craiovei*. În planul lui Sulzer, litera x nu este însemnată, încât nu putem ști precis unde a fost acest edificiu, pe semne destul de important la 1782 pentru a fi menționat. În planul lui Sulzer reprodus cu legendă românească de către Ionescu-Gion după D. Berindei (o. c., I, p. 337), în reproducerea acestuia din urmă, No. 21 ar corespunde cu casa de care ne ocupăm aci la No. 17. Alt mare ban Dumitrache la 1791 decât cel amintit de noi nu există. De alt-fel era în această dregătorie încă din 1775.

578) v. *Arh. St. Casa Safta Castrișoia*, pach. 6 doc. 4 în regist în fișele general P. V. Năsturel.

579) În vremurile de care vorbim cunoaștem doi Pantazi. Primul, zis Bulgarul, fiu al lui Gheorghe Kefală din Seres († 1758) ctitorul bisericii din Brezoaie (Dâmboviță), cunoscut însă cu numele de Serezli, era abia sluger la 1779, vel serdar 1785 și era mort la 1797, fiind fost căsătorit cu Sanda fiica Profirei Krețuleasca, născută Costache Florescu. Alt Pantazi, trăia la 1770 și era mort la 1777, și fusese vel paharnic la 1758 și clucer la 1767, fiind căsătorit cu Maria Cantemir (în călugărie Marta monahia) la 1786. Acesta era vecin la nord cu Dumitrache banul Ghica. El era fiul lui Părvu Câmpineanu.

580) Casele Costescu se aflau pe la începutul veacului scurs în mahalaua Sf. Sava în stânga bisericii Dintr'o zi (v. act din 1 Sept. 1803: *Arh. St. Eforia școalelor*, pach. 3, doc. 1 în regist la P. V. Năsturel) pe locul ocupat azi de sala Liedertafel și mergând pe strada Academiei cam până în dreptul bulevardului Academiei, porțiunea din fața statuei lui Mihai Viteazul. Costache Costescu serdar la 1770, murise la 1773 fiind căsătorit cu Sultana Grădișteanu. Pe vremurile de care vorbim, la sud de casele cumpărate de marele ban Dumitrache Ghica se aflau casele fraților Ștefan serdar și Pană, Costești, fii lui Costache, și nepoți ai lui Barbu agă (1745) și ai Bălașii Văcărească.

581) v. G. D. FLORESCU, o. c.

582) v. mai sus nota 579.

19 —⁵⁸³) Korneskul Kaimakan (=Caimacamul Scarlat Cornescu).

Casa caimacamului scaunului Bucureștilor la intrarea lui Coburg în București: *Scarlat Cornescul* din ramura boierilor Greceni⁵⁸⁴). Se afla în mahalaua bisericii Dintr'o zi pe strada Enei de azi, între hotelul Union și până în apropierea băilor centrale. Neamul boierilor Cornești a avut în acest cartier, azi așa de central, terenuri cumpărate dela mici proprietari din mahala, căci la 1798⁵⁸⁵) porțiunea dinspre uliță, adică cu fața spre străzile actuale Enei și Academiei, în fața zidului nordic al bisericii Maricăi Doamna⁵⁸⁶) aparțineau lui Grigore Greceanul fiul răposatului Alexandru Greceanul biv vel stolnic, cumpărat de acesta din urmă dela răposatul Scarlat Greceanul biv vel vornic — caimacamul Cornescul — fost al Mariei Văcărească⁵⁸⁷) încă la 1775. În fundul proprietății lui Grigore Greceanul se afla fosta proprietate a șetrăresei Iorgulesii, teren deci ce se întindea pe actuala stradă Regală, pe porțiunea dintre strada Academiei și bulevardul I. C. Brătianu. Și acest teren fusese cumpărat la 1781 Iunie în 24 de către Alexandru stolnicul Greceanul dela numita șetrăreasă. La 5 August 1798, Grigore Greceanul vinde toate aceste proprietăți lui Vintilă paharnicul Prejbeanul.

20 —⁵⁸⁸) Kaminar Isak (=Căminarul Isac Ralet).

Casa vel vornicului Isaac Ralet, alt ginere al marelui ban Dumitrache Ghica, soț al Anastasiei. Această casă se afla alături de casa lui Scarlat Cornescu-Greceanu, cumnatul său⁵⁸⁹). În veacul trecut aveam aci casele lui

---

583) Și acest număr lipsește în planul Ernst.

584) Era vel vistier la 1788 și moare la 1794. Fiu al lui Drăgicean Grecianu-Cornescu († 1767) și al Zoifei Filipeascăi: fusese căsătorit întâi cu Safta Slătineanca, iar la 1789 era deja reînșurat cu Catinca, fata marelui ban Dumitrache Ghica.

585) Actul poartă data de 5 August și se afla la *Acad. rom. pach. CXL*, doc. 144. v. și regist în fișele general P. V. Năsturel.

586) Actuala biserică albaneză, cunoscută precum am spus mai sus (v. No. 41 roșu) și sub numele de biserică Dintr'o zi.

587) Nu am putut afla cum era rudă Grigore Greceanul fiul lui Alexandru stolnicul cu această Maria Văcărească, de oare-ce nu-mi este cunoscută mama lui Alexandru. Acest personajiu feminin numit de către Grigore Greceanul: „*Mama Maria Văcărească*“ este fosta soție a marelui ban Nicolae Brâncoveanu de care acesta divorțase. Nu-mi este cunoscută în aceste vremuri, nici o înrudire între boierii Cornești-Greceni și Văcărești. Maria Văcărescu era sora lui Ienăchiță Văcărescu, cel stins din viață la 1797, și lăsase clironom asupra moșiilor ei de moștenire Văcărească: Cojeștii și Pasărea, pe nepotul ei Alexandru Văcărescu biv vel clucer la 1798. (v. *Arh. St. Pasărea*, pach. 1, doc. 6 și în regist în fișele ined. general P. V. Năsturel).

588) Alt număr care lipsește în planul Ernst.

589) Intregul cartier coprins între fosta str. Colțea, dintre *biserica Ianii* până la *carvasaraoa turcească* (azi bulev. I. C. Brătianu dela școala de arhitectură până la str. Wilson) *strada Wilson* (fostă a Vămei și în urmă a Vienei pentru câți-va ani), *strada Academiei* (porțiunea dintre palatul Daciei și până la biserică albaneză) și *strada Enei*, era proprietatea spre mijlocul veacului al XVII-lea al boierilor din Popești-Negoești-Târgșor. La moartea lui Neagoe paharnicul din Negoești, fiul lui Antonie Vodă, la 1678, această imensă proprietate din marginea nordică de pe vremuri a Bucureștilor, trecu în mâna a

Mazar paşa — un englez cu numele de Lakeman — case ce se aflau lângă actualele băi centrale de pe strada Enei⁵⁹⁰).

21 —⁵⁹¹) Morus (=Vornicul Ioan Moruzi).

Această casă se află pe locul actualului palat al bursei de pe strada Doamnei.

Numele indicat de către baronul Purcel în legenda planului său se referă evident la acel al neamului Moruzeştilor. Faptul că aci au fost proprietăţi ale neamului boerilor Bărcăneşti la începutul veacului al XIX-lea ne face să înclinăm spre ipoteză că membrul familiei Moruzi ce-şi va fi avut aci locuinţa a fost vornicul Ioan Moruzi⁵⁹²). În vremuri — cu un veac înainte de alcătuirea planurilor noastre — aci se întindeau proprietăţile unuia din feciorii marelui postelnic Constantin Cantacuzino, ale marelui spătar Mihail, cel mort la Constantinopole în intrigile politice cu privire la

---

doi copii: lui Pană, viitorul vornic şi ban, ctitorul bisericii Ianii, şi Maricai Doamna Brâncoveanu, ctitoriţa bisericii Dintr'o zi. Nu pot şti dacă aci nu au avut stăpânirii şi boerii Văcăreşti din sireaua scoborătoare a lui Ienache cel mort silnic la 1714 alături de domnescul său cumnat; căci în 12 Mai 1725 aflăm într'un act (v. *Acad. rom. XII*, doc. 141 şi în fişele inedite general P. V. Năsturel), că proprietăţi ale lui Constantin biv ceaş za aprozi Notara cumpărate dela Ilie biv vătaf za copii şi soră-sa Păuna, copii lui Draghici postelnicul se hotărau pe de o parte cu locul răposatului Enache vel clucer (Văcărescul) şi „despre biserica dintr'o zi“ cu răpos. popa Ghidul. Ilina şi Păuna aveau locurile de moştenire părintească dela Drăghici postelnicul fiul lui Matei clucerul Perişanul.

Inclin a crede că Marica Doamna Brâncoveanu va fi fost soră vitregă cu acest Enache Văcărescu, însă numai după mamă: Necşuţa Bucşanu, fosta soţie a lui Negoită Văcărescu spătarul. Aceasta va fi fost şi soţia lui Neagoe postelnicul din Negoşti total Maricai Doamna. Informaţiile de pe vremea măcelului familiei lui Brâncoveanu la Constantinopole la 1714 ne spun că Ienăchiţă Văcărescu era când ginere al Voevodului — ceiace este genealogiceşte imposibil Ienăchiţă fiind de aceeaşi generaţie cu Brâncoveanu şi necunoscându-i acestuia din urmă vreo fiică ce va fi putut fi soţia lui Văcărescu — când cumna: al său. Soţia lui Ienache Văcărescu ne este cunoscută, ea este Stanca din Cojeşti, scoborătoare a unui vechi neam de boeri. Ori nici o informaţie din timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu, şi mai nainte, nu ne spun că Voevodul sa fi avut o sora casatorită cu un Văcăresc. Pe de altă parte nici Voevodul nu a fost casatorit cu o Văcăreasca pentru a putea afirma această cumnăţie. Singura ipoteză este cea de mai sus că Ienache Văcărescu era frate vitreg cu Marica Doamna şi anume după maica lor.

590) Isaac Ralet era fiul lui Ivan Ralli din Mitilene vel stolnic moldovean la 1754. Isaac fusese şi el paharnic moldovean la 1776, în urmă vel logofat la 1788 şi clucer la 1793 murind la 1827.

591) Incă un număr ce lipseşte în planul lui Ernst.

592) Era fiul lui Antioh vel postelnicul dela 1764. A fost vel comis la 1768, vel clucer 1775, vel postelnic 1776, vel agă 1777, vel vornic 1783, vel ban 1796 şi era stins din viaţă la 1802. A fost căsătorit cu Elena Ghica una din fiicele lui Dimitrache banul Ghica. Ea era moartă la 1810.

Ioan Moruzi este singurul reprezentant al familiei Moruzi, aflator în aceste vremuri în Ţara românească.

tronul țării românești. Puțin înainte de 1724⁵⁹³) aci erau casele copiilor lui Iordache beizadea Roset⁵⁹⁴), iar la 1724 se aflau casele unui jupân Dumitru Lehliu⁵⁹⁵) alături de locul lui Iane Kefala. Ași crede că după moartea silnică a marelui spătar Mihail Cantacuzino, parte din stăpânirile sale vor fi fost înstrăinate și vândute de către Domnii fanarioți, sau poate chiar întărite la diferite persoane ajunse în grațiile lor. Să fi avut pe aci proprietăți scoborătorii lui Panaiotachi Nicusios Mamonă, ctitorul primordial al bisericii Sf. Gheorghe-nou⁵⁹⁶) a cărui nepoată de fiu era soția lui Adamachi Moruzi bunicul proprietarului din timpul ocupației austriace? Încă din timpul păstoriei lui Neofit Cretanul (1738—54) informații documentare⁵⁹⁷) amintesc de niște cumpărături ale mitropolitului a unor case⁵⁹⁸) dela un Bălăceanu și dăruite ulterior mănăstirii Pantelimon. S'ar părea că ulterior această mănăstire le-ar fi făcut schimb pentru moșia Bucșani din Vlașca, cu Ienache Bărcănescu⁵⁹⁹). Înclin a crede că fostele case ale lui Ioan Moruzi vornicul dela 1783 vor fi clironomie la moartea lui fiicei sale Ralu⁶⁰⁰) soția beizadeli Constantin Nicolae Caragea⁶⁰¹). La 1852⁶⁰²) era proprietar peste ele Scarlat Bărcănescu⁶⁰³) care era soțul dela 1832 al Elenci Constantin Caragea⁶⁰⁴). Casele mergeau însă până în ulița ce ducea dinspre actuala stradă Doamnei — existentă la 1798—91 — spre fosta biserică a sfântului

---

593) Actul este din Mai 1724 (v. *Acad. rom. mss.* 4236, filele 88—90).

Opt boeri orânduți de către Nicolae Alexandru Voevod (Mavrocordat) dau cartea lor jupânului Dumitru neguțatoriul Lehliu ca să-și stăpânească o casă cu tot locul ei în București, care casă este în ulița dăspre biserică Doamnei lui Șerban Vodă care merge lungul locului până în locul mănăstirii Sf. Sava (deci pe str. Doamnei între biserică Doamnei și palatul Bursei) și al lui Constantin al Mantei și în lat din locul caselor Tomei neguțatoriul alături cu ulița până în locul lui Iane Kefala și al Tudorii cumnata lui Anastase băcanul pentru că aceste case fiind ale coconilor lui Iordache beizadea Ruset și fiind ale lor vânzătoare au făcut târg cu Dumitru neguțatoriul. Un oare-care Constantin Ghiză Sacăzlăul a căutat a strica această vânzare. Domnul a însărcinat pe Sculi vătaf de aprozi să cerceteze afacerea. Casele rămaseră asupra lui Dumitru Lehliu.

594) Coconii lui Iordache beizadea Roset, fiul lui Antonie Vodă, sunt: Matei vel stolnic la 1748; Dumitru și surorile lor: Zoița Matei Krețulescu și Roxanda beizadea Gheorghe Cantacuzino.

595) Refugiat din Polonia, a fost neguțator la 1724 și 1731; vel cămăraș za ocnă în urmă. El dăruiește moșie în Puieți (Ialomița) mănăstirii Pantelimon. Ca soție a avut pe o Tudora, iar copii lui sunt: Joița Constantin Fălcoianu, Nicolae și Ienache.

596) v. mai sus la această biserică.

597) Mi-au fost comunicate de către părintele Gheorghe Negulescu-Batiște.

598) Părintele Negulescu identifică aceste case cu acelea pe ale căror loc se află azi Camera de comerț și Bursa. Ulterior vremurilor de care ne ocupăm, din informații particulare știu că pe locul actualului edificiu al băncii Marmorosch-Blank se aflau tot proprietăți Moruzești, foste și ale familiei Iuliano.

599) Fiul lui Radu și al Elenei Colfescu a fost serdar la 1785, căminar 1794, vel clucer 1802, vel logofăt 1806, † 1807. A fost căsătorit în două rânduri: 1) cu Smaragda Iordache Mano fără scoborători și 2) cu Catinca Costache Ghica, nepoata de fiu a marelui ban Dumitrache Ghica.

600) S'a măritat cu beizadea Costache N. Caragea la 1802. A mai avut o soră pe Maria soția lui Nicolae Goleșcu. Aceasta din urmă era moartă la 1811.

601) A fost vel postelnic moldovean la 1800 și în urmă într'aceiași dregătorie în Muntenia la 1813.

602) v. planul maiorului Borroczyn.

603) A fost vel comis 1824, vel agă 1825, vel logofăt de credință 1849, membru al înaltei curți 1851, vel logofăt al dreptății 1856.

604) Fusese căsătorită la 1816 cu Ioan Bălăceanul iar la 1832 cu Scarlat Bărcănescu.

Sava dealungul edificiului creditului funciar urban, deci în lungul unei uliți ce nu corespundea chiar cu actuala stradă Smârdan, de alt-fel ceiace reese limpede și din planurile noastre. Prin urmare în vechime ulița ce venea dinspre biserica Sf. Sava se îndrepta înspre biserica Sf. Nicolae-Șelari tăiând actuala stradă a Doamnei aproape în fața stradelei ce duce la piațeta din fața acestei biserici. După moartea lui Scarlat Bărcănescu și a soției sale, casele vor fi fost vândute, scoborătorii din neamul Bărcăneștilor mutându-se din această mahala ⁶⁰⁵).

22 —⁶⁰⁶) Doctor Constantin (=Constantin Darvari).

Casa doctorului Constantin Ioan Darvari ce se afla la 1791 pe strada ce mergea dealungul fostei străzi a Colții, cam la mijlocul porțiunii dintre spitalul Colței și piața Romei, peste drum de un han pe care baronul Purcel ni-l indică a fi fost hanul Colții la 1789—91 ⁶⁰⁷). Casa acestui reputat medic al Bucureștilor se afla deci chiar în marginea nordică a spitalului Colței, el fiind între anii 1786—96 doctorul școlii dela Sf. Sava, iar după această dată până aproape de moarte (1827) — pe la 1824 — medic al fundației lui Mihai spătarul Cantacuzino ⁶⁰⁸). Aceasta este prima casă în care doctorul Darvari a locuit dela stabilirea sa în capitala Țării românești — dela 1785 — căci alta a fost proprietatea sa la 1821 ⁶⁰⁹), și anume pe fostul Pod al Ișlicărilor, viitoarea uliță Franțuzească, actuala str. Carol I, nu departe de întretăierea acestei mult umblate artere bucureștene cu str. Șelari ⁶¹⁰) poate în acea casă de care ne vorbește un act din 1784 ⁶¹¹).

---

605) Bătrâna văduvă a lui Scarlat Bărcănescu a locuit într'o casă azi de mult dărămată (am prins-o și eu în frageda mea copilărie) ce se afla încă pe la începutul veacului nostru la stânga caselor Butculești (azi doctor Const. Angelescu) pe str. C. A. Rosetti, chiar pe locul întretăierii acestei străzi cu noul bulevard I. C. Brătianu. Am vorbit mai pe larg de această casă și de vecinătățile ei într'o conferință ținută la Arhivele statului în Aprilie 1930 când am descris vechea mahala a poștei vechi ce se întindea între străzile; Poștea-veche (azi Nicolae Golescu), ulița Boteanului (azi C. A. Rosetti) str. Pitar Moșu și str. Jules Michelet (fostă Dreaptă) continuând până în strada N. Golescu prin actuala str. Alex. Lahovari (fostă în vechime drumul Herăstrăului iar după războiul neatârării str. Dorobanților).

606) Și acest număr lipsește în planul Ernst.

607) v. Numărul „e“ mai departe la descrierea hanurilor.

608) v. V. A. URECHIA, o. c., tom. III, p. 79; v. I. C. FILITTI, *O pagină din istoria medicinei în Muntenia (1784—1828)*, ed. 1929.

609) v. G. D. FLORESCU, o. c., p. 44. Pe semne că această locuință în care a trăit bătrânul doctor va fi fost zestrală a soției sale din neamul Băbenilor. De alt-fel și acest neam de boieri avea aci în apropiere proprietăți și casă.

610) v. *Ibid.* și schița dela pag. 27.

611) Documentul poartă data de 19 Septembre și se afla la Arh. St. în pachetul „Safta Castrizoiaia“ pach. 6, doc. 13 (v. regist în fișele ined. general P. V. Năsturel). Iată-i și rezumatul: Gheorghe Mărgărit dă zapis ginere-său lui Anastasie Ghețea prin care-i vinde o pereche de case mari de zid cu locul lor pe taleri 2.500 care case sunt pe „Podul dela hanul lui Șerban Vodă ce merge în jos spre Curtea domnească cea veche în mahalaoa ce să numește a Bălăceanului“ (adică strada Smârdan cam în apropierea intrării ei în str. Carol I). Casele vor fi avut și fațadă pe ulița Ișlicărilor. Locul fusese al Iliniței soția lui Gheorghe Mărgărit, zestre dela părinții ei.

23 —⁶¹²⁾ Seвете Sava (=Sf. Sava).

Aci este locul ocupat de fosta școală a Sfântului Sava, înființată încă din primul an al domniei lui Șerban Vodă Cantacuzino de către fratele Domnului, învățatul stolnic Constantin ⁶¹³⁾. Clădirea școlii, așa cum o vor fi cunoscut-o cei doi cartografi străini era cea ridicată de către Alexandru Ipsilanti Vodă, devastată însă la 1788 în războiul ruso-austriac ⁶¹⁴⁾. În anul în care ofițerii austriaci își ridică planurile, la 1791, aici la Sf. Sava își avea palatul domnesc Mihai I Suțu Vodă în a doua a sa domnie, de aceea și importanța pe care o dau atât Ernst cât și Purcel în reprezentarea topografică a acestui edificiu. Școala dela Sf. Sava fusese pe acele vremuri mutată la Domnița Bălașa unde rămase până la 1803 când după cutremur trecu la Măgureanu ⁶¹⁵⁾. prin îngrijirea mitropolitului Dosithei Filiti.

24 — Katarschiul (=Constantin Catargiul).

Casa lui Constantin Catargiul ⁶¹⁶⁾ soțul Stancăi Barbu Costescu, ce se afla pe locul unde a fost de curând dărâmatul restaurant-cafenea Elysée, pe calea Victoriei colț cu piața teatrului. Casa nu putea fi moștenire a proprietarului din vremea ocupației austriace fiind el de neam moldovenesc și primul dintre Catargiești stabilit în Țara românească ⁶¹⁷⁾. După moartea lui Constantin Catargiul, casa a rămas clironomie fiicei sale, Lucsandra soția lui Dumitrache Fotache, vel logofăt încă din vremea rușilor, la 1774 ⁶¹⁸⁾. La 1852 maiorul Borroczyn înseamnă aci proprietatea Iancu Ghica, și într'adevăr că Anastasia Fotache numită și Catargi, fiica lui Dumitrache — zis și el Catargi — fusese soția lui Iancu Ghica din sireaua scoborătoare a

---

612) Iar alt număr ce lipsește în planul Ernst.

613) v. IORGA, *Istoria învățământului românesc*, ed. 1928, pp. 24 și 42.

614) v. ȘTEFAN POP, o.c. în „Boabe de grâu“, anul IV, No. 7 pe Iulie 1933, p. 390.

615) v. *Ibid.*, p. 390.

616) Era fiul lui Ștefan clucerul și al Smarandei Ceaur. Boier în Țara românească: vel pitar 1752, vel sardar 1754, vel armaș 1760, vel clucer 1763 și vel agă la 1765.

617) Pe la începutul veacului al XVII-lea aflăm trei frați Catargiești în Țara românească și anume:

1. *Ianache*, care avea vii la Târgoviște, 1592; spătar 1609; vel ban al Craiovei 1614—16, 1618—20; și care era stins din viață la 1629. Ținuse în căsătorie pe *Maria Radu Buzescu*. El este strămoșul tuturor Catargieștilor din țara noastră.

2. *Nicula*, vel postelnic și caimacam, 1618; vel spătar 1621—24; capichehaia 1623. Fuge în Moldova după ce ia parte contra lui Matei Basarab la 1632. Este aflat ca vel vistier în Moldova 1635—9, fiind stins din viață la 1653. Soția sa a fost *Despa*, fiica lui *Vasile vtori vistier* și a *Ecaterinei*, fiica lui *Până vistierul*, ctitorul al doilea al bisericii Sf. Ecaterina din București. El nu a avut scoborători.

3. *Apostol*, vel postelnic muntean, 1619 și vel paharnic 1626, ia parte împreună cu frate-său contra lui Matei Basarab și se refugiază și el în Moldova la 1632. Aci îl aflăm vel postelnic între anii 1635—39. Soția sa a fost fiica lui *Pătrașco postelnicul* Fiul său *Ienache*, postelnic muntean 1646, se căsătorise la 1650 cu cea mai mare din fiicele marelui postelnic Constantin Cantacuzino, cu *Ancuța*, viitoarea soție a lui *Stoian vtori vistierul* și comisul. Ienache era stins din viață la 1653, fără scoborători.

618) A murit foarte bătrân la 1807. v. I. C. FILITTI, *Cronicarul Dumitrache*, ed. 1933, p. 8.

marelui ban Dumitrache⁶¹⁹). După săvârșirea ultimilor scoborători ai proprietarului dela mijlocul veacului trecut anume: frații Pericles⁶²⁰) și Dumitru Ghiculești, rămași amândoi fără descendenți, casele acestea au fost vândute. În ele aflăm acum vreo cinci decenii cafeneaua Fialkowski, mutată și ea aci din casele învecinate metohului episcopiei de Râmnic (Ateneul român de azi⁶²¹).

Azi în epoca de prefaceri, de alinieri și modernizări, adesea inestetice ale căei Victoriei, și acest edificiu este sortit distrugerii. Se va înălța și aci în anii ce ne urmează, vre-un sgârie nori pentru a face „pendant“ unicului edificiu bucureștean ce ar putea servi drept foisor de foc: ultra-moderna clădire a palatului-turn al societății de telefoane.

25 — Baljano (=Grigore Băleanul).

Singurii reprezentanți ai neamului boierilor din Băleni ce se aflau în viață pe vremea când cei doi cartografi austriaci își alcătuiau planurile lor, era Grigore cel născut la 1770⁶²²) fiul de curând decedatului — la 1783 — Grigore logofătul Băleanu. Această casă se afla pe locul actualelor domenii ale Coroanei din actuala stradă Știrbei Vodă, pe stânga la coborâre din calea Victoriei. Nu știu dacă Ilie Băleanu dela 1742, va mai fi trăit pe vremea alcătuirii planurilor noastre. În toate cazurile nu cred ca acest reprezentant al familiei, fecior al lui Ioniță polcovnicul stins din viață încă din 1742 și al Mariei Ilie Știrbei⁶²³), să fi locuit în capitala Țării românești, el fiu de olteancă. De Grigore, fratele acestui Ioniță am vorbit mai sus⁶²⁴). Dar casele acestuia nu erau în mahalaua aceasta⁶²⁵) Mențiunea așa de laconică a cartografului Purcel — doar numai numele de familie —

---

619) Era frate cu Dimitrie banul, părintele lui Ioan Ghica fostul bei de Samos, cu Alexandru, poreclit „Barbă roșie“ și cu Nicolae logofătul, toți fii lui Scarlat marele ban dela 1802, fiul al treilea al marelui ban Dumitrache.

620) Delicatul muzicant care ne-a lăsat două caete — azi foarte rare — de compoziții muzicale cu text francez.

În planul Iung dela 1856 casele Iancu Ghica nu au nici o mențiune a proprietarului din acel an.

621) Informație orală dată mie de către mătușa mea Ecaterina Florescu, născută în 1851, fiică a lui Alexandru Emanuel Florescu, fost ministru (1821—1905).

622) Fusese vel stolnic 1795, vel clucer 1803, vel logofăt 1809, vel vornic 1815 și vel ban 1831, deputat 1831—5 și președinte al înaltului divan la 1836—7 murind la 1842. Fusese căsătorit cu Marica Emanoil Brâncoveanu sora ultimului scoborător al Voevodului Constantin: Grigore banul Brâncoveanu.

623) Toți ceilalți reprezentanți masculini ai neamului boierilor din Băleni erau stinși din viață la momentul alcătuirii planurilor noastre: *Ioniță polcovnicul* unchiul lui Grigore (al IV-lea cu acest nume în neamul Bălenilor) se stinsese din viață încă la 1742; *Iordache*, vărul primar al precedentului era mort încă înainte de 1780; fiul său, al cărui nume nu ne este cunoscut, nu cred să mai fi trăit; de *Asan* fratele lui Iordache nu știu mai mult decât că trăia la 1768 iar de urmașii lui nu știm nimic; de *Matei comisul*, cu frații săi *Constantin* (ginerele Brâncoveanului) și *Ioan vistiierul* știm că s'au stins din viață mult înainte de 1789: primul era mort la 1767, al doilea moare la 1743 iar al treilea se stinsese și el din viață înainte de 1748. Dintre acești trei frați doar Constantin avusese un fiu Radu stins din viață încă dela 1749.

624) v. mai sus la No. 17 negru.

625) Erau pe locul actualului hotel Boulevard.

ne îndreptățește a crede că la data planului său aci era un reprezentant al neamului Bălenilor, personajiu încă tânăr. Intr'adevăr că unicul fecior al lui Grigore marele logofăt — al celui stins din viață la 1788 — acest Grigore, este abia vel stolnic la 1795 deci după retragerea trupelor principelui de Coburg. Prin urmare ale lui au fost aceste case moșteniri părintești. Poate ca aceste case să fi fost cumpărate de către Grigore logofătul Băleanul încă mai dinainte dela neamul Colfeștilor⁶²⁶) proprietari a terenuri cu case pe locul actualului palat regal⁶²⁷) din calea Victoriei, și unde se afla proprietar pe la sfârșitul veacului al XVIII-lea tot prin cumpărătoare dela ultimii Colfești, George Sakellario⁶²⁸). Pe la începutul veacului al XIX-lea în aceste case ale Bălenilor locuia Iordache Filipescu, viitorul baș-boer al Țării românești, care a avut-o prin moștenire dela părintele său Constantin, marele ban stins din viață la 1817⁶²⁹). Printre anii 1870—75 aceste case ale lui Iordache Filipescu, fură cumpărate de Coroană, odată cu cele alăturate foste ale lui Constantin Cantacuzino caimacamul țării dela 1849⁶³⁰).

---

626) Iordache Colfescu, armaș la 1739, paharnic 1761, stins din viață la 1763 și soț înainte de 1746 al Zoiței Grecianu iar în urmă al Ancuței Pârșcoveanu (călugărița Ana dela 1775—6) a avut patru feciori: Filastache, Ioniță, Iordache stolnic 1791 și Tănase, cari toți trăiau în timpul ocupației austriace. Iordache Colfescu fusese chiar soțul cel dântăi al Ruxandei Grigore Băleanu, sora vel logofătului Grigore celui mort la 1788. Cred chiar că ale lui vor fi fost casele vechi Colfești, vândute — cele de pe locul fostului puț cu zale — lui Sakellario, iar celelalte poate chiar lui Grigore Băleanul. Aceste case Colfești „de pe Podul Mogoșoaiei“, dedeau în ulița „unde se îngroapă luteranii până în mănăstirea luteranilor“ (v. *Cond. domnească* 33, fila 28). Cumpărate de Dinicu Golescu de la Sakellario au fost vândute de fii primului: Ștefan și Nicolae pe 10.000 de galbeni la 1838 (v. *Buletinul oficial*, 1838, p. 79).

627) Porțiunea din palatul regal rămasă încă nemodernizată și care poartă ceasornicul.

628) v. G. D. FLORESCU, o. c., p. 33 și acolo notele 157 și 158.

629) Fost vel postelnic în timpul ocupației austriace încă din 1787, el este părintele lui Iordache, viitorul baș-boier, și al altor copii dintre cari și al Catincăi Scarlat Slătineanu. Pe semne că în ultimii ani ai veacului al XVIII-lea Grigore Băleanu, vel stolnicul dela 1795 va fi vândut casele sale lui Constantin (Dinu) Filipescu. Aserțiunea aceasta se bazează pe deducția că în diata sa Pană Filipescu vel ban, părintele lui Constantin, diată din 3 Iunie 1792 (v. *Acad. rom. pach.* I, doc. 145 în fișele general P. V. Năsturel) acesta precizează că lasă casele din București cu toate nămeștiile lor, cu livedea din vale fiului său Nicolae, „dar fiind-că fiul meu Dinu nu are casă, ci până își va face să țează amândoi ca niște iubiți frați....“. Dinu Filipescu cumpărând aceste case Bălene, lasă unele fiului său Iordache, iar celelalte le va fi dat zestre fiicei sale Catinca Scarlat Slătineanu, rămâind zestrăle fiicei acesteia Zoiții, soția lui Constantin caimacamul Cantacuzino.

630) Zoița Cantacuzino se stinge din viață la 1839 (v. piatra de mormânt la cimitirul Șerban Vodă). Casele erau formate din două corpuri: unul cam pe locul grajdurilor regale și altul spre calea Victoriei pe locul actualului corp de gardă. Amândouă casele erau legate între ele printr'un pod suspendat și acoperit. Și ele au fost vândute pe la 1865—70.

26 — Stolnik.

Casele acestea se aflau pe locul dispărutelor băi domnești ale lui Constantin Vodă Brâncoveanu, terenuri cunoscute înainte sub numele obișnuit de Livedea Gospod, adică livedea domnească. Azi aceste terenuri nu mai există, căci dealungul lor se scurge Dâmbovița în urma canalizării ei dintre anii 1879—81, și anume pe porțiunea acesteia dela palatul Justiției spre podul halelor. De băile domnești aflăm informații încă de pe la 1669⁶³¹⁾ când terenuri din apropiere au fost donate de către Antonie Vodă din Popești unui oare-care Gheorghe biv vel stolnic⁶³²⁾. La 1724 acea baie domnească era numită „Baia cea veche“ pe semne că fusese părăsită de către Domnii fanarioți⁶³³⁾. Aceste terenuri — foste în prundul Dâmboviței în vremurile de care ne ocupăm — fuseseră parte dăruite de către Brâncoveanu Vodă, fiicei sale Domnița Bălașa, soția lui Manolache-Rangabe zis Lambrino, care clădise în apropiere ctitoria lor la 1741.

Nu am putut afla la cine se referă mențiunea destul de laconică a baronului Purcel dela acest număr, și cine să fi fost acest stolnic dintre anii 1788—91, proprietar pe aceste terenuri, cu casă mare care va fi atras atenția ofițerilor austriaci. Cunoaștem ca „vel stolnici“ în sfaturile domnești ale lui Nicolae Mavrogheni doar pe cei din cursul anului 1788, și anume pe Alexandru Văcărescu în Mai și August, și incidental pe Ioan Știrbei

---

631) Actul poartă data de 26 Februarie și mi-a fost comunicat în transcrierea românească de către d-ra Maria Goleșcu. Originalul este foarte deteriorat, totuși se pot citi următoarele:

„Antonie Voevod dă cinstitului boierului d-meale lui Georgie biv vel stolnic ca „să-i fie lui niște case i cu toate (șters) și cu curtea și cu locul cât ține curtea „(șters) *apropo de baia domnească*, care case le-au fost (șters) grădeanul cu țara. Deci „aflându-se grecii care (șters) spargă și să strice țara ca niște oameni răi (șters) ne „de țără și au rămas acele case pre seama (domniei mele) (șters). Iar când au fost „la (șters) la cinstita Poartă miluindu-mă Domnia mea m'am milostivit de am miluit pre „boiarinul d-meale Giorgie stolnicul cu aceste case, etc. Iar pentru loc fiind loc domnesc „și dă să va afla cumva să fie dăruit altcuiva de mănăstire și vor avea cărți pre „acel loc de mai nainte (stricat) pre acest loc să aibă a să (stricat) aceia cum va „putea, și de nimenea opreală să nu aibă, etc.“.

632) Nu am putut identifica pe acest boier. S'ar putea totuși să fie Gheorghe Drugănescu, mort ca vel vornic la 1673. Acesta fusese vel comis la 1667 și fusese ucis la 1673 de către Grigore Ghica Voevod, de oare-ce uneltea pentru tron. El era feciorul lui Vlad, căpitan de dorobanți † 1612.

633) Actul poartă data de 12 Iulie 1724 (v. *Arh. St. Mitropolie, netreb.* p. 109, doc. 1). Nicolae Vodă Alexandru (Mavrocordat) întărește lui Daniil mitropolitul țării ca să stăpânească un loc ce iaste alături cu locul Băii cei vechi care este a sfintei mitropolii pă din sus până în podul uliții cei mari care treace Dâmbovița pă dinnaintea porții domnești pă din sus (podul Justiției de astăzi), însă în lung din apa Dâmboviței până în locul dumnealui Manolache vel paharnic. (Rangabe zis Lambrino. Era vel paharnic încă din 1723. De stăpânirile sale am vorbit mai sus v. No. 4 negru) unde sânt casele stj. 28 și în lat din podul uliții, (adică actuala cale a Rahovei) până în locul băii a sf. Mitropolii stj. 14. Pentru că acest loc fiind domnesc, și fiind lângă locul băii a sf. mitropolii m'am milostivit d-mea de i l'am dăruit sf. mitropolii, etc. Și iar să-i fie un loc de baie însă în lung din apa Dâmboviții până în locul grădinii dumnealui Manolache vel paharnic (chiar locul însemnat cu numele de „Stolnicul“ de către Purcel), stj. 20 și în lat locul băii până în livada domnească (pe semne terenuri confiscate din averea brâncovenească) stj. 20 care și acest loc fiind domnesc m'am milostivit d-mea, etc.

în ziua de 30 Iulie, iar printre ispravnicii de județe cu dregătoria de stolnic pe Scarlat Cămpineanu la Buzău, pe Scarlat Drugănescu la Argeș și pe Ioan Glogoveanu la Mehedinți ⁶³⁴).

27 — Istrate Kraczeliesku (=Istrate Krețulescu).

Casa lui Istrate Crețulescu nepotul de fiu al Domniței Safta, fiica lui Constantin Vodă Brâncoveanu. Această casă se afla în fața palatului de Justiție pe locul unde azi curge gârla. Înainte de începutul veacului al XVIII-lea pe aci se întindeau livezile domnești, din care pe semne că Domnița Safta Brâncoveanca va fi avut stăpâniri zestrăle la căsătoria ei în 1700 cu Iordache Krețulescu vornicul de mai târziu. La 1693 ⁶³⁵) la spatele acestor proprietăți Krețulești, Vodă Brâncoveanu donase din proprietățile domnești lui Cornea Brăiloiu, boier oltean și fără loc de ședere în capitala principatului. În acest act se vorbește de Podul lui Iane, care nu poate fi decât podul dela Sf. Spiridon vechi. Istrate Krețulescul se stinge din viață puțin după 1817, neavând din căsătoria sa cu Ecaterina, fiica lui Dumitrașco Racoviță nici un scoborător. Ei adoptaseră însă pe Safta fiica nepotului Teodorache Krețulescu medelnicerul. La moartea acesteia, proprietatea pe semne va fi fost vândută. În marginea estică a acestor proprietăți Krețulești, fărâmițate și ele, mitropolitul Ignatie dăruise la 1812 ⁶³⁶) lui Costache Mano un loc slobod lângă cotul Dâmboviței ⁶³⁷). La 1852 casele foste ale lui Istrate Krețulescu erau complectamente dărâmate, iar în spatele

---

634) Pentru boierii Văcărești știm precis ce proprietăți au avut în capitala țării. Pentru Cămpineni de asemenea știm că aveau stăpâniri însă într'altă mahala. De Glogoveni nu am putut afla acte care să ne menționeze prezența lor în București în acele vremuri. Cât pentru boierii Știrbei, știm că ulterior nu departe de aceste terenuri erau proprietățile uneia din ramura Știrbeilor.

(v. pt. toți stolnicii dintre 1788—91 V. A. URECHIA, o. c., tom. IV).

635) Documentul poartă data de 12 Iulie și se afla la *Acad. rom. pach. XLV*, doc. 84, în regist în fișele ined. general P. V. Năsturel.

Constantin Vodă Brâncoveanu dă cinstîtului și credinciosului său boier Cornea Brăiloiul vel paharnic, că să-i fie niște locuri de case în București în prund peste Dâmboviță alături de apa Dâmboviții, însă din podul agăi lui Iane în sus spre marginea Dâmboviții până în locul boierului d-sale Matei Ciorogârleanul, (deci dela cotul Dâmboviții dinspre Dudescu în lungul actualei străzi Sfinții Apostoli până în spre calea Rahovei), care locuri fiind domnești s'au fost pus pe dânsul unii alții de au făcut case și grădini, etc. Iar Cornea Brăiloiul paharnic neavând loc de casă aici în București și vrând ca să-și facă temei de case, precum au și alți boieri, tocmitu-s'au cu oamenii câți au avut case pe acest loc domnesc, etc., pe unde se cotește apa Dâmboviții în sus de podul agăi Iane.

636) Actul poartă data de 1 Ianuarie și se află la *Arh. St. Mitropolie*, pach. 171 doc. 1 în regist în fișele ined. general P. V. Năsturel.

„Fiind-că iubitul fiu sufletesc dumnealui Costake Manu s'au arătat osârdnic și „folositor la multe slujbe ale casei sfintei mitropolii, etc. mitropolitul cunoscându-i bun „clisis și vrând a-l mulțumi fi donează un loc slobod înpotriva școalei obștești ot metohul „Măgureanului dincolo de Dâmboviță ce să numește grădina mitropoliei“. Urmează măsurătorile locului.

637) v. pentru aceste identificări studiul meu amintit la nota 43.

lor se ridica curtea judecătorească ce avea la sud fostele case ale lui Andrei băcanul⁶³⁸). Cu ocazia regulării cursului Dâmboviței între anii 1879—81, vechile case de pe locul actualului pod al justiției au fost dărâmate.

28 — Kornesku.

Nu am putut afla acest număr în planul lui Purcel, și nici în al lui Ernst. Am vorbit mai sus de cealaltă casă Cornescu din mahalaua bisericii Dintr'o zi⁶³⁹). Dacă indicația lui Purcel este exactă, avem și la acest număr o casă a unui reprezentant al neamului boerilor Greceni-Cornești. La data alcătuirii planurilor noastre cunoaștem din neamul acesta pe fii lui Drăghicean Greceanu-Cornescu⁶⁴⁰), soțul încă dela 1733 al Zoitei Filipescu, și anume: pe Scarlat^{640 a}), mort abia la 1794 de a cărui casă am vorbit mai sus^{640 b}) ai cărui feciori toți nevrâstnici la data alcătuirii planurilor locuiau evident în casa părinților lor^{640 c}); pe Alexandru stolnicul⁶⁴¹) care se stinse din viață cu puțin înainte de 1797 având ca fiu pe Grigore la 1798; pe Șerban fost vel căpitan de dorobanți la 1776, poate vel serdarul dela 1791^{641 a}) și pe Grigore cu feciorii săi: Răducan născut la 1768 și abia treti logofăt la 1799 și Scarlat slujerul stins din viață la 1819⁶⁴²). Prin urmare la unul din aceștia se referă trimiterea baronului Purcel, numai dacă și aci nu va fi tot o stâlcire a vreunui alt nume de boer, ca spre pildă: Colfescul, sau Costescu, evident cu ortografia germană. De casele unora din reprezentanții acestor neamuri, case ce nu sunt însemnate în planurile noastre, am vorbit în treacăt mai sus⁶⁴³).

Amintesc totuși că o veche casă Cornescu, a fost cunoscută bunicilor noștri în dosul actualei prefecturi de poliție. În această casă a locuit răposatul încă dela 1890 general Ioan Cornescu nepotul de fiu al caimacamului Scarlat. Casa aceasta era și ea foarte veche însă nu pot totuși crede că la ea se referă indicația lui Purcel, părintele generalului fiind abia născut la 1793, deci după anii alcătuirii planurilor noastre.

---

638) La 1835 Martie în 1 (v. *Arh. St. Cernica*, pach. 9, doc. 2 aflat și în regist în fișele inedite general P. V. Năsturel), casele lui Andrei băcanul erau în față Podului Caliței, — adică al Calicilor — alături de casele răposatului, (la acea dată) vornic Fotache Știrbei, ce erau la colț cu strada Artei, peste drum de Așezamintele brâncovenești.

639) v. mai sus aci la No. 41 roșu.

640) El era mort la 1767.

640 a) Fusese vtori logofăt 1762, vel comis 1767, vel agă 1772, vel logofat 1777, vel vistier 1781, vel logofăt 1787, vel vistier 1788, stins din viață la 1794, soțul în prima sa căsătorie al Saftai Slătineanu, și în a doua a Catincăi Ghica.

640 b) v. aci mai sus la No. 19 negru.

640 c) Feciorii lui Scarlat au fost: Mihalache născut la 1784; Costache născut la 1793 și Ilinca Fălcoianu divorțată la 1806.

641) Fusese clucer za arie 1762, serdar 1767, stolnic 1779, 1794, fiind stins din viață la 1797.

641 a) Fusese și treti vistier la 1762.

642) Fusese slujer la 1813 și soț al Mariei Vintilă Prejbeanu. Soția sa s'a stins prin focul său Alecu zis și Aristotel. Cât pentru Răducan, el fusese în urma slujer 1803, stolnic 1819, deputat 1831—5, membru înaltului divan 1836, vel clucer 1839, mort la 1841.

643) v. mai sus aci la No. 25 și No. 28 negre.

* * *

Evident că în planul baronului Purcel nu vor fi fost indicate decât casele în care comandamentul trupelor de ocupație va fi voit să cartieruiască unele din căpeteniile militărești, căci pe întinsul orașului dela sfârșitul veacului al XVIII-lea se mai aflau multe alte case boerești de care nici unul din cei doi cartografi nu amintesc.

Relev totuși încă o particularitate pentru acele vremi, și anume: în lista caselor boerești însemnate de către baronul Purcel în legenda planului său, nu întâlnim nici o casă aparținând între 1789—91 la vre-un reprezentant al neamurilor fanariote domnești: Mavrocordat, Ipsilanti, Caragea, Șuțu și Mavrogheni, și în aceste reflecții nu mă refer chiar la Voevozii ce vremelnice au ținut tronul țării, căci de ei știm că locuiau fie la curtea veche ruinată, fie la cea nouă dela 1774 încoace, ci la ceilalți reprezentanți ai familiilor acestora, trăitori în Țara românească, și majoritate pe semne chiar în capitala țării. Nu cred ca aceștia să fi putut fi scutiți de neplăcerile cartieruirilor străine, prin faptul influenței ce ar fi putut avea pe lângă stăpânire, dar înclin spre ipoteza că cunoscători ai vremelnicei lor situații privilegiate pe lângă reprezentanții propriilor lor familii numiți în scaunul țării, și maziliți după placul Porții, ei nu posedau în București locuințe impunătoare și deci acestea nu prezentau vre-un folos pentru organele de cartieruire ale trupelor de ocupație.

IX

HANURILE BUCUREȘTENE
DINTRE ANII 1789 — 1791

**însemnate cu litere minuscule negre de către
ERNST și PURCEL**

Identificarea literilor minuscule negre

WAAREN NIEDERLAGS HAUSSER ODER HAAN⁶⁴⁴), adică: Prăvălii, hoteluri sau hanuri.

a — Filaret.

Greșită identificare a baronului Purcel, căci aci avem vechiul *han al lui Șerban Vodă* de pe locul băncii naționale a României de azi. Hanul lui Filaret era cu totul în altă mahala⁶⁴⁵). Hanul lui Șerban Vodă a fost ridicat de către Șerban Vodă Cantacuzino⁶ pe locurile ce le stăpânea de moștenire din clironomia maternă, la care adăogase încă din tinerețe — pe vremea când era postelnic — cele cumpărate încă de prin anii 1666; mici proprietăți de negustori din această mahala. Toate aceste terenuri înjugate între ele făceau o întindere ce avea ca hotare pe planul actual al orașului: străzile Lipscani din fața băncii naționale, strada Carada până peste str. Doamnei și în lungul acesteia până la o uliță în lungul străzii Bursei și a străzii Smârdan și iarăși până în str. Lipscani. Odată ajuns în scaunul țării, Șerban Vodă începu să clădească acest han la 1683 terminându-l la 1686. Care va fi fost întinderea hanului propriu zis — ab origine — ne-ar fi greu de precizat, căci această clădire a ars în parte în timpul domniei nepotului său Vodă Brâncoveanu la 1704. Va fi fost poate chiar reclădit de către acesta.

Nu putem trece cu vederea că pe vremea când fondatorul hanului va fi ridicat aci acest adăpost pentru negustori, ulițele bucureștene din apropierea lui nu erau întru nimic asemuitoare ca direcție cu cele de azi. Ulițele întortochiate și la voia întâmplărei, trecând prin curțile micilor negustori și pe lângă pivnițele unora din marii și bogații boieri ai vremii au dispărut încetul cu încetul, căci afară de Podul Șelarilor memorat în acte vechi din ultima jumătate a veacului al XVII-lea și Podul spre hanul lui Șerban Vodă, care cu sigu-

---

644) Ortografia acestui titlu este destul de greșită, căci corect ar fi: WAREN-, NIEDERLAGS-HÄUSER ODER HAHNS.

645) v. mai departe la litera g.

ranță mergea în lungul actualei străzi Smârdan suind dela fosta poartă din sus a curții domnești spre strada Doamnei, nu avem alte artere pe care să le putem afla chiar din vremurile mai apropiate de noi, de prin veacul al XVIII-lea. Pe vremea alcătuirii planurilor noastre, direcția ulițelor în acest cartier așa de central al orașului, era încă alta decât cea de azi. Strada Lipscani, dintre calea Victoriei și str. Smârdan era puțin mai la sud de actualul traiect al acestei importante artere de azi. Hotarul hanului propriu zis era la colț între str. Lipscani și str. Smârdan pe locul actualmente ocupat de edificiul băncii naționale a României, însă se întindea spre sud peste stradela din spatele băncii. Strada Karagheorghevici nu exista pe acele vremuri și pe aci se întindeau proprietățile Cantacuzinești și cele ale boierilor din Filipești. Strada Doamnei dintre banca Marmorosch-Blank și spitalul Colței avea și ea un alt traiect decât cel de azi, încăperile din spatele hanului se întindeau peste casele ce formau până încă acum vreo câte-va decenii hanul Germani, proprietatea prin cumpărătoare a unor scoborători colaterali ai familiei domnitoare sârbe a Obrenovicilor, refugiați în Țara românească și stabiliți încă de acum aproape un veac la noi, având și o casă de bancă în București. În hanul lui Șerban Vodă s'au adăpostit pe la mijlocul primei jumătăți a veacului trecut marii bancheri ai vremii. Ajuns gata a cădea în ruine, cu toate că scăpat ca prin minune de flagelul focului din 1847, el a fost dărâmat puțin după războiul independenței, iar azi pe acelaș loc se ridică palatul băncii naționale, clădire proiectată încă dela 1862⁶⁴⁶).

b —⁶⁴⁷) Giorginou (=Gheorghe-nou).

Hanul sfântului Gheorghe-nou ce înconjura biserica cu acelaș nume ctitoria lui Panaiot Nicusios Mamonă. Este poate hanul cel mai mare de pe întinsul vechiului oraș, fiind construit de al doilea ctitor al bisericii Sf. Gheorghe-nou, de Vodă Brâncoveanu în domnia sa. Se afla aproape de fostul târg al Cucului înconjurat de o sumedenie de uliți cu nume de meseriași⁶⁴⁸), încă pe la mijlocul veacului al XVIII-lea. Ars o primă oară la la 1804⁶⁴⁹) se va fi schimbat mult, iar în groaznicul flagel din 1847 a fost cu desăvârșire distrus. Lăsat în stare de complectă ruină, încetul cu încetul vechile arcade ale clădirii s'au năruit. Azi pe locul lor se află străzile ce înconjoară grădina bisericii, aceasta fiind începută în domnia lui Bibescu Vodă.

646) v. Actul de concesiune provizorie pentru înființarea băncii în acel an în *Monitorul, jurnal oficial al principatelor unite, No. 84* cu data de Marți 17 Aprilie 1862.

647) Această literă de ordine lipsește în planul lui Ernst.

648) Târgul Cucului se afla în apropierea pieței formate de calea Moșilor și str. Sf. Gheorghe. Una din străzile din apropierea oficiului de stare civilă de azi se numea la 1754 „ulița ce vine de unde să frânge hierul” (v. *Arch. St. Episc. Buzău*, pach. 85, doc. 32 și în regest în fișele inedite general P. V. Năsturel, act cu data de 17 Ianuarie) iar la 1805 tot această uliță este întâlnită cu numele de „ulița Fierului” (v. *Arch. St. Cernica*, pach. 6, doc. 6 tot în aceleași fișe).

649) v. și IONNESCU-GION, o. c., pp. 487—8.

c —⁶⁵⁰) Popasu (=Papazoglu).

Hanul Papazoglu ce se afla la colț între str. Decebal și calea Moșilor, de partea dreaptă mergând spre biserica Sf. Vineri-Herasca.

Era nou de abia câți-va ani în momentul când cartografii străini își începeau planurile lor, căci acela dela care acest han își ține numele — Hagi Dumitrache Papazoglu — devine stăpân pe aceste locuri prin schimb cu vistierul Văcărescu ⁶⁵¹) la 9 Martie 1784. Pe acea vreme aceste proprietăți se aflau în mahalaua sf. Gheorghe-vechi, după numele bisericei celei mai apropiate și ce se afla aproape peste drum de acele case. Acel hagi, cunoscut de altfel și sub numele de Hagi Dumitru, biv vel șetrar la 1775 ⁶⁵²) și biv vel slujer ⁶⁵³) la 1778, va mai fi cumpărat și alte prăvălii până în vremea ocupației austriace, și de aceia și scrupuloșii cartografi îl menționează printre primele hanuri din centrul Bucureștilor, pe semne foarte încăpător pentru trupele de ocupație chesaro-crăiești ⁶⁵⁴). La 1844 ⁶⁵⁵) aflăm vorbindu-se de hanul Papazoglu din mahalaua sf. Gheorghe-vechi, în chestiunea vinderei unei cârciumi „La Mișu“ a serdarului Athanasie Kazoti ce se afla „împotriva hanului“, adică peste drum de acest han ⁶⁵⁶), iar după focul din 1847 ce-l distruge, nenorociții ce-și vor fi pierdut avutul, se mută pe la vecini ⁶⁵⁷). Rămas în ruină după incendiu nu a mai fost renovat.

d —⁶⁵⁸) Konstantin Woda.

Alt însemnat han al centrului de pe vremi a orașului: *hanul lui Constantin Vodă*, ridicat de către Vodă Brâncoveanu după 1692 pe terenurile confiscate dela vărul său prin alianță Constandin Bălăceanu agă ⁶⁵⁹). Pe căreul format de actualele artere: calea Victoriei din fața palatului poștelor și străzile: Stavropoleos, Smârdan și Carol I, se întindeau, încă de prin mijlocul veacului al XVII-lea, proprietățile boierilor Bălăceni; bunicul acestui Costandin agă, fiind chiar ctitorul fondator al micii biserici — atunci de lemn, — azi biserica Sf. Dumitru ⁶⁶⁰). Proprietățile agăi Bălăceanu se întin-

650) Altă literă de ordine care lipsește la Ernst.

651) Vistierul dela acea vreme este Ienache Văcărescu. Anafora cu data da 10 Martie 1784 amintește că acest vistier având un loc de pivniță în mahalaoa Sf. Gheorghe vechi se învoește cu Hagi Dumitrache Papazoglu de i l'a făcut schimb cu 2 locuri ce le are acesta din urmă în mahalaoa lui Șerban Vodă, (adică a Scorțarului) (v. pt. act *Acad. Rom. XCVII*, doc. 29 în regist la P. V. Năsturel; v. și studiul meu amintit la nota 43).

652) v. *Arh. St. Casa Safta Castrișoia*, pach. 6, doc. 7 în fișele Năsturel.

653) v. *Ibidem. ibid.* doc. 11; v. fișele amintite.

654) IONNESCO-GION, (v. o. c., 493) dă amănunte foarte puține asupra acestui han.

655) v. *Vestitorul românesc*, anul 1844, No. 2 din 7 Ianuarie p. 8.

656) Greșește deci IONNESCO-GION când afirmă că această cârciumă „La Mișu“ era chiar pe locul fostului han.

657) La 3 Iunie 1847 printre năpăstuiții era și Ioan Giner spițerul a cărui spițerie de lângă hanul lui Papazoglu arzând la 23 Martie se mutase vremelnicește în casele lui Matei zugravul, peste drum de prăvălia lui D. Hempel pe ulița franțuzească (str. Carol I) (v. *Vestitorul rom. No. 42* din 3 Iunie 1847 la rubrica: Inștiințări).

658) Iarăși o literă de ordine ce lipsește la Ernst.

659) Era soțul Mariei, fiica lui Șerban Vodă Cantacuzino.

660) v. I. C. FILITTI, monografia citată a bisericei; v. G. D. FLORESCU, o. c..

deau cam până în dreptul bisericii Stavropoleos pe ulița ce duce la hanul Grecilor ⁶⁶¹). După bătălia dela Zărnești (1692) în care acest boier Bălăcean, părtaș al armatelor austriace ale generalului Haissler, își găsi moartea, Brâncoveanu confiscă toate stăpânirile neamului acestuia, clădind un han ce i-a purtat numele până în vremurile mai noi. Atins și el de focul dela 1847, care a început chiar din marginea lui, a fost lăsat în părăginire, ruinându-se cu trecerea anilor. Pe la sfârșitul veacului scurs, prăvăliile năruite cu totul au fost dărâmate. Locul rămas viran, proprietate a comunei, a fost adesea închiriat la diverse trupe de circ, atracții ale generației bunicilor noștri. Aci, în colțul dinspre actuala stradă Stavropoleos, în niște clădiri improvizate își avea reprezentațiile, încă acum vreo cinci decenii, mai întâi circul Hüttemann și în urmă circul Suhr. Pe o limbă de teren ce mergea dealungul uliței franțuzești, se aflau încă la mijlocul veacului trecut proprietățile boierilor Știrbei din ramura Drăgăneștilor ⁶⁶²). La 1867, chiar la colț cu calea Victoriei — într'o casă cu două caturi — și-a avut primul domiciliu conservatorul de muzică și declamație, înființat la 1864 ⁶⁶³). Dela 1900 se ridică falnic pe toate aceste terenuri până în marginea bisericii Sf. Dumitru, palatul poștelor și telegrafelor.

e — ⁶⁶⁴) Guolza (=Colțea).

Am mai întâlnit acest nume și mai sus pentru biserica ctitorie a lui Mihai Cantacuzino spătarul. Hanul însemnat cu această literă neagră este hanul Colții, care-și ținea numele dela clucerul Colțea Doicescul din veacul al XVII-lea. Pe lângă alte stăpâniri acest boer mai poseda și terenuri coprinse între actualele străzi Blănari, Doamnei și Colții, porțiunea dintre spitalul Colții și Sf. Gheorghe-nou, iar în fund până în apropierea bisericii Sf. Nicolae Șelari. Parte dintre acestea erau cumpărături ale Udrei Doicescu ⁶⁶⁵), încă înainte de 1698, dăruite episcopiei de Buzău ⁶⁶⁶). Ionnescu-

661) v. mai sus la No. V, p. 103.

662) v. G. D. FLORESCU, *Alaiul, etc., o. c.*

663) Un act aflat în arhiva familiei mele și anume o invitație adresată bunicului meu Dimitrie G. Florescu, membru, încă din domnia lui Cuza-Vodă, a comitetului examinator a elevilor Conservatorului de muzică, ce erau destinați a fi trimiși cu burse în străinătate, amintește că examenele sesiunii anului 1867 vor fi în localul conservatorului de pe strada Carol I, No. 1. Deci la un an dela suirea în scaunul principatelor române unite a domnitorului Carol I, conservatorul de muzică și de declamații își avea sediul aci: și cum știm că această instituție a fost înființată numai cu trei ani înainte, trebuie să credem că aci a fost primul sediu al conservatorului.

D. Filitti îmi semnaleză acum că în Monitorul oficial dela 24 Novembre/8 Decembre 1864, No. 1243, se spune că școala de muzică era la Sf. Dumitru în str. franceză. (v. pt. ea și I. C. FILITTI, *Bis. Sf. D-tru, o. c.*, p. 22).

664) Altă literă de ordine ce nu este însemnată de către Ernst.

665) La 19 Decembre 1698, Radul spătar cu frații lui: Udrea logofăt și Dumitrașco logofăt, fii Colții Doicescul, dăruiesc episcopiei de Buzău terenuri cumpărate de către părintele lor dela Vasile iuzbașa fiul lui Bogdan iuzbașa din Ciorani (v. *Arh. St. episc. Buzău*, pach. 85, doc. 16 în regist în fișele răposatului general P. V. Năsturel).

Pentru alte informații asupra hanului Colții v. lucrarea amintită mai sus când am vorbit de biserica Colții, a părintelui Gh. Negulescu, din revista „*Biserica ortodoxă română*”, anul 44.

666) La 27 Mai 1705 Apostol neguțătoriu, strămoșul Aniței Știrbei, născută

Gion ⁶⁶⁷) ne spune că au fost patru paraclise ale Colții, fixând unul la hanul Colții ⁶⁶⁸), altul la spitalul Colții, iar pentru celelalte două nu a putut nici el afla locul unde vor fi fost ⁶⁶⁹). Numele indicat de către baronul Purcel se referă evident la hanul Colții, însă nu la cel din jurul spitalului, ci la cel înconjurător al bisericii cunoscute sub numele de biserică Sf. Ilie, iar azi biserică este numită Kalinderu după numele bogatului grec Lazăr Kalinderoglu, venit pe la mijlocul veacului trecut și care a ajutat acest edificiu bisericesc, legându-și numele de această mult mai veche fundație bisericească. De alt-fel acest modest edificiu, ascuns până deunăzi în spatele clădirilor — vechi și ele de aproape un veac — de pe strada Colții, schimonosit ca stil și ne-mai amintind nimic din forma sa ancestrală, a putut fi văzut pentru scurtă vreme — doar câte-va zile — cu ocazia dărâmării vechilor case scunde și derăpănite de lângă edificiul Creditului funciar rural pe strada Colții. Bolțile de cărămizi din pivnițele acelor case dărâmate ne lasă să credem că vor fi fost cele ale pivnițelor fostului han al Colții. A dispărut și acest han, precum au dispărut până în zilele noastre toate celelalte.

f — ⁶⁷⁰) Havropolios (=Stavropoleos).

Este vechiul han înconjurător al bisericii cu acelaș nume, ctitoria lui Ioanikie Stratonikeas, lângă vechiul han al Grecilor. Am vorbit mai sus de biserică Stavropoleos ⁶⁷¹). Nici Ionnescu-Gion nu ne dă lămuriri demne de luat în seamă.

g — ⁶⁷²) Cherban Woda (=Șerban Vodă, la drept vorbind însă Hanul Filaret-Colțea).

Greșită identificare din partea baronului Purcel, căci am vorbit mai sus de acest han care nu se afla acolo unde ni-l indică cartograful austriac. Hanul indicat aci este unul de mai mică însemnătate, ce se afla pe lângă hanul cu tei în marginea fostei străzi a Marchitanilor de acum vro opt decenii ⁶⁷³). Numele care era cunoscut bunicilor noștri pentru acest han

---

Golească, dăruiește și el în această mahala terenuri episcopiei de Buzău terenuri cumpărate dela Colțea Doicescul clucerul (v. *Acad. rom. CXXVII*, doc. 81, în regist în fișele răposatului general P. V. Năsturel).

667) v. o. c., p. 227.

668) Nu pot crede ca unul din paraclisele amintite și de mine la istoricul bisericii Colții (v. mai sus No. 54 roșu) să fi fost paraclisul hanului Colții, ci mai repede că aci este biserică Sf. Ilie din hanul Colții numită azi biserică Kalinderu.

669) v. pt. ele cele amintite de mine la istoricul bisericii Colții; v. și lucrarea amintită a părintelui GH. NEGULESCU, o. c.

670) Altă însemnare ce lipsește în planul lui Ernst.

671) v. mai sus la biserică Stavropoleos, No. VI, p. 104.

672) Și această literă de ordine cu cerneală neagră lipsește la Ernst.

673) Această stradă era în prelungirea străzei Lipscanilor, sau mai bine zis era acum vreo 60—70 de ani o porțiune din strada Lipscanilor, și anume cam dela strada Șelarilor până la ulița Boiangiilor, actuala stradă a Bărăției.

este Filaret-Colțea, precum ni-l relevă și Ionnescu-Gion⁶⁷⁴), pe semne spre diferențiere de celalt han Filaret de care nici Ernst nici Purcel nu amintesc, han fost pe locul actualului teatru național pe fostele case ale lui Fierea vistierul Brezoianu.

Acest han Filaret-Colțea își avea fațada spre piața de azi a Romei. Ași crede chiar că el este cunoscutul han zis cu tei, pe care bunicii noștri îl cunoșteau sub numele de hanul lui Năstase.

Nu am putut avea nici o altă informație documentară demnă de luat în seamă⁶⁷⁵).

h —⁶⁷⁶) Warlam.

În planul baronului Purcel aflăm acest han în spatele altarului bisericii Sf. Ecaterina, fostă a lui Pană vistierul⁶⁷⁷). Numele se pare că se referă la un reprezentant al familiei Warlaam, aflătoare pe acele vremuri în Țara românească, și nu la mitropolitul Warlaam care păstorise cu vreo un veac înainte de vremurile acestea⁶⁷⁸). Afară de neamul lui Dimitrie Warlaam, de origine necunoscută stabilit însă în principatul muntean încă înainte de 1765⁶⁷⁹) mai cunoaștem pe un paharnic Warlaam⁶⁸⁰), ginerile lui Dimitrie Mavrogheni, fratele Voevodului Nicolae⁶⁸¹). La 1789, când după informațiile baronului Purcel ar fi existat în București un han cu acest nume, mai trăia și fiul lui Dimitrie Warlaam, Constantin, născut încă înainte de 1765 din prima căsătorie a părintelui său⁶⁸²). Ași crede că acest han — de care Ionnescu-Gion nici nu pomenește⁶⁸³) — va fi fost ulterior cunoscuta locuință de pe la 1821⁶⁸⁴) a serdarului Marcu de oare-ce casele acestuia se aflau la această dată „în capul Podului Beilic“⁶⁸⁵). Alte informații istorice nu am putut afla asupra acestui han, a cărui destinație pe semne pe la începutul veacului al XIX-lea va fi fost schimbată, judecând după faptul că peste câte-va decenii el numai este menționat. Va fi fost chiar distrus în cutremurul din primii ani ai veacului al XIX-lea.

Pe vremea cartografiilor austriaci de a căror planuri ne ocupăm porțiunea din strada Lipsani de azi numită a Marchitanilor nu exista precum se poate constata din planul anexă ce se află la studiul prezent, plan care ne înfățișează — cel puțin pentru centrul orașului — schimbările radicale survenite atât în schimbarea edificiilor cât și în direcțiile urmate în vechime de ulițele bucureștene.

674) v. o. c., p. 488.

675) v. *Ibidem*, p. 493.

676) Nici această literă de ordine nu este trecută în planul Ernst.

677) v. mai sus No. 86 roșu.

678) Fusese episcop al Severinului între anii 1671—72 și mitropolit pentru câte-va luni în cursul anului 1673 (v. IORGA, *Ist. bis. rom. o. c., II*, pp. 330—332).

679) v. I. C. FILITTI, *Biserici și ctitori*, ed. 1932, p. 26, nota 2.

680) v. TH. BLANCARD, o. c., p. 172. S'ar părea (v. *IBID.* p. 435) că și acest paharnic s'ar fi numit Dimitrie, fost proprietar bogat la Tinos, fiind originar din Salonic.

681) Acest Dimitrie Warlam fusese căsătorit cu Marussa (Maria) Mavrogheni, fata guvernatorului în Mycene, Dimitrie, din a doua a sa căsătorie cu Irina Caloyera.

682) v. I. C. FILITTI, o. c.

683) v. *Istoria Bucureștilor*. În indicele alfabetic nu este amintit decât mitropolitul de care am pomenit la nota 678.

684) v. G. D. FLORESCU, o. c.

685) v. EMIL VĂRTOSU, *Tudor Vladimirescu*, ed. 1927, p. 80.

X

ULIȚELE BUCUREȘTENE

PLAN.

Von der Haupt und Residenz-Stadt Bukharest, in der grossen Wallachey; welche den 9ten November 1789, von denen kaiserlichen königlichen Oesterreichischen Truppen, unter Commando seiner Durchlaucht des Feldmarschalls Prinzen von Saxe Coburg, in Besitz genommen werden.

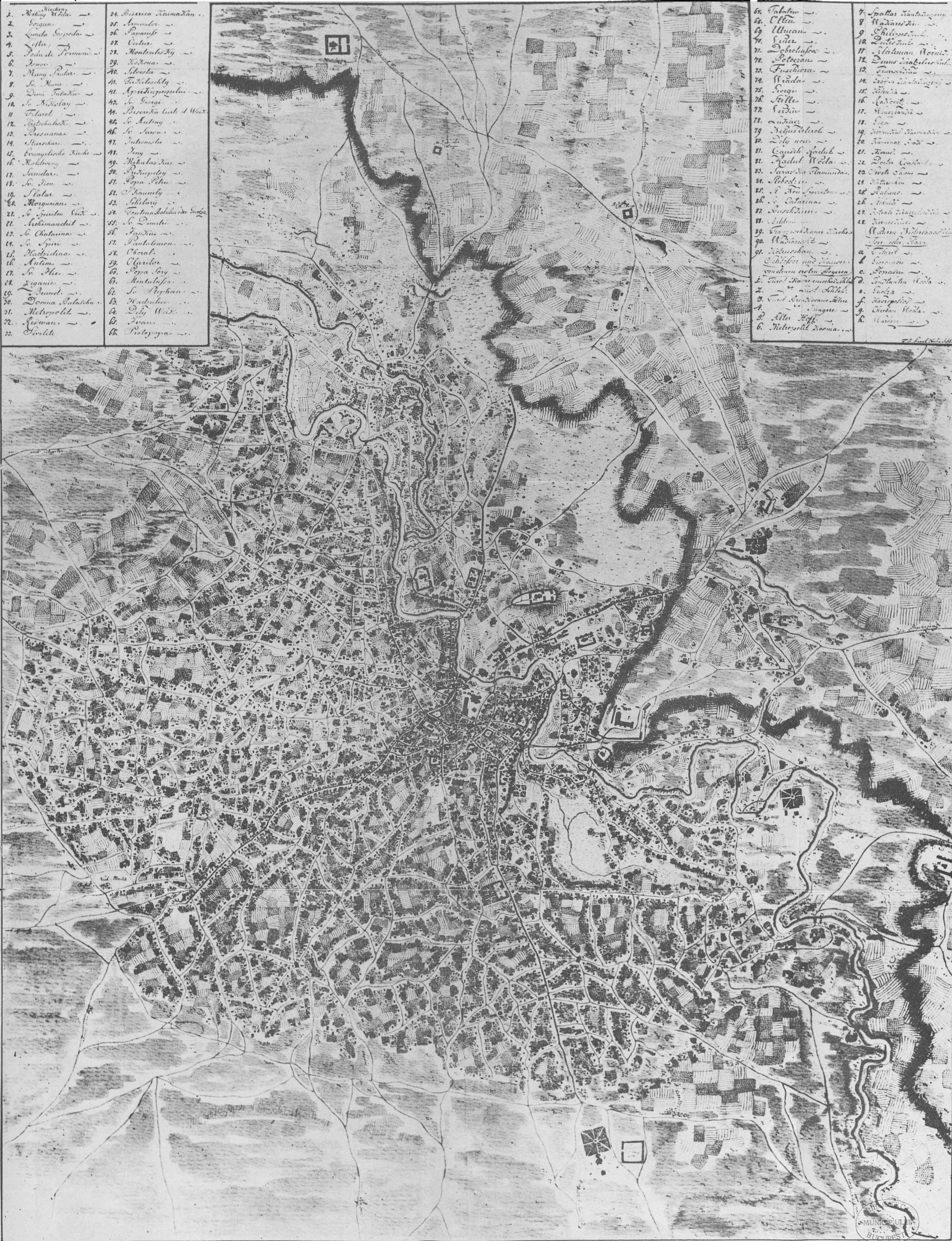
Maasstab von 1900 Klaftern.

Erklärung der Nummern

Erklärung der Nummern

1. Ketzler	24. Sibirica Krimaklan
2. Gorgan	25. Amnulet
3. Kunda Sopot	26. Papanof
4. Ofen	27. Vetur
5. Fels de Terminus	28. Montentokij
6. Kowar	29. Kotonas
7. Nagy Prutar	30. Schwa
8. St. Maria	31. Felschschly
9. Dem. Takalar	32. Apudkapsulau
10. St. Nikolaj	33. St. Georg
11. Fels	34. Buzarko Grot d. West
12. Kotschubok	35. St. Antony
13. Presuana	36. St. Janna
14. Staschar	37. Felsentel
15. Evangelische Kirche	38. Jany
16. Melkover	39. Kibalar Bau
17. Sander	40. Petrusberg
18. St. Jion	41. Gopa Sihu
19. Stalar	42. St. Jovany
20. Merquian	43. Schilary
21. St. Joviten Grot	44. Fontana Sabulosa d. Grot
22. Krimmandit	45. St. Dimitri
23. St. Chitavna	46. Felsentel
24. St. Jpiti	47. Pantalemon
25. Katschidina	48. Oborak
26. Antim	49. Clarilor
27. St. Alie	50. Gopa Grot
28. Ziganer	51. Kuntulofa
29. Brunel	52. St. Stephan
30. Demna Sabulosa	53. Katschidina
31. Melkopolit	54. Dely Wald
32. Kiswan	55. Jovan
33. Sivilit	56. Petrusberg

67. Tabakur	77. Spallas Katschidina
68. Celen	78. Katschidina
69. Ultrian	79. Schilary
70. Jena	80. Katschidina
71. Kuntulofa	81. St. Jovany
72. Katschidina	82. Duna Katschidina
73. Fuchlora	83. Katschidina
74. Katschidina	84. Katschidina
75. Goga	85. Katschidina
76. Felle	86. Katschidina
77. Katschidina	87. Katschidina
78. Katschidina	88. Katschidina
79. Katschidina	89. Katschidina
80. Katschidina	90. Katschidina
81. Katschidina	91. Katschidina
82. Katschidina	92. Katschidina
83. Katschidina	93. Katschidina
84. Katschidina	94. Katschidina
85. Katschidina	95. Katschidina
86. Katschidina	96. Katschidina
87. Katschidina	97. Katschidina
88. Katschidina	98. Katschidina
89. Katschidina	99. Katschidina
90. Katschidina	100. Katschidina

PLAN

der
Wallachischen
Haupt- u. Residenz-Stadt
BUKUREST.

Ulițele bucureștene

Rețeaua uliților și a Podurilor bucureștene dintre anii 1789—91 — o adevărată rețea de păianjen — ne este redată de către cartografi austriaci cu o migăloasă atenție ce ne poate face decât cinste celor doi ofițeri.

Chiar dacă din cauza defectuoșității — de altfel explicabilă și deci scuzabilă pentru acele vremuri — a măsurătoarei cu pasul, străzile orașului nu sunt topografic exacte în ceiace privește direcția și poate și lungimea unora — mai ales din cele periferice — atenția și minuțiozitatea cu care au fost desenate ne sunt totuși o cheazășie.

Majoritatea arterelor bucureștene însemnate toate cu cerneală roșie fără însă să poarte un nume distinctiv, sunt mărginite cu spații albe — pe semne că nici casele, nici terenurile pe unde se îndreptau ele — adesea la voia întâmplării — nu aveau împrejurimi bine definite prin garduri sau uluci.

Nu lipsește de un interes special faptul că aflăm însemnate în planurile baronului Purcel și în acel al locotenentului Ernst ulițele pavate, adică „Podurile“ ce se aflau așternute cu bârne de lemn, uliți pe care scrupuloșii cartografi le disting de restul uliților însemnându-le prin hașurari. Și chiar dacă, nici Purcel, nici Ernst, nu ne indică numele arterelor mai principale ale Bucureștilor pe care le-au cunoscut, acestea ne sunt în mare parte cunoscute, cel puțin cele mai importante.

Astfel întregul „*Pod al Mogoșoaei*“ — actuala cale a Victoriei — dela capul Podului — cum se mai chiamă azi piața Victoriei — și până la palatul Poștei (fostul han al lui Constantin Vodă), împreună cu continuarea lui până în albia Dâmboviței, cunoscută bunicilor noștri cu numele de „ulița Măgureanului“ era în întregime podit.

Cunoscute ne sunt din veacul al XVIII-lea celelalte cinci mari artere:

1. *Podul Târgului de afară* (actuala cale a Moșilor).
2. *Podul Calicilor* (actuala cale a Rahovei).
3. *Podul Beilicului* (actuala cale a lui Șerban Vodă), nume nou pe acea vreme căci Beilicul nu exista decât de puțin ani.
4. *Podul Văcăreștilor* (actuala cale cu acelaș nume).
5. *Podul de pământ*, aproximativ actualele: str. Belvedere, bulevardul Elisabeta dintre str. Brezoianu și piața Mihail Kogălniceanu, continuând în lungul căei Plevnei.

Însă aceste cinci poduri nu erau pavate pe toată lungimea lor.

Podul Târgului de afară, care începea din fața fostelor Pușcării domnești (actuala Bazaca)⁶⁸⁶⁾ era podit până aproape de sfârșitul său, însă înainte de a ajunge la arterele ce se scurgeau în lungul actualei șosele Ștefan cel Mare, deci cam până unde azi ar fi str. Ardeleni.

Podul Calicilor, era podit dela începutul său, dela poarta de sus a fostei curți domnești (întreținerea străzii Carol I cu str. Șelari), însă odată ajuns în deal la Bragadiru dispărea și podeaua.

Podul Beilicului, care începea dela podul de peste Dâmbovița⁶⁸⁷⁾ era pavat până în dreptul bisericii Alexe⁶⁸⁸⁾.

Podul Văcăreștilor era podit doar pe o scurtă porțiune, până în dreptul bisericii Sf. Nicolae din Sârbi.

Podul de pământ — cu toate că-și purta numele tocmai pentru că nu avea podele de lemn — pare să fi fost totuși la fel cu cele precedente, fiind podit doar numai până la biserica Sf. Ilie din Gorgani. Azi cârmind la stânga, porțiunea de uliță⁶⁸⁹⁾ până la „Podul“ de peste gârlă ce suia la mănăstirea Mihai Vodă era tot podită.

Se mai aflau pavate la data alcătuirii planurilor noastre și următoarele uliți:

Podul spre Mihai Vodă, ce începea din josul bisericii Sf. Ioan cel mare (actuala casă de depuneri), trecând Dâmbovița chiar pe locul edificiului vămei poștei, se îndrepta cam în lungul actualei străzi Mihai Vodă până în intrarea noiei curți domnești de pe acele vremi, cunoscuta curte arsă de mai târziu, iar azi adăpostind, pe o parte din terenurile ocupate de ea, clădirile arsenalului armatei. Acest pod era podit pe întreaga sa lungime, și se și explică prin faptul că era drumul continuu umblat de către Voievod și curtea sa.

În centrul orașului — și observăm că cu toate că noua curte ridicată de Ipsilanti la 1774 era în toată splendoarea ei totuși viața bucureșteană oscila în jurul vechei curți părăsite — aflăm mai toate ulițile podite cu bârne.

Le-am putut identifica mai pe toate afară de cele din spatele fostei curți domnești.

Astfel avea următoarele uliți cunoscute încă bunicilor noștri:

*Ulița Colegiului*⁶⁹⁰⁾ actuala str. Academiei, dela str. Doamnei până la fundația Carol I, cârmind la stânga în „Podul Mogoșoaiei“.

*Ulița Bărcănescului*⁶⁹¹⁾, actuala str. Doamnei, din „Podul Mogoșoaiei“ până în fosta uliță a Colței din fața spitalului cu același nume.

Ulița dela biserica Grecilor cum se numea pe la începutul veacului trecut⁶⁹²⁾ actuala str. Stavropoleos.

---

686) v. G. D. FLORESCU, o. c.

687) v. *Ibid.*

688) Această biserică nu exista încă pe vremea alcătuirii planurilor noastre.

689) Cam în lungul bulevardului Schitu-Măgureanu, spre vechea albă a gârlei puțin mai la nord de actualul curs al Dâmboviței.

690) Acest nume este aflat în planul lui Iung din 1856.

691) *Idem.*

692) Numele vechi al uliței este aflat într-o vechie schiță de plan de prin primii ani ai veacului trecut (v. pt. alte informații studiul meu amintit la nota 43).

Podul spre hanul lui Șerban Vodă, actuala str. Smârdan, mică dar importantă arteră încă de prin mijlocul veacului al XVII-lea⁶⁹³). Era podită pe tot întinsul ei.

Podul dela Domnița Văcăreasca la Curtea veche, nume ce-l purta cu câte-va decenii mai târziu⁶⁹⁴) cunoscuta „*uliță franțuzească*“ a bunicilor noștri, fostă pe la începutul veacului „*ulița Ișlicarilor*“ iar dela 1867 încoace str. Carol I. Interesant de relevat este faptul că această însemnată arteră, cunoscută mult înainte de 1789 cu numele de „*Ulița mare*“ era podită între actuala casă Prager și „Poarta de sus“ a fostei vechi curți, iar în fața pieței actuale de flori era nepodită pentru a continua din nou pavată dincolo de biserica Sf. Ioan cel nou, dela „Poarta din jos a curții“ (întretăierea cu bulevardul Maria) până la Beilic, la începutul căii Șerban Vodă.

Ulița Brâncoveanului, cunoscută încă și azi sub acelaș nume. Actualmente îngustă și neînsemnată, va fi fost pe vremurile acelea una din arterele cele mai importante ale acestei mahalale numită a Scorțarului⁶⁹⁵), uliță ce cobora din fața bisericii Sf. Dumitru, din str. Carol I, spre biserica Sf. Spiridon-vechi la podul de peste Dâmbovița, unindu-se aci cu „ulița Măgureanului“. Și această arteră bucureșteană era podită pe întregul ei parcurs.

Ulița Lipscanilor avea un traiect mult mai sinuos decât cel din zilele noastre și se întindea numai pe porțiunea dintre Podul Mogoșoanei și actuala stradă a Șelarilor, cotind poate chiar ea spre dreapta îndreptându-se cam în lungul stradelei Sf. Nicolae-Șelari și Blănari până în strada Colții. O altă arteră se scurgea în lungul acestei străzi actuale a Lipscanilor dar puțin mai la nord.

Ulița Șelarilor, altă veche arteră din preajma vechei curți, cunoscută și azi sub acelaș nume.

Ulița Colții, veche arteră încă din veacul al XVII-lea. Nu-i cunoaștem vechiul ei nume. Era podită pe vremea alcătuirii planurilor noastre doar pe porțiunea coprinsă între locul unde s'ar putea afla azi piața Romei și locul fostei case a lui Hagi-Mosco, în care a fost mulți ani de-a rândul primăria capitalei, înainte ca orașul București să fi fost ridicat la rang de municipiu.

Și aci este interesant de relevat diferența dintre cele două planuri. Singurul teren viran neplantat pe vremea alcătuirii planurilor Purcel și Ernst — cel puțin așa credem judecând după cum ni-l înfățișează amândoi cartografiile — este acest loc din fața actualei străzi a Enei. Baronul Purcel îl însemnează cu zid la ulița Colții, iar Ernst cu împrejmuire închisă de toate părțile ca un han. Nu am putut afla ce va fi fost pe acest teren însemnat în mod special de către cartografiile noștri, căci nu pot crede să fi fost aci carvasaraoa turcească, sau vama mare de mai târziu — peste vreo 60 de ani dela ocupația austriacă. Carvasaraoa era precum am mai spus-o mai sus, la capătul străzei actuale Wilson, fostă până acum vreo 20 de ani cu adevărat numită strada Vămei.

Am amintit mai sus că majoritate din ulițele din dosul fostei vechi

---

693) Sub acest nume este des aflat acest „Pod“ în documentele de cumpăratoare ale lui Șerban Cantacuzino, încă de pe când era postelnic. (v. și studiul meu amintit).

694) v. pt. rațiunea acestui vechi nume de pe la începutul veacului al XIX-lea studiul meu amintit la nota 43.

695) v. studiul meu în preparare amintit la nota 43.

curți domnești erau și ele podite. Ar fi totuși foarte greu a le indica numele corespunzătoare în zilele noastre, căci nu este cartier — mahala ar fi spus bunicii noștri — din centrul de ieri și chiar de azi al capitalei care să-și fi schimbat înfățișarea mai mult ca acesta, mai ales în urma tuturor nenorocirilor abătute asupra orașului: focuri și cutremure încheiate cu groaznicul incendiu din 23 Martie 1847 care a redus în cenușă întreaga această mahala. Cartierul s'a refăcut încetul cu încetul, însă mărturii documentare cartografice dintre anii 1791 și 1847 nu avem, cu toate că se pare că ar fi existat un plan al orașului alcătuit de către sfatul orășenesc al capitalei pe la 1830—40⁶⁹⁶). Pe de altă parte știm că maiorul Rudolf Arthur de Borroczyn cu ocazia renovării acestui cartier i-a transformat complectamente întreaga înfățișare Sprijiniți pe minuțiozitatea cu care au lucrat atât baronul Purcel cât și locotenentul Ernst, mai ales că aceste uliți erau în preajma fostei Curți domnești, creierul orașului, trebuie să ne încredem în autenticitatea topografică a planurilor.

Am putut totuși identifica unele artere de pe aceste locuri.

Astfel strada Bărăției, fosta „*uliță a Boiangiilor*“ a bunicilor noștri era și ea podită.

În această adevărată rețea de păianjen de uliți mici erau podite:

Ulița ce mergea cam în lungul actualei străzi Decebal, și doar numai între piața Romei de azi și intersecția cu calea Călărășilor.

Podul Vergului sau al Călărășilor, nume întâlnit în preajma vremurilor mai noi, azi calea cu acelaș nume, era podită cu bârne de lemn din albia Dâmboviței (adică în lungul bulevardului Maria) până în dreptul străzii Lucaci, podirea urmând pe această veche arteră bucureșteană până în marginea nordică a bisericii Lucaci, cam până în dreptul strădiței numită azi str. Ionnescu-Gion.

Ulița Stelei ce poartă și azi acelaș nume, pavată însă numai pe porțiunea dela str. Decebal până în fața dispărutei biserici Stelea.

Ulița Sfinților ce curgea în lungul străzii cu acelaș nume de azi, era podită pe porțiunea ce eșea din strada Colței, lângă spitalul Colței și podirea continuă prin str. General Ioan Em. Florescu până în fostul Pod al Târgului de afară.

Din actualul bulevard al Domniței era podită o mică porțiune, cuprinsă azi între calea Moșilor și str. Negustorilor.

Dincolo de gârlă afară de Podul Calicilor și al Beilicului, precum și al lui Mihai Vodă era podită doar ulița ce se scurgea în lungul actualei

---

696) În vechile dosare ale primăriei municipiului București, dosare dintre anii 1830—65 se află unul care menționează că la 1832 sfatul orășenesc a încredințat arhitectului francez Sanjuane un plan al orașului în 8 planșe. Ce se va fi făcut acest plan ne este greu să o spunem. Primăria municipiului nu are cunoștință de existență lui, și cu toate cercetările întreprinse de mine — în mare parte în chiar materialul acesta documentar al primăriei predat Arhivelor Statului încă de anul trecut, și în special în dosarele care s'ar fi putut referi la vre-un plan al orașului — ele au rămas infructuoase. Când se va afla și acel plan — dacă nu va fi și el pierdut pe vecie ca atâtea. vestigii asupra trecutului orașului nostru — vom avea singura înfățișare topografică a capitalei Țării românești, înainte de epoca regulamentară, deci singura mărturie a ce a fost Bucureștii între 1791 și 1852, căci micul plan al lui Blaremburg, publicat la 1842 nu poate fi înregistrat ca un document cartografic de talia celor două planuri: Purcel și Ernst.

străzi Bibescu Vodă, între calea Rahovei și bulevardul Maria — acesta încă inexistent — până pe locul porței de intrare a fostului palat Brâncovenesc.

Acestea erau singurele uliți podite de pe întinsul orașului de scaun al lui Vodă Mavrogheni, restul arterelor de comunicație — multe și nenumărate — sinuoase și întortochiate, dintre care multe și-au păstrat încă până azi direcțiile indicate — nu de ingineri sau „arhitectoni“ cum erau numiți la începutul veacului al XIX-lea o breaslă neexistentă anterior — de necesitățile vremurilor, și mai ales de situația proprietăților, simple drumuri printre stăpânirile boierești sau mănăstirești date cu embatic la umili locuitori, deveniți proprietari ai caselor ridicate de ei pe locurile altora.

XI

ARTERELE DE LEGĂTURĂ ALE
BUCUREȘTILOR
CU PROVINCIA ÎNTRE ANII 1789 — 1791

Artere de legătură cu provincia

Afară de numerele cu cerneală roșie pentru edificiile religioase, de cele în cerneală neagră pentru proprietățile boierești și edificiile civile, și de literile tot cu cerneală neagră pentru hanurile bucureștene, singurele însemnări și precizări scrise — în majoritatea cazurilor numai în lungul direcției drumurilor în marginea planurilor, și aceasta evident pentru orientarea trupelor de ocupație — sunt indicațiile unde mergeau numeroasele șosele ce ieșeau din capitala țării.

Cartografi austriaci ne indică o întreagă rețea de drumuri eșind din oraș și încrucișându-se în diferite locuri, drumuri cari de sigur între 1789—1791 nu erau nici șoseluite și mai adesea la voia întâmplărei, îndreptându-se cât se poate mai direct peste plantațiuni, ogoare și câmpii spre satele din vecinătatea capitalei țării.

Este interesant de relevat că sunt câteva nume de sate indicate în ortografia germană, în marginea planurilor, sate care azi nu se află pe nici o șosea națională sau județeană ce eșind din oraș să se îndrepte direct către aceste locuri însemnate în direcția șoselelor.

Astfel aflăm — începând dinspre nord — o șosea de centură, cam în lungul șoselelor actuale: Filantropia, Bonaparte și Ștefan cel Mare, care la stânga ducea spre Târgoviște („nach Tergovischta“) dealungul Dâmboviței. Apoi o șosea care azi nu mai există și care ducea spre Buzău („nach Busseo“). Continuarea „Podului Mogoșoaiei“ este „Weg nach Sadu Valeny“, adică drumul spre satul Văleni. De ce Văleni va fi vorba ni-ar fi greu de precizat, afară numai dacă nu ar fi Vălenii de Munte, căci în această direcție pe întinsul județului Ilfov și în apropierea orașului, la nord, nu cunoaștem nici un sat cu acest nume. Să fie oare o greșeală de însemnare a amândor cartografi? Lucrul îmi pare neverosimil luând în seamă că aceste adnotații trebuie să fie din punct de vedere militar din cele mai precise.

În spatele cișmelei lui Mavrogheni avem însemnarea „Türkenschanz Alte“ adică o veche redută turcească.

Spre vestul orașului aveam continuarea Podului ce suia spre fosta Curte arsă, aproximativ actuala cale 13 Septembre, care în vârful dealului se bifurca. Un drum lua spre nord-vest, spre satul Dragomirești („nach Dragomirescht“) sat la vreo 10 km. de oraș, pe șoseaua vicinală actuală:

Militari-Roșu-Chiajna. Numele acestui sat nu este menționat de către baronul Purcel. A doua bifurcație o lua spre sud-vest, spre satul Prisiceni („nach Perschezeny“), evident șoseaua prin Domnești. Cu toată importanța care este dată de către cei doi cartografi străini acestui mic și neînsemnat sat de azi așezat pe malul drept al Argeșului și legat cu șoseaua națională a Alexandriei printr'o șosea vicinală venind dinspre Mihălești, la 5 km. spre nord de satul Popeștii-Vlașca, prezența numelui de Prisiceni denotă o necesitate strategică a armatelor de ocupație.

În partea aceasta vestică a orașului un alt drum eșea prin calea Rahovei, baronul Purcel nu ne indică unde ducea, în schimb locotenentul Ernst ne amintește că pe aci era drumul spre satul Clinceni („nach Klyncsenj“), cu toate că știm că azi drumul către acest sat este pe o șosea vicinală eșind la distanța de 15 km. de oraș din șoseaua națională: Bragadiru-Mihălești-Stâlpu spre Alexandria.

În apropierea mănăstirii Cotroceni aflăm următoarea însemnare: „Ziegel schlag“. Cred că este o simplă însemnare strategică, memorând vreo cărămidărie de pe vremea.

Spre sudul orașului amândouă planurile fără distincție ne indică aceeași rețea de șosele ce se încrucișează la eșirea lor din oraș.

Insemnările diferă totuși.

Ni se indică drumul către satul din sudul județului Ilfov: Hereștii, la vreo 20 de kilometri de București, căci la acest sat se referă mențiunea „nach Fiürestie“. Acest drum trecea pe lângă mănăstirea Văcărești („Monast. Wakarestie“). Azi acest sat este pe o șosea vicinală eșind la vest din șoseaua județeană București-Buciumeni la 3 km. de acest sat; afară numai dacă nu va fi fost șoseaua vicinală prin Berceni-Dobreni-Vărăști.

Una din cele trei șosele ce eșeau din calea Văcăreștilor, poartă adnotația „nach Sintestic“, ori azi nici o șosea nu duce direct spre acest mic sat ce se află între șoseaua vicinală Dobreni-Vărăști și șoseaua națională ce duce prin Jilava și Copăceni la Giurgiu și care este la vreo 10 km. spre sudul orașului din această ultimă șosea.

De satul Copăceni face mențiune baronul Purcel în lungul unui drum ce eșea din calea Șerban Vodă mai sus de dealul unde se află azi cimitirul Șerban Vodă, căci adnotația „nach Kopascheny“ este într'adevăr drumul Giurgiului. La Ernst, numele este stâlciat „nach Popocsenj“. În aceste locuri întâlnim în planurile noastre două însemnări strategice: „Alte russische Schanzen“ adică vechi redute rusești — pe semne cele din războiul anterior. Una din aceste redute se afla pe lângă drumul spre Herești iar cealaltă lângă drumul spre Copăceni (drumul Giurgiului).

Spre sud-est al orașului aveam drumul ce ducea spre neînsemnatul sat de azi Podul Pitarului („nach Podu Pitar“), evident iarăși un loc strategic de oare-ce acest mic cătun din mlaștinile Dâmboviței pe lângă actuala calc ferată București-Oltenița, trebuie să fi avut o importanță deosebită pentru trupele austriace spre a fi amintit înaintea altor sate mult mai mari și mai importante aflate în această regiune.

În marginea legendei din stânga a planului Purcel și deci a titlului planului la Ernst, aflăm adnotația „nach Dudeska“, evident drumul spre Dudești, care drum ne este cunoscut azi ca ducând mai departe decât în acest sat, chiar spre faimosul sat Podul Pitarului.

Calea Călărașilor, continuată cu actuala șosea numită a Vergului și

care în amândouă planurile noastre poate fi foarte bine distinsă cu toate că nepodită, poartă în marginea planurilor noastre, mențiunea „nach Pantalemon“, adică spre Pantelimon, și într'adevăr că și azi duce spre acest sat din apropierea estică a capitalei.

Altă arteră nepodită a orașului și care era în lungul actualului bulevard Pache-Protopopescu este însemnată în marginea planurilor cu adnotația „nach Marguza“ la baronul Purcel. Evident că este drumul către satul Mărcuța din marginea capitalei.

Podul Târgului de afară se termina la periferia orașului de pe vremea alcătuirii planurilor noastre într'o sumedenie de drumuri ce se încrucișau. Unul din aceste drumuri este însemnat la baronul Purcel cu adnotația: „Weg nach Kraicza“. Indicația se referă la satul Dascălu-Creața și nu la Creața-Petrăchioaia, căci drumul spre această din urmă comună trece prin Afumați, și pentru acest din urmă sat avem mențiunea precisă în amândouă planurile: „nach Affumatz“ la Ernst și „nach Afumatz“ la baronul Purcel. Drumul într'adevăr este azi continuarea căii Moșilor.

Drumul însemnat de baronul Purcel cu mențiunea „nach Kraicza“ este însemnat la Ernst — în marginea planului său — „nach Floraska“. Mi s'ar părea totuși că este o mică deformație topografică spre est, în vedere că satul Floreasca din marginea nord-estică a orașului, este mai spre vest decât această șosea, iar drumul de azi spre Dascălu-Creața trece prin satele actuale Andronache-Ștefănești.

Acestea sunt singurele adnotații pe care le posedă planurile noastre, adnotații ce se referă evident la activitatea militară a trupelor austriace de ocupație dintre anii 1789—1791.

Pe cât de necomplete ne-ar apare ele ne sunt totuși foarte prețioase pentru cunoașterea operațiunilor militare ale ocupanților, mai ales atunci când sunt puse în corelație cu celelalte trei planuri pe scară mai mică aflate tot în Arhivele de război din Viena⁶⁹⁷).

---

697) Muzeul municipal al orașului București posedă afara de planurile Purcel și Ernst și alte trei copii fotografice ale orașului București cu împrejurimile sale, doar la o scară mult mai mică, și tot din timpul ocupației austriace dintre anii 1789—91.

Primul este planul Bucureștilor cu împrejurimile sale la 1790, fara nici o însemnare de ordin militar, pe semne un fragment din marea hartă a țarei românești de proporții gigantice de care am amintit în introducerea acestui studiu și care se află la Academia română.

Al doilea plan este o copie a precedentului cu însemnările unităților militare austriace din sudul și estul orașului. El poartă titlul în limba germană care în traducere sună astfel: *Poziția trupelor imperiale-regale de sub comanda principelui de Coburg în August și Septembrie 1790 la Văcărești și în anul 1791 la București.*

Al treilea plan se referă doar la lagărul acelor trupe în regiunea sudică a orașului la 7 August 1790.

XII

INCHEERE

Înainte de a încheia lucrarea asupra acestor planuri, singurele și cele mai vechi mărturii cartografice serioase asupra orașului nostru, nu putem trece cu vederea tehnica perfectă a artei desemnului topografic a celor doi cartografi, care denotă pentru vremurile acelea o scrupulozitate demnă de toată atenția.

Faptul aflării numelui — foarte discret de alt-fel indicat și de către baronul Purcel și de către locotenentul Ernst (în planul primului, sub legenda din dreapta, în al doilea în marginea dreaptă de jos a planului) — ne lasă să înțelegem că ei personal au desemnat aceste planuri, cu o măiestrie, o râvnă și o meticulozitate ce le face cinste.

Însă dacă planul Purcel ne apare ca un document pur cartografic, al lui Ernst poartă adesea pecetea unui plan militar, poate chiar pentru uzul regimentului Orosz din care cartograful făcea parte, căci aflăm aci însemnări militare: însăși a 3-a baterie a regimentului său, baterie ce se afla în fața palatului și bisericii fugarului Domn Mavrogheni la intrarea trupelor austriace în capitala țării. Alături — spre vest — este menționat lagărul infanteriei austriace la 1791 („Infanterie Lager im Jahre 1791“). În dreapta drumului ce eșea prin oraș și ducea spre Târgoviște — între două șosele care azi ne-ar fi greu de indicat pe hărțile moderne ale împrejurimilor bucureștene — se află menționate alte trupe militare ale unităților următoare: batalionul 1 Alviny, 1 batalion Ant. Eszterhazy și 3 batalioane Spleny. („1 Bat. Alviny, 1 Bat. Ant. Eszterhazy, 3 Bat Spleny“).

Am spus mai sus că planurile au fost alcătuite simultan, și ne bazăm pentru această afirmație pe faptul că atât planul baronului Purcel cât și al lui Ernst ne înfățișează în mod perfect aceeași întindere până în cadrele rezervate legendelor.

Evident că mici diferențe, aproape imperceptibile, nu au putut fi înlăturate — poate chiar din cauza măsurătoarei rudimentare și deci defectuoase ale vremii. Acest lucru ar putea face uneori să ne întrebăm dacă unul din planuri nu a servit drept model celuilalt, și anume al lui Purcel lui Ernst.

Astfel la acesta din urmă râpa din dreapta cursului Dâmboviței spre sudul orașului se isprăvește în marginea de sus a planului, pe când la baronul Purcel se termină în marginea legendei din stânga. De altfel planul Purcel este ca întindere puțin mai scurt spre nord decât celalt și mai lung spre sud.

În planul Ernst afară de proprietățile din coprinsul orașului, care toate sunt cu minuțiozitate colorate în acvarelă în verde și unele în cafeniu gălbui — pe semne unde nu era verdeață — planul numai posedă nici o distincție topografică decât rețeaua de șosele la nord de fostele drumuri în lungul actualelor șosele: Filantropia, Bonaparte și Ștefan cel Mare, la sud orașul în jos de șoseaua Pandurilor, restul este lăsat în alb. La baronul Purcel, întreg planul este colorat în verde și galben, ca și proprietățile din mijlocul orașului.

Sunt încă mici erori topografice ce se pot constata mai accentuate când analizăm distanțele între biserici. Aceste diferențe, care nu scad întru nimic valoarea planurilor precum și identificarea unora din edificiile bisericesti greșit botezate și a căror identificare precisă am pus-o la punct la fie-care în parte, nu schimbă întru nimic admirația pe care trebuie să o avem pentru strădania pusă de către cartografii străini pentru a ne înfățișa ceva exact documentar.

Din cele expuse în studiul de mai sus — și luând seamă că alcătuitoarii planurilor erau complect străini țării noastre și de altfel foarte tineri: baronul Purcel de 24—26 de ani, și Ernst de 25 — reese în mod neîn-doelnic că planurile lor au fost alcătuite numai pentru interese militare, edificiile bisericesti amintite fiind notate doar ca puncte de orientare pentru unitățile militare vremelnic cartieruite în București.

S'a păstrat totuși o înfățișare topografică îngrijită și demnă de toată atenția pentru centrul mai important al vremii, cel din jurul fostei Curți vechi, cartografii indicând până și ulițele podite, ceiace azi chiar în planurile cele mai moderne și mai detaliate ale orașului — planuri impecabile din punct de vedere topografic — nu se mai menționează, cu toate că la periferie sunt multe artere care nu au nici canalizare, nici lumină electrică, și... nici pavaj.

Din punct de vedere documentar, sunt neprețuite aceste două planuri pentru istoria orașului, căci afirmăm încă odată ele sunt singurele mărturii serioase lucrate cu pricepere, osârdie și scrupulozitate.

XIII

INDICE ALFABETIC AL BISERICILOR,
AL CASELOR BOEREȘTI ȘI AL HANURILOR
BUCUREȘTENE

I. — Biserici ¹⁾

	<u>PAGINA</u>
Aga Niță v. Sf. Vineri-Herasca	
Albă din calca Victoriei . . . . . No. 10	24— 25
Albă din Postăvari sau a Jupâncsci Caplea . . . . . „ III	100—101
Albaneză v. Dintr'o zi	
ANTIM sau a Tuturor Sfinților . . . . . „ 20	36
APRIKUPECZULUI v. Sf. Nicolae din Tirchilești.	
ARCHIMANDRIT v. Sfinții Apostoli	
Armenească . . . . . „ 35	43
ARMENILOR v. Armenească.	
Bălăceanului v. Sf. Dumitru.	
Baraților sau a Franciscanilor . . . . . „ 89	83— 85
Batiște sau Mănciulescu . . . . . „ 38	44— 46
BELDENU . . . . . „ 88	83
Bradului sau Bradu-Staicu sau Staicu . . . . . „ 74	75
Bradu-Boteanu sau „de la Brad“ . . . . . „ 43	48— 49
Bradu-Staicu v. Bradului.	
BRESUANA v. Brczoianu.	
Brezoianu sau Popa Stoica . . . . . „ 13	26— 27
BRUND v. Sf. Nicolae din prund.	
Bucur v. Sf. Athanasie.	
Bunavestire v. Delea-nouă.	
BUSCHKEREI v. Cărămidarii de jos.	
Caimata . . . . . „ 34	42— 43
Calist v. Delea-nouă.	
Cărămidarii din vale . . . . . „ 87	82— 83
Ceaș David v. Icoana.	
Ceaș Radul . . . . . „ 81	79
Colței . . . . . „ 54	61— 63
Cotroceni (Mănăstire) . . . . . „ 91	85
Cuibul cu barză v. Sf. Ștefan.	
CURTE EL WEIK v. Curtea-veche.	
Curtea-Arsă v. Sf. Ecaterina.	
Curtea-veche sau cea din susul Curții . . . . . „ 44	49— 51
cu Sibile v. Sfinților.	
CZAUSCH RADUL v. Ceauș Radul.	
de Jurământ v. Sf. Dumitru.	
dela brad v. Bradu-Boteanu.	
Delea-nouă . . . . . „ 64	68— 69

1) Numele trecute în litere majuscule sunt după ortografia baronului Purcel menționându-se totuși în dreptul fiecărui nume trimiterea exactă.

	<u>PAGINA</u>
Delea-veche	No. 80 79
DELY NOU v. Delea-veche.	
DELY WEIK v. Delea-nouă.	
Dichiu v. Sf. Nicolae din Tîrchileşti.	
DIMI TABAKU v. Sf. Nicolae Tabacu.	
Dimei Tabacu v. ibidem.	
din jos a Curţii v. Sf. Anton.	
din sus a Curţii v. Curtea-veche.	
Dintr'o zi	.. 47 54— 55
Doamnei	„ 48 55
Doamnei lui Brâncoveanu v. Dintr'o zi.	
Doamnei lui Şerban Cantacuzino v. Doamnei.	
Dobroteasa	.. 71 74
DOBROTIASSA v. Dobroteasa.	
DOMNA BALASCHA v. Domniţa Bălaşa.	
Domnească v. Dintr'o zi.	
Domniţa Bălaşa	.. 30 38
Enei sau Ianei	.. 52 57— 59
Evangelică sau Luterană	.. 15 27
Fântâna Boului sau Popa Tatu	.. A 91— 92
FILARET v. Metohul Episcopiei de Râmnic.	
Flămânda	.. 83 80
Foişor	.. 73 75
FONTANA BABULUI ODER GUODZA v. Colţea.	
Franciscanilor v. Baraţilor.	
FRANZISCHKANER KIRCHE v. Baraţilor.	
FUSCHIORA v. Foişor.	
GEORGI v. Stelea.	
Ghiorma banul v. Grecilor.	
GORGAN v. Sf. Ilie din Gorgani.	
Grecilor sau Ghiorma banul	.. V 103—104
HADZIDINA v. Hagi Dina.	
HADZULUI v. Popa Nan.	
Hagi Dina v. Schitul Maicilor.	
Hagiului	.. 61 67
Iancului v. Iancu-vechi.	
Iancu-vechi	.. 56 64— 65
Ianei v. Enei.	
IANKU v. Iancu-vechi.	
Icoana	.. 51 57
IENY v. Enei.	
INTRONESTIE v. Dintr'o zi.	
Isvor	.. 6 23
ISWOR v. Isvor.	
Iverul v. Stelea.	
IVAN v. Sf. Ioan nou.	
Jupânesii Caplea v. Albă din Postăvari.	
KAIMAKAN v. Caimata.	
KOKONA v. Icoana.	
KOTRUSCHAN v. Cotroceni.	
KRETSULESC v. Kretzulescu.	

	No. 12	PAGINA
Kretzulescu	26	
LEFTER v. Sf. Elefterie.		
LIVIDA GOSPODA v. Sf. Constantin.		
Livedea Gospod v. Sf. Constantin.		
Livedea Văcărescului v. Metohul Episc. de Râmnic.		
Lucaci	78	79
LUCACZ v. Lucaci.		
Luterană v. Evangelică.		
Măgureanu	20	33
Mănciulescu v. Batiște.		
Manea Brutar	7	23
Mântuleasa	C	93
MANY PRUTAR v. Manea Brutar.		
Metohul Episcopiei de Râmnic	11	25— 26
METROPOLIT v. Mitropolia.		
Mihalache v. Visarion.		
MIHALASKU v. Ibidem.		
Mihai Vodă	1	17— 19
MIHAY WODA v. Mihai Vodă.		
Mitropolia	31	39— 40
MOLDOVENY v. Sf. Ionică.		
MONCSULESKY v. Batiște.		
MONTULIASSA v. Mântuleasa.		
MORGURIAN v. Măgureanu.		
NEGUSTOLIROL v. Negustorilor.		
Negustorilor	79	79
OBORAL v. Oborul vechi.		
Oborul vechi	58	66
OCETUR v. Oțetari.		
OLARILOR	59	66
OLTEN v. Sf. Nicolae din Sârbi.		
Olteni	67	71— 72
Oțetari	37	44
Paná vistierul (a lui) v. Sf. Ecaterina.		
PANTALEMON v. Sf. Pantelimon.		
40 de mucenici v. Metohul Episcopiei de Râmnic.		
Podul de pământ v. Sf. Ștefan.		
PODU DE PARMUND v. Sf. Ștefan.		
Popa Chițu	39	46
„ Cozma v. Sf. Nicolae Tabacu.		
„ Dârvaș v. Albă din calea Victoriei.		
„ Dima v. Icoana.		
„ Fiera v. Sfinților.		
„ Nan	63	68
„ PETRE v. Popa Chițu.		
„ Radu v. Manea Brutar.		
POPARUS v. Popa Rusu.		
Popa Rusu	36	43— 44
„ Soare	60	66
„ SORY v. Popa Soare.		
„ Stoica v. Brezoianu.		
„ Tatu sau Fântâna boului	A	91
Potoceanului v. Sf. Apostoli Petru și Pavel.		

POTOCZAN v. Ibidem.		
Precupeții noi	No. 50	56
Precupeții vechi	" 41	47
PREKUPETZY v. Precupeții noi.		
PROTOPOPA v. Sf. Nicolae din Jignița.		
Protopopul v. Ibidem.		
Pușcăriei v. Carămidarii de jos sau din vale.		
RADUL WODA (Manăstire)	" 82	80
Răzvan	" 32	41 — 42
RESWAN v. Rasvan.		
Săpunarilor v. Scaune.		
Saraca-flămânda v. Flamânda.		
Sărindar	" 17	28 — 30
Scaune	" B	93
SARASKA-FLAMUNDA v. Flamânda.		
SCIHELARY v. Sf. Nicolae din Șelari.		
Schitul Măgureanu	" 8	24
Schitul Maicilor sau Hagi Dina	" 25	35
SERENDAR v. Sărindar.		
Sfinților	" 33	42
Sfinții Apostoli sau Arhimandritul	" 22	34
Sfinții Apostoli Petru și Pavel sau Apostol	" 72	75
Sfânta Ecaterina (a curții arse)	" 23	34
„ Ecaterina (a lui Pană vistierul)	" 86	81 — 82
„ Troiță v. Radul Vodă.		
„ Vineri-Herasca	" 70	73 — 74
Sfântul Anton	" 45	51 — 53
„ Athanasie	" 11	99 — 100
„ Constantin	" 3	20
„ Dumitru	" 55	64
„ Elefteric	" 4	20 — 22
„ Gheorghe nou	" IV	101 — 103
„ Gheorghe vechi	" 1	99
„ Ilie din Gorganî	" 2	19 — 20
„ Ilie din calea Victoriei v. Albă din calca Victoriei.		
„ Ilie din calea Rahovei	" 27	36 — 37
„ Ioan al Parșcoveanului v. Sf. Ioan nou cel mare	" 18	30 — 31
„ Ioan Crăstitel (botezătorul) v. Sf. Ioan cel mare.		
„ Ioan grecesc v. ibidem.		
„ Ioan Moldoveni v. Sf. Ionică nou	" 65	69 — 70
„ Ioan Predetici (făcătorul de minuni) v. Sf. Ioan cel mare.		
„ Ionică	" 16	28
„ Mina v. Vergului.		
„ Mina sau Stejarului	" 14	27
„ Nicolae v. Manea Brutar.		
„ Nicolae din Jignița	" 66	70 — 71
„ Nicolae din prund	" 29	37 — 33
„ Nicolae din Sârbi	" 68	72
„ Nicolae din Șelari	" 53	59 — 61
„ Nicolae din Tîrchilești	" 42	47
„ Nicolae din Țigănie v. Sf. Nicolae Vlădica.		
„ Nicolae Tabacu	" 9	24
„ Vlădica	" 28	37
„ din Tabaci	" 76	77
„ Pantelimon	" 57	65
„ Sava	" 46	53 — 54

	<u>PAGINA</u>
Sfântul Spiridon nou	No. 85 81
„ Spiridon vechi	„ 21 33— 34
„ Ștefan (Cuibul cu barză)	„ 5 22— 23
„ Ștefan din calea Călărașilor	„ 62 67— 68
SILVESTER v. Silvestru.	
Silvestru	„ 40 47
SIVILITI v. Sfinților.	
SKAUNILY v. Scaune.	
SLATER v. Zlătari.	
SLOBODZIA v. Slobozia.	
Slobozia	„ 84 80— 81
Spirea veche	„ 24 35
Staicu v. Bradului.	
Stavropoleos	„ VI 104
Stejar v. Sf. Mina.	
Stelea	„ 75 76— 77
STELLE v. Stelea.	
STIRSCHAR v. Stejar.	
SV. ANTONY v. Sf. Anton.	
„ CATARINA v. Sf. Ecaterina din curtea arsă.	
„ CATARINA v. Sf. Ecaterina a lui Pană vistierul.	
„ DIMITRI v. Sf. Dumitru.	
„ GEORGI v. Bradu Boteanu.	
„ IION v. Sf. Ioan cel mare.	
„ ILIE v. Sf. Ilie Rahova.	
„ MARIE v. Schitul Măgureanului.	
„ NICOLAY v. Albă din calea Victoriei.	
„ NOU-SPIRITON v. Sf. Spiridon nou.	
„ SAWA v. Sf. Sava.	
„ SPIRI v. Spirea veche.	
„ SPIRITON VEIK v. Sf. Spiridon vechi.	
„ STEPHAN v. Sf. Ștefan din calea Călărașilor.	
Tabacilor v. Sf. Nicolae din Tabaci.	
TIRKILESCHTY v. Sf. Nicolae din Tîrchilești.	
Tuturor Sfinților v. Antim.	
Târnovul v. Sf. Apostoli.	
Udrican	„ 69 72
UTRIKAN v. Udrican.	
Văcărești (mănăstire)	„ 90 85
Vergului sau Sf. Mina	„ 77 77— 79
VERKU v. Vergului.	
VINER v. Sf. Vineri-Herasca.	
Visarion	„ 49 55— 56
Vișicăi poate bis. Albă din calea Victoriei	„ 10 24— 25
WAKAREST v. Văcărești.	
WRADA v. Bradului.	
Za Doamna v. Sf. Anton.	
ZIGANIE v. Sf. Nicolae Vlădică.	
Zlătari	„ 19 32

Case boerești

	<u>PAGINA</u>
Băleanu Grigore	No. 25 127—128
BALJANO v. Băleanu Grigore.	
Brâncoveanu Nicolae ban	„ 3 110—111
Brâncoveanu Manolache ban	„ 4 111
BRENKOVANO AELTERE și D-o JUNGERE v. Brâncoveanu Nicolae și Manolache.	
Cantacuzino, Ioan spătarul	„ 7 113
Cantacuzino, Zoița Matei născută grofină Dudescu	„ 14 117—118
Catargi, Costache	„ 24 126 - 127
Cornescu, Scarlat caimacamul	„ 19 122
Cornescu (?)	„ 28 131
Damari Elenca	„ 15 118
Darvari Constantin Dr.	„ 22 125
DINUS KRACZELIESCU v. Kretzulescu Constantin.	
DOCTOR CONSTANTIN v. Darvari Constantin Dr.	
Dudescu Constantin	„ 10 114—115
DUTESKUL v. Dudescu Constantin.	
Filipescu Pană banul	„ 9 113—114
Florescu Ioniță paharnic	„ 13 116
FLURESCHKUL v. Florescu Ioniță.	
GIGA v. Ghika Dimitrie ban.	
Ghika Dimitrie banul	„ 18 120—121
GRAFFIN KANTAKUZENY v. Cantacuzino Zoița Matei.	
HELENKA v. Damari Elenca.	
ISTRALE KRACZELIESCU v. Kretzulescu Istrate.	
KAMINAR ISAC v. Ralet Isaac.	
KANTAKUZENY (SPATTAR) v. Cantacuzino Ioan.	
KORNESCKUL KAIMAKAN v. Cornescu Scarlat.	
KORNESKUL v. Cornescu (?).	
KATARSCHIUL v. Catargi Costache.	
Kretzulescu Costache (Dinu)	„ 12 116
Kretzulescu Istrate	„ 27 130—131
MORUS v. Moruzi Ioan.	
Moruzi Ioan vornicul	„ 21 123—125
PHILIPESKUL v. Filipescu Pană ban.	
RAKOWITZ v. Racoviță Dumitrașco.	
Racoviță Dumitrașco ban	„ 16 118—119
Ralet Isac	„ 20 122—123
SEVETE SAWA v. Sf. Sava.	
Sf. Sava școala	„ 23 126
Slătineanu Radu vornic	„ 11 115—116
STOLNIKUL	„ 26 129
SZLATINIAN WORNİK v. Slătineanu Radu vornic.	
Văcărescu Ienache banul	„ 8 113
Văcărescu Veneziana	„ 17 119—120

WAKARESKUL v. Văcărescu Ienache.
WENEZIANKA v. Văcărescu Venețiana.

Hanuri

CHERBAN WODA v. Filaret Colțea.		
Colțea	No. e	138—139
Constantin Vodă	" d	137—138
FILARET v. Șerban Vodă.		
Filaret-Colțea	- g	139—140
GIORGINOU v. Sf. Gheorghe nou.		
GUOLZA v. Colțea.		
HAVROPOLIOS, v. Stavropoleos.		
Papazoglu	" c	137
POPAZU v. Papazoglu.		
Șerban Vodă	" a	135—136
Sf. Gheorghe nou	" b	136
Stavropoleos	" f	139
Warlam	" h	140

XIV

BIBLIOGRAFIE

Bibliografie ¹⁾

- ABT: *Die katolische Kirche in Rumänien*, ed. Würzburg, 1879.
- Academia Română: *Analele secțiilor istorice și literare.*
 „ „ *Documente din secția manuscriselor.*
- * *Albumul familiei Cantacuzino*, cuprinzând o alegere de portrete și documente relative la această familie, scoase mai ales din arhiva și colecțiile d-lui G. Gr. Cantacuzino, ed. Minerva, 1902.
- ALEPPO (PAUL OF): *Travels of Macarius, Patriarch of Antioch*; traducere din limba arabă în limba engleză de C. F. Balfour, Londra, 1836.
- „ („ DIN): *Călătoriile părintelui Macarie, patriarhul Antiohiei*, traducere în limba română, ed. Emilia Cioranu.
- * „ („ D'): *Voyage du patriarche Macaire d'Antioche*, traducere în limba franceză, cu reproducerea textului arab; 2 volume, ed. Paris, Imprimerie polyglotte, 1927 și Firmin-Didot, 1930.
- * ALESSANDRESCU (C.): *Dicționar geografic al județului Ilfov*, ed. Sococ, 1892.
- Anonim: *Biographie des Kais. Königl. und des h(eiligen) röm(ischen) Reichs General Feldmarschalls Prinzen Friedrich Josias von Sachsen-Coburg*, ed. Viena, 1795 la Aloys Doll.
- * „ *Anuarul funcționarilor prefecturei de poliție București*, ed. 1924.
- * „ *Anuarul prințipatului Țării românești*, ed. Valbaum, 1842 cu planul colorat al celor 5 vasele ale orașului, după Bl(aremburg).
- * „ *Annuaire de la principauté de Valachie*, ed. Valbaum, 1842, cu planul orașului după Vladimir de Blaremburg.
- * „ *Bucarest: Manuel du voyageur. Guide manuel de l'étranger à Bucarest*, ed. Göbl, 1879.
- * „ *Muzeul Pappasoglu*, ed. București, C. A. Rosetti, 1864.
- * „ *Condica de zestre a sfintei biserici Lucaci și de actele locuitorilor și acareturilor ei; de socoteala reparației ei; și de cele ce s'au mai lucrat pentru această sfântă biserică dela târnosirea ei ce a fost în anul 1853, Aprilie 5, prin stăruința și contribuirea Preotului Ioan Călărășanu a d-lui Ștefan Angel Hagi Pandele și alții până în anul 1875*, ed. tip. Toma Teodorescu, 1876.

---

1) Opusculele însemnate cu o steluță se află în biblioteca autorului.

- Anonim:*
- „
  - „
  - „
- Arhivele Statului:*
- ARICESCU (CONST. D.):
  - „ „ „
- AUNER, C.:
- „ „
- BACHIELIN LEO & KRAUSS H.:
  - BALFOUR, (F.C.):
  - BANESCU, (N.):
  - BEJENARU (N. C.):
  - „ „ „
  - BELLANGER STANISLAS:
  - BERCHERE (GUEDON DE):
  - BERINDEI DIMITRIE:
  - BILCIURESCU (CONSTANTIN ST.):
  - *Biserica ortodoxă română*, diverși ani.
  - BLANCARD THÉODORE:
  - BOBULESCU, CONSTANTIN:
  - BREZOIANU IOAN:
  - „ „
  - BUCUREȘTI (oraș):
  - *Bucureștii:*
  - *Buciumul:*
  - *Buletinul Comisiei istorice a României*, diverși ani.
  - *Buletinul Comisiunii monumentelor istorice*, diverși ani.
  - BUSUIOCEANU, ALEXANDRU:
  - „ „
- Cantor de avis și comers,*
CARCALECHI ZAHARIA:
- CARMEN-SYLVA:
- Sânșirea bisericei Domnița Bălașii, severșită în ziua de 29 Septembrie*, ed. 1885.
- Memoriu privitor la procesul descendenților per feminas din fundatorii bis. Kretzulescu cu eforia Kretzulescu 1907.
- Desbaterile consiliului comunal din București, 14 Aprilie—13 Iunie 1866, ed. 1866.
- Almanahurile Statului, dela 1836 (ed. Buda, tip. Zah. Carcalechi), până la 1858 (ed. București).
Documente și condici vechi.
- Istoria revoluțiunei lui Tudor Vladimirescu la 1821* (2 broșuri), ed. 1874, Craiova.
- Revista istorică a arhivelor României: Indice de documente aflate în Arhivele Statului și ne-publicate încă*, (2 broșuri), ed. 1874 și 1876.
- Brevis conspectus historicus in schismatimus Archidioecesis catholicae Bucurestiensis*, ed. II, 1904.
- Geschichte der Bukarester Baratzie*, ed. Rumänischer Lloyd (G. Albrecht), 1904.
- Bucarest et la Roumanie*, ed. Socec, 1902.
- v. ALEPPO (PAUL OF).
- Un poème grec vulgaire relatif à Pierre le Boiteux de Valachie*, ed. 1912.
- Constantin Șerban Voevod, în revista „*Arhiva*“ din Iași, anii 31—34 (1924—27).
- O ipoteză falșă: Discuție în jurul sfârșitului lui Constantin Șerban Voevod*, în revista „*Arhiva*“ din Iași, anul XXXIV, Ianuarie, 1927.
- Le Kéroutza*, ed. Paris, 1846.
- v. CRAVEN MILADY.
- Bucureștii*, studiu istoric în *Revista română pentru științe, litere și arte*, tom. I, ed. 1861.
- Mănăstirile și bisericile din România cu mici notițe istorice și gravuri*, ed. 1890.
- Les Mavroyény*, ed. I, Ernest Flammarion, Paris.
- Cronica bisericii Sf. Ecaterina din București dela 1577 până la 1 Octombrie 1924*, ed. 1927.
- Vechiile instituțiuni ale României*, ed. Ștef. Mihailescu, 1861.
- Mănăstirile înkinate și kălugării străini*, ed. 1861.
- Istoriografi; Bachelin, Berindei, Damé, Florescu, Ionnescu-Gion, Kraus, Moisil, G-ral Năsturel, Pappasoglu, Tocilescu.
- revista muzeului municipiului București, No. 1, 1935.
- periodic, anul 1863, *Catagrafia mitropoliei pe 1787*.
- Un palat domnesc din vremea Fanarioșilor*, extras din *Bulet. Com. mon. ist.* XXII, fasc. 61.
- Acuarelele lui Preziosi în Studii italieni „Roma“* N. S. anul 1934, București.
- v. CARCALECHI Z.
- Cantor de avis și de comers*, publicație periodică pe 1839.
- Bucarest în „Les capitales du monde“*, ed. Hachette, Paris.

- * C. (CARRA): *Histoire de la Moldavie et de la Valachie*, ed. Neuchatel. 1781. V. pt. traducere în limba românească la ORĂȘANU (N.T.).
- * CHIARO, (ANTONIO MARIA DEL): *Le moderne rivoluzioni della Valachia*, ed. Florența, 1718; v. și ediția italiană a lui N. IORGA și traducerea în limba românească. v. ALEP (PAUL DE).
- CIORANU, EMILIA:
* CIPARIU, THIMOTHEI: *Arhivu pentru filologia și istoria*, ed. Blasiu, 1867 și 1872.
- * CODRESCU THEODOR: *Uricariul, diverși ani. Colecțiile de: stampe, gravuri, hărți, planuri, fotografii și documente ale muzeului municipal al orașului București.*
- Colecții particulare de documente din arhivele familiilor: Butculescu, Cantacuzino, Filitti, Florescu, Glogoveanu, Mano, etc.*
- * *Columna lui Traian:*
* COLSON FELIX: *De l'état présent et de l'avenir des principautés de Moldavie et de Valachie suivi des traités de la Turquie avec les puissances Européennes*, ed. Paris, Pougin, 1839.
- * CRĂCIUN IOACHIM: *Cronicarul Szamosközy și însemnările lui private la români, (1568—1608)*, ed. 1928.
- * CRAVEN, MILADY: *Voyage en Crimée et à Constantinople en 1786*, traducere în limba franceză din cea engleză, de GUEDON DE BERCHERE, ed. Paris, Maradan, 1789.
- * CONSTANTIN CĂPITANUL: *Istoriile domnilor țării românești, cuprinzând istoria muntenească dela început până la 1688*, editată în *Magazinul istoric pentru Dacia*, vol. I și II, ed. 1845 și 1846; v. și ediția N. IORGA din 1902.
- Cronici ale Țării românești:*
Constantin - căpitanul, Constantin și Chesarie Daponte, Radu Greceanu, Radu Popescu, Stoica Ludescu, Gh. Șincai.
- * CIORANU MIHAI: *Revoluția lui Tudor Vladimirescu*, ed. București, 1809.
- * *Curierul românesc:*
* D.: Publicație periodică, 1873.
Familia Năsturelilor, în „*Trompeta Carpaților*“, anul V, No. 511, 1867.
- * DAMÉ FRÉDÉRIC: *Bucarest en 1906*, ed. Socec, 1907.
* „ „ *Annuaire de Roumante: Guide Damé*, 1887.
* „ „ *Guide de Bucarest*, 1887.
- * DAŢA MARIN: *Schitul Bascovele din județul Argeș*, teză de licență la facultatea de teologie, (manuscris); sesiunea 1933—34.
- * DEMIDOFF, ANATOLE DE: *Voyage dans la Russie méridionale & la Crimée par la Hongrie, la Valachie & la Moldavie, exécuté en 1837 sous la direction de M. Anatole de Demidoff par M. M. de Sainson, de Play, Huot, Léveillé de Nordmann, Rousseau et Ponceau*, ed. franceză din 1841, și cea din 1854, precum și planșele în folio; și ediția în „limba italiană, Fontana din Torino din 1841.
- * DOCAN, (NICOLAE): *Memoriu asupra lucrărilor cartografice privitoare la războiul din 1787—91*, în *Analele Acad. rom.*, seria II, tom. XXXIV, mem. ist., ed. 1912.
- * DRĂGHICEANU, (VIRGILIU N.): *O ctitorie brâncovenească dispărută: Biserica sfântului Ioan grecesc din București*, ed. 1931, extras din „*Inchinare lui N. Iorga cu prilejul împlinirii vârstei de 60 de ani*“.

- * DRAGHICEANU, (VIRGILIU N.): *Biserica Spirea veche*, în *Bulet. Com. mon. ist.* vol. XVII, fasc. II.
- * „ „ „ *Diverse comunicări în Bulet. Com. mon. ist.*
- * „ „ „ *Catalogul colecțiilor comisiunii monumentelor istorice*, ed. Socec, 1913.
- * DUMITRESCU, (ALEXANDRU T.): *„Trâmbița românească“* în *Anal. Acad. rom.*, secț. lit. seria II, tom. XXXVII.
- * „ (MARIN Preot): *Istoricul a 40 de biserici din România*, 4 volume, ed. 1899, 1902, 1907 și 1915.
- ENACEANU (GHENADIE Arhiereu): *Inscripții de biserici din România*, manuscris din 1880 la Academia română.
- * ENGEL (IOHANN CHRISTIAN von): *Geschichte des ungrischen Reichs und seiner Nebenländer; Walachei*, vol. IV, part. I, ed. 1804, Halle, Iohann Gebauer.
- ERNST FERDINAND Locotenent: *Planul orașului București din 1791*, original în colecțiile arhivei de război din Viena, și altul în colecțiile muzeului municipal al orașului București.
- * FERRIÈRES-SAUVEBOEUF: *Mémoires historiques, politiques et géographiques de voyage, du comte*. ed. Paris, Buisson, 1790.
- * FILITTI (IOAN C.): *Arhiva Gheorghe Grigore Cantacuzino*, ed. 1919.
- * „ „ „ *Domniile române sub regulamentul organic (1834-48)*, ed. Acad. rom. 1915.
- * „ „ „ *Frământările politice și sociale în principatele române dela 1821 la 1828*, ed. Cartea rom., 1932.
- * „ „ „ *Principatele române dela 1828 la 1834: Ocupația rusească și regulamentul organic*, ed. Fund. Regele Ferdinand, 1934.
- * „ „ „ *Arhondologia Munteniei dela 1822—1828*, în *Revista Arhivelor*, No. 4, anul 1927.
- * „ „ „ *Catagrafia oficială de toți boierii țării românești la 1829*, ed. 1929.
- * „ „ „ *Banatul Severinului și Craioveștii*, ed. 1932.
- * „ „ „ *Neamul Doamnei Neaga*, ed. Decembrie 1934.
- * „ „ „ *O lămurire despre mitropolitul Cozma Popescu*, ed. 1933.
- * „ „ „ *Biserica Sf. Dumitru din București*, ed. 1932.
- * „ „ „ *Un grec românizat: Ștefan Creștina (1730—64) în Revista istorică a d-lui Iorga*, Anul I, No. 6.
- * „ „ „ *Biserici și ctitori*, ed. 1932.
- * „ „ „ *O pagină din istoria medicinei în Muntenia (1784—1828)*, ed. 1929.
- * „ „ „ *Cronicarul Dumitrache*, ed. 1933.
- * FLORESCU (GEORGE D.): *O ctitorie necunoscută a Cantacuzinilor din veacul al XVII-lea*, în *Convorbiri literare*, anul 1931, No. pe Ianuarie.
- * „ „ „ *Schitul Lespezi*, în *Inchinare lui N. Iorga*, etc. ed. 1931.
- * „ „ „ *Alaiul de înmormântare al lui Alexandru Nicolae Șușu Voevod la 20 Ianuarie 1821*, ed. Decembrie 1933.
- * „ „ „ *Vechi proprietăți în București în veacurile XVII și XVIII*. ed. Decembrie 1934.
- * FOTINO DIONISIE: *Istoria generală a Daciei*, trad. de G. SION, 3 volume, ed. 1859.
- * „ ILIE: *Tudor Vladimirescu și Alecsandru Ipsilanti, în revoluțiunea din anulul 1821, supranumită zăvera*, traducere din limba ellenă de P. M. GEORGESCU, ed. București, 1874.

- * FURNICA (DUMITRU Z.): *Din istoria comerțului la Români (1593—1855)*, ed. Socec, 1908.
- * GALEȘESCU (ALEXANDRU G.): *Spătarul Mihai Cantacuzino (1650—1716), întemeitorul mănăstirii și spitalului Colțea și al mănăstirii Sinaia în anul 1695*, ed. Göbl, 1906.
- * " " " " *Eforia Spitalelor Civile din București*, ed. 1899.
- * GARBOVICEANU PETRE: *Șapte biserici cu averi proprii*.
- * " " " " *Biserici cu averi proprii*, (2 volume) ed. 1910 și 1916.
- * GEORGESCU (P. M.): v. FOTINO ILIE.
- * GHICA IOAN: *Scrisori către Vasile Alecsandri*, ed. Socec, 1887.
- * " " " " *Convorbiri economice*, ed. 1879.
- * " PANTAZI: *Monumente naționale — Monastiri și biserici ortodoxe. — Raporturi dela comisiunile întocmite pentru cercetarea lor*, partea I-a, ed. București, Tip. Statului, 1882.
- * GHICA AURELIE Princesse: *La Valachie moderne*, ed. Paris, Conion, 1850.
- * GIURESCU CONSTANTIN: *Contribuțiuni la studiul cronicilor muntene*, ed. 1906.
- * " " " " *Despre boeri*, ed. 1920.
- * GRECIANU (ȘTEFAN D.): *Viața lui Constantin Vodă Brâncoveanu de Radu logofătul Grecianul*, ed. 1906.
- * " " " " *Genealogii documentate a familiilor boerești*, 3 volume ed. 1913, 1915 și 1916.
- * " " " " *Acte privitoare la stabilirea armeriilor oficiale*, ed. 1900.
- * " " " " *Șirul Voevozilor cu divane și note (1501—1553)*, ed. 1907—16.
- * " " " " *Fișe inedite privitoare la istoria familiilor boerești muntene*. Material care trebuia să servească la continuarea lucrării asupra genealogiilor familiilor boerești, (manuscris de mână).
- * " RADU Logofăt: v. GRECIANU, ȘTEFAN D.
- * IONESCU (G. M.): *Istoria mitropoliei Ungrovlahiei*, vol. I (1354—1709), ed. 1906.
- * " " " " *Ibidem*, vol. II, (1708—87), ed. 1914.
- * " " " " *Istoria Cotrocenilor, Lupescilor (Sf. Elefterie) și Grozăvescilor*, ed. 1902.
- * IONNESCU-GION, G. I.: *Istoria Bucureștilor*, ed. Socec, 1899.
- * IORGA NICOLAE: *Istoriile domnilor Țării românești, cuprinzând istoria muntenească dela început până la 1688*, v. CONSTANTIN CĂPITANUL.
- * " " " " *Istoria învățământului românesc*, ed. 1928.
- * " " " " *Inscripții din bisericile României*, 2 volume în 3 fascicule, ed. 1905, 1907 și 1908.
- * " " " " *Istoria bisericii române și a vieții religioase a românilor*, 2 volume, ed. I, 1909.
- * " " " " *Un ofițer român în armata lui Carol al XII-lea*, în *Anal. Acad. rom.*, pe 1912.
- * " " " " *Documentele familiei Cantacuzino*, ed. Minerva, 1902.
- * " " " " *Genealogia Cantacuzinilor de banul Mihai Cantacuzino*, ed. 1902.
- * " " " " *O biserică siriană în București*, în *Bulet. com. mon. ist.*, 1929.
- * " " " " *Trei chipuri din veacul al XVII-lea*, în *Convorbiri literare*, XXXIX, 1905.
- * " " " " *Revista istorică*, anul XX, 1934, Oct. — Dec. și alți ani.

- * IORGA NICOLAE: *Comunicări în Bulet. com. mon. ist.*
- * " " Documente privitoare la București în *Bulet. com. istorice a României.*
- * " " *Studii și documente privitoare la istoria românilor, diverse volume.*
- * " " *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea* ed. I, 2 volume.
- * " " *Ibidem, pentru secolul al XIX-lea.*
- * KOGĂLNICEĂNU (CONST. M.): *Arborele genealogic al Basarabilor, ed. 1912.*
- * KRAUSS, HANS: *Rumänien und Bukarest, ed. Carol Müller, București 1896.*
- * " " & BACHELIN: v. BACHELIN LEO.
- * L. A.: v. Anonim: *Bucarest.*
- * LAGARDE (AUGUSTE Comte DE): *Voyage de Moscou à Vienne par Kiow, Odessa, Constantinople, Bucharest et Hermanstadt, ou lettres adressées à Jules Griffith, ed. Paris, Treuttel & Wurtz 1824.*
- * LAPEDATU ALEXANDRU: *Catagrafia bisericilor bucureștene, în Biserica ortodoxă română, XXXI, 1907.*
- * LEGRAND ÉMILE: *Ephémérides daces, ou chronique de la guerre de 4 ans de Constantin Daponte, traducere din limba greacă în limba franceză, ed. 1881, Paris, Leroux, 3 volume.*
- * LE CLER G.: *La Moldo-Valachie, ce qu'elle a été, ce qu'elle est, ce qu'elle pourrait être, ed. Paris, Dentu 1866.*
- * LEJEUNE, (P. M.): *Voyage en Valachie et Moldavie, ed. Paris, 1822. traducerea în limba franceză a lui RAITCHEVITCH.*
- * LINDNER, (Dr. FRIEDRICH LUDWIG): *Gemälde der Europäischen Türkei. Ein Betrag zur Länder- und Völkerkunde, ed. Weimar, 1813.*
- * LICHIARDOPOL (ION P.): *Bucureștii, ed. Göbl, 1889.*
- * Marele dicționar geografic al României, 5 volume, ed. 1898.
- * Magazin istoric pentru Dacia, 5 volume.
- * METES ȘTEFAN: *Satul ardelean: Cetea, și logofătul Ioan Norocea din Pitești, și iobagii săi, ed. Cluj, 1933.*
- * MARSILLIAC (ULYSSE de): *De Pesth à Bucarest: Notes de voyage, ed. Bucarest, 1869.*
- * " " " *Annuaire général officiel de Roumanie, 1874, cu planul orașului.*
- * MINEA I. & BOGA L. T.: *Despre Iane mare han de Craiova și ceva despre Mihai Viteazul, ed. 1934.*
- * MOISIL CONSTANTIN: *Bucureștii vechi, schiță istorică, în Boabe de grâu. No. 9, 1932.*
- * Monitorul pe anul 1862.
- * MOÜY (CHARLES de): *Lettres du Bosphore: Bucarest—Constantinople—Athènes, ed. Paris, Plon, 1879.*
- * MOTRAYE (A. de LA): *Voyages du Sr. A. de la Motraye en Europe, Asie & Afrique, etc., 2 volume, ed. Haga, T. Johnson & J. van. Duren 1727.*
- * MUSCELEANU (GRIGORE Preot): *Calendarul pentru anul dela Christos 1862, care conține Monumente Sfinte și inscripții antice istorice ale Monastirilor Române, administrate de români ca și de străini, ed. 1862.*
- Muzeul municipal al orașului București: stampe, gravuri, planuri, hărți și fotografii.
- * NASTUREL (P. V. Colonel): *Contribuțiuni la istoria Bucureștilor, în Noua revistă română, vol. I, No. 9, 1900.*
- * " " " General: *Biserica Stavropoleos, ed. 1906.*
- * " " " " *Genealogia Năsturelilor, în Revista pt. istorie, arheologie și filologie, vol. X—XVI, 1910—22.*

- * NEGULESCU (GHEORGHE Preot): *O pagină din istoria Bucureștilor: Biserica Colțea cu spitalul și biserica hanul Colții*, în revista *Biserica ortodoxă română*, seria II, anul 44, No. 539 și 540, 1926.
- * " " " " *Mitropolia din București*, în revista bisericească *Apostolul* pe August 1934.
- * NEIGEBAUER, (Dr. IOH. FERD.): *Beschreibung der Moldau und Walachei*, ed. Leipzig, Bernhard Tauchnitz, 1848.
- * NETZHAMMER RAYMUND: *Reședința episcopală din București*, ed. 1933, Socec.
- * NICOLAESCU STOICA: *O nouă și interesantă inscripție în biserica Mihai Vodă din București*, în „*Universul*“ din 6 Octombrie 1931.
- * " " " *Petru Vodă cel tânăr și Petru Șchiopul*, ed. 1915.
- * " " " *Documente dela Mihai Viteazul ca Domn al Țării românești, al Ardealului și al Moldovei, 1600*, în *Rev. pt. ist. arh. și fil.*, part. I, vol. XII, 1911: *Arborele genealogic al lui Mihai Viteazul*.
- * OLLANESCU (D. C.): *Societatea filarmonică*, în revista *Literatura și Arta română*, 1898.
- * ORĂȘANU (N. T.): v. C. (CARRA). *Istoria Moldovii și a României cu disertarea asupra stărei acestor două provincii pe la anul 1781*, ed. Romanov, 1857.
- * PAN ANTON: *Memorabilul focului din ziua de Paști a anului 1847*, ed. 1854.
- * PAPPASOGLU (DIMITRIE Lt. col.): *Istoria începutului orașului București, astăzi ca pitala României și reședința I. S. Carol I de Hohenzollern domnitorul românilor*, ed. Ioan Weiss, 1870.
- * " " " " " *Istoria fondării orașului București*, ed. II, 1891.
- * " " " " " Muzeul său v. Anonim.
- * PELIMON A.: *Bukur, istoria fondării Bucureștilor*, ed. 1858.
- * PERROT (A. M.): *Itinéraire de la Turquie d'Europe et des provinces danubiennes, description géographique et militaire de toutes les routes, villes, forteresses et ports de mer de cet empire*, ed. Paris, Tanera, 1864.
- * PIEHL: *Geschichte naturlich Beschaffenheit und Verfassung der Walachei und Moldau aus dem Italienischen übersetzt*, ed. Strassburg, 1790, (traducerea în limba germană a lui RAITCHEVITCH).
- Planurile orașului București: Blaremburg*, Borroczyn, Ernst, Iung, Marin, Marsillac, Mumianu, Pappasoglu, Purcel, Sulzer.
- * POP ȘTEFAN: *Colegiul Sf. Sava în „Boabe de grâu“*, anul IV, No. 7, 1933.
- * PURCEL (FRANZ Baron): *Planul orașului București din 1790—91*, în original în „*Kriegsarchiv*“ din Viena; în copie fotografică colorată de mână la mine și alt exemplar identic la muzeul municipal al orașului București.
- * RADU VASILE: *Mănăstirea Sf. Spiridon și patriarhul Silvestru al Antiohiei*, în *Revista istorică română*, vol. III, 1933.
- * " " " *Voyage du patriarche Macaire d. Antioche*, traducerea limba arabă în limba franceză. v. ALEP (PAUL d').

- RAITCHEVITCH: *Osservazioni storiche naturali e politiche intorno la Valachia e Moldavia*, ed. Napoli, 1788, v. și traduceri în limba germană de PIEHL și în limba franceză de LEJEUNE.
- RALLETI D.: *Suvenire și impresii de călătorie în România, Bulgaria, Constantinople*, ed. Paris, de Soye și Bouchet, 1858.
- RIZOS PANAIOTI: *Mémoires du prince Nicolas Soutzo grand logothète de Moldavie, 1798—1871*, ed. Vienne, Gerold, 1899.
- SAMUELSON JAMES: *Roumania, past and present*, ed. London, 1882.
- SANDULESCU-VERNA: *Biserica Radu Vodă din București*, ed. 1930.
- SARAI (ANDREA S. canonic): *Nachricht über die Entstehung, Fortdauer und den gegenwärtigen Zustand der evangelisch-lutherischen Gemeinde zu Bukarest*, ed. St. Petersburg, G. Hintze, 1834.
- SAINT MARC GIRARDIN M.: *Souvenirs de voyage et d'études*, ed. Paris, Amyot, 1852.
- SESTINI DOMENICO: *Viaggio curioso, scientifico, antiquario per la Valachia, Transilvania e Ungheria fino a Vienne*, ed. Firenze, 1815, Fratelli Magheri.
- "   ": *Viaggio da Constantinopoli a Bukaresti fatto l'anno 1779, con l'aggiunta di diverse lettere, etc.*, ed. Roma, 1794, Antonio Fulgoni.
- SION GEORGE: *Istoria politică și geografică a Țerei românești dela cea mai veche a sa întemeiere până la anulul 1774, etc.* de Frații TUNUSLI, traducere, ed. 1863.
- STAHL HENRI: *Bucureștii ce se duc*, ed. Valenii de Munte, 1910.
- STĂNOIU DAMIAN: *Mănăstirea Țigănești*, ed. 1926.
- SOUTZO NICOLAS: v. RIZOS PANAIOTI.
- SULZER (FRANZ IOSEF): *Geschichte des transalpinischen Daciens das ist der Walachey, Moldau und Bessarabien, im Zusammenhange mit der Geschichte des übrigen Daciens als ein Versuch einer allgemeinen dacischen Geschichte*, ed. Rudolf Gräffer, Wien, 3 tomuri, 1781 și 1782.
- SVOBODA IOHANN: *Monografia asupra Academiei militare din Viena-Neustadt*, ed. Viena 1894.
- TEUTSCHLANDER (WILLIBALD ȘTEFAN): *Geschichte der evangelischen Kirchen Gemeinde Augsb. Conf. in Bukarest*, ed. București, 1869, tip. Ioh. Weiss.
- TEUTSCHLANDER (WILLIBALD ȘTEFAN): *Geschichte der evangelischen Gemeinde in Rumänien mit besonderer Berücksichtigung des Deutschtums*, ed. Leipzig, Hesse & Becker, 1891.
- THORNTON (THOMAS Esqu.): *Das Türkische Reich in allen seinen Beziehungen* traducere din limba engleză în cea germană de FRIEDRICH HERRMANN, ed. Hamburg, la Benjamin Gottlob Hoffmann, 1808.
- TOCILESCU GRIGORE: *Cetatea Bucureștilor și cetatea Dâmboviței*, în revista *Tinerimea română*, 1898.
- TUNUSLI Frații: v. SION GEORGE.
- UBICINI: *Provinces d'origine roumaine: Valachie, Moldavie Transylvanie, Bessarabie*, volumul al 3-lea al lucrării: *L'Univers: Histoire et description de tous les peuples*, ed. Firmin-Didot, Paris, 1854.
- URECHIA VASILE A.: *Istoria românilor*, tomurile I—XIII.
- "   "   ": *Istoria școalelor dela 1800—1864*, 4 tomuri, ed. 1892, 1894 și 1901.

- * VAILLANT J. A.: *La Romanie*, ed. Paris, Bertrand, 1844.
- * VARTOSU EMIL: *Tudor Vladimirescu*, ed. 1927.
- * VOINESCU DORICA: *Biserica Antim* în „*Boabe de grâu*“ No. 9, anul IV, 1933.
- * VEHSE (EDUARD Dr.): *Table istorice*, ed. 1841, Walbaum.
- * WILKINSON W.: *Tableau historique, géographique et politique de la Moldavie et de la Valachie*, traducere din limba engleză în limba franceză de M. (de la Roquette).
- * XENOPOL ALEXANDRU: *Istoria românilor*, ed. N. Vlădescu.
- * ZALLONY (MARC PHILIPPE): *Traité sur les princes de la Valachie et de la Moldavie sortis de Constantinople, connus sous le nom: Fanariotes, etc.* ed. Paris, 1830.

XV

TABLA DE MATERII

Tabla de materii

	PAGINILE
I. — CĂTRE CITITORI	5— 9
II. — PREFERINȚĂ	11— 16
III. — INTRODUCERE	1— 5
IV. — PRIMELE DOCUMENTE CARTOGRAFICE ASUPRA BUCUREȘTIILOR.	
Planul SULZER	9— 12
Planurile ERNST și PURCEL	13— 14
* V. — BISERICILE BUCUREȘTIILOR DINTRE ANII 1789—1791, însemnate cu numere roșii de către Ernst și Purcel.	
1. Biserica Mihai Vodă	17— 19
2. „ Sf. Ilie din Gorgani	19— 20
3. „ Livedea Gospod sau Sf. Constantin	20
4. „ Sf. Elefterie	20— 22
5. „ Podul de pământ sau Sf. Ștefan	22— 23
6. „ Isvorul	23
7. „ Manea Brutar	23
8. „ Sf. Maria sau Schitul Măgureanul	24
9. „ Dima Tabacu sau Sf. Nicolae-Tabacu	24
10. „ Sf. Nicolae sau biserica Albă din calea Victoriei	24— 25
11. „ <i>Filaret, Livedea Văcărescului sau 40 de mucenici</i>	25— 26
12. „ Kretzulescu	26
13. „ Brezoianu	26— 27
14. „ Stejarul	27
15. „ evanghelică	27
16. „ Sf. Ioan-Moldoveni	28
17. „ <i>Sărindar</i>	28— 30
18. „ <i>Sf. Ioan cel mare</i>	30— 31
19. „ Zlătari	32
20. „ <i>Măgureanu</i>	33
21. „ Sf. Spiridon-vechi	33— 34
22. „ Arhimandritul sau Sfinții Apostoli	34
23. „ <i>Sf. Ecaterina din Curtea nouă</i>	34
24. „ Spirea veche	35
25. „ Hagi-Dina sau Schitul Maicilor	35
26. „ Antim	36
27. „ Sf. Ilie-Rahova	36— 37
28. „ Sf. Nicolae din Țigănie sau Sf. Nicolae Vlădică	37
29. „ <i>Sf. Nicolae din prund</i>	37— 38
30. „ Domnița Bălașa	38
31. „ Mitropolia	39— 40
32. „ Răzvan	41— 42
33. „ Sfinților	42

---

*) Numele bisericilor trecute în litere cursive se referă la edificiile religioase care nu mai sunt azi în ființă.

34.	Biserica <i>Caimata</i>	42— 43
35.	„ Armenească	43
36.	„ Popa Rusu	43— 44
37.	„ Oțetari	44
38.	„ Batiște sau Mănciulescu	44— 46
39.	„ Popa Chițu sau Popa Petre, greșit trecută ca fiind biserica Icoanei	46
40.	„ Silvestru	47
41.	„ Precupeții-vechi, greșit trecută ca fiind Sf. Nicolae din Tîrchilești (Dichiu)	47
42.	„ Sf. Nicolae din Tîrchilești (Dichiu), greșit trecută ca fiind a Precupețului	47
43.	„ Bradu-Boteanu sau Sf. George	48— 49
44.	„ Curtea veche	49— 51
45.	„ Sf. Anton	51— 53
46.	„ Sf. Sava	53— 54
47.	„ Dintr'o zi	54— 55
48.	„ Doamnei, greșit trecută ca fiind a Ienei	55
49.	„ Sf. Visarion sau Mihăilă	55— 56
50.	„ Precupeții-noi	56
51.	„ Icoanei, greșit trecută ca fiind Popa Petre	57
52.	„ Ienei, greșit trecută ca fiind biserica Scaunelor	57— 59
53.	„ Sf. Nicolae Șelari	59— 61
54.	„ Colțea, greșit trecută ca fiind și a Fântânei boului	61— 63
55.	„ Sf. Dumitru	64
56.	„ Iancului sau Iancu-vechi	64 — 65
57.	„ Sf. Pantelimon	65
58.	„ Oborul vechi	66
59.	„ Olarilor	66
60.	„ Popa Soare	66
61.	„ Hagiului, greșit trecută ca fiind Mântuleasa	67
62.	„ Sf. Ștefan din calea Călărașilor	67— 68
63.	„ Popa Nan, greșit trecută ca fiind a Hagiului	68
64.	„ Delea nouă, greșit trecută ca fiind Delea veche	68— 69
65.	„ Sf. Ioan nou	69— 70
66.	„ Sf. Nicolae din Jignița sau Protopopul	70— 71
67.	„ Olteni, greșit trecută ca fiind Sf. Nicolae din Tabaci	71— 72
68.	„ Sf. Nicolae din Sârbi, greșit trecută ca fiind Olteni	72
69.	„ Udrican	72
70.	„ Sf. Vineri-Herasca	73— 74
71.	„ Dobroteasa	74
72.	„ Sfinții Apostoli Petru și Pavel din calea Văcărești, sau Potoceanu	75
73.	„ Foișor	75
74.	„ Bradul-Staicu	75
75.	„ Stelea, greșit trecută ca fiind a Sfântului George	76— 77
76.	„ Sf. Nicolae din Tabaci, greșit trecută ca fiind biserica Stelea	77
77.	„ Vergului	77— 79
78.	„ Lucaci	79
79.	„ Negustorilor	79
80.	„ Delea veche, greșit trecută ca fiind Delea nouă	79
81.	„ Ceăș Radu	79
82.	„ Radu Vodă	80
83.	„ Săraca sau Flămânda	80
84.	„ Slobozia	80— 81
85.	„ Sf. Spiridon-nou	81
86.	„ Sf. Ecaterina	81— 82

87. Biserica Căramidarii din vale, sau a pușcăriei	82— 83
88. „ <i>Beldenu</i> (?)	83
89. Biserica Bărăției sau a Franciscanilor	83— 85
90. „ mănăstirei Văcărești	85
91. „ mănăstirei Cotroceni	85
VI. — BISERICILE BUCUREȘTENE DINTRE ANII 1789—1791, însemnate cu numere roșii, însă greșit identificate de către Ernst și Purcel.	
A. Biserica Popa Tatul sau Fântâna boului	91— 92
B. „ Scaunelor	93
C. „ Mântuleasa	93
VII. — BISERICILE BUCUREȘTENE DINTRE ANII 1789—1791 neînsemnate de către Ernst și Purcel.	
I. Biserica Sf. Gheorghe-vechi	99
II. „ Sf. Atanasie, zisă a lui Bucur	99—100
III. „ Albă din Postăvari	100—101
IV. „ Sf. Gheorghe-nou	101—103
V. „ Grecilor sau a lui Ghiorma banul	103—104
VI. „ Stavropoleos	104
VIII. — PROPRIETĂȚILE BOERILOR MAI DE VAZĂ DINTRE ANII 1789—1791, însemnate cu numere de ordine negre de către Ernst și Purcel.	
1. Palatul principelui Mavrogheni	109—110
2. Palatul de agrement al principelui Mavrogheni	110
3. Casa lui Brâncoveanu cel bătrân (Nicolae banul)	110—111
4. Casa lui Brâncoveanu cel tânăr (Manolache banul)	111
5. Curtea cea veche	112
6. Metohul mitropoliei, numit mitropolitul Cozma	112—113
7. Casa spătarului Ioan Cantacuzino	113
8. „ banului Ienache Văcărescu	113
9. „ banului Pană Filipescu	113—114
10. „ lui Constantin Dudescu	114—115
11. „ vornicului Radu Slătineanu	115—116
12. „ marelui paharnic Dinu Kretzulescu	116
13. „ marelui paharnic Ioniță Florescu	116
14. „ Zoîței Matei Cantacuzino, născută grofină Ducească	117—118
15. „ Elencăi Damari, născută Ipsilanti	118
16. „ banului Dumitrașco Racoviță	118—119
17. „ Veneziancăi Văcăreasca, născută Rosetos	119—120
18. „ banului Dimitrache Ghica	120—121
19. „ Caimacamului Scarlat Cornescu	122
20. „ Căminarului Isac Ralet	122—123
21. „ vornicului Ioan Moruzzi	123—125
22. „ doctorului Constantin Darvari	125
23. Școala dela Sf. Sava	126
24. Casa lui Costache Catargiu	126—127
25. „ lui Grigore Băleanu	127—128
26. „ stolnicului (?)	129
27. „ Istrate Kretzulescu	130—131
28. „ lui Cornescu (?)	131
IX. — HANURILE BUCUREȘTENE DINTRE ANII 1789—1791, însemnate cu litere minuscule negre de către Ernst și Purcel.	
a) Hanul Șerban Vodă, greșit trecut ca fiind hanul Filaret	135—136
b) „ Sf. Gheorghe-nou	136
c) „ Papazoglu	137
d) „ Constantin Vodă	137—138
e) „ Colțea	138—139
f) „ Stavropolecs	139
g) „ Filaret-Colțea, greșit trecut ca fiind al lui Șerban-Vodă	139—140
h) „ Varlam	140

X. — ULIȚELE BUCUREȘTENE	143—147
XI. — ARTERELE DE LEGATURĂ ALE BUCUREȘTILOR CU PROVINCIA INTRE ANII 1789—1791	151—153
XII. — INCHEERE	157—158
XIII. — INDICE ALFABETIC AL BISERICILOR ȘI CASELOR DE BOERI, PRE- CUM ȘI A HANURILOR BUCUREȘTENE	161—167
XIV. — BIBLIOGRAFIA	171—179
XV. — TABLA DE MATERII	183—186

A N E X E

Planul original al Lui Franz Iosef Sulzer din 1781	12— 13
„ lui Fr. I. Sulzer, alcătuit de către Dimitrie Berindei la 1861	12— 13
„ lui Ferdinand Ernst din 1791	187—188
„ lui Franz baron Purcel din 1780—91	187—188
„ actual al centrului orașului București în comparație cu cel al Bucureștilor, sfârșitului veacului al XVIII-lea	187—188

